

T.C
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
DOĞU DİLLERİ VE EDEBİYATLARI ANABİLİM DALI
ARAP DİLİ VE EDEBİYATI BİLİM DALI

KAYSERİ
RÂŞİD EFENDİ İHTİSAS
KÜTÜPHANESİ'NDE BULUNAN ARAP DİLİ VE
EDEBİYATINA DAİR EL YAZMASI ESERLERİN
TASNİF VE TANITIMI

(YÜKSEK LİSANS TEZİ)

DANIŞMAN
Prof. Dr. Recep DİKİCİ

HAZIRLAYAN
Ayhan YILDIZ

KONYA- 2008

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	I-II
TRANSKRİPSİYON SİSTEMİ.....	III
KISALTMALAR.....	IV
GİRİŞ	
I. Raşit Efendi kütüphanesinin tarihçesi.....	V-VI
II. Yazma eserlerin tarihçesi.....	VII
III. El yazması eserlerde metodoloji.....	VIII-IX

BİRİNCİ BÖLÜM

A. DİL

A1. Nahiv.....	1
A 2. Lügât.....	69
A 3. Sarf.....	103

İKİNCİ BÖLÜM

B. EDEBİYAT

B1. Belâğat.....	145
B2. Edebi sözler.....	228
B3.Darb-ı meseller.....	249
B4. Şiir.....	252
B5. Makâmât edebiyatı.....	269
B6. Kasîde edebiyatı.....	276
B7. Arûz ve kâfiye.....	316
SONUÇ.....	336
BİBLİYOGRAFYA VE DİĞER KISALTMALAR.....	337

İNDEKS

Şahıs isimleri.....	339
Yer isimleri.....	352
Kitap isimleri.....	353

ÖNSÖZ

Her milletin kendine özgü tarihi ve kültürel mirası vardır. Devraldığımız kültür mirasının en önemlilerinden biri de ecdat yadigarı yazma eserlerdir. Yazma eserler yazılmış oldukları dönemdeki kültür ve edebiyatı, gizli kalmış ve tarihe mal olmuş değerleri günümüz insanının faydasına ve ilim âlemine sunan değerli hazinelerdir. Bu eserlerin korunması, saklanması, tahribe uğrayanların tamir edilmesi gelecek nesillere sağlıklı bir şekilde aktarılması ve tanıtılması, milli kültürümüzün korunması bakımından çok önemlidir.

Bu konuda çalışmalar çok eski dönemlerde başlamıştır. 17.yy.' da Kâtip Çelebi tarafından kaleme alınan o günün şartlarında adeta büyük bir hazine diyebileceğimiz “Keşf ez-Zunûn” bu çalışmaların ilki sayılır.

Yaptığımız çalışmalar bu tür kütüphanelerdeki gizli hazinelerin okuyucuya ulaşması ve gün ışığına çıkması bakımından büyük önemi haizdir. Tasnif ve tanıtım alanında organize ve geniş bir çalışma bulunmamaktadır. Araştırmacılara hareket noktası olması ve bu hususta daha kolay akademik çalışmalar yapmalarını sağlama düşüncesi beni söz konusu kütüphanedeki Arap Dili ve Edebiyatına dair eserleri tasnif etmeye ve tanıtımını yapmaya sevketmiştir.

Bu konuda son dönemlerde Türkiye yazmaları toplu kataloğu, Köprülü Kütüphanesi Yazmalar Kataloğu, Topkapı Sarayı Müzesi Arapça, Türkçe ve Farsça Yazmalar Kataloğu, Tercüman Gazetesi Kütüphanesi Türkçe Yazmalar Kataloğu, İzmir Milli Kütüphanesi Yazma Eserler Kataloğu, GAL, Suplement, GAS vb. gibi çalışmalar yapılmıştır.

Çalışma yapılırken şu hususlar göz önünde bulundurulmuştur:

- 1- Yazmaların sıra numarası birden başlayarak ardışık olarak verilmiştir.
- 2- Sıra numaralarının hemen yanında eserin adı verilmiştir. Nüshası var ise altında kaçınıcı nüsha olduğu belirtilmiştir.

- 3- Eserin adının altında kütüphane adı ve demirbaş numarası, eser risâleli değil de tek eser ise tek numara, risâleli ise önce demirbaş numarası sonra taksim (/) işareti konularak risâlenin kaçınıcı risâle olduğu yazılmıştır.
- 4- Kitap adları ve müellifler transkripsiyon sistemine göre yazılmış eser hakkında kısa bilgiler verilmiştir.
- 5- Konular sadece birinci nüshada zikredilmiştir.
- 6- Aynı kitaptan birkaç nüsha olup başı ve sonu aynı olan nüshalarda, başı ve sonu tekrar yazılmamış önceki nüshaya atfedilmiştir.
- 7- Eserin müellifi kitap tanıtılırken yazılmış ancak hayatı kısaca dipnotta verilmiştir.

Bu çalışma dil ve edebiyat olmak üzere iki bölümden oluşmaktadır. Ayrıca çalışmamın sonunda şahıs isimleri, kitap isimleri, yer isimleri indeksi verilmiştir.

Birinci bölüm dil bölümü olup o da kendi arasında naḥiv, lügat, sarf, olmak üzere üç bölüme ayrılmıştır.

İkinci bölümde ise edebiyat ele alınmış olup belâgat, edebi sözler, darb-ı mesel edebiyatı, şiir, makamat edebiyatı, ḳaside, ‘aruz ve kafiye bölümlerinden oluşmaktadır.

Bu çalışmalarımnda bana büyük anlayış gösteren ve yardımlarını esirgemeyen Sayın hocam Prof. Dr. Recep Dikici Bey’e teşekkürü bir borç bilirim.

Ayhan Yıldız

Konya-2008

TRANSKRİPSİYON

Kısa sesliler : َ : a, e ; ِ : ı, i ; ُ : o ,ö ,u, ü

Uzun sesliler : آ - ا - ی : a ; و - : u ; ی - : ı

Sessizler :

ء : a	ط : t
ب : b	ظ : z
ت : t	ع : ʿ
ث : s	غ : ğ
ج : c	ف : f
ح : h	ق : k
خ : ħ	ك : k
د : d	ل : l
ذ : z	م : m
ر : r	ن : n
ز : z	ه : h
س : s	و : v
ش : ş	ي : y
ص : ş	
ض : z, d	

Eser de Arapça Farsça kelimelerin mümkün olduğu kadar aslına uygun olarak okunması ve telaffuz edilmesi için yukarıdaki transkripsiyon kullanılmıştır.

Bu sistem içinde:

- Harfî tarifli kelimelerin yazılışlarında şemsî ve kamerî harfler göz önünde bulundurularak müellif ve kitap adlarında harf-i tarifler ayrı olarak belirtilmiştir.
- Terkîp halindeki isim ve lakaplar bitişik olarak yazılmıştır. Mesela, Abdallah, Celâleddîn, Abdulkâhir vb.

KISALTMALAR

A	: Arapça
b.	: bin
bxb	: başka başka
bk.	: bakınız
H.	: Hicrî
m.	: miladi
mm	: milimetre
no	: numara
ö.	: ölümü
s.	: sayfa
trz.	: tarihsiz
vd.	: ve devamı
yy.	: Yüzyıl

RÂŞİT EFENDİ KÜTÜPHANESİNİN TARİHÇESİ

I. Abdülhamit ve III. Selim döneminin tanınmış devlet adamlarından Reisü'l Küttab Mehmet Râşit Efendi, Kayseri'nin Gesi nahiyesine bağlı Isbıdın Köyünde 1167/1753 yılında doğmuştur. Râşit Efendi zeki, kültürlü, vakar sahibi, iyilik sever, doğruluk ve dürüstlikle tanınmış zamanın devlet adamları arasında özel bir mevki ve itibara sahip hızlı yazı yazmakta usta bir kâtipti.

Rivayete göre, kütüphanenin yaptırılmasına şu hadise sebep olmuştur: “Kütüphanenin ilk hâfız-ı kütüplerinden Bahçeci-Zâde Mehmed Efendi, İstanbul’a gittiğinde hemşerisi Reîsü'l-Küttâb Mehmed Râşit Efendi’nin ziyaretine gider. Râşit Efendi Kayseri’de bir mescid veya bir cami yaptırmak istediğini ve bunun hangi semte daha uygun olacağı hakkında Bahçeci-Zâde ile istişare eder. Hoca Efendi şöyle der: “Kayseri’de cami ve mescid çoktur, bundan dolayı başka bir cami ve mescid yaptırmaya ihtiyaç yoktur. Bu şehir ilim ve irfan diyarı, âlimler yatağı olduğu halde bunların çoğu belki tamamı çeşitli konularda aradıkları kitapların büyük bir kısmını bulamadıkları gibi müsbet fenlere ait bilgileri de öğrenip ihtiyaçlarını giderecek bir kütüphaneleri yoktur. Bu sebeple sizin şanınıza layık ve munasip olarak yapılacak en doğru iş ilim sahiplerinin aradıklarını bulabilecekleri bir kütüphane yaptırmanızdır der.” Râşit Efendi de bu fikri kabul ederek işe başlamış adını daima yaşatacak ve eserini ebedi kılacak olan bu kütüphaneyi amcası Koca Ağa’nın nezaretinde 1796 yılında yaptırmıştır.”

Râşit Efendi bu kütüphanesine 925 cilt el yazması ve 18 cilt de İbrahim Müteferrika basması olmak üzere 943 cilt kıymetli kitap vakfetmiştir. Bu kitapların hepside ciltli olup özel kılıflar içerisine konmuştur. Kitapların muhtelif yerleri vakfın mührü ile mühürlenmiştir. Mühürde şu ibare yazılıdır: “Vaḳafe Hāze’l-Kitābe Mehmed Rāşid İbni Ca’fer Fevzî Taleben limerzâtillāhi Te’alā bi Şartı en lâ Yuḥrace min Hızānetihî ğufire lehū ve livālideyhi 1211 Hicrî.” Bunun mânası: “Bu kitabı Allah rızası için kütüphaneden çıkartılmamak şartıyla Cā’fer Fevzioğlu Mehmed Rāşid vakfetti. Kendisini, anne ve babasını Allah bağışlasın. Sene 1211 H.”

Kütüphane her ne kadar bağımsız bir binaya sahip olsa da 75.Yıl İl Halk Kütüphanesine bağlı şube olarak hizmet vermektedir. Kütüphane 2002 yılından itibaren

ihhtisas kütüphanesi olarak hizmete devam etmektedir. Kütüphanede bulunan günümüz Türkçesi ile yazılmış 834 adet eser 75.Yıl İl Halk Kütüphanesine devredilmiştir. Şu anda İhtisas Kütüphanesinde 2004 adet el yazması eser, 6076 adet basma ve matbu eser ve bunlara ilaveten 146 adet de danışma kaynağı bulunmaktadır.¹

¹ Kayseri Râşit Efendi Kütüphanesi tarihçesi Ali Rıza Karabulut 1994 Kayseri.

YAZMALARIN TARİHÇESİ

YAZMALARIN DOĞUŞU VE GELİŞMESİ

Ülkelerin en değerli kültür varlıkları arasında yer alan, bilim, sanat ve kültür araştırmalarında en otantik kaynaklardan olan yazmalar, el ile yazılarak meydana getirilmiş eserlerdir. Papirüsten deriye, pamuk levhadan kâğıda kadar uzanan bu yolda konumuz, kâğıt üzerine el ile yazılan eserlerdir. Hiçbir yazma eser, basma eser gibi birbirinin aynısı değildir. Çoğu kez ayrı ayrı kişiler tarafından tek tek yazılarak çoğaltıldıkları için, her biri bazen bilerek, bazen de bilmeyerek atlama, ilâve veya herhangi bir kelimenin yanlış okunarak yazıya geçirilmesi dolayısıyla farklılıklar arz eder.

İlk İslâm yazmacılığı, Hz. ‘Osmân’ın Kur’ân-ı Kerim’i istinsah ettirerek bir nüshasını Medine’ye, diğer nüshalarını da Kûfe, Basra ve Şam’a göndermesiyle başlar. İslâmiyet’te ilk yazmalar bu mushaflardır. Daha sonra kitap yazmacılığı gelişerek hadis-i şerif, siyer-i nebi gibi eserlerin yanında şiir, dil, tefsir, tıp ve fıkıh konularında da te’lif ve tercüme eserler yazılmaya başlanmıştır. Yazının daha kolay okunması için, hicrî birinci asırda noktalama ve harekeleme işaretleri kullanılmış, hicrî ikinci asırda ise Halil b. Aḥmed el-Farahidî tarafından, yazıya düzen getirilmiştir. Hicrî ikinci asırda kâğıdın bulunmasıyla yazmacılık oldukça ilerlemiş, hicrî dördüncü asırda ise papirüs, yerini kâğıda bırakmıştır.

İslâm dünyasındaki yazma eser sayısı hakkında kesin bir sayı söylemek mümkün değildir. Dünyadaki Arapça yazmaların sayısı ile ilgili bilgi veren kaynaklara göre; en fazla Arapça yazma eser koleksiyonu bulunan ülkeler sırasıyla: Türkiye, İran, Mısır, Irak, Suudi Arabistan, Fas, Suriye, Tunus, Yemen, Pakistan, Afganistan ve Cezayir’dir.

Bunların dışında yazma eser koleksiyonlarına az da olsa Nijerya, Filistin, Ürdün, Bangladeş, Kuveyt, Katar, Umman, Birleşik Arap Emirlikleri, Arnavutluk, Bosna Hersek, Sudan, Çin Halk Cumhuriyeti, Rusya ve Endonezya gibi ülkelerde de rastlanmaktadır.²

² <http://www.konyayazmakutup.gov.tr> ; <https://www.yazmalar.gov.tr>

EL YAZMASI ESERLERDE METODOLOJİ

El yazmaları genellikle aşağıdaki bölümlerden oluşmaktadır.

Zahriye: Yaprığın (1a) yüzüdür. Daha ziyade tezhipli olan iç kapak için bu deyim kullanılır. Burada kitap adı, müellifin adı ve bazen de eserin kimin adına yazılmış olduğu kaydedilir. Zahriye kısmı her yazma eserde olmayabilir.

Serlevha: Kimi yazmalarda metnin başladığı sayfanın (1b) üst kısmında bulunan, genellikle dikdörtgen veya üçgene benzeyen şekilde (ki buna mihrabiye denir.) süslemeli kısımdır. Burada Besmele veya kitabın adı yer alır. Yazma ve eski basmalarda eserin ilmî ve manevî değerini arttıran bazı kayıtlar vardır.

Temellük kaydı: Mülkiyet kaydı da denilen ve kitabın kimin malı olduğu hakkındaki kayıttır. Genellikle yaprağın (1a) yüzünde yer alır.

Sema kaydı: Eserin müellife okunduğu ve müellif tarafından düzeltildiği hakkındaki kayıttır. Bazı yazmalarda eserin sonunda yer alır.

Mukabele kaydı: Müellif hattı olan esas nüsha, diğer tam veya iyi bir nüsha ile karşılaştırılmış olduğunu belirten kayıttır. Kimi kitaplarda sema kaydında olduğu gibi eserin sonunda bulunur.

Besmele: Yazmalar besmele ile başlar.

Hamdele: Allah’a hamd ve şükran bölümü “Elḥamdülillâh” kelimesinin kısaltılmışıdır.

Salvale: Peygambere dua ve methiye “övgü” nün yer aldığı bölüm.

Dibâce / mukaddime: Esere giriş, önsöz bölümüdür. Müellif burada sebep-i telif kısmında eseri niçin yazdığını, kendi adını, eserin adını ve telif tarihini bildirir. Divanda ise şair, mahlâsını şiirler arasında verir.

Fihrist: Yazma eserlerde fihrist bazen dibâce’den önce, bazen de sonra yer alır. Kitabın bölümleri olan cüz, fasıl ve bablarda açıklanır.

Eserin metni: Eserin asıl bölümüdür.

Hatime: Kitabın sonuç bölümüdür.

İstinsah kaydı: “Ketebe” kaydı da denen bu bölümde yazmanın istinsah tarihi, müstensih, istinsah yeri kaydedilir. Bazı yazmalarda bu bölümde müellif adı ve kitap adı, te’lif tarihi de verilir. Müstensih adından önce “el-faķîr” “el-haķîr” gibi tevazu sıfatları da kullanılır.³

³ <http://www.konyayazmakutup.gov.tr>
<http://www.mebtr.com>

A BİRİNCİ BÖLÜM

NAHİV

1 ‘Avâmilü’l –Cedîd

Râşit Efendi 701/3

Bu eser, Birgivi olarak tanınan Muḥammed b. Pir ‘Ali (ö. 971/1573)⁴ tarafından te’lif edilmiştir. Risâle naḥiv üzerine kaleme alınmış olup üç babdan oluşmaktadır. 1. bab âmil, 2. bab mâ‘mul, 3. bab i‘râb konusunu ihtiva etmektedir. Risâleye harfî cerler konusuyla başlanmış ve konuyla ilgili açıklamalar yapılırken varak boşluklarına şerhler kaydedilmiştir. Nitekim harf-i cer konusu işlenirken الى ’nin yönelme manasına geldiği bir örnekle açıklanmıştır.

Bu nüsha, 78b-85a yaprak, 13 satır, 172x98, (114x57) mm ölçüsündedir. 1772 yılında nesih hatla istinsah edilmiştir. Risâlenin ilk sayfası serlevhalı olup varak etrafı çift çizgili ve çizgiler arası yaldızlıdır. Kapaklar siyah deri kaplama ve kaplama üzerinde soğuk baskı ile yapılmış şemseler vardır. Cilt kenarları soğuk baskı ile zencireklenmiştir. Koruyucu kap mukavvadan yapılmış ve koruyucu kabın etrafı aynı renk deri ile kaplanmıştır. Koruyucu kabın ağız kısmında kitabın adı yazmaktadır.

الحمد لله رب العالمين والصلاة على محمد وآله اجمعين و بعد فاعلم انه لا بد
لكل طالب معرفة الاعراب من معرفة مائة شئ ستون منها يسمى عملاً و إعراباً.

و الحمد له اله العالمين الكتاب بعون الله تمت المالك الوهاب سنة 1187 Sonu:

⁴Hanefi mezhebi âlimlerinden olup tasavvuf ehli ve vaizdir. Naḥiv, fıkıḥ, tefsir, ḥadis alanlarında eserleri vardır. 1573 yılında vefat etmiştir. Vaazda Rasûlullah yolu, Beydavinin Lübbü Elbâb fî ‘İlmi’l İ‘râb eserinin şerhi ve Kırk Ḥadis önemli eserlerindendir. (bk. Keşfü’z-Zunûn, 45,117,822; Hediyyetü’l Ârifin, II, 252; Brochermann, 82, 440-442.)

2 ‘Avâmilü’l-Cedîd

2.Nüşa

Râşit Efendi 713/13

Bu risâle, 40b-43b yaprak, 21 satır, 210x142, (125x72) mm ölçüsünde nesih hatla istinsâh edilmiştir. Kapaklar bordo renk deriyle kaplanmıştır. Kapaklarda salbekli ve bitkisel motifli oval şemseler mevcut olup sertab kahverengi deriyle yamalıdır. Varakların kenarları kırmızı çizgi ile cetvellidir. Ayrıca kitabın bir de koruyucu kabı bulunmaktadır.

Başı: الحمد لله رب العالمين والصلاة على محمد واله اجمعين و بعد فاعلم انه لا بد
لكل طالب معرفة الاعراب من معرفة مائة شئ ستون منها يسمى عملاً و إعراباً

Sonu: لم يظهر ولم يقدر في آخره يسمى محلياً نحو كلنا على من لأياتي الحير الأ
و الحمد لله رب العالمين.

3 ‘Avâmilü’l-Mi’e

Râşit Efendi 700/5

Eser, Cürcânî, ‘Abdülkâhîr b. ‘Abdurrahmân (ö. 474/1081) ⁵ tarafından te’lif edilmiş olup harfî cerler, nasb edatları, cezm edatları, zarflar, nakıs fiiller ve terkiib konularını ele almakta ve geniş bir şekilde açıklamaktadır. Eser yüz fasıldan oluştuğu için bu adı almıştır. Eserin müstensihi ve istinsâh tarihi hakkında bilgi yoktur.

Bu eser, 194b-207a yaprak, 9 satır, 125x89, (95x42) mm ölçüsünde ta’lık hatla istinsâh edilmiş olup alt üst kapak, sertab ve miklepten oluşmaktadır. Cilt mukavva üzerine ebru sanatı ile süslü ve su yolu desenli olup sırt ve sertab kısmı bordo deri ile kaplıdır. Yine aynı desenli bir koruyucu kabı mevcuttur. Kapak kenarları kapaklara göre daha açık deri ile kaplanmış ve üzerine soğuk baskılı yaldızlı zencirek çekilmiştir.

⁵ Edib ve naḥiv âlimi olan ‘Abdülkâhîr el-Cürcânî, Ebu’l Ḥuseyn Muḥammed b. Ḥasan el- Fârisî’den ders almış ve h. 471(m. 1078) yılında vefât etmiştir. Eserleri arasında Delâ’il el- ‘İcâz ve Esrâr el- Belâğa yer almaktadır. (bk. keşf, II , 1179; Şezerat, III, 340; Hediyyet, I, 606; el-A‘lâm, IV, 48; Supl., I, 503.)

Müstensih tarafından eserin varak numaraları verilmiştir. Risâlenin varakları kırmızı çerçeve içindedir. Cetvel dışına bazı açıklamalar yapılmıştır. Risâlenin sonunda müstensih'i ile ilgili herhangi bir bilgi yoktur.

الحمد لله رب العالمين وبعد فإن العوامل في النحو على ما اللغة الشيخ: Başı:
الامام عبد القاهر بن عبد الرحمان الجرجاني رحمة الله عليه مائة عامل وهي تنقسم الى
قسمين لفظية و معنوية....

الكتاب بعون الله الملك الوهاب في يوم سبت في اول شهر شعبان الفقير الحقير: Sonu:
المحتاج الى رحمة ربه عثمان بن حليل بن موسى بن يوسف غفر الله له و احسن
البرهما والديه تمت

4 'Avâmilü'l -Mi'e

2. Nüsha

Râşit Efendi 704/3

Bu risâle, 232b-262b yaprak, 5 satır, 148x98, (95x40) mm ölçüsünde nesih hatla istinsah edilmiştir. Cilt alt üst kapak, sertab ve miklepten ve siyah deriden oluşmaktadır. Cildin alt ve üst kapağı oval şemseli ve miklepte de süsleme mevcuttur. Kapakların etrafında cetvel ve köşebentler vardır. Kitabın etrafı deri kaplama ve kaplamalar üzeri cetvelli ve zencireklidir. Eserin koruma kabı da mevcuttur. Varaklarında cetvel bulunmayan risâlenin ilk iki varağında cümlelerin i' râbları yapılmıştır.

Başı ve sonu 1. nüsha ile aynıdır.

5 'Avâmilü'l -Mi'e

3. Nüsha

Râşit Efendi Eki 765/2

Bu nüsha, 23b-29b yaprak, 17satır, 195x135, (145x50) mm ölçüsünde nesih hatla istinsah edilmiştir. Ebru işlemeli ve su yollu motifli mukavvadan alt ve üst kapaktan

oluşan cildin sırt kısmı siyah deri kaplıdır. İç kapak sade beyaz kâğıttır. Varaklar iki cetvelli olup cetveller arasında boşluklar vardır ve boşluklara açıklamalar yapılmıştır. Not tutulması için boş bir sütun bırakılmıştır. Yine risâlenin sonunda müstensihi hakkında bilgi yoktur.

Baş ve sonu 1.nüsha ile aynıdır.

6 ‘Avâmilü’l –Mi’e

4. Nüsha

Râşit Efendi Eki 11288/3

Bu risâle, 81b-91a yaprak, 13 satır, 180x105, (110x40) mm ölçüsünde ta’lık hatla yazılmıştır. Cilt siyah deri kaplama alt ve üst kapaktan oluşmaktadır. Her iki kapakta da soğuk damga ile yapılmış ve yaldızlanmış oval şemseler bulunmaktadır. Köşebentler üçgen şeklinde kesilmiştir. Kapak kenarları çift sıra cetvellenmiş ve yaldızlı bir şekilde zencireklenmiştir. İç kapakta da işlemler dikkat çekmektedir. İç kapağın ortasında yaldızlı etrafı soğuk baskılı, çizgili süsleme mevcut olup cetvelin köşeleri üçgen şeklinde kesilmiştir. Varaklarda bazen tek bazen çift çizgili cetvel vardır. İlk sayfada serlevha yeri düzenlenmiş fakat boş kalmıştır. Eserin müstensihi hakkında herhangi bir bilgi verilmemiştir.

Baş ve sonu 1.nüsha ile aynıdır.

7 ‘Avâmilü’l –Mi’e

5. Nüsha

Râşit Efendi Eki 26199/7

Bu nüsha, 98b-104b yaprak, farklı satır sayısı, 192x135, (bbxbb) mm ölçüsünde nesih hatla ‘Osmân b. Halil tarafından istinsâh edilmiştir. Alt ve üst kapaktan oluşan kitabın cildi balmumu renginde ve çok yıpranmış durumdadır. Sırt kısmı ve kapakların

etrafı siyah deri ile kaplıdır. Kitap yedi risâleden oluşmakta ve en sonunda bu risâle bulunmaktadır.

Başı diğer risâlelerle aynıdır.

الحقير الكتاب بعون الله الملك الوهاب في يوم سبت في اول شهر شعبان الفقير
المحتاج الى رحمة ربه عثمان بن حليل بن موسى بن يوسف غفر الله له و احسن
البرهما والديه تمت.

8 Bülûğu'l Ereb bi Şerhi Şüzûrîz-Zeheb

Râşit Efendi 708

Bu eser, ẖadı-Zekerıyyâ b. Muḥammed el-Enşârî (ö. 926/1519)⁶ tarafından 1777 yılında te'lif edilmiştir. Müellif eserde, naḥiv konularını ele almış ve geniş bir şekilde örneklerle incelemiştir. Esere, besmelenin i' râbını yaparak başlanmış sonra muzari fiiller, harfler ve nahiv konuları kırmızı renkte yazılmış ve konuyla ilgili açıklamalar yapılmıştır. Eser, İbni Hişâm (ö. 763/1361.)'ın "Şüzûrîz-Zeheb" isimli eserinin şerhidir.

Bu eser, 135 yaprak, 17 satır, 155x95, (115x55) mm ölçüsünde nesih hatla istinsâh edilmiştir. Eser kahverengi deriyle ciltlenmiştir. Miklep ve kapaklar yaldızlanmış bir sıra zencirekle çerçevelenmiştir. Sertab ve sırt kısmı kırmızı deri yamalı olup ayrıca bir de koruyucu kap mevcuttur.

المراد في علم النحو للامام العلامة و بعد فانّ كتاب ستزور في معرفة كل ام العر:
جمال الدين ابي محمد عبد الله ابن يوسف ابن رستم.

من تألفية يوم الجمعة رابع عشرى شهر صفر سنة اثنتين وثمانين وثمانمائة. Sonu:

⁶ ẖahire'de doğdu Şaffî mezhebinden olup fıkıh, tefsir, naḥiv, sarf ve mantık konularında âlimdir. 853 H. (m. 1449)'da vefat etti. Muḥtasar'ın şerhi, Beydavi'nin ḥaşıyesi üzerine şerhi, Şerhi Minhac ve Şaḥih'i Müslim meşhur eserlerindendir. (bk. Keşfü'z-Zunûn, 41, 44, 92; Brockelmann, g. 2, 99,100, s, 117-118 ; Mu'cem, IV, 182; Şezerât ez-Zeheb, VIII, 134; GAL, II, 146.)

9 Ebkârul-Efkâr Hâşiye ‘alâ Zûil-Mışbah

Râşit Efendi Eki 26094/2

Bu eser, Kazvînî olarak tanınan ‘Abdüllatîf b. Celâleddîn Muhammed (ö. 853 /1449) tarafından kaleme alınmış bir naḥiv risâlesidir. Eser müşâri’un ileyh’in mânâyı nasıl etkilediği üzerinde durur. İşâret isimlerinin uzak ve yakın için kullanımlarını değerlendirir, şart ve cevap konusunu inceler. Cevabın başına fâ’nın gelişinin şartlarını, şart ismi ve haberi ile bu konuların i‘râbları üzerinde de durmaktadır.

Bu nüsha, 41b-97b yaprak, 27 satır, 205x145, (160x78) mm ölçüsünde ta’lık hatla Ahmed b. Hacı ‘Ömer tarafından 1682 senesinde Tokat’ta istinsah edilmiştir. Alt üst kapak, sertab ve miklepten oluşan cilt mukavvadan yapılmış ve su yolu motiflidir. Sırt ve sertab kısmı deri kaplama olup iç kapaklar sade beyaz mukavvadır.

Başı: قالت رح المقصال عامله الله بالكریم والله فض ال امامته

Sonu: في شهر رجب المرحب في ليلة الجمعة في وقت نصف الليل في بلد التوقاة

Ebyâtü Tavziḥu’l-Mesâlik

10 Râşit Efendi 27016/9

Bu eserin müellifi tesbit edilememiştir. Eser, İbni Mâlik’in “Elfiyye” isimli manzumesine Cemaleddin ‘Abdullâh b. Yûsuf b. Hişâm’ın yazdığı “Evzahu’l(Tavzihu’l) Mesâlik İlâ Elfiyyeti İbni Mâlik” isimli şerhte geçen şevâhid beyitlerin bir araya getirilmiş şeklidir.

Bu eser, 147b-165b yaprak, 13 satır, 185x125, (105x170) mm ölçüsünde nesih hatla 15. miladi asırda istinsâh edilmiştir. Alt üst kapak, sertab ve miklepten oluşan cilt kahverengi deridir. Sertab siyah deri ile yamalıdır. Alt ve üst kapaklarda yuvarlak şemseler vardır ve oval salbekler şemselere bağlıdır. Kapak etrafı zencirekli, süslemeler yaldızsız ve miklepte yuvarlak baskılı işleme vardır.

Başı okunamaz durumdadır.

امات عسى الله يغنى عن بلاد ابن قادر هناء . و سليم نلا يوم انسه نهاية
و تسليم.

11 Elfiyye

Râşit Efendi 726/1

Bu eser, İbni Mâlik diye tanınan Cemâleddin Muḥammed b. ‘ Abdullāh en-Naḥvî (ö. 672 /1274)⁷’nin Manzum naḥiv’e dair eseridir. Eser, recez bahrinde yazılmış bin beyit kadar olmasından dolayı “Elfiyye” diye isimlendirilmiş olup Arap diyârında meşhûr bir metindir. Üzerine pek çok şerḥler ve hâşiyeler yazılmış ve naḥiv konuları ele alınmaktadır. Harekeli olarak yazılan eserin varakları cetvelli olup bir çok kitapta olduğu gibi hamdele ve salvele ile başlar. Kitapta nekra, ma‘ rife, âlem isim, ismi işaret, mevsuf, harfi tarif, kâne ve kardeşleri, inne ve kardeşleri, fa‘ il, naibu’l fa‘ il gibi konular işlenmektedir.

Bu nüsha, 1b-38b yaprak, 15 satır, 2 sütun, 220x165, (163x95) mm ölçüsünde nesih hatla istinsah edilmiştir. Cilt alt üst kapak, sertab ve miklepten oluşmaktadır. Cilt su yolu işlemelidir. Sırt ve sertab kırmızı deri kaplıdır. Kapak etrafında yine kırmızı deri kaplı kartondan bir koruyucu kap mevcuttur.

الكلام وما يتألف منه : كلامنا لفظه معيد كاستقم واحده كلمة والقول عم
واسم وفعل تم حرف الكلم وكلمة بها كلما قد يؤمر والاسم منه....

بلا حصاصة محمد خير بنى أرسلأ وصحبه المنتحيين الخيره تم الكتاب
والحمد لله وصلوات على محمد وآله و سلم تسليمًا كثيرًا.

⁷ İbnî Mâlik, Endülüs’ün Ciyan şehrinde doğmuştur. Bundan dolayı kendisine Ciyan denmektedir. Ciyan’dan sonra doğuya gitti. Halep’te bir süre yaşadı sonra Şam’a geçti ve orada vefat etti. Naḥiv, lügat, fıkıḥ ve ḥadis usulü alanında âlimdir. Teshîlü’l Feva‘ id ve Tekmilü’l Makâşid isimli eserleri vardır. (bk. Miftaḥüs Se‘adet, 1, 115-117 ; Keşfü’z-Zunûn, 82, 119-133-151.)

12 Elfiyye

2.Nüsha

Râşit Efendi 9320

Bu nüsha, 11 yaprak, 13 satır, 205x150, (145x90) mm ölçüsünde harekeli nesih hatla yazılmıştır. Sonunun eksik olduğu diğer nüshalarla karşılaştırılınca ortaya çıkmaktadır. Cildin sonradan tamir gördüğü ve tamir dolayısıyla sanatsal değerini yitirdiği göze çarpmaktadır. Tamir işleminde cilt de kırmızı meşin kullanılmıştır. Varakların etrafı cetvelsiz konu başlıkları kırmızı yazılmış satır aralarında açıklamalar vardır.

Başı: قال محمد هو ابن مالك مصلياً على الرسول المصطفى وستعين الله في القيّة
تقرب الأقص بلفظ موجر و تقنّض بفقير سخط.

Sonu eksiktir.

13 Elfiyye

3.Nüsha

Râşit Efendi 11197/1

Bu nüsha, 160 yaprak, farklı satır sayısı, 200x145, (bbxbb) mm ölçüsünde nes-ta'lık hatla Celîl b. Halkullâh Muhammed Hüseyin tarafından 4 Aralık 1699 senesinde istinsah edilmiştir. Alt üst kapak, sertab ve miklepten oluşan cildin etrafı çift cetvel içinde zencireklidir. Köşebent uygulaması yoktur. Oval şemse ve selbekler vardır. Salbekler şemseye bitişik durumdadır ve etrafı tıgılı yaldızlıdır. Miklepte de işlemler şemselerden biraz daha yuvarlak aynı süsleme mevcuttur. Varak kenarları cetvelsizdir. Satır aralarına kelimelerin açıklamaları yapılmıştır. Açıklamalar kelimelerin sarf, na'iv ve i'râb bakımından değerlendirmelerini ihtiva etmektedir.

Başı: اما بعد فان معرفة الاعراب من الواحات التي لا بد لكل طالب علم منه
المهمات لا ليتغنى الفقير عنهما و ان انفع المساكرو اقرب المدارك.....

مخرجين اقام قدتم على يدا العبد الفقير الى رحمة ربه الغنى الحليل ابن خلق الله: Sonu:
 و رنا محویر غفر الله ذنوبها لجومواليهما الاتمة الطامرين في يو الخميس حادية عشرة
 حماد الثاني من شهور سنة 1111

14 Elfiyye

4.Nüşa

Râşit Efendi 27042/5

Bu manzum eser, 35b-37b yaprak, 31 satır, 270x150, (220x100) mm ölçüsünde nesih hatla yazılmıştır. Sonu eksiktir. Cilt alt ve üst kapak kahverengi deriden oluşmaktadır. Kapaklar âletle yapılmış çizgilerle çerçeveli ve köşebentlidir. İki kapakta da basma şemseler mevcut olup şemse uçlarında dört yıldız vardır ve yıldızlarla salbek görünümü verilmiştir.

Risâlenin başı 1. nüsha ile aynıdır. Sonu yıpranmış olup okunmaz durumdadır.

15 Evzâhu'l-Mesâlik ilâ Elfiyyeti İbni Mâlik

Râşit Efendi 721

Bu eser, İbni Hişâm, Cemâlüddîn 'Abdullah b. Yûsuf en-Naḥvî (ö.. 761/1360) ⁸ tarafından kaleme alınmış naḥivle ilgili bir eserdir. Eserin başında bir mukaddime sonra da muhteviyat yer almaktadır. Varak numaraları orijinal olup eserde otuz altı başlık altında naḥiv konusu işlenmiştir. Varak boşlularında açıklamalar mevcuttur. İbni Mâlik Muḥammed b. 'Abdullâh (ö. 672 /1272)'ın Elfiyye isimli eserinin şerhidir.

Bu eser, 6+204 yaprak, 15 satır, 260x190, (150x90) mm ölçüsünde harekeli nesih hatla Şadri b. 'Ali el-Ḥarevî tarafından 15 Haziran 1467 senesinde istinsâh edilmiştir. Alt üst kapak, sertab ve miklepten ve kırmızı deriden oluşan cildin kapaklarının çevresi üç

⁸ Naḥiv me'ânî, beyân, 'ârûz, fıkıh ve diğer konularda eserleri olan İbni Hişâm, H. 708 (m.1308) yılında Mısır'da doğdu. 'Abdullatif b. Marhal, 'Ali b. Sirâc et-Tebrizî ve Ebû Ḥayyam'dan ders aldı. H. 761 (m.1360) senesinde Mısır'da vefât etti. Katr en-Nedâ eserleri arasında yer almaktadır. (bk. Şezerât, VI, 191; Keşf. ,II, 1751; el-A' lām, IV, 147; Mu'cem el- Müellifin ,VI, 163; GAL, II, 23-25; Suppl., II, 16-20.)

sıra cetvellenmiştir. Köşebentler var fakat şemse ve salbek işlemesi yoktur. Siyah deriden ve etrafı zencirekli koruyucu kabı da mevcuttur. İlk varak serlevhalı varaklar cetvellidir.

قال الشيخ الإمام العالم العلامة جمال الدين أمّا بعد حمد الله مستحق الحمد
وملهمد. ومنشئ الخلق ومُعْهِمِهِ والصلاة والسلام على أشرف الخلق و أكرامِهِ
الْخُلَاصَةِ الْإِفْيَةِ فِي عِلْمِ الْعَرَبِيَّةِ نَظْمُ الْأَسْتَاذِ الْعَلَامَةِ جَمَالِ الدِّينِ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ فَإِنَّ كِتَابَ
مُحَمَّدِ بْنِ مَالِكٍ الطَّائِيِّ رَحِمَهُ اللَّهُ كِتَابَ صَغْرَى حَجْمًا.

الفريدة القصيدة و ذكر عصر يوم الخميس ثاني عشر ذي القعدة الحرام من
شهور سنة احدى و سبعين و تسعمائة من الحجرة النبوية على صاحبها افضل الصلوة
والسلام.

16 el-Ferîde fî Şerhi'l-Kaşîde

Râşit Efendi 568/2

Bu eser, İbnü'l-Habbâz diye tanınan Şemsüddîn Ebü'l-Abbâs Aḥmed b. Hüseyn en-Naḥvî el-Mûsulî (ö.637 /1239)⁹ tarafından kaleme alınmış naḥiv risâlesidir. Eser İbni Deḥḥân Sa'îd b. Mübârek'in 36 beyitlik naḥivle ilgili kasîdesinin şerhidir. Beyitler yazılmış sonra beyitlerin altına beyitlerin i' râbı açıklamalı bir şekilde kayda alınmış bazen kelimelerin mânalarına da değinilmiştir.

Bu nüsha, 31b-56b yaprak, 12 satır, 163x123, (bbxbb) mm ölçüsünde harekeli nesih hatla 14 . miladî asırda istinsah edilmiştir. Alt üst kapak, sertab ve miklepten oluşan cilt mukavvadan olup suyollu kalp şeklinde işlemleri mevcuttur. Sırt ve sertab kısmı kırmızı deri kaplıdır. Farklı motifli etrafı deri kaplı deri üzerinde yaldızlı zencirekleri olan bir de koruyucu kap mevcuttur. Varaklar cetvelsizdir.

Başı şu satırları açıklayarak başlar:

خليلي دمع العين خزننا ثوى القلب فناديت عمّار:
قوله دمعان دمع تقال دمعيت با لفتح و الكسر و الفتح

⁹ Mu'cem el Müellifin, I, 200; Şezerât ez-Zeheb, IV, 2002.

أَفْصَعَالاً أَنْ هُنَا يَحْمِلُ عَلَى الْكَسْرِ وَالْعَيْنِ.....

Sonu şu satırlarını açıklayarak biter:

أَعَا بِي بِشَعْرِ لَابِنِ عَثْمَانَ لَحَوْه وَبَتَّبِعَهُ عَثْمَانُ
تَمَّتِ الْقَصِيدَةُ مَعَ شَرْحِهِ الْحَمْدُ لِلَّهِ وَمِنْهُ وَالصَّلَاةُ عَلَى حَيْرَتِهِ

17 el- Fevâidü'l Celile fi Şerhi'l –Ferâizi'l –Cemile

Râşit Efendi Eki11180

Bu eser, Germiyânî olarak bilinen İbrâhîm b. Hısâmeddîn er- Rûmî (ö. 1015/1607) tarafından naḥiv üzerine bablar ve fasıllar halinde kaleme alınmıştır. Bâbü'l muzarî, bâbü'l sıfat-ı müşebbehe, masdar-ı merre, ism-i zaman, mekan, ism-i âlet, ism-i mansûb, ibtida, i' lâl, ibdâl ve 'ilmü'l naḥiv gibi konular ele alınmaktadır.

Bu nüsha, 140 yaprak, 15 satır, 183x120, (120x57) mm ölçüsünde nesih hatla yazılmıştır. Kapaklar balmumu rengi sade deriden olup her hangi bir süslemesi ve sanat değeri yoktur. Varaklar cetvelli olup yazılar çerçeve içine alınmıştır. Kitabın orjinalinde varaklar numaralandırılmıştır.

وبعد فلما كان العلوم العربية ولفنون الأدبية. وسيلة يتوصل بها الى ارتقاء :
معارج الكمال و ذريعه يتوصل نما الى اعلاء مدارج الآمال.

وَلَمَّا انْتَهَى نَظْمِي وَبَسَطَ مَقَالَتِي. لتاريخ ختم قلت فالان تمت 1002
Sonu:

18 el- Fevâ'idü'z- Zıyâiyye

Râşit Efendi 711

Bu eser, Câmî Nûreddîn, 'Abdurrahmân b. Aḥmed (ö. 898/1492)¹⁰ tarafından 897 H. yılında te'lif edilmiş naḥivle ilgili bir eserdir. Eser, ibni Hâcib'in Kâfiye isimli

¹⁰ el-Câmî diye tanınan Ebu'l- Berekât 'Abdurrahmân b. Aḥmed aslen Şirazlıdır. Bir çok ilimde bilgiye sâhip olan bu zât , H. 817(m.1414) yılında Horosan'ın bir kasabası olan Çim'de doğmuş ve Herât'ta gençlik yıllarını geçirmiştir. Bu zât, H.898 (m.1492) yılında vefât etmiştir. Çok sayıdaki eserlerinden bazıları şunlardır: Şerḥ el- Kâfiye li İbn el-Hâcib, Tarih Herât, Tefsîr el- Kûr'an el-Kerim. (bk. Mu'cem el-Müellifin, V, 122; Hediyyet el-Ârîfîn, I, 534; keşf., II, 1338; GAL, II, 2002; Suppl., II, 285-286.)

eserinin şerhi olup oğlu Ziyâ'üddîn Yûsuf adına te'lif edildiği için bu isim verilmiştir. Yüz altmış yedi konu başlığı altında na'iv ilmini ele almaktadır. Bu konulardan bazıları şunlardır: kelime, kelâm, i'râb, 'âmil, gayr-ı munsarîf, terkîb, fiilin ve fa'ilin hazfı, ma'rife, mübteda ve haberin hazfı, mansubât, inne ve kardeşleri, atıf, bedel, atfı beyân, vd. dir. Ayrıca nun'un tekidi ile ilgili açıklamalar konuların altı çizilerek ve tanımlı yapılarak kaydedilmiştir. Cetvel dışına konu adı yazılarak şerhler daha anlaşılır hale getirilmiştir.

Bu nüsha, Muḥammed b. Pir 'Ali el-Birgivî tarafından nesih hatla istinsah edilmiştir. Eser, 169 yaprak, 23 satır, 205x130, (145x70) mm ölçüsündedir. Cilt alt üst kapak, sertab ve miklepten ve siyah deriden oluşur. Cildin şemse, salbek ve köşebentleri yoktur fakat alt üst kapak ve miklep çevresi soğuk baskılı ve yaldızlıdır. Sertab kısmı turuncu deri ile yamalıdır. Çevresi ve deriden yine zencirekli koruyucu kap mevcuttur. Varaklar çift çizgi ile cetvellidir ve cetveller arası yaldızlanmıştır. Çerçeve dışında ise açıklamalar yapılmıştır.

اما بعد فهذه فوائد لحل مشكلات الكافية للعلامة المشتهر في الشارح والمغارب:
الشيخ ابن الحاجب تيمده الله بغيرانه .

عبد الرحمن الحامى وقصا الله سبحانه في وطنه عبود الله للاعراض عن....
في سكت شهو سنة سبع و سبعون و ثمان مائة.

19 el- Fevâ'idü'z -Zıyâiyye

2.Nüsha

Râşit Efendi 699

Bu nüsha, 198 yaprak, 21 satır, 169x93, (117x50) mm ölçüsünde ta'lîk hatla 1767 yılında istinsâh edilmiştir. Alt üst kapak, sertab ve miklepten ve siyah deriden oluşan cildin alt ve üst kapak etrafı çift çizgili çizgiler arasında zencireklidir. Şemseler oval şekilde olup şemse uçlarında küçük salbekler vardır. Miklep ve sırt bölümünde daha siyah

renkte deri kullanılmıştır. Yine siyah deriden yapılmış ve etrafı zencirekli ortasında bakla-veya benzer motif olan koruyucu kabı vardır. İç kapaklar sade beyaz renk olup ilk sayfa serlevhalı ve ilk varak bitkisel motiflerle süslüdür.

Baş ve sonu 1. nüsha ile aynıdır.

20 el- Fevâ'idü'z- Zıyâiyye

3.Nüsha

Râşit Efendi 742

Bu nüsha, İbni Subhî tarafından 153 yaprak, 23 satır, 238x135, (145x70) mm ölçüsünde nesih hatla 1806 yılında istinsah edilmiştir. Alt üst kapak, sertab ve miklepten ve kırmızı deriden oluşmaktadır. Cildin kapaklarında şemse salbek ve işleme yoktur ama kapak çevresi yıldızlı olarak zencireklenmiştir. Sertab bölümünde kırmızı bir yama vardır. Siyah renkte ve cilt çevresi kırmızı deri kaplı ve zencireklidir. İç kapaklar sade beyaz kâğıttır. Eserin giriş kısmında konu muhteviyatı yer almaktadır. Varak çevresi mavi çizgilerle cetvelenmiş olup varak boşluklarında açıklamalar yapılmıştır. Kitap bir hayli yıpranmış durumdadır.

Baş ve sonu 1. nüsha ile aynıdır.

21 el- Fevâ'idü'z- Zıyâiyye

4.Nüsha

Râşit Efendi Eki 1497

Bu nüsha, 218 yaprak, 19 satır, 200x120, (170x56) mm ölçüsünde ta'lık hatla istinsah edilmiş olup eserin sonu eksiktir. Alt ve üst kapaktan oluşan cilt mukavva üzeri deri kaplanmış fakat çok yıpranmış parçalanmış durumdadır. Varaklar cetvelsiz ve çizgisizdir. Varak boşluklarında açıklamalar vardır. Kitap çok yıpranmış olup bazı bölümleri okunmaz haldedir. Diğer nüshalarla karşılaştırılınca sonunun eksik olduğu anlaşılmaktadır.

Baş ve sonu 1. nüsha ile aynıdır.

22 el- Fevâ'idü'z -Zıyâiyye

5.Nüşa

Râşit Efendi Eki 11190

Bu nüsha, 132 yaprak, 17 satır, 197x122, (145x77) mm ölçüsünde nes-ta'lık hatla istinsah edilmiştir. Cilt alt üst kapak, sertab ve miklepten oluşmaktadır. Cildin alt ve üst kapakları balmumu rengi karton kâğıt olup üzerinde siyah yağmur damlası şeklinde motifler vardır. Sertab ve sırt siyah deri kaplıdır. İç kapak miklep ile benzer işlemeye sahiptir. İlk varak çift çizgili cetvellidir. Bazı varaklar cetveli bazıları da cetvelsizdir.

Başı ve sonu ilk nüsha ile aynıdır.

23 el- Fevâ'idü'z -Zıyâiyye

6.Nüşa

Râşit Efendi Eki 11261

Bu nüsha, 206 yaprak, 19 satır, 203x113, (140x55) mm ölçüsünde ta'lık hatla Resûl b. Memiş tarafından 1589 yılında istinsah edilmiştir. Alt üst kapak, sertab ve miklepten ve siyah bir ciltten oluşmaktadır. Kapakta çerçeve ve zencirek yoktur. Alt ve üst kapakta şemseler simetrik olarak oval bir şekilde kalıpla basılmış ve turuncuya boyanmıştır. Miklep işlemesi ise sarı üzerine işlemleri turuncu etrafı tıgıdır. İlk varakta konu indeksi vardır. İlk iki varak çift çizgili ve yaldızlıdır. İlk varakta serlevha için yer ayrılmış fakat süsleme yapılmamıştır.

Başı 1.nüşa ile aynıdır.

تمت بعون الله الملك الوهاب عن يد العبد الضعيف.....في وقت العصير
في شهر رمضان المباركة سنة ثمان و تسعين وتسعمائة.

24 el- Fevâ' idü'z -Zıyâiyye

7. Nüsha

Râşit Efendi Eki 16620

Bu nüsha, 183 yaprak, 17 satır, 205x130, (130x70) mm ölçüsünde nes-ta'lık hatla kaleme alınmış alt ve üst kapaktan oluşmaktadır. Siyah deri kaplama olan cildin alt kapağı biraz yıpranmış ve süslemeleri dökülmüştür. Alt ve üst kapakta da oval biçimde şemseler mevcuttur. Alt kapak içi su yolu desenli ebru süslemeli olup varaklar çevresi cetvelsiz ve varak boşluklarında açıklamalar mevcuttur.

Baş 1. nüsha ile aynıdır.

Sonu: من زمان المنتظم في شهور سبع و تسعين و ثمانمائة قد وقع الفرغ.... الشريفة
في الشهر ربيع الاخر و في يوم سنة و في سنة وفي وقت الضحى تمت سنة 961

25 el- Fevâ' idü'z -Zıyâiyye

8. Nüsha

Râşit Efendi 26657

Bu nüsha, 268 yaprak, 17 satır, 215x170, (150x75) mm ölçüsünde nesih hatla 20 Eylül 1861 yılında Everek (develi)'li İsmâil Hakkı b. İbrâhim tarafından Kayseri Melik Gazi Medresesi'nde istinsah edilmiştir. Siyah deriden oluşan alt ve üst kapağın ortasında oval şemse vardır. Şemseler soğuk baskılıdır. Kapakların dört köşesinde ay yıldız olup sadece üst kapakta belirsiz işleme vardır. Varaklar etrafı cetvelsiz ve varak boşluklarında açıklamalar vardır.

Baş 1 diğer nüshalarla aynıdır.

Sonu: الرجى الى ربه القدير إسماعل حقي بن ابرهم او ركوى في بلد قيصرى
و في دائره مالك غاذى غفر الله له ولوالديه في اوسط ربع الاول في يوم اثنين في وقت
الظهر من سنة ثمانية وسبعين و مأتين الف سنة 1278

26 el- Fevâ'idü'z-Zıyâiyye

9.Nüşa

Râşit Efendi 26801

Bu nüsha, 159 yaprak, 19 satır, 215x170, (150x75) mm ölçüsünde nesih hatla Muḥammed b. el-Ḥâcî 'Ömer el- Maḥfî tarafından 1712 yılında istinsah edilmiştir. Baş kısmından birkaç varak eksiktir. Cilt alt ve üst kapak renkli mukavvadan oluşmakta ve sırt kısmı kırmızı deri kaplıdır. İç kapaklar ise sade beyaz renk kâğıttır.

Baş kısmı diğer nüshalar ile aynıdır.

Sonu: تمت وانا عبد الضعيف الفقير الرّافي نحمد الرب الدرين محمد بن الحاجي
عمر الملطئ. عفى عنها الملك العليّ في واخر شهر ربيع الاول في سنة اربع وعشرين
ومائة و الف 1124 من الهجرة النبوية عليه افضل السلام واكمل التحية.

27 el- Fevâ'idü'z-Zıyâiyye

10.Nüşa

Râşit Efendi 26884

Bu nüsha, 236 yaprak, 19 satır, 205x150, (135x83) mm ölçüsünde nes-ta'lık hatla Rasûl b. Ḥacı Muşṭafa tarafından 1707 yılında istinsah edilmiştir. Siyah deriden alt ve üst kapaktan oluşmaktadır. Tamir gören cildin her hangi bir sanat değeri yoktur. Kitap ters ciltlenmiştir mukaddime kitabın sonundadır. Varakların dört kenarı cetvellidir. Cetvel boşluklarında açıklamalar mevcuttur.

Baş kısmı diğer nüshalar ile aynıdır.

Sonu: رسول ابن الحاجي مصطفى غفر الله لولديه و احسن المبجا و اليه في شهر
ذى القعدة المضي سنة 1119

28 el- Fevâ'idü'z-Zıyâiyye

11.Nüşa

Râşit Efendi 27025

Bu nüsha, 164 yaprak, 22 satır, 200x150, (160x80) mm ölçüsünde nes-ta'lık hatla 18. asırda istinsah edilmiştir. Cilt alt üst kapak, sertab ve miklepten oluşmakta ve kahve rengi deridendir. Kapaklarda herhangi bir işleme yoktur. İç kapaklar ise sade beyaz mukavvadır. Varaklar beyaz parlak ve ara sıra pembe renk varaklar vardır. Varak kenarları cetvelsizdir. Varak boşluklarında açıklamalar mevcuttur.

Başlı diğer nüshalar ile aynıdır.

Sonu : عبد الرحمن الحجي من وفقه الله سبحانه في طابق عبور لبيته غرض عن
مطاليه الاعواض والاعراض ضخوة السبت الحاولي عشر من شهر ثوبات.

29 Hâşiye 'alâ İmtihâni'l-Ezkiyâ

Râşit Efendi 744

Bu eser, Adalı olarak tanınan Muşafa b. Hamza (ö.1085 /1674 den sonra)¹¹'ya ait naḥivle ilgili bir eserdir. Eser, Beyzavî'nin "Lübbü'l-Elbâb fî 'İlmi'l-İ'râb" isimli eseri üzerine Birgîvî'nin yazdığı "İmtihânü'l-Ezkiyâ" adlı eserin şerhinin hâşiyesidir. Birgîvî'nin "İmtihânü'l-Ezkiyâ" adlı eserinin sözlerini kavluhu kelimesini kırmızı renkle yazarak açıklamıştır. Açıklamalar zaman zaman çerçeve dışına taşmıştır. Açıklamalar eseri mâna bakımından ve işlediği konu bakımından ele almaktadır.

Bu nüsha, 182 yaprak, 21 satır, 215x145, (50x75) mm ölçüsünde nesih hatla 'Ali b. Muhammed tarafından 1748 tarihinde istinsah edilmiştir. Turuncu su yollu mukavva kapak üzerine gri oval noktalı şekillerle ebru süslemelidir. Cilt alt üst kapak, sertab ve miklepten oluşmaktadır. Sırt ve sertab kısmı koyu kahve rengi deri kaplama ve iç kapakları sadedir. Mavi su yollu mukavva üzerine gri beyaz oval şekilleri olan kenarları

¹¹ Fıkıh ve naḥiv âlimi olan Adalı Muşafa, Nuḥ Efendi el- Konevî'den ders almıştır. El- Hayat fî Şerḥ Şurüt es-Şalat ve Hâşiye 'alâ İmtihân el- Ezkiyâ eserleri arasında yer alır. (bk. Hediyyet el- Ârifin , II, 441; Osmanlı Müellifleri, I, 213; Mu'cem el- Müellifin, XII, 249; GAL, II, 585; Suppl., II, 656.)

حاشية على امتحان الاذ كيا للاطه ve ağız kısmı koyu kahve rengi deri ve ağız kısmında حاشية على امتحان الاذ كيا للاطه yazan bir de koruyucu kabı vardır. Varaklarda beyaz parlak kâğıt kullanılmıştır.

قوله الحمد لله قبل هذا انشاء الاتى غرض الفائل انشاء الثناء على الله تعالى وهو: Başı: لا يحصل بالاخير لان المخبر....

قد وقع الفراغ عنه كتاب هذه النسخة الشريفة بعون الله الملك الرؤف في: Sonu: سنة احد ستين و مائة و الف من هجرة النبويته و كاف. في وقت الظهر من ايلم الصغير عنه عبد الضعيف المستغرف العصان علي ابن محمد غفر له ولوالديه واحسن منهما و اليه الفقران بحرمة لبناء والمرسلين.

30 Hâşiye ‘alâ İmtihâni’l-Ezkiyâ

2.Nüşa

Râşit Efendi 747

Bu nüsha, 227 yaprak, 23 satır, 210x135, (160x65) mm ölçüsünde nes-ta’lık hatla İbrâhîm Efendi tarafından istinsah edilmiştir. Alt üst kapak, sertab ve miklepten oluşmakta olup kapaklar ve miklep çevresi üç sıra çizgi ile cetvelenmiştir. Köşebentler yine üç sıra çizgilidir. Simetrik olarak kapak ortasında oval şemseler vardır. Şemselerin ortasında üç noktalı şekiller vardır. Kapak üzerinde dağılmış şekilde noktalar mevcuttur. İşlemelerde yıldız yoktur. Mukavvadan gri ve bordo renklerden oluşan etrafı bordo deri kaplı ve üzerinde kitabın adı yazan bir koruyucu kabı da vardır. İlk varakta serlevha yeri ayrılmış fakat süsleme yapılmamıştır. Çift çizgili çerçeve vardır ve çizgiler arası yıldızlanmıştır. Diğer varaklarda iki çerçeve var. Bir iç çerçeve bir de dış çerçeve olup iki çerçeve arasında açıklamalar vardır.

اما بعد فقد كان الشرح المسرو بامتحان الازكياء . الذ فيه على المتعنتن: Başı: حجة اليد البيضاء. البيضاء للعالم العامل الربان....

قد استرته ابراهيم الضعيف بالتمام كتابة الكتاب اتسرفيه لصاحب تنا لج
الافكار حقه بنعه القفار.

31 Hâşiye ‘alâ Şerhi’l-Kâfiye

Râşit Efendi Eki 772

Bu eser, el-Hindî ¹² tarafından 1590 senesinde te'lîf edilmiştir. Eser, Şerhü'l-Kâfiye'yi naḥiv bakımından ele alıp inceler. Eserde geçen naḥiv konuları üzerinde, özellikle cevabın şartının açık olup olmaması ve bu durumun mânaya etkisi ve Besmele ve Hamdele ile bir esere başlamanın önemi üzerinde durur.

Bu nüsha, 107 yaprak, 23 satır, 213x132, (146x72) mm ölçüsünde ta'lık hatla yazılmış olup mukavva kahve rengi zemin üzerine yeşil yapraklı sarı küçük meyveli bitki motiflidir. Alt üst kapak, sertab ve miklepten oluşmaktadır. İlk varak etrafı üç çizgili çerçevelidir. Çizgiler arası yaldızlıdır. Diğer varaklar kırmızı çizgili cetvellidir ama yazılar çerçeve dışına taşmış durumdadır.

الحمد لله رب العالمين و الصلوة.....قوله موصوعى علم النحو قيل:Başı
موصوعة الكلمة العربية وقيل الكلمة والمركب الغير الاسنادى.....

الذى يبدؤ العامل في قوله في الوقف له فيه و وقد زنيب لابتداء تأليفه وتم في شهر
رمضان المبارك سنة 999

¹² İbrâhim Şalih el-Hindî, Hânefi mezhebinden olup Edebiyat ve Şi‘ir alanında meşhurdur. Divanı meşhur eseridir. (bk. Bağdadî , İzahü'l Mekkûn 1, 539; Zeydan, Edebiyat Tarihi ve Arapça, 282; Hediyyetü'l Ârifin 1, 34, 35.)

32 Hâşiye ‘alâ Şerhi’l-Mışbâh

Râşit Efendi Eki 762

Bu eser, Kadıcık olarak tanınan ‘ Abdüllatîf b. Celâleddîn Muḥammed el-Kazvîni (ö.875/1470)¹³,nin naḥivle ilgili eseridir. Eser, Muṭarrizî’nin “el-Mışbâh” isimli eseri üzerine Tâcüddîn Muḥammed b. Muḥammed el-İsferâînî (ö.684/1285)’nin yazdığı “ez-Zû” isimli şerhin hâşiyesidir. “ez-Zû” den alınan ve şerh edilen cümlelerin altı çizilmiş ve cümleler önce naḥiv bakımından sonra mâna bakımından ele alınıp incelenmiştir. Eser fiile benzeyen harflerle ilgili bilgi vererek başlar isimleri işleyerek sona erer.

Bu eser, 159 yaprak, 21 satır, 210x148, (145x78) mm ölçüsünde nesih hatla Ḥasan b. ‘Alî b. Ḥabîb et Tokâdî tarafından istinsah edilmiştir. Alt üst kapak, sertab ve miklepten, balmumu rengi mukavvadan oluşur. Sırt sertab ve kapak kenarları kırmızı deri ile kaplıdır. Her hangi bir süsleme yoktur. İç kapaklar sadedir. Varak etrafı cetvelsizdir.

انّ حرف من حروف المشبهة الفعل التاصية للاسم و الرافقه للخير فاسمه
احق نصيباً تفصيل للحق من حق الامراز اثبت او من حقيقة اذا اثبتته او من حق الفعل اذا
وجب

هذه النسخة الكتابة على يد اضعف العباد والحقير حسن بن على بن حسين
التوقياتي سنة في واسط ذي القعدة سنة ثلاثة و مائة و الف من هجرة

33 Hâşiye ‘alâ Şerhi Muḡni’l-Lebîb

Râşit Efendi Eki 11263/1

Bu eser, Meylânî olarak tanınan Bedreddîn Muḥammed b. ‘ Abdurrâḥîm b. Muḥammed el-‘Ömerî (ö.801/1398 ’den sonra)¹⁴,nin naḥivle ilgili kaleme aldığı eserdir. Risâle İbni Hişâm’ın “Muḡni’l-Lebîb” isimli eseri üzerine Çâperdî’nin yazdığı şerhin hâşiyesidir.

¹³ bk. Mu‘cem, IV, 182; Şezerât ez-Zehab, VIII, 134; GAL, II, 99; Keşfü’z-Zunûn, II, 1709; Hediyyetü'l-Ârifin, I, 616.

¹⁴ Naḥiv âlimi olan Bedreddîn Muḥammed b. ‘ Abdurrâḥîm el- Meylânî , Aḥmed b. Ḥasan el- Çâperdî’den ders almış ve onun el- Muḡni adlı eserini şerhetmiştir. (Keşfü’z-Zunûn, 2, 1751; Keḥḥâle, 10, 158; el-A‘lâm, VI, 207; Mu‘cem el-Müellifin, X, 158 ; Suppl., II, 257.)

Müellif, naḥiv ilmi ile ilgili şerhlerin yanı sıra cümleleri māna bakımından tahlil eder, mānayı mukaddim etme, mānayı direk söyleme, mānayı ima etme ve kelimelerin eş anlamları ve i' rāblar üzerinde durur. Eser on dört bölümden oluşur. Bunlar; 1-cins isim, 2- ilim, 3-i' rāb, 4-tabî olanlar ve i' rāb, 5-mebni, 6-cemiler, 7-ma' rife, 8-9-nekra, 10 müzekker, müennes, 12-maşdar, 13-14- i' lal ibdāl konularını ihtiva etmektedir.

Bu risāle 1b-57b yaprak, farklı satır sayısı ile 203x140, (bbxbb) mm ölçüsünde nesih hatla istinsah edilmiştir. Çok yıpranmış alt üst kapak, sertab ve miklepten oluşan bir cildi vardır. Deri kaplamaları dökülmüş sadece miklepte siyah deri kaplama vardır. Sırt kısmı beyaz deri ile yamanmış durumda olup ciltte herhangi bir işleme yoktur. Miklep ebru süslemelidir.

اما بعد فيقول العبد الضعيف المختاج الفو الملك اللطيف محمد ابن عبد الرحيم بن
محمد العمرى الملائه لما لم يكن للكتاب المتى بالمفتاح في علم النحو شرح و هو مفتاح من
مصنفات استادى العلامة....

و فتح الهمزة بنصب ما بعد حاله.....حسن كرك شامل اوله الرادنه فاسننياً
مانفصل مانع لدك مانع اوله.

34 Hâşiye 'alâ Şerhi Muğni'l-Lebîb

Râşit Efendi 736

Bu eser, Bağdâdî olarak tanınan Muḥammed 'Ömer b. ' Abdülcelîl (ö.1200/1785)¹⁵ tarafından naḥiv üzerine kaleme alınmıştır. Bağdadî, naḥiv konularını, cümle yapılarını, örneklerle açıklamakta cümlelerin mānāya etkisi üzerinde durmaktadır.

Bu eser, 233 yaprak, 25 satır, 212x135, (165x80)mm ölçüsünde nesih hatla Muḥammed Şâkir el-'Ömerî tarafından 1779 Senesinde istinsah edilmiştir. Alt üst kapak, sertab ve miklepten oluşmakta ve balmumu rengi deridir. Kapaklarda iki çizgili dış cetvel ortada zencirek ve bir de iç cetvel mevcuttur. İç kapaklar gri üzerine sarı siyah

¹⁵ 'Ömer el-Bağdadî; el- Qadirî ve el-Hanefî olarak da tanınır. Bağdat'ta doğdu. Şam'da yaşadığı tasavvuf ehli olup fıkıh, tefsir, beyan ilmi ve naḥiv âlimidir. İbni hişam'ın Muğni'l-Lebîb'i üzerine yazdığı şerhi, Tefsiru'l Qur'an ve Hâşiye 'alâ Şerhu en-Nevîyyetü lil Hilâli gibi tanınmış eserleri vardır. (bk. İzahü'l Mekkûn, I, 423; II, 382 ; Sülûkü ed Dürer, III, 179.)

شرح مغنى للبيب للشيخ عمر ve turuncu oval şekiller ile süslüdür. Ağız bölümünde yaldızlı zencirek yazan kenarları kırmızı deri kaplama ve kaplama üzerinde olan koruyucu kabı vardır. İlk varak 1-a serlevhalıdır ve ilk varaklarda yazılar çift çizgili çerçeve içine alınmış ve çerçevenin içi yaldızlanmış ve diğer varaklar tek çizgi ile cetvelenmiştir.

Baş: اما بعد فيقول العبد الذليل المحتاج الى اللطيف الحق محمد عمر بن الشيخ
عبد الحليل البغدادي الحنفي. انه كلمات كافية و لحريرات وافية شافية.

Sonu: و ذلك في اواخر در النائبة سنة ثلاث و تسعين و مائة و الف.

35 Hâşiye ‘alâ Risâle-i ‘Ali Kûşî fî Takdîmi'l-Müsnedi İleyh

Râşit Efendi 829/8

Bu eser, Herat Şeyhu'l-İslâmı tarafından te'lif edilen naḥivle ilgili bir risâle olup naḥiv ilmi kapsamına giren konuları ele alınmaktadır. Bu risâle 11 risâleden oluşan kitabın 8. risâlesidir.

Bu eser, 70a-72 yaprak, 21 satır, 195x105, (132x85) mm ölçüsünde ta'lık hatla yazılmıştır. Cilt alt üst kapak, sertab ve miklepten oluşur. Bordo deriden yapılmıştır. Kapaklar etrafı iki çizgili ve ortasında yaldızlanmış zencirek vardır. Miklepte aynı şekilde süslenmiştir. Köşebent, şemse, salbek ve miklep işlemesi yoktur. Koruyucu kabın da işle-meleri de aynı şekilde ortası siyah deri ve etrafı kitabın rengindedir.

Kitap çok yıpranmış olduğundan okunmaz durumdadır.

36 Hâşiye ‘alâ Risâle-i ‘Ali Kûşî fî Takdîmi'l-Müsnedi İleyh

2. Nûsha

Râşit Efendi 829/5

Bu eser, naḥivle ilgili olup 53a-56b yaprak, 21 satır, 195x105, (132x57) mm ölçüsünde ta'lık hatla yazılmıştır. Alt üst kapak, sertab ve miklepten oluşur ve bordo deriden

yapılmıştır. Kapakların etrafı iki çizgili ve ortasında yıldızlanmış zencirek vardır. Miklep de aynı şekilde süslenmiştir. Köşebent, şemse, salbek ve miklep işlemesi yoktur. Koruyucu kabın işlemleri de aynı şekilde ortası siyah deri ve etrafı kitabın rengindedir. Varak etrafı cetvelsizdir.

Başı: هذه على رسالة على القوشي في تقديم المسند اليه

Sonu: okunmaz durumdadır.

37 Hâşiye ‘alâ Risâle-i ‘Ali Kûşî fî Taḳdîmî’l-Müsnedi İleyh

3.Nüsha

Râşit Efendi 829/6

Bu risâle, Mîr Ebü’l-Fetḥ b. Maḥdûm el-Ḥuseynî tarafından 57a-66 b yaprak, 21 satır, 195x105, (132x58) mm ölçüsünde ta’lık hatla istinsah edilmiştir. Cilt alt üst kapak, sertab ve miklepten oluşur ve bordo deriden yapılmıştır. Kapaklar etrafı iki çizgili ve ortasında yıldızlanmış zencirek vardır. Miklep de aynı şekilde süslenmiştir. Köşebent, şemse, salbek ve miklep işlemesi yoktur. Koruyucu kabında işlemleri de aynı şekilde ortası siyah deri ve etrafı kitabın rengindedir. Varak etrafı cetvelsizdir.

Başı: اما بعد فيقول الحمد ابو الفتح بن محمد الحسين و قوهما

Sonu okunmaz durumdadır.

38 Hâşiye ‘alâ Risâle-i ‘Ali Kûşî fî Taḳdîmî’l-Müsnedi İleyh

4.Nüsha

Râşit Efendi 829/3

Bu eser, ‘Abdülğafûr, Kemâleddîn el-Lârî tarafından 47b-50b yaprak, 21 satır, 195x105, (132x58) mm ölçüsünde ta’lık hatla istinsah edilmiştir. Cilt alt üst kapak, sertab ve miklepten oluşur ve bordo deriden yapılmıştır. Kapaklar etrafı iki çizgili ve ortasında

yaldızlanmış zencirek vardır. Miklep de aynı şekilde süslenmiştir. Köşebent, şemse, salbek ve miklep işlemesi yoktur. Koruyucu kabın işlemleri aynı şekilde ortası siyah deri ve etrafı kitabın rengindedir. Varak etrafı cetvelsizdir.

Başı: حاشية عبد الغفور على الارى على القوشى في تقديم مسند اليه.

Sonu eksik olup okunmaz durumdadır.

39 Hâşiye ‘ale’l Fevâ’idi’z- Zıyâiyye

Râşit Efendi 746

Bu eser, Lârî olarak tanınan ‘Abdülgâfûr en-Naḥvî (ö. 912/1506)¹⁶ tarafından kaleme alınan naḥiv ile ilgili eseridir. Eser, Molla Câmi’nin talebelerinden olan müellif hocasının “el-Fevâ’idü’z-Zıyâiyye” isimli eserini şerh etmiştir. Şerhler eseri naḥiv kuralları bakımından incelemektedir. Eserde Qavluḥü kırmızı olarak yazılarak açıklamalar yapılmış varak boşluklarına kelimeler naḥiv ve mâna bakımından açıklanmıştır. Kelimelerin bazen muradıfları da verilmiştir.

Bu nüsha, 160 yaprak, 19 satır, 185x130, (120x75) mm nesih hatla Süleymân b. Aḥmed b. Muḥammed el-Acmâvî tarafından 28 Aralık 1553 yılında istinsah edilmiştir. Cilt siyah deriden alt üst kapak, sertab ve miklepten oluşmaktadır. Kapak etrafı cetvelli olup cetvel âletle yapılmış iki kalın çizgiden oluşur. Sırt ve sertab bordo deri kaplıdır. Kapakta simetrik olarak oval şemseler vardır salbek yoktur fakat şemse ucundan ve ortalarından köşebentlere çizgi vardır. Şemse uçlarında yıldızlar vardır.

قوله.....مصدر المعلوم واللام للجنس او للاستغراق اي كل حمد من الازل
الى الابد من اي حامد كان ويحتمل ان يكون مصدر المجهور.

¹⁶ el Ḥanefî olarak da tanınır. 912 H.’de vefat eden Larî naḥiv âlimidir. Eğitimi ‘Abdurrahmân el Câmî’den aldı. Naḥiv üzerine Hâşiye ‘alâ Şerḥu el Câmî lil Kâfiye’si vardır. (bk. Keşfü’z-Zunûn, II, 1370-1376; Hediyyetü’l Ârifin, I, 588.)

وافق الفرع في يوم الخميس المبارك ثانى عشرين شهر المحرم سنة احدى
وستين و تسعمائة عل يد فقير العباد الى مغفرة ربه المتعالى مسلمان ابن احمد بن محمد
العجاموى الشامويّ غفر الله ولكل المسلم.

40 Hâşiye ‘ale’l Fevâ’idi’z- Zıyâiyye

Râşit Efendi 725

Bu eser, İsmetullâh olarak tanınan Muḥammed b. Maḥmûd (ö.1160 /1747) tara-
findan te’lif edilen naḥivle ilgili eserdir. Eser Câmi’nin Kâfiyesi üzerine yazdığı şerhin
hâşiyesidir. Bu eserle kâfiye anlaşılır bir hale getirilmiştir.

Bu nüsha, 150 yaprak, 21 satır, 200x130, (150x65) mm ölçüsünde nesih hatla
yazılmıştır. Cilt alt üst kapak sertab ve miklepten su yolu motifli turuncu gri ve beyaz
renklerden mukavvadan oluşmaktadır. Sırt ve sertab kısmı bordo deri kaplıdır. İç kapaklar
sadedir. Koruyucu kabı ise mavi zemin üzerine gri beyaz bitkisel motiflidir. Varakların
bazıları balmumu rengi bazıları ise beyaz olup varak etrafında cetvel yoktur.

Başı: وبعد فيقول احوج عبا والله الورو والعبد الحقير محمد عصمت الله بن
محمود لما توقفت بمطالعة الشريف ولتأليف اللطيف المستغنى عن التوصيف للخرج
المبتجر..

Sonu: بعد نفسك من اجل ايداء النفس ايلل ايداء الاسلح ايضا ليكون النفس محمد
رافيه تأمل تمت الكتاب بعون الله الملك الوهب.

41 Hâşiye ‘ale’l Fevâ’idi’z- Zıyâiyye

2.Nüsha

Râşit Efendi 27031

Bu nüsha, 170 yaprak, 21 satır, 195x125, (150x68) mm ölçüsünde nesih hatla
Ḥalil b. Muṣṭafa tarafından İstanbul’da Sultân Meḥmed Ḥan Ġâzi Medresesi’nde 25
Haziran 1692’de istinsah edilmiştir. Kitabın cildi yırtılmış olup şuan mevcut değildir.

Sadece sırt kısmında deri kaplama vardır. Varakların etrafı kırmızı tek çizgi ile cetvelenmiş ve boşluklara açıklamalar yapılmıştır.

Baş: 1. nüsha ile aynıdır.

Sonu: في اوائل شهر شوال سنة ثلاث مائة و الف من هجرة من له الشرق في مدينة
قسطنطينية في مدرسة سلطان محمد خان غازي رحمة الله عليه في يد عبد الفقير خليل
بن مصطفى غفر الله له و لوالديه ولجميع المسلمين آمين.

42 Hâşiye 'Ale'l Fevâ'idü'z-Zıyâiyye

Râşit Efendi 748

Bu eser, Mevlâ-Zâde olarak tanınan Muḥammed el-Kürdî (ö.1062/1651'den sonra)¹⁷ tarafından 1651 te'lîf edilmiştir. Eser, İsmüddîn İbrâhîm b. Muḥammed el-İsferânî'nin Molla Câmi'nin "el-Fevâ'idü'z-Zıyâiyye" isimli eseri üzerine yazdığı hâşiyenin hâşiyesi olup naḥivle ilgili konular ele alınmaktadır.

Bu nüsha, 207 yaprak, 21 satır, 210x153, (148x70) mm ölçüsünde nesih hatla 1655 'de istinsâh edilmiştir. Alt üst kapak sertab ve miklepten oluşan cilt dıştan sade yeşil meşinle kaplıdır. İç kapaklarda aynı şekilde kaplanmıştır. Koruyucu kabı mavi yüzey üzerine gri oval şekillerden ve etrafı bordo deri kaplıdır.

Baş: و بعد يقول العبد الفقير الى الله الغني محمد الكريم الشهر اني التسهيم
بمولازاده و فقه الله تعالى للحسنى و الزيارة.....

Sonu: و قد تمت المحاعتية بقول الله تعالى و توفيقه في المدرسة السيمانية في البلدة
القسطنطينية حماية الله تعالى عن البلية في سنة اثنتين و الف بعد الهجرة النبوية عليه افضل
الصلوة و اكمل التحية و الحمد لله على الاتمام و على أنبيائه الصلوة والسلام

¹⁷ Keşfü'z-Zunûn, II, 1370.

43 Hâşiye ‘ale’l Fevâ‘ idi’z- Zıyâiyye

Râşit Efendi Eki 9316

Bu eser, Isferâyinî olarak tanınan Isâmüddîn İbrâhim b. Muḥammed (ö.944/1536)¹⁸ tarafından naḥiv üzerine kaleme alınmıştır. Eser , İbni Hâcib'in “Ḳâfiye”si üzerine Molla Câmi’nin yazdığı şerh’in ḥaşiyesidir. Eserin sonunda şöyle bir beyit vardır: “Herki hâned duâ tama dârem Ziân ki men bende-i günahkârem”. Eserde kast edilen mânanın nasıl daha iyi ifade edileceği veya etkili olduğu üzerinde durulur. İfadenin açık ve ima yoluyla olmasının etkileri tartışılır. Ayrıca hâl haberin öne geçmesi gibi bazı nahiv konularıda incelenmektedir.

Bu nüsha, 176 yaprak, 21 satır, 210x150, (143x75) mm ölçüsünde nes-ta’lık hatla ‘Osman b. ‘Ali el-‘Arabkîrî tarafından 1758 ’de istinsâh edilmiştir. Balmumu rengi alt ve üst kapaktan oluşan cildin sırt kısmı kahve rengi deri deri kaplıdır. Kapaklarda herhangi bir işleme yoktur.

Başı: اما بعد فيقول العبد الفقير الى الله الغني عن العالمين ابراهيم بن محمد
بن عرب سناه الاسفراني عصام لوسواضح الذين هذه حواش كالشمس للخور....

Sonu: الوحدة على و سمين احدهما وحدة شحشية وبه مايد لعمله واحدة افراده
والشاتي وحدة حنسية واسم واحد تحته انواع مختلفة فلا يلزم منافات بين به مقتض اللام
و التاء.

44 Hâşiye ‘ale’l Fevâ‘ idi’z- Zıyâiyye

2.Nüsha

Râşit Efendi Eki 2951

Bu nüsha, 207 yaprak, farklı satır sayısı, 210x150, (bbxbb) mm nes-ta’lık hatla, Muḥammed b. Utkan Menkli Girayhan zamanında Kırım'da Seyyid Gâzişah Medrese-

¹⁸ İbrâhim b. Muḥammed ‘Arabşah el- İsfarayinî H.873 (m.1468) yılında Horasan’ın İsfarayin Ḳaryesinde doğdu. Ömrünün son yıllarında Semerkant’ı ziyaret etti. Orada H.945 (m.1578) yılında vefât etti. Eserlerinden Hâşiye ‘alâ et-Tenzil Şerḥ el-‘Avâmil hatırlatılabilir. (bk. Keşfü’z-Zunûn, 2, 1372; Şezarât,VII, 291; Hediye, I, 26; el-A‘lâm, I, 66; Mu‘cem el- Müellifin, I, 101; GAL, II, 410-411.)

si'nde 1730 senesinde istinsah edilmiştir. Alt üst kapak sertab ve miklepten oluşan cilt mukavvadan yapılmıştır. Sırt ve sertab kısımları deri ile kaplıdır. Herhangi bir sanat değeri yoktur. İç kapaklar sadedir. Varakların etrafı cetvelli ve boşluklarda açıklamalar vardır.

Baş 1. cilt ile aynıdır.

قد تم النسخة له الفة المباركة وای السنه اللطيف المرعوتة . على يد العبد: Sonu
الفقير رب الغني الكريم المبعال محمد بن او تكان منتقلة له ولوالديه واحسن البهما
والسيح رمضان مع زمان مشكلى لهال حاله في مدرسة السيد غازى شاه تاريخ سنة

1143

45 Hâşiye 'ale'l Fevâ'idi'z -Zıyâiyye

3.Nüşa

Râşit Efendi Eki 26149

Bu nüsha, 157 yaprak, 25 satır, 200x145, (145x85) mm ölçüsünde ta'lık hatla 1614'de istinsah edilmiştir. Kahverengi alt ve üst kapaktan oluşan cildin sırt kısmı deri ile yamalıdır. Kapak kenarları âletle yapılmış üç çizgiden oluşmakta ve orta çizgi zencireklidir. Kapaklar sade şemseli olup salbek yoktur. Şemse etrafı tığlanmış. İç kapaklar sade olup varaklar çift kırmızı çizgi ile cetvelenmiş ve diğer nüshalardan farklı olarak bir de önsöz bulunmaktadır.

تم انه نابز في تحقيق الحمد لكل من مبعنية من اربعة اموار احد بها الحمد والثانى
المحمووالثالث المخوو عليه بوالفعل الاجبارية الجميل الذى في مفايلته و الابع اما
بعد فيقول العبد الفقير الى الله الغني عن العالمين ابراهيم بن محمد بن عزشاه الاسوانى
عصام الدين.....

هذه الارقام المبتداء بخير اسمائك لخير افضل انبيائك و خر الى و موجبا لجزىل
اسمائك آمين يا رب العالمين تمت هذه النسخة الشريفة بعون الله الملك العلام ورزائه
الجوى في يوم اويته وقت الضحى سنة ثلاث و عشرون والف

46 Hâşiye ‘ale’l Fevâ’idi’z- Zıyâiyye

4.Nüşa

Râşit Efendi Eki 26658

Bu nüsha, 213 yaprak, bxb satır sayılı, 200x160 (bbxbb) mm ölçüsünde nes-ta’lık hatla 1700 senesinde istinsâh edilmiştir. Alt üst kapak sertab ve miklepten ve kahve rengi deriden oluşmaktadır. Ortasında, simetrik olarak ovalımsı, kenarları yapraklı bir şemse vardır. şemselerin iki ucunda yıldızı andıran salbekler ve dışında ince çizgili bordür mevcuttur. Varaklar etrafı ise cetvelsizdir.

Başı 1. nüsha ile aynıdır.

قول والمفتوحة ما فيهما تقلب الفاء بنا الكتابة في الآخر على الوقوف وفي
الاول على الابقاء كما تقرر في مجلة لوجب اللايكتب الحقيقة الى له يفته ما قبلها و يكتب
الالف اذا انفتح ما قبلها.....انّ بجعل يده الارقام المبتداء لخبير السمانك الخير افضل
انبيائك رخر الى و موحبا لجبريل جزائك وصل الله عليه بدوام ارضك والحمانيك تمت
تارخ سنة 1112

47 Hâşiye ‘ale’l Fevâ’idi’z- Zıyâiyye

Râşit Efendi 28183

Bu eser, Taşkendî olarak tanınan Muḥammed Kemâleddîn eş -Şâşi el Ferkandî el-Ḥanefî en-Nakşibendî (ö.980/1572)¹⁹ tarafından te’lif edilmiş naḥivle ilgili eserdir. Bu eser, İbni Ḥâcib’in “Kafiye” isimli eseri üzerine Molla Câmi’nin yazdığı şerh’in ḥâşiyesidir.

Bu nüsha, 101 yaprak, 21 satır, 208x145, (152x75) mm ölçüsünde nes-ta’lık hatla yazılmıştır. Eser 4 Ağustos 1582 yılında mukâbele edilmiştir. Alt üst kapak, sertab ve miklepten oluşan cilt kahve rengi deriden yapılmış ve iki içte iki dışta dört sıra cetvel vardır. Bir birine benzeyen şemse ve salbekler bir birbirine bağlı değildir.

¹⁹ Muḥammed Şâşi el- Ferḳandî Nakşibendî olarak da tanınır. Asıl adı Kemaleddin’dır. 1572 yılında doğmuştur. Tefsir âlimidir. Hâşiye ‘alâ Tefsiri’l Beydavî’si ile meşhurdur. (bk. Keşfü’z -Zunûn Zeyli, 1, 141; Keḥḥâle, X,60; İzâhu’l Meknûn, 1, 141.)

ممّا استعاره الملك اللطيف الديان على عبد الله الذى يرجو رحمته في كل : Başı
 أن....و بكت اعمالوى ياكريم. بذا نبز مز التحقيقات. والتدقيقات التى لحقت بعضها من
 الاستاذ الكيامل. والعالم العامل الغاضل اجمله طاهر على كل لسان واوصافه لم تجد
 تحت البيان و بعضها ممّا عز نظرى الفاجر ونكرى القام.
 يقول عليه السلام الناس كلهم يكون الله العالمون و العالمون كلهم به لكونا: Sonu
 للعاملون والعاملون كلهم به لكون الله المخلصون والمخلصون على خط عظيم صدق
 رسوله الكريم تمت الحاشية على نشرح الجامى....

48 Hâşiye ‘alâ Şerhi Dîbâceti’l -Mişbah

Râşit Efendi Eki 26100

Müellifi belli olmayan bu eser , cevabın başında fa’nın bulunması, müsenna, cemî‘
 ve cemî‘ çeşitleri gibi naḥiv konularını ele alır. Ayrıca ‘arûz ilminden de bahseder.

Bu nüsha, 137 yaprak, 25 satır, 206x142, (150x75) mm ölçüsünde ta’lık hatla 1597
 senesinde Aḥmed b. Muşṭafa tarafından istinsah edilmiştir. Mukavva kartondan alt ve üst
 kapaktan oluşmaktadır. Sırt kısmı ve kapak etrafı siyah deri ile kaplıdır. İç kapaklar
 sadedir. Varaklar ise cetvelsizdir.

الحمد لله الذى لا يبلغ كنهه جادّا اى لا يصل الى تصوّره بحقيقته كلّ من يجد : Başı
 في الإكتسابها بىّ طريق كان من الطرق والزيادة وان وصل الى تصوّره بوجبه يمبره
 عما وعداه وما قيل أنّه حادّ بالحاء المهملة على معنى....

الكتابة بعونه ربه الملك في يد عبد الضعيف المزنّب احمد بن مصطفى غفر الله : Sonu
 له والوالديه و احسن اليهى و اليه و سنة 1106

49 Hâşiye ‘alâ Şerhi Dîbâceti'l -Mişbah

2.Nüşa

Râşit Efendi Eki 26202/1

Müellifi hakkında bilgi olmayan bu eser, naḥiv konularını ele almakta ve örneklerle açıklamaktadır.

Bu eser, 1b-29b yaprak, 23 satır 203x148 (142x65) mm ölçüsünde ta'lık hatla istinsâh edilmiş olup müstensihî ve istinsâh tarihi hakkında bilgi yoktur. Cilt siyah deriden alt ve üst kapaktan oluşmaktadır. Kapaklar çevresinde çift sıra âletle yapılmış cetveller vardır. Oval şemse ve ucunda salbek mevcuttur. Şemse ortasından ve salbek ucundan kapakların kenarlarına çizgiler uzanmaktadır. Köşebent kenarları süslüdür. Alt kapağın şemsesi kırılıp düşmüştür.

Baş: الحمد لمن اجعل النور التار حديقة الكلام ونور الحديقة عيون التراكيب
والتظام وحررنا به وجوه الاعراب والبناء على الله قسار....

Sonu: تم الصلوة على محمد صاحب مكارم الاخلاق و على اله وصحبه و اذا
واجه على الاطلاق قد وقعها الفراع بن بعده البحية الشريعة في وقت العصير يوبه
للمحتصر في شهر رجب مبارك في قصبات مؤمن فن تاقوتاح تمت الكتاب بعون الله
سلك الوهاب.

50 Hallü Esrârî'l -Aḥyâr ‘alâ i‘râbî'l -izhâr

Râşit Efendi 714

Bu eser, Zeynî-Zâde olarak tanınan Hüseyn b. Aḥmed (ö.1168 /1755.)²⁰ tarafından naḥiv ilmi üzerine kaleme alınmıştır. Eser, Birğivî'nin “İzhârü'l-Esrâr” isimli eserinin şerhidir. İzhârü'l-Esrâr'ı i‘râb bakımından ele alıp incelemektedir. Aynı zamanda cümleleri mâna bakımından da değerlendirmektedir.

²⁰ Sarf ve naḥiv konusunda eseleri olan Zeyni-Zâde Bursa'lıdır. H.1168 (m.1745) Aydın'da vefât etmiştir. Eserlerinden Ḥal Esrâr el-Aḥyâr ‘alâ i‘râbî İzhâr. (bk. Hediyyetü'l Ârifin ,1,326 ; İzâhu'l Mekkûn, II, 207; Osmanlı Müellifleri, I, 321; el-A‘lâm, II, 232; Mu‘cem el-Müellifin, III, 311.)

Bu nüsha, 172 yaprak, 21 satır, 210x145,(145x75) mm ölçüsünde nesih hatla yazılmıştır. Açık kahve rengi deriden alt üst kapak sertab ve miklepten oluşur. Tüm cildin etrafı zencirekli olup sertab ve sırt kısmı kırmızı deri ile yamanmıştır. Yüzeyi su yolu işlemeli karton etrafı ve ağız kısmı kırmızı deri ile kaplı bir de koruyucu kabı vardır. İlk varak 1-a çevresi çift çizgili ortası yaldızlıdır. Diğer varakların etrafı kırmızı cetvellidir.

الحمد لله الذى رفع ذالجهول منّا بإنزال قرآن عربين الهدى علينا اما بعد فيقول
الرجى من ربه الحسنى والزّيادة حسين بن احمد الشهر بزىنى زاده غفر ذنوبهما و ستر
عيوبها لما كتاب اطهار الاسرار للشيخ محمد البركى بديع الفضل في الاعصار منظويا
على حقائق المباحث العربية. و محتويا على دقائق الاسرار الادبية واكبّ عليه اذكىاء
الطلاب.

اعانه للطلاب المشتقّاقين الحريصين الى معرفة الاعراب و طلب المرصّات رب Sonu
العالمين. الهم اجعل خالصا لوجهك الكريم و سببا للنجوة يوم لا ينفع مال ولا بنون الا من
انى الله بقلب سليم و صلى الله على سيّدنا محمد الذى ارسل رحمة للعالمين.

51 Hallü Esrâri'l -Ahyâr 'ala i' râbi'l -izhâr

2.Nüsha

Râşit Efendi Eki 26142

Bu nüsha, 99 yaprak, 25 satır, 220x155, (160x100) mm ölçüsünde nesih hatla Seyyid, Aḥmed b. Seyyid Maḥmûd tarafından Konya'da istinsah edilmiştir. Alt ve üst kapaktan oluşan cilt mukavvadan olup her hangi bir sanatsal özelliği yoktur. İç kapaklar ise sadedir.

Baş 1. nüsha ile nüshalarla aynıdır.

وصل الله محمد سيدنا محمد الذى ارسل رحمة للعالمين و على اله واصحابه Sonu:
اجمعان على جميع الانبياء والمرسلين والحمد رب العالمين تحت الكتاب بعون الله الملك
الوهاب قد وقع الفراغ.....في شهر رمضان سنة خمسة وعشر ومائتان والف

52 Hallü Ma'âkıdî'l Kavâ'id

Râşit Efendi Eki 787

Bu eser, Ebü's -Senâ, Aḥmed b. Muḥammed Sivâsî (ö.1006/1597)²¹ tarafından 1559'da te'lif edilmiştir. Eserin içinde geçen naḥiv kaidelerinin altı çizilerek sayfa boşluklarına zaman zaman da satır aralarına açıklamalar yapılmıştır. İbni Hişam'ın Arapçası, ifadesi ikinci varakta geçmekte ve İbni Hişam Arapçasından kastın fasih A. olduğu ifade edilmektedir. Zaman zaman eserde geçen edebi sanatların açıklamaları varak boşluklarına kaydedilmiştir.

Bu eser, 99 yaprak, 15 satır, 207x145,(147x72) mm ölçüsünde nesih hatla kaleme alınmıştır. Kitap sade açık kahve rengi alt ve üst kapaktan oluşmakta olup sırt kısmı kahve rengi deri ile kaplanmıştır. Varaklar cetvelsiz boşluklarda açıklamalar mevcuttur.

الحمد لله الذى رفع اسماء العلماء بفعل الحسبة في قوله له انما يخشى الله من عباده العلماء. وودّ بمصباح معادفهم الكافية قلوب الطالبين نحوه بارك فيهم كما بارك في لا ولا واعنى عن صبوء المصيلح واخر الاصياح من شمس....

في أيام دولة السلطان الاعظم والخابان المعظم ابى النصر و الفتح سلطان : Sonu
سليمان خان بن سليم خان بن سلطان بایازید خان خلد الله سلکه واید سلطنیه و نصر خلدہ
وهزم اعدائه و كرمه و كان التأليف في قصبنة ويله حماها الله عن المكر والحيلة آمين
والحمد لله رب العالمين.

53 Hallü Ma'âkıdî'l Kavâ'id

2.Nüsha

Râşit Efendi Eki 11263/3

Bu nüsha, 107b-152a yaprak, farklı satır sayısında, 203x140, (bbxbb) mm ölçüsünde, müellifin kendi nesih hattı ile 1559'da Zile'de istinsah edilmiştir. Cilt mukavva alt

²¹ Aḥmed b. Ārif ez-Zeyl er-Rumî, es Sivasî ve Şemseddin Ebu's Senâ olarak da tanınmaktadır. Edib ve âlimdir. İrşâdü'l Avâm, el Lehyetü fil Emri bil Ma'ruf, Zübdetü'l Esrar gibi eserleri vardır. (bk. Hediyyetü'l Ārifin, II, 150-151.)

üst kapak, sertab ve miklepten oluşmakta olup kapaklarda herhangi bir işleme yoktur. Sertab ve sırt bölümü siyah deri ile yamalıdır.

الحمد لله الذى رفع اسماء العلماء.....و بعد فيقول العبد المحتاج الربّه
الغني ابو الشباب احمد بن محمد الملتحين الى لطفى الخفى ان المختصر الموسوم
بالعواعد الامام الهمام ابن النهو تفده الله بغفر الله واسنكه على غرف جنانه لما كان قليل
الحجم في المفذار خليل السهم....

في أيام دولة السلطان الاعظم والخابان المعظم ابى النصر و الفتح سلطان:
سليمان خان بن سليم خان بن سلطان بايازيد خان خلد الله ملكه و ابل سلطنية و نصر
حنك و هزم اعد الى بمنه و كرمه .وكان التأليف في فصيته ويلهظماها الذى عن المكر
والحبله.والحمد لله رب العالمين تمت.

54 Hallü Ma‘âkîdî’l Kāvâ‘id

3.Nüsha

Râşit Efendi Eki 26151

Bu nüsha, 72 yaprak, 21 satır, 207x150, (145x66) mm ölçüsünde nesih hatla Hasan b. Himmet tarafından 1664 yılında istinsah edilmiştir. Balmumu rengi sâde renk deriden alt üst kapak sertab ve miklepten oluşmaktadır. Kapaklarda her hangi bir işleme yoktur. Sertab ve sırt kahve rengi bir deri ile kaplıdır.

Baş 2. nüsha ile aynıdır.

تمت الكتاب بعون الله الملك الوهاب الفقير المحتاج رحمة الله.....حسن
النهما و اليه في شهر ربيع الاول في يوم سبة في وقت الضخى تاريخ خمس وسبعون و
الف

55 el-İklîd fî Şerhi'l Mufaşşal

Râşit Efendi Eki 732

Bu eser, Hucendî olarak tanınan, Şerefeddîn Aḥmed b. Maḥmûd b. 'Ömer (ö.700 /1300)²² tarafından te'lif edilmiştir. Eser, İ'râb konuları üzerine kaleme alınmış bir eserdir. Kitabın başında muhteviyatı ve indeksi verilmektedir.

Bu nüsha, 329 yaprak, 25 satır, 265x185, (195x135) mm ölçüsünde nesih hatla Muḥammed b. Zeynü'l 'Arab b. Aḥmed tarafından 22 Temmuz 1365'te istinsah edilmiştir. Alt üst kapak, sertab ve miklepten oluşan cilt kırmızı deriden ve kapak çevresi cetvellidir. Alt ve üst kapakta bordür vardır. Köşeler kesilmiş olup her iki kapakta da oval, etrafı yapraklı ve yaldızsız tıgılı şemseler vardır. Salbek yoktur fakat şemsenin uçlarından kapak kenarlarına dik çizgiler vardır. Sırt ve miklep kısmı kırmızı deri ile kaplanmış olup miklepte oval ve yapraklı işleme vardır. Etrafı kırmızı deri ile kaplanmış bir de koruyucu kap vardır. Ağız kısmında شرح المفصل المسمى بالاقليد في النحو yazmaktadır. İç kapaklar ise sadedir. İlk varak serlevhalı ve serlevhada eserin adı ve müellifi yazmaktadır. Varaklar ise cetvelsizdir.

رب تمت بالخير اياه احمد على ننم تهلت وجوها الصباح و.....و بعد فانّ
علم الاعراب الى العلوم الاسلاميّة سلّم والفوز بالسعادة الابديّة لمن اتخذه من قاة النهما.
قد لعمرى حسنت اثار وطابت بلا المجنين فيا طوبى لهم ثماره. فلو لم يكن في
العوض....

تم الكتاب بعون الملك الوهاب في الثالث من شهر ذى القعدة ست وستون
سبعمئة على يد العبد الضعيف النخيف المحتاج الى رحمة ربّه اللطيف محمد بن زين
العرب بن احمد عفا الله عنهم ولمن دعا لهم بالمغفرة من الله تعالى في العمة....

²² bk. Keşfü'z-Zunûn Zeyli, 1, 89.

56 el-İ' râb ' an Kavâ' idi'l-İ' râb

Râşit Efendi Eki 765/1

Bu eser, İbni Hişâm, Cemâleddîn ' Abdullah b. Yûsuf en-Naḥvî ²³ (ö.761/1360) tarafından naḥiv üzerine kaleme alınmıştır. Eser, daha çok “Kavâ' idü'l- İ' râb”adıyla bilinmekte olup üzerine birçok şerḥ yazılmıştır. Dört baktan oluşmaktadır. Cümle ve kelimeler, cümlede i' râb ve hal'in durumu, mefuller, i' râbtan mahalli olmayan cümleler, ḥaberiye cümlesi, atıf ve atfı beyân konuları eserde açıklanmaktadır.

Bu nüsha, 1b-19a yaprak, 15 satır, 195x135, (136x70)mm ölçüsünde nes-ta'lık hatla Çerâğ-Zâde Ziyâeddîn ' Abdullâh tarafından istinsâh edilmiştir. Su yolu motifli alt ve üst kapaktan oluşan cilt mukavvadan olup sırt bölümü siyah deri kaplıdır. Serlevha yoktur . İlk iki varak boşluklarına açıklamalar yapılmış ama diğer varaklarda cetvel ve açıklamalar yoktur.

Baş: قال الشيخ الامام الوليم العامل جمال الدين بن هشام نفع الله المسالحين
بمرلته اسنده فوايد حليل في قواعد الاعراب و تقتفى متأملها عمل من طب لمن حبّ

يعطف عليه عطف البيان كان المضمرات و كثير من المتقدمين اى يسمون
الزاييد صلة و بعضهم يسميه مؤكداً و في ايندا العشر بحافيه لمن تأمل تمت الكتاب باون
الله لعلّى.

57 el-İ' râb ' an Kavâ' idi'l-İ' râb

2.Nüsha

Râşit Efendi Eki 9329/9

Bu nüsha, 115b-126a yaprak, 17 satır, 217x150, (165x100) mm ölçüsünde nesih hatla istinsâh edilmiştir. Alt ve üst kapaktan oluşan cildin günümüze yakın bir zamanda tamir edildiği görülmektedir. Her hangi bir sanatı koruma kaygısı güdülmeden kapaklar

²³ bk. s.10.

kırmızı deri ile kaplanmıştır. Varak etrafı kırmızı cetvelli ve parlak kâğıt üzerine yazılmıştır.

Baş 1. nüsha ile aynıdır.

Sonu: يعطف عليه عطف البيان كان المضمرة و كثير من المتقدمين اى يسمون
الزاييد صله و بعضهم يسميه مؤكداً و في ايندا العشر بحافيه لمن تأمل تمت الكتاب باون
الله لعلّى. مؤكداً و في هذا القدر كفاية لمن تأمله تحت الكتاب بعون الله الملك الوهاب.

58 el-İ' râb ' an Kavâ' idi'l-İ' râb

3.Nüsha

Râşit Efendi Eki 21482/5

Bu nüsha, 122a -133a yaprak, 17 satır, 220x165, (bbxbb) mm ölçüsünde nesih hatla istinsâh edilmiştir. Mukavva alt ve üst kapak mevcuttur ve kapaklar ve sırt kısmı siyah deri ile kaplıdır. Herhangi bir işleme yoktur. İç kapaklar sade beyaz mukavvadır. Varaklar cetvelsiz olup satır aralarında ve sayfa boşluklarda açıklamalar yapılmamıştır.

Baş 1. nüsha ile aynıdır.

Sonu: لا يعطف عليه لبيان عطف بيان كا المضمرة و كثير من
المقدمين يسمون الرابدة ملة بعضهم تمت تمت .

59 el-İ' râb ' an Kavâ' idi'l-İ' râb

4.Nüsha

Râşit Efendi Eki 26892

Bu nüsha, 57b-76b yaprak, 9 satır, 205x145, (125x70) mm ölçüsünde nes-ta'lık hatla 17. asırda istinsah edilmiştir. Nüsha diğer nüshalarla karşılaştırıldığında sonunun eksik olduğu anlaşılmaktadır. Alt ve üst kapaktan oluşan cildin günümüze yakın bir zamanda yapıldığı görülmektedir. Her hangi bir sanatı koruma kaygısı güdülmeden

kapaklar siyah deri ile kaplanmıştır. Varaklar etrafı cetvelsiz olup satır aralarında ve varak boşluklarında açıklamalar yapılmıştır.

Başı: 1. nüsha ile aynıdır. Sonu eksiktir.

60 el-İfsâh fî İ‘râbi’l-Fâtîha ve’l-Ğâfiye

Râşit Efendi Eki 9226

Bu eser, ‘Ali Kuşçu olarak tanınan, ‘Ali b. Muhammed es-Semerkandî (ö.879/1474)²⁴ tarafından te’lif edilmiş olup eser Fâtîha Sûresi ile İbni Hâcib’in “ Kâfiye” isimli eserini İ‘râb ve naḥiv yönünden şerḥ etmekte ve ayrıca edebi sanatlardan da bahsetmektedir. Fatiha sûresini cümle cümle ele alarak cümleleri edebi sanatlar bakımından değerlendirmekte ve i‘râbını yapmaktadır.

Bu nüsha, 128 yaprak, 25 satır, 200x150, (158x98) mm ölçüsünde nes-ta’lık hatla ‘Ömer b. Velî tarafından 1663’te istinsâh edilmiştir. Alt ve üst kapaktan oluşan cilt mukavvadan yapılmış, sırt ve cilt etrafı deri kaplama olup bir hayli yıpranmış durumdadır. İç kapaklar sade beyaz kâğıttır.

Başı: الحمد لله الذى رفع السموات بغير عمد وخفض الارض ونصب الجبال بجزم
الفناء للعباد والصلوة والسلام على نبيه الذى سن الوقف.....و بعد فهذا مختصر في
اعراب سورة الفاتحة و كتاب الكافية و ذكر شئ جعيته من كتاب التفاسير و الاحاديث
والقراءات والصرف والنحو وللغات والكلام والاصول والآداب و المعانى

Sonu: والجملة الفعلية خبر المبتداء والاسمية استئناف ومن حسن حاتمة الكتاب رحمة
بالالف و الاسمية استئناف و كافتا جزه و قد تم ما في هذا الشرح من الكلام بنو قيف اليه
الكريم العلام والحاله الحمد لله على التمام و الصلوة والسلام على سيد الايام وعلى اله

²⁴Matematik, astronomi, fıkıh ve naḥiv âlimi olan ‘Ali Kuşçu aslen Semerkantlıdır. Uluğ Bey’den ders almıştır. Sonra Karaman’a gelerek oradaki âlimlerden ders okumuştur. H. 879 (m.1474) yılında vefât etmiştir. Eserlerinden Şerḥ Zic-i Uluğ Bey’i zikredebiliriz. (bk. Keşfü’z-Zunûn, 2, 133; Hediye, I, 736; el-A‘lam, V, 9; Mu‘cem el-Müellifin, VII, 227; Suppl., II, 329-330; GAL, II, 234; İA, II, 408-409.)

الكرام واصحابه العظام حشزنا اليه معهم في دار السلام.... هذه النسخة اللطيفة الموسمة
باقصاح في النحو سنة سبعة و ثمانين الف.

61 el-İfsâh fî İ' râbi'l-Fâtiha ve'l-Kâfiye

2.Nüsha

Râşit Efendi Eki 11188

Bu nüsha, 229 yaprak, 19 satır, 205x143, (140x90) mm ölçüsünde ta'lık hatla istinsah edilmiştir. Alt üst kapak sertab ve miklepten oluşmaktadır. Mukavvadan oluşan cilt açık mavi renktedir. Sertab ve sırt kahve rengi deri ile kaplanmış durumdadır.

Başı: الحمد لله الذى رفع السموات بغير محاو و حفص الارض و نصب الجبال
بجزم القضاء للعار واللوة و السلام على نبيه..... و بعد فهذا مخصر في اعراب
سورة الفاتحة و كتاب الكافية و ذكر شئ....جعيته من كتاب التفاسير والاحاديث و
القراءت والصرف والنحو وللغات والكلام ولاصول والاداب والمعانى.....

في الظرف والبارز عائد الى مبتدأ المفعول الاول لقوله تقلب فاعله راجع
الى المبتدأ ابصنا المفعول الثانى الفا والحمد الفعلية خبر المبتدأ والاسمية استننان ومن
حسن فاتحة الكتاب ختمه بالالف كافتتاحه به و قد تم.

62 el-İfsâh fî İ' râbi'l-Fâtiha ve'l-Kâfiye

3.Nüsha

Râşit Efendi Eki 11248

Bu nüsha, 270 yaprak, 19 satır, 205x143, (140x105) mm ölçüsünde nesih hatla 1078 H.'de istinsâh edilmiştir. Alt üst kapak, sertab ve miklepten ve balmumu rengi mukavvadan oluşmaktadır. Sırt ve sertab kısmı kahve rengi deri ile kaplıdır. İç kapaklar ise sade beyaz kâğıt kaplıdır.

Başı ve sonu 1. nüsha ile aynıdır.

63 el-İfsâh fî İ' râbi'l-Fâtiha ve'l-Kâfiye

4.Nüsha

Râşit Efendi 26909

Bu nüsha, 214 yaprak, 23 satır, 215x150, (150x70) mm ölçüsünde nesih hatla 18. yy.'da istinsah edilmiştir. Balmumu rengi deriden alt ve üst kapaktan oluşmaktadır. Kapaklar etrafı ve sırt kısmı kahve rengi deri ile kaplıdır. Her iki kapakta da dikdörtgen biçiminde oval üç yapraklı şemseler mevcuttur. Şemse çiçekli ve bitkisel figürlüdür. İlk varakta serlevha yeri çizilmiş fakat süsleme yapılmamıştır. Varaklar kırmızı cetvellidir.

Baş 1. nüsha ile aynıdır.

Sonu: ثم ما في هذا الشرح من الكلام بتوفيق الله الكريم العلام و الحمد الله التمام
والصلوة على سيدنا الانام و على اله الكرام واصحابه العظام.....

64 el-İftitâh fî Şerhî'l-Mısbâh

Râşit Efendi Eki 794

Bu eser, Hasan Paşa b. 'Alâ'addîn el-Esved (ö.1025/1616)²⁵ tarafından te'lif edilmiştir. Eser, Muṭarrizî'nin "el-Mısbâh" isimli eserinin şerhidir. Mısbâh'ın şerhi satır aralarına ve varak boşluklarına yapılmıştır.

Bu nüsha, 96 yaprak, 18 satır, 184x135, (115x75) mm ölçüsünde nesih hatla Yûsuf b. İsmâil tarafından 11 Eylül 1561 yılında istinsâh edilmiştir. Alt üst kapak, sertab ve miklepten oluşmakta ve gri ve bordo su yollu süslemeli kartondan yapılmıştır. Kapak etrafı sertab ve sırt kahve rengi deri ile kaplı olup dış kapaklarda su yolu işlemesi biraz silinmiştir. İç kapaklar aynı su yolu ebru işlemelidir. Kitap çok yıpranmış durumdadır. Bazen beyaz bazen sarı kâğıt kullanılmıştır. Varak etrafı da yine cetvelsiz ve düzensiz olarak kullanılmıştır.

²⁵ Naḥiv ve sarf âlimidir. 'Alâ'addîn Esved'in birinci oğlu olup Molla Fenârî ve Cemâleddîn Aksarayî'den ders almış ve H.827 (m.1473)'de Bursada vefât etmiştir. Şerḥ el-İzzî ve İftitâh önemli eserlerindendir. (bk. Mu'cemü'l Müellifin, 3, 246; Kesfüz -Zünûn, II, 1651; Hediyet-el Ârifin, I, 287; Osmanlı Müellifleri, I, 271; Suppl., II,14.)

الحمد لله الذى انزل من السماء الفرقان و خلق التراب الانان.....اما بعد حمد Başı:
 الله الذى الانعام اما كلتم فيهما معنى الترط فلذلك لزمتم و قول الفاء في جواب النحو
 ما زيد فمنطلق نفيره عنه سيوبه.....ثم اعطيت الفاء الخير الشرط و الخبراء لفظا
 فحصل له اما زيد فمنطلق و علم انه استعمالها على و حسبيين الاول اذ يستعمل بالمتكلم
 لنسين الجمل على طريق الاستئناف.....

من اللام لا يجوز و قريب من هذا من الثان الاضمار به الفم الثانى لقط الاية Sonu:
 الادل في الاخمار على شروطة التفسير.....ما سبق من الكلام تم تفسير العامل المضممر
 على شرطه الغف الاول نسح

65 İmtihânü'l-Ezkiyâ fî Şerhı'l-Lübb

Râşit Efendi 743

Bu eser, Birgivi Muhammed b. Pir 'Ali (ö.971/1573)²⁶ tarafından te'lif edilen na'ivle ilgili eserdir. Eser Beyzâvî'nin "Lübbü'l-Elbâb fî 'İlmî'l-İ'râb" isimli eserinin şerhidir. Eserde açıklamalarda bulunmak için kelimelerin altı kırmızı ile çizilmiş ve varak boşluklarına açıklamaları yapılmıştır. Eserde harfler, sığalar, hal, hazf, âmiller, nun'un hazfı, ismi fâ' il, hâl ve istikbal, gibi birçok na'iv konusu kaleme alınmıştır.

Bu nüsha, 128 yaprak, 19 satır, 205x145, (140x65) mm ölçüsünde nesih hatla Seyyid Muhammed b. Hâmîd el-Kefevî tarafından 1745 yılında istinsah edilmiştir. Cilt mukavvadan alt üst kapak, sertab ve miklepten oluşur. Kapaklarda su yolu işlemeli kahve rengi, beyaz ve oval gri şekiller vardır. Cildin sertab ve sırt kısmı kahve rengi deri kaplıdır. Varaklar cetvelsizdir. Turkuaz mavisi yüzey üzerine su yolu işlemeli ortasında oval gri şekiller vardır. Kabin etrafı ve ağız kısmı kahve rengi deri ile kaplı olup ağız kısmında امتحان الأذكيا باخط كفوى افندى yazmaktadır. İç kapaklar ise sade beyazdır.

²⁶ bk. s.1.

الحمد لله وسلام على عباده الذين اصطفى. خصوصاً منهم على السرج النير: Başı:
المصطفى... اما بعد فلما اردت ان ادرّس كتاب اللبّ المنوب الى الامام الاوحدىّ عمر
القاضى البيضاوى عليه رحمه الله الفريد القوىّ. سألتنى نبض اصبض اصحابي ان اكتب
لهم شرحاً يحلّ عقد الفاظم و مبانيه.....

تم الكتاب بعون الله الوهاب عن يد اضعف العبد الشيه محمد الكفوى... غفر: Sonu:
الله له ولولديه في رمضان سنة 1158

66 İmtihânü'l-Ezkiyâ fî Şerhi'l-Lübb

2.Nüsha

Râşit Efendi Eki 21484

Bu nüsha, 91 yaprak, 18 satır, 230x163, (155x85) mm ölçüsünde nesih hatla
Muhammed b. 'Ömer b. Nebî tarafından 1838 yılında Kayseri de istinsah edilmiştir.
Kahverengi alt üst kapak, sertab ve miklepten oluşan cildin üzerinde her hangi bir süsleme
yoktur. İç kapaklar sadedir. Varaklarda bir dış birde iç cetvel mevcuttur. Açıklamalar iki
cetvel arasına yapılmıştır.

Baş 1. nüsha ile aynıdır.

تمت الكتاب الشريف بعون الله الملك الرؤف قد وقع التحرير في القيصرى: Sonu:
من مدرسة ملك غازى في وقت الضحى في مجلس صادق افندى محمد بن عمر بن النبى
عفر الله له ولوالديه ونماوه واحسن اليهم والهم سنة 1254

67 el-İrşâd

Râşit Efendi Eki 26199/2

Müstensihi hakkında bilgi olmayan bu eser, na'iv konularını ana başlıklar altında
ele almaktadır. Bu bölümler merfuat, mansubat, mecrurat, tevabiğ, marifeler, cezm, fiiller

ve harflerdir. Bu konularla ilgili cümleler verilip sonra cümleler üzerinde tahlil yapılarak açıklanmaktadır.

Bu nüsha, 5b-15a yaprak, 17 satır, 192x135, (138x75) mm ölçüsünde nesih hatla yazılmıştır. Alt ve üst kapaktan oluşan cilt balmumu rengi olup bir hayli yıpranmış durumdadır. Kapak çevresi ve sırt siyah deri ile kaplıdır. İç kapaklar sadedir ve varaklar cetvelsizdir.

الحمد لله الذى جعل بكلمه علم الاعراب مرفوع النبء منصوب اللواء محرور
ذيل الشرف مجبزم العضاء.....و بعد فهذا مختصر في علم النحو ستميت بالارشاد و
سألتُ التمتع تعالى ان ينفع به الولد عزّ وكلّ بحاول الوثاذو وماتو فيغى الاالتم وبه الاعتقاد
و اليه التفو....

Sonu: زيد يضرب فالجملة اسمها لجملة عامل تمت الكتاب بعون الله الملك
الوهاب والبروالموجع والمأب غفر الله ذنوبه والنعار .

68 el- İzâh fî Şerhi'l-Mufaşşal

Râşit Efendi 707

Bu eser, İbni Hâcib olarak tanınan Cemâleddîn ‘Osmân b. ‘Ömer (ö.646/1248)
²⁷ tarafından te’lif edilmiştir. Eser, Zemaḥşerî’nin “el-Mufaşşal” isimli eserinin şerhidir. Eserde aynı mânaya gelen kelimeler ve sözler, cins ve âlem isimler, müsennalar, mu‘rab ve mebniler, haberin kısımları, müfret ve cümle haber mansubat, mef‘uller ve ḥaḫfları gibi konular kaleme alınmıştır.

Bu nüsha, 225 yaprak, 27 satır, 250x170, (190x120) mm ölçüsünde nesih hatla 680 H.’de Bağdat’ta istinsâh edilmiştir. Kırmızı deriden alt üst kapak, Sertab ve miklepten

²⁷ Mantık, fıkıh usulü, sarf, naḫiv ve ‘arûz konularında eserleri olan İbn el Hâcib H. 570 (m.1174) yılında Mısır’ın küçük bir beldesinde doğdu. Kahire’ye yerleşti. Şam’da bir süre ikâmet etti ve Ebû Muḥammed Kâsım b. Firrûḫ eş-Satbî’den ders aldı. Nihayet H.646 (m.1249) İskenderiye’de vafat etti. Eserlerinden el İzâh fî Şerhi'l Muṭṭasal el Kâfiye’yi zikredebiliriz. (bk. Vefeyât, II, 413; Şezerât, V, 234-235; Kesf., II, 102; el-A‘lâm, IV, 211; Mu‘cem el Müellifîn, VI, 265; GAL, I, 303-306; Suppl., I, 531; İA, I, 856-857.)

oluşmakta olup bütün cilt tek parça halindedir. Kapaklar zencirekli ve ortada aletle yapılmış yaldızlı işleme vardır. İç kapaklar ise sade beyaz kağıttır. Kitabın bir de koruyucu kabı mevcuttur. Kabın yüzeyi siyah deri ve kenarları kırmızı deri ile kaplı yaldızlı ve zencireklidir. Ağz bölümünde شرح المفصّل لابن الحاجب yazmaktadır.

و به نستعين ربّ تمم بالخير قوله الله احمد على طريقة اياك نعبد تفذ بما
للاهّم وما يقال انه للحم للدليلك عليه والتمسك فيه بمثال بل الله واعبد عيف للمؤقد جاء
فاعبد الله واعبد والله وجعلنى

و يثمر باقص فعن الدرر وفي المابجوم مالها عبد و ليس يكشو الا الشمس
و القمر يا قوم اذ في ليغفر للحيّ عاسقة والاذن بعشق قبل الاذر احيانآله حاله.

69 el- İzâh fî Şerhi'l-Mufaşşal

2.Nüsha

Râşit Efendi Eki 768

Bu nüsha , 358 yaprak, 23 satır, 251x167, (bbxbb) mm ölçüsünde nes-ta'lık hatla istinsâh edilmiştir. Alt üst kapak, sertab ve miklepten oluşan cilt mevcuttur. Alt ve üst kapak su yolu motifli, miklep sade renkte ve süslemesizdir. Sertab ve sırt kahve rengi deri ile kaplıdır. İç kapaklar sadedir. Kitabın ilk varagında Hacı Hüseyin Efendi'ye yazmaktadır. ve iyi derecede süslenmiş bir serlevha vardır. Varak etrafı çift çizgili ve iki çizgi arası yaldızlı bir dış cetvel birde tek çizgili iç cetvel vardır. Açıklamalar iki cetvel arasına yapılmıştır.

Başı 1. nüsha ile aynıdır.

اولى على ان يتسع و ننيقى ضعيف ولولا ذلك لكان الحذف ممّا تعدّر فيه
الادغام اولى كما تين بالاستدلال وانما هو اولى من تليسع و تيّقى باعتبار شذود بهما والله
اعلم بالصواب تم.

70 İzhâru'l-Esrâr

Râşit Efendi 701/2

Bu eser, Birgivi, Muhammed b. Pir 'Ali (971/1573)²⁸ tarafından te'lif edilen na'ivle ilgili eserdir. Eserde, İsim harf , fa' il, âmil, harfi cerler, nasb, cezm, emir gibi konuların tanımı ve konuyla ilgili açıklamalar yapılmaktadır. Birinci bab amil ve fail konusunu, ikinci bab harfi cerler, üçüncü bab hazf naibü'l fail ve cemiler konusunu ele almaktadır. Konularla ilgili açıklamalar varak boşluklarına yapılmıştır.

Bu risâle 37b-78a yaprak, 13 satır, 172x98, (114x57) mm ölçüsünde 1772'de istinsah edilmiştir. Siyah deriden alt ve üst kapaktan oluşmaktadır. Simetrik olarak kapakların ortasında baskı ile yapılmış yaprak ve çiçek motifli şemseler vardır. Şemse oval biçimde olup uçlarında yedi noktadan oluşan salbek süsü verilmiş şekiller vardır. Üç noktada şemse ucunun hizasında kapak kenarlarındadır. Kapak çevresi yaldızsız zencirekli olup iç kapaklar sadedir. Mavi suyolu motifli gri oval şekillerden oluşan kenarları ve ağzı deri bir koruyucu kap ile kaplıdır.

Baş : الحمد لله رب العالمين والصلوة على محمد وآله اجمعين وبعد فهذه رسالة فيما يحتاج اليه كلّ معرب اشتد اشياء العامل والمعمول والعمل اى الاعراب فوجب ترتيبها على ثلاثة ابواب.

Sonu: المعرفة شوطها ان تكون علمية العجهه شوطها ان يكون علمية في لعجمية وتحرك الاوسط.....فمصرف وحصنا جوا علما للتصنع غير منصرف لانه منقول.

71 İzhâru'l-Esrâr

2.Nüsha

Râşit Efendi 713/2

Bu nüsha, 21b-38b yaprak, 21 satır, 210x142,(125x72) mm ölçüsünde nesih hatla istinsah edilmiştir. Cilt kırmızı deriden alt üst kapak, sertab ve miklepten oluşmaktadır.

²⁸ bk. s.1.

Kapak kenarları iki sıra ince yıldızlı çizgiyle çerçevelidir. Zencirekler yıldızlıdır. Oval şemseler âletle yapılmış, yıldızlanmış ve tığlanmış. Şemseler salbeklere bağlıdır. Şemse ve salbekler de süslüdür. İç kapaklar sade beyaz renk mukavvadır. Koruyucu kap gri ve eflatun su yollu mukavvadandır. Kabın kenarları ve ağzı kahve rengi deri kaplı ve zencireklidir.

Baş 1. nüsha ile aynıdır.

Sonu: وصفة اسم لا المبنى المفردة المتصلة به فانه بجوز بناؤها على الفتح نحو
لارحل ظريف واعرابها رفعا ونصبا نحو لا يرحل ظريف و ظريفاً تم الكتاب بعون الله
الوهاب ولمحمد لله رب العالمين.

72 İzhâru'l-Esrâr

3.Nüsha

Râşit Efendi Eki 820/2

Bu nüsha, 9a-48a yaprak, 11 satır, 170x115, (100x55) mm ölçüsünde nesih hatla 1740'da istinsâh edilmiştir. Cilt koyu kahverengi kartondan alt üst kapaktan oluşur. Sırt ince deri kaplıdır fakat yıpranmıştır. Varaklar kırmızı cetvellidir.

Baş 1 eksiktir.

Sonu: اسم الا المبنى المفردة المتصلة به فانه لجوز نياؤه على الفتح لخولا رجل
ظريف واعرابها رفعا و نصيا لخو لرجل ظريفا و طريق تمت الكتاب.

73 İzhâru'l-Esrâr

Râşit Efendi Eki 26205

4.Nüsha

Bu nüsha, 66 yaprak, 15 satır, 202x155, (bbxbb) mm ölçüsünde nesih hatla 'Osmân b. 'Ali tarafından 1824'de istinsâh edilmiştir. Siyah deriden alt ve üst kapaktan oluşan cildin sırt kısmı yine siyah deriyle desteklenmiştir. Kapakların her hangi bir sanatsal değeri yoktur.

Baş 1 diğer nüshalar ile aynıdır.

هذا البيت صحيحت و مثالست و مضاعف لفيف و ناقص و مهموز اجوب: Sonu:
تمت الحروف بعون الله الملك الرؤف تمت.

74 Keşfü Huceb-ı Ferâyidi'l-Hindî eş-Şâmilü Nefuhû li'r-Rûmî ve's-Sindî

Râşit Efendi 731

Bu eser, İbni Arkiyeci olarak tanınan, Şihâbüddîn b. 'Alâ' addîn et-Ṭokâdî²⁹ tarafından telif edilmiştir. Eser, İbni Hâcib'in "Ḳâfiye"si üzerine Aḥmed b. 'Ömer el-Hindî'nin yazdığı şerh'in hâşiyesidir. Müellif Esere Arapça'nın önemini anlatarak başlar. Bu arada eserde çok anlamlı bir ifade yer almaktadır. Naḥiv ilmini öğrenmek farzdır. Çünkü Allaha va sıfatlarına iman farzdır. Allah ve sıfatları ancak naḥiv ve ma'ânî ilmini iyi bilmekle anlaşılır. Böylece bu ilimleri öğrenmek farz olur. Eserde lafzi ve takdiri i' râb istifham edatları, ma'ânî, kelimelerin lûgat ve ıstılahi mânaları, isim cümlesi vb. birçok naḥiv konusunu ele alınmaktadır.

Bu nüsha, 256 yaprak, 17 satır, 205x145, (102x60) mm ölçüsünde nesih hatla istinsâh edilmiştir. Alt üst kapak, sertab ve miklepten oluşan cilt mukavvadan olup kapaklarda açık mavi ve beyaz su yolu işlemeli oval şekiller vardır. Şekillerin dışı koyu gri ortası açık gridir. Sırt ve sertab kısmı kırmızı deri ile kaplıdır. İç kapaklar sadedir. Koruyucu kabın işlemesi mavi su yollu ovalimsi gri ve tomurcuklar şeklindedir.

الحمد لله الذى توحد ذاته بالقدم. و ابدع العلم باظهاره من العدم. ورفع منزلة
الانسان بلقد كرمنا بني ادم. و شرفهم بعلم الانسان مالم يعلم و شرح صدور بعضنهم
بالايه الكافية ليذكروا على نوائه السابقة الوافية. و بعد فقد قال العبد المحتاج الى ربّ
الفنى شهاب الدين التوقاتي عفى عنه ما سلف و عصم ممّا خاف فيما خلق.

²⁹ bk. Keşfü'z-Zunûn, 2, 1371.

و تسعة قرون من هجرة افضل الانبياء والمرسلين و حبيب رب العالمين Sonu:
 عليه الصلوة والكمل التحيات و عليهم اجمعين وعلى آلهم العظم واصحابهم الكامل
 اصغاف ذرات السموات و الارضين في كل آن الى يوم الدين الحمد لله رب العالمين
 على المنام وعلى رسوله افضل الصلوة والسلام شهاب الدين توقادى مع الكافية.

75 Lemhu'l-Mesâili'n-Nahviyye fî Şerhi'l-'Avâmili'l-Birgiviyye

Râşit Efendi Eki 11266/2

Bu eser, İbni Bahşî olarak tanınan Yaḥyâ b. Yaḥşî er-Rûmî³⁰ tarafından te'lif edilmiştir. Eser, Birgivi'nin 'Avâmil adlı eserinin şerhinden alıntılar yapılmak suretiyle oluşturulmuş ve eserin varak boşluklarına tekrar şerhler yapılmıştır. Eserde özellikle i' rāb üzerinde durulmaktadır. Ayrıca illet harfleri, ḥāl, lafzı ve manevi i' rab, na' ibü'l fa' il gibi konuları da ele alınmaktadır.

Bu nüsha, 142a-167a yaprak, 17 satır, 215x150, (140x55) mm ölçüsünde nesih hatla istinsâh edilmiştir. Müstensihî belli değildir. Alt üst kapak, sertab ve miklepten oluşan cilt mukavva olup kapakların etrafı, sırt ve sertab kısmı deri kaplamadır. Kapaklar üzerinde herhangi bir işleme yoktur. İç kapaklar da sade beyazdır. Varaklar cetvelsiz olup varak boşluklarında açıklamalar vardır.

احسن ما يفتح الله به الكلام واعين ما سينتج به المرام حمد من رفع دايات
 الاحكم و نصب لدلالة نحو الاعلام وافضل ما يتوسل به.... اما بعد فلما كان كتاب
 العوامل للامام العالم العامل والهام الفاضل الكامل شمس الله والدين ناصرستى سيد
 المرسلين...

فانّ ناومن والها مبين تمنع ظهور الاعراب و تقديره مطلقاً وجهة مدخول Sonu:
 الجار في منع ظهور النصب و تقديره تمت الكتاب بعون الملك الوهاب في شرح العوامل
 البركوى رحمه الله عليه.

³⁰ bk. Mu'cem el-Müellifin, XIII, 187; Hediye, II, 530.

76 Lübbü'l-Elbâb fî 'İlmi'l-İ'râb

Râşit Efendi Eki 790/1

Bu eser, Beyzâvî olarak tanınan Nâsirüddîn 'Abdullâh b. 'Ömer (ö.684 /1286)³¹ tarafından te'lif edilmiş olup İbni Hâcîb'in Kâfiyesi'nin muhtasarıdır. Eserde gar-ı mun-sarîf, ta-i te'nis, merfu'at, mansubât, mef'ulun fih, mef'ulün ma'ah, hal, temyiz, mecrurât, atıf, te'kid, bedel, atfı beyân temyiz İsm-i işâret, İsm-i mevsul, zarflar gibi naḥiv konuları ele alınmaktadır.

Bu nüsha, 1b-14a yaprak, farklı satır sayısında, 215x140 (bbxbb) ölçüsünde Aḥmet b. 'Ali tarafından 1790 'da istinsâh edilmiştir. Alt ve üst kapaktan oluşan cildin sırt kısmı siyah deri kaplıdır. Mukavva balmumu renk üzerinde turuncu ve mavi lale motiflerle ebru işlemelidir. Varaklar kırmızı cetvellidir.

الحمد لله الذى رفع الحيارمين بوحداً نيته بفضلته وحفض الشاكين و جرّهم الى
الجحيم بعد له ثم الصلة و السلام و التحية والوصوان على حير الانام. محمد المصطفى
و على اله واصحابه الغرّ الكرام الكلمة ماوضع مفرداً و هو لوحد حرف لودلّ بغيره
ولا فعمل لواقترن وضعا باصح الامنة ممّا حص به.....

تمت الرسالة له لمتمة بلب للامام الاوحدى عمر القاضى البيضاوى عليه : Sonu:
رحمه الملك المتعال بعون الله تعالى و حسن توفيق على بدّ اضعف العباد وافقرهم الى
الله تعالى يوم التناد همد ابن على حفو الطباق ربّه الصمد في عامم حمس و مأئين بعد
الالف من هجرة من لا لعزة والشرق.

³¹ Asıl adı Nasuriddîn Ebu Yûsuf'dur. Şirazlıdır. Şiraz'ın Beyda köyüne nisbetle bu adı almıştır. Tefsir, fıkıh, Arap dili , mantık ve ḥadis âlimidir. Tebrizde 1286 m. yılında ölmüştür. Minhacü el Vusûl ile 'ilmü el Usul, Esrarü'l Tevil fit Tefsir gibi eserleri zikredilebilir. (bk. el-Bidaye 13:309 ; Miftah es Se'adet 1:436-437 ; Hediyyetül Ārifin, 1, 462-463 ; Kesfü'z-Zunûn, 186; İzahül Mekkûn, II, 569.)

77 Lübbü'l-Elbâb fî 'İlmi'l-İ' râb

2.Nüşa

Râşit Efendi Eki 21488/1

Bu nüsha, 1b-12b yaprak, 19 satır, 215x140, (bbxbb) mm ölçüsünde nesih hatla İbrâhim b. 'Abdullah el-Anţâkî tarafından Antakya'da 1851'de istinsah edilmiştir. Alt ve üst kapaktan oluşan cilt sarı renk mukavva olup cildin sanatsal değeri yoktur.

الحمد لله الذى رفع الجازمين بوحدانيته بفضلته و حفظ اذل الشاكين و جرهم
الى الجهم بعد له تم الصلوة والسلام والتحية والرضوان على خير الانام محمد
المصطفى وعلى اله و صحبه الغرالكريم....

تمت الكتاب الممى باللب تأليف الفاضيل البيضوى بغصا الله تعالى
علومه امين بجاه سيد المرسلين على يدا فقرا العبد ابراهيم صادر الدين عبد بركلت
الله الانطكى الشهر.....سنة 1268

78 el-Mışbâh

Râşit Efendi 700/4

Bu eser, el- Muţarrizî Nâsır b. 'Abdüsseyyid (ö.610/1213)³² tarafından te'lif edilmiş naḥivle ilgilidir. Eser beş baba ayrılmıştır. 1.bab el Istılâhâtü'n-naḥviyye, 2. bab el- 'Avâmilü'l lafziye el-Kıyâsiyye, 3. bab el- 'Avâmilü'l-lafziyyı es-Semâiyye, 4.bab el- 'Avâmi-lü'l-ma'neviyye, 5.bab füsûlün mine'l- 'Arabiyye'den oluşmaktadır. Satır araları ve varak boşluklarında i' râb olarak izahlar yapılmış, satır aralarında muahḥar mübteda mukaddem ḥaber vb. açıklamalar mevcuttur.

³² Edebiyatçı dilci ve fıkıhçı olan el-Mutarrizî H.538 (m.1144) yılında Havârizm'de doğdu. Babasından, Ebû 'Abdullâh Muḥammed b. 'Ali'den ve el-Muvaffâk b. Aḥmed'den ders almıştır. H.610 (m.1213) tarihinde vefât etmiştir. el-Mışbâh el-İfsâḥ fî Şerḥ el-Makâmât eserlerini hatırlatabiliriz. (bk. Vefeyât el- 'A' yân, V, 6; Hediyyet el-Ârifîn, II,488; el-A' lām, VII,348; Mu' cem el-Müellifîn, V, 232.)

Bu nüsha, 148b-193b yaprak, 9 satır, 125x80, (70x42) mm ölçüsünde ta'lık hatla istinsâh edilmiştir. Alt üst kapak, sertab ve miklepten oluşan cilt su yolu motifli kahve rengi ve sarı çiçek motifli açık mavi, gri mukavvadandır. Sertab ve sırt kısmı kahve rengi deri ile kaplıdır. Koruyucu kabın ise yüzeyi motifli ebru süslemeli kartondandır. Kapakların etrafı kahve rengi deri kaplı ve kaplama üzeri zencireklidir.

اما بعد حمد الله ذى الانعام جاعل التَّحَوُّ في الكلام كل لمح في الطعام و الصلوة
على نبيه محمد سيد الاسام و على آله واصحابه موبدى الاسلام فان الولد الاعز لازال
كاسمه مسعودا و انى اهل الخير مودوداً لما استظهر مختصر الافناع و كثف بحفظه عنه
فضلة القناع واحاط بمفرداته....

و قريب من يده الاضمار على ثريته التقير لان الدال عليه لفظه ايضاً الانه
يفقبر و في الاول سبق من الكلام اكتاب تمت بعون الله الملك الوهاب.

79 el-Mısbâh

2.Nüsha

Râşit Efendi 704/2

Bu nüsha, 141b-230b yaprak, 5 satır, 148x98, (95x40) mm ölçüsünde nesih hatla istinsâh edilmiştir. Alt üst kapak, sertab ve miklepten ve siyah deriden oluşan cildin alt ve üst kapağı oval şemselidir. Miklepte işleme mevcuttur. Kapaklar etrafında cetvel ve köşe bentler vardır. Kitabın etrafı deri kaplama ve kaplamalar üzeri cetvelli ve zencirekli olup koruma kabı da mevcuttur. Varaklar cetvelsizdir. Nadiren mısralar aralalarında açıklamalar yapılmış.

Baş 1. nüsha ile aynıdır.

Sonu: بدون ذلك لبحوز وقريب من هذا الاضمد على شريطة التغير لانّ الله
عليه لفظ ايضاً الانه ليعقبه و في الاول ماسوع من الكلام تم.

80 el-Mıṣbâḥ

3. Nüsha

Râşit Efendi Eki 770/1

Bu nüsha 1b-41a yaprak, 9 satır, 203x145, (142x69) mm ölçüsünde nes-ta'lık hatla istinsâh edilmiştir. Cilt balmumu rengi kartondan olup alt üst kapak, sertab ve miklepten oluşmaktadır. Kapakların etrafı sırt ve sertab kısmı siyah deri ile kaplı olup herhangi bir süsleme yoktur.

Başı 1. nüsha ile aynıdır.

Sonu: تم المصباح بعون الله تعالى وحسن تو فيقه والصلوة والسلام على
محمد سيد الانام على اله واصحابه الكرام.

81 el-Mıṣbâḥ

4. Nüsha

Râşit Efendi Eki 791/1

Bu nüsha, 1b-41a yaprak, 9 satır, 203x145, (142x69) mm ölçüsünde nes-ta'lık hatla istinsah edilmiştir. Alt üst kapak, sertab ve miklepten oluşan cilt siyah deriden yapılmıştır. Kapakların etrafı aletle iki çizgi şeklinde yapılmıştır. Bordür oluşturulmuş fakat bordür yaldızlı değildir. Şemsenin ortasından kapak boyu kapağı ikiye bölen bir cetvel vardır. Varaklarda cetvel yoktur. Varak boşluklarında ve satır aralarında açıklamalar vardır.

Başı 1. nüsha ile aynıdır.

Sonu: ذلك الايطبوز وقريب من متدا الاضمار على ستة بطة البعنم لان الداله
عليه ابصه لفظ الا انه يعقبه و في الاول سبعة من الكلام والله اعلم با لصواب واليه
المرجع الباب.

82 el-Mıṣbâḥ

5.Nüsha

Râşit Efendi Eki 9318/2

Bu nüsha, 35b-66b yaprak, 11 satır, 200x140, (145x55) mm ölçüsünde nesih hatla istinsâh edilmiştir. Alt üst kapak, sertab ve miklepten oluşan cilt bordo deridendir. İki kalın çizgi dışta ve içte bordür vardır. Kapakların ortasında yuvarlak yapraklı motifli şemse her iki kapakta ve miklepte ters laleye benzeyen bir işleme vardır. İç kapaklar sade beyaz kâğıttır. Varaklar cetvelsiz olup konular kırmızı olarak yazılmıştır.

Baş 1. nüsha ile aynıdır.

Sonu: تمت الكتاب بعون من الله انه النسخ الشريفة المسمى بكتب المصباح من
طمع ول العلم و سيلة الى كل فصيلة الجريل و سيلة.

83 el-Mıṣbâḥ

6.Nüsha

Râşit Efendi Eki 11176/2

Bu nüsha, 63b-95b yaprak, 9 satır, 205x130, (120x65) mm ölçüsünde nesih hatla Halil b. İbrâhim tarafından 928'de istinsâh edilmiştir. Cilt kahverengi deriden alt ve üst kapaktan oluşmaktadır. Her hangi bir işleme yotur. İç kapaklar sade beyazdır. Varak etrafı cetvelsizdir. Satır aralarında ve varak boşluklarında açıklamalar vardır.

Baş 1. nüsha ile aynıdır.

Sonu: تمت الكتاب بعون الله الملك الوهاب و الله علم بالصواب صاحبه و كاتبه
الحقير الفقير المذنب المحتاج لا رحمة الله تعالى خليل ابن ابراهيم غفر الله له ولوالديه و
احسن السهما واليه والجميع المسلمين المسلمت بجون تاريخ سنة 928

84 el-Mıṣbâḥ

7.Nüsha

Râşit Efendi Eki 11257/1

Bu nüsha, 1b-24b yaprak, 13 satır, 210x150, (140x90) mm ölçüsünde nes-ta'lık hatla Murṭaza b. ' Abdülkâdir tarafından 1650'de istinsâh edilmiştir. Alt üst kapak, sertab ve miklepten oluşmaktadır. Çiçek motifli karton kullanılmış , sırt ve sertab kısmı kahve rengi deri ile kaplıdır. İç kapaklar sadedir. Varak etrafı çift cetvelli biri kırmızı dış diğeri mavi iç çizgi olup açıklamalar iki cetvel arasına yapılmıştır.

Baş 1. nüsha ile aynıdır.

Sonu: تمت الكتاب بعون الله الملك الوهاب تمت على يد عبد الضعيف المذنب المحتاج الرحمة الله تعالى الفقير مرتضى بن عبد القادر عفر الله له ولوالديه و آخر اليهما قد وقع الفراغ من هذا الستحة في يوم اثنين في وقت العشا في شهر المعرف في شحصور سنة 1060 اللهم اعفر لصاحب الكتاب ولي من قرا فيه وتكسر ان في عشرة مواضع.

85 el-Mıṣbâḥ

8.Nüsha

Râşit Efendi Eki 11281

Bu nüsha, 25 yaprak, 11 satır, 214x150,(145x80) mm ölçüsünde nesih hatla istinsah edilmiştir. Müstensihî belli değildir. Alt ve üst kapaktan oluşan cilt kırmızı meşinden olup yakın bir zaman önce tamir edildiği anlaşılan cildin malesef herhangi bir sanat değeri kalmamıştır. Kitabın sonunda farsça bir beyit yer almaktadır.

Baş 1. nüsha ile aynıdır.

Sonu: على شربط اله التفسير لانّ الدال عليه لفظ ايضاً كفولك ربوا صرته الا انه يعقبه و في الاول ما سبق من الكلام تم . تمت الكتاب بعون الله الملك الوهاب.

86 el-Mıṣbâḥ

9.Nüsha

Râşit Efendi Eki 11288/2

Bu nüsha, 57b-80b yaprak, 13 satır, 180x105 (110x40) mm ölçüsünde ‘Osmân b. Ḥalil tarafından nesih hatla istinsâh edilmiştir. Alt üst kapaktan oluşan cilt mukavvadan olup kenarları koyu kahve rengi deri kaplıdır. Bir dış çizgi bir de iç çizgi vardır. Soğuk baskı oval kenarları dalgalı şemseler vardır. Kapaklarda işlemler yaldızlanmıştır. İç kapaklarda dış deri ile aynı renk deri kaplıdır. Serlevha yeri ayrılmış fakat süsleme yapılmamıştır. Varaklar çift çizgili olup çizgiler içi yaldızlıdır. Siyah çizgiden bir de dış cetvel vardır. Açıklamalar iki çizgi arasına yapılmıştır. İkinci varaktan sonra yine kırmızı iç içe iki cetvel vardır fakat ortası yaldızsızdır.

Baş 1. nüsha ile aynıdır.

Sonu: من هذه الاضمار على شريطة التفسير لان عليه لقطه ايضاً الا انه يعقبه في الاول ما سبق من الكلام تحت الكتاب بعون الله تم تم.

87 el-Mıṣbâḥ

10.Nüsha

Râşit Efendi Eki 26199/6

Bu nüsha, 79b-97b yaprak, 14 satır, 192x135, (145x83) mm ölçüsünde nesih hatla ‘Osmân b. Ḥalil b. Mûsa b. Yûsuf tarafından istinsah edilmiştir. Alt ve üst kapaktan balmumu rengi mukavvadan olup kapak kenarları ve sırt siyah deri ile kaplıdır ve herhangi bir işleme yoktur. İç kapaklar sadedir. Varaklar cetvelsiz olup satır aralarında açıklamalar vardır.

Baş 1. nüsha ile aynıdır.

Sonu: بعونه و في الاول ما سبق منه الكلام تمت الكتاب بعون الله الملك الوهاب كاتبه ومالكه عثمان بن خليل بن موسى بن يوسف غفر الله له واحسن اليها و اليه تم.

88 el-Mıṣbâḥ

11.Nüsha

Râşit Efendi 26892/2

Bu nüsha, 36b-55a yaprak, 13 satır, 205x145, (145x70) mm ölçüsünde nesih hatla 'Abdülmuîn b. İbrâhim tarafından 1673 'de istinsah edilmiştir. Cildin günümüze yakın bir zamanda tamir edildiği anlaşılmakta olup her hangi bir sanatsal değeri yoktur. Cilt alt ve üst kapaktan oluşmaktadır. Varaklar cetvelsizdir.

Başı 1.nüsha ile aynıdır.

Sonu: تم الكتاب بعون الله الملك الوهاب و قد وقع الفراغ من يد عبد الضعيف المحتاج
الرحمة بربه عبد المعين بن ابراهيم غفر الله ولوالديه واحسن اليهما و اليه تاريخ

1084

89 el-Mıṣbâḥ

12.Nüsha

Râşit Efendi 27038

Bu nüsha, 21 yaprak, 13 satır, 193x135, (145x78) mm ölçüsünde nesih hatla 12. hic-rî asırda istinsah edilmiştir. Mukavvadan siyah beyaz su yollu alt ve üst kapaktan oluşan cildin sırt kısmı siyah deri ile kaplıdır. İç kapaklar sadedir. Varaklar cetvelsizdir.

Başı 1. nüsha ile aynıdır.

Sonu: من فعل هذا فعلت زيد باضمار فعله و الاضمار بدون ذلك لايجوز و قريب
من هذا الاضمار على شئ يطة التفسير لانّ اذا له عليه لفظه ايضاً الا أنّه يعقبه و في
الاول ما سبق من الكلام تمت بعون الله الملك الوهاب

90 el-Maḳâşidü'n -Naḥviyye fî Şerḥi Şevâhidi Şürûhî'l- Elfiyye

Râşit Efendi 737/1

Bu eser, ‘Aynî olarak tanınan Bedrüddîn Maḥmûd b. Aḥmed (ö.855/1451)³³ tarafından naḥiv üzerine keleme alınmıştır. Eser, İbni Mâlik’in elfiyye’sinin Şevahid beyitlerinin şerhidir. “Allahü Teâlanın yarattığı hiçbir şey boş değildir” beyitini açıklayarak başlar. Elfiyye’nin cümleleri büyük olarak yazılmış sonra beyitler mâna bakımından değerlendirilerek müellifin kendisi tarafından açıklanmış ve beyitlerin i‘râbı yapılmıştır. Ayrıca şevahid beyitlerde geçen naḥiv konuları açıklanmıştır.

Bunüsha, 197 yaprak, farklı satır sayılı, 257x170, (bbxbb) mm ölçüsünde nesih hatla ‘Alî b. Aḥmet b. ‘Abdü’lmuhsin tarafından 13 kasım 1410 yılında istinsah edilmiştir. 1436’da müellifin nüshası ile mukâbele edilmiştir. Alt üst kapak sertab ve miklepten oluşan cilt yeşil mesin ile kaplıdır. Herhangi bir süsleme yoktur. İç kapaklarda aynı renk meşin ile kaplıdır. Ayrıca bir de koruyucu kab mevcuttur. Koruyucu kap Yeşil ve gri su yollu ebru süslemeli olup kenarları ve sertab kısmı kahve rengi deri ile kaplıdır.

و به تقرب اياك نحمد علمنا من العلوم مالم نعلم و الهنا ابراز المعلمي
بالنون والقلم . و اياك نستعين في كل امر يبتداء و يختم..

Elfiyye ‘nin şerhinden cümleler ele alır ve onları i‘râb eder.

شواهد الكلام لكل شئ ما خلا الله باطل ولم علمته بطم القوالى فلما قال فافيه هجاني.

بلغ تمام تبالك بخط المؤلف فبرسلخ سعان الملك سنة اربعة و ثمانية مطلبة

تاريخ مقابلة بخط المؤلف سنة 840

³³Maḥmud el-‘Aynî 17 Ramazan H.762 yılında Derbkin’de doğdu Antep’de yaşadı Kur’an-ı ezberledi. Başta babası olmak üzere, Cemâleddîn Yûsuf gibi ünlü âlimlerden ders almıştır. Antep’ten sonra Halep’te daha sonra Ḳahire’de yaşadı 4 zilhicce H. 855 (m.1451) yılında Ḳahire’de vefât etti ve kendi Medresesine defnedildi. ‘Umde el-Ḳârî el-Maḳâşid en-Naḥviyye fî Şerḥi Şevâhid önemli eserlerindendir. (bk. Keşfü’z-Zunûn, II,1066; Şezerât, VII, 286; Hediyet el-Ârifîn, II, 420; Osmanlı Müellifleri, I,352; el-A‘lâm, VII, 163.)

91 el-Maḳâşidü'n -Naḥviyye fî Şerḥi Şevâhidi Şürûḥ'ul- Elfiyye

2.Nüşa

Râşit Efendi 737/2

Bu nüsha, 174 yaprak, farklı satır sayısında 250x160, (bbxbb) mm ölçüsünde nesih hatla 817 H.'de istinsâh edilmiştir. 19 Eylül 1414'de müellife okunarak taḥiḥ edilmiştir. Alt üst kapak, sertab ve miklepten oluşan cilt yeşil meşin ile kaplıdır. Herhangi bir süsleme yoktur. İç kapaklarda aynı renk meşin ile kaplıdır. Ayrıca bir de koruyucu kab mevcuttur. Koruyucu kap yeşil ve gri su yollu olup kenarları ve sertab kısmı kahve rengi deri ile kaplıdır. Varaklar cetvelsizdir.

Bası: شواهد الننازع في العمل طقه. عهدت معيتا معنيا من اجرتة فلم اتخذ
موثلا اقول هو من الطويل قوله.....الاعرب.....الاستشهای فيه. الافنائك

Sonu: الحلد النانی من شواهد العين على الفقير ابن مالك...

92 el-Maḳâşidü'l-Vâfi Şerḥu'l- Kâfi fî 'İlmeyi'l-'Arûz ve'l-Ḳavâfi

Râşit Efendi 735/4

Bu eser, 'Abdullâh b. el Ḥüseynî et Ṭaberî tarafından naḥiv üzerine kaleme alınmış olup Şihâbüddîn Aḥmed b. 'Abbâd el-Havvâs 'ın "el-Kâfi fî 'İlmeyi'l-'Arûz ve'l- Ḳavâfi" isimli eserinin şerhidir. 'Arûz ve ḳâfiye sanatının özellikle şiirde önemine değinmekte ve Arap şiirinde bilinen şiir kalıpları olduğu ifade edilmektedir. Ayrıca arûz ve kafiye'nin şiire kattığı değer üzerinde değerlendirmeler yapılmaktadır. Eserde ḥazf, isimler, şiirin mânası, 'arûz ve ḳâfiye konuları ele alınmaktadır.

Bu nüsha, 86b-122b yaprak, 23 satır, 208x140, (116x140) mm ölçüsünde nesih hatla istinsâh edilmiştir. Alt üst kapak, sertab ve miklepten oluşan cilt yeşil meşin ile kaplıdır. Herhangi bir süsleme yoktur. İç kapaklar da aynı renk meşin ile kaplıdır.

Ayrıca bir de koruyucu kap mevcuttur. Koruyucu kap, yeşil ve gri su yollu ebru süslemeli olup kenarları ve sertab kısmı kahve rengi deri ile kaplıdır.

Başı: وفي شرح الكافي في العروض رب يسر بحمدك اللهم يا كافي المهمات
يوم الحزاء والميزان وباسط العطيات فه وافر الفضل و كامل الاحيا. و بعده فيقول
القصير الى الله الغنى عبد الله بن محمد الحسين الطبرى هذا شرح سميته المعصر الوفي
بشرح الكافي في علمى العروض والقوا في و جعلته حذته لخزانة مولانا وسيدنا امير
المؤمنين ظلّ الله في العالمين صاحب الفضائل العديدة.

Sonu: و قد فرغت في تسميق هذه النسخة قبل المغرب في يوم الخميس في سنة
سبع مائة و الف في هجرة في له العزو الشرف و الحمد لله رب العالمين.

93 Manzûme fî Qavâ'idi Fenni'l - 'Arabiyye

Râşit Efendi 27017/38

Eser, Şebrâvî olarak tanınan Cemâlüddîn Ebû Muḥammed 'Abdullâh b. Muḥammed b. 'Amir el-Kâhirî eş-Şâfîi (ö.1171/1757)³⁴ tarafından te'lif edilmiş bir naḥiv risâlesidir. Eser, naḥiv ilminin gramer kâideleri ile ilgili 55 beyitlik bir manzûme olup bir mukaddime ve 5 baktan oluşmaktadır. 1.bab da kelâm, 2. bab İ' râb, 3. bab merfûât, 4. bab mansûbât, 5.babta ise mecrûrât 'tan bahsedilmektedir.

Bu risâle, 140a-141a yaprak, 23 satır, 210x130, (180x100) mm ölçüsünde nesih hatla 18. miladi asrın sonlarında istinsah edilmiştir. Alt üst kapak, sertab ve miklepten oluşan cilt mukavvadandır fakat hayli yıpranmış ve parça parça olmuş durumdadır. Sırt kısmı kahve rengi deri ile kaplıdır. Alt kapağın yarısında pazen kareli bez mevcuttur. İç kapaklar kareli kâğıtla kaplıdır.

³⁴Yaklaşık 1092 H.'de doğmuştur. Asıl adı Ebu Muḥammed Cemaleddin'dir. 6 Zilhicce 1757 m.'de vefat etmiştir. Hâdis, fıkıh ve şi'ir alanlarında âlimdir. 'Aynü'l Beyân ve Butsan el-Ezḥân, Divan-ı Şi'ir, Nüzhetü el- Ebsâr fî Dakayıklı Eşâr gibi eserleri vardır. (bk. Sulûk ed-Dürer, 3, 107; Kunzü'l Cevherî, II, 390-391; Hediyyet el Ârifin, 1483; İzahü'l Mekkûn 1566; Keḥḥale, 6, 124.)

فنظر من الشيخ عبد الله الشروى في النحو بقول الفقير عبد الله اشواى : Başı :
 الشافعى قد سألنى من بعزّ علىّ ان انظم له ابيانا نشتمل على قواعد فن العربية فاجبته لما
 سأل طالبا من الله تعالى بلوغ الامل ورتبته على خمسة ابواب.

في الكتب فرجع لها واستعن عن علا يا رب عفوا عن الحانى المسمى فقد : Sonu:
 ضاقته عليه نطع الشهر والجبل سطره الفقير محمد اريب القيصرى.

94 Mu'ribü'l 'Avâmili'l Cürcânî

Râşit Efendi Eki 793/1

Bu eser, Muşannifek 'Ala'addîn 'Ali b. Muḥammed (ö. 875/1470)³⁵ tarafından naḥiv üzerine kaleme alınmış bir eserdir. Eserde, 'Avâmil kelime kelime kırmızı olarak yazılmış ve kelimelerin ve cümlelerin i'râbı yapılmış, aynı zamanda cümleler ve kelimeler mâna ve mânanın etkili olması bakımından değerlendirilmiştir.

Bu nüsha, 1b-35b yaprak,farklı satır sayılı,178x125 (bbxbb) mm ölçüsünde nes-ta'lık hatla Muḥammed b. Ḥuseyn tarafından 1481 H.'de istinsâh edilmiştir. Alt üst kapak, sertab ve miklepten oluşan cilt mukavva olup kapak etrafı sertab ve sırt koyu kahve rengi deri ile kaplıdır. İç kapaklar sadedir ve varaklar cetvelsizdir.

الحمد لله القوى الذى عززت عن ادركه كنهة عقول العقلاء و بحيرت في : Başı:
 ببداء الوسيته اوامام العلماء العفور الذى تجاوز عن العمل والخطاء و بعد فانى
 قررت انراب العوامل تيسير المستفيدين و كررت قواعد اعرابها ثويرا للمبتدين وليئن
 فاتنى من الناس الثناء الحميل في الحال فحسبى فرجوا من الثواب.....

³⁵ Ali b. Muḥammed el-Bistāmī Osmanlı âlimlerinden olup H.803 (m.1400) yılında dünyaya gelmiştir. Bilhassa fıkıh ilminde derin bilgiye sahip olan bu zât H.875 (m.1470) yılında vefât etmiştir. Eserlerinden bazıları şunlardır: Ḥāşiye 'alâ Şerḥ el-Miftāḥ, Şerḥ el-Miṣbāḥ, Şerḥ el-Mesnevī, Şerḥ el-İrsād el-Hādī fī Naḥv (bk. Hediyet el-Ârifin, I, 135.)

تم الكتاب بعون الله الوهاب وقع الفراغ عن سمعه يد العبد الضعيف المحتاج Sonu: الى رحمة ربه اللطيف محمد بن حسين عفر الله لهما ولجميع المسلمين في تاريخ سنة ستة وثمانين وثمانمئة تم.

95 Mu‘ribü'l ‘Avâmili’l Cürcânî

2.Nüşa

Râşit Efendi Eki 786

Bu eser, 42 yaprak, 19 satır, 208x135, (160x78) mm ölçüsünde ta’lık hatla İvaz b. Hasan tarafından 1 Temmuz 1682 senesinde istinsâh edilmiştir. Alt üst kapak sertab ve miklepten oluşan cilt siyah deriden olup kapaklar bordürlüdür. Şemseler kare biçiminde ve uç kısımları bombelidir. Miklep işlemesi yuvarlak ve ortasında soğuk baskılı bitkisel motif vardır.

İlk varakta serlevha yeri yapılmış fakat işlemesi yoktur.

الحمد لمن وجب علينا ثناؤه ولن لايزول من حيث النعمة علينا غناؤه والصلوة Başı: على محمد سيد الانام و على اله واصحابه الاكرام و بعد فانى لما رأيت الكالتين يطلبون شرحا للعوامل للشيخ الامام عبد القاسم و كلّ اعرابها اردت ان انين اعرابها بالقدر....

في اليوم الاثنتين خمسة عشر من الحمادى الاخرة شهور سنة ثلاثة و تسعين الف Sonu: غفرله ولوالديه واحسن اليهما واليه سنة 1093

96 Muâfiye fi Şerhi’l-Kâfiye

Râşit Efendi 709

Bu şerh , Devlet-Âbâdî olarak tanınan Şîhâbüddîn Aḥmed b. ‘Ömer el-Hindî (ö.848/1444)³⁶ tarafından te’lif edilmiş naḥivle ilgili eserdir. Eser, İbni Ḥacib'in “Kâfiye”

³⁶ Fakih ve Edib olan Aḥmed b. ‘Ömer Devlet-Âbâdî Devlet Âbâd’da doğdu. H.849 (m.1451) senesinde Confor’da vefât etti. el-İrsâd fi’n-Naḥv ile Kaşide Banat Su‘âd önemli eserlerindendir. (bk. Keşf., II, 1371; Hediye, I,127; el- A‘lâm,I, 187; Mu‘cem el-Müellifin, II, 30 ; Suppl., I, 532-533; İA, IX, 242-243.)

sinin şerhidir. ‘Arûz ilmiyle ilgili edebiyat alanında kaleme alınmış değerli eserlerden biridir. Eser arûz ilmini tasnif eder. Eserde kullanılan cümleler belağatlı cümlelerden oluşur. Kâfiye’nin kelimeleri ele alınmış altları kırmızı ile çizilmiş ve açıklamaları yapılmıştır.

Bu nüsha, 166 yaprak, 21 satır, 177x120, (122x55) mm ölçüsünde nesih hatla 1644’de istinsah edilmiş olup alt üst kapak, sertab ve miklepten oluşur. Cilt mukavvadan olup koyu yeşil ve gri suyolu motiflidir. Kapakların kenarları, sırt ve Serap kırmızı deri ile kaplıdır. İç kapaklar ise sade beyazdır. Turuncu ve gri suyolu motifli oval şekilli ve ağız kısmı kırmızı deri ile kaplı koruyucu kabı vardır. Varaklar kırmızı cetvellidir.

الحمد لله نحو الاند الوفية نشكره لنوال نعمائة الكافية وبعد فقد صنف
طببات الادبا والكتاب نصانيق في علم الاعراب . كسب قوئهم في البيان وبسها ممتهاهم
من بلاغة الخاط والبنان لكن الشيخ الامام.

محمد قد وقفنى للاتمام وحنقنى القود بهذا المرام وصلى الله عليه حىي ضلمه Sonu:
واله تمت الكتابة الهندى الله بعون الملك الوهاب تاريخ سنة 1054

97 el-Mu‘âfiye fî Şerhı’l-Kâfiye

2. Nüsha

Râşit Efendi Eki 9319

Bu nüsha, 168 yaprak, farklı satır sayısında, 220x165, (bbxbb) mm ölçüsünde nes-ta’lık hatla Yūsuf b. İbrahim tarafından istinsah edilmiştir. Cilt alt ve üst kapak ve mukavvadan oluşmaktadır. Kapaklar çok yıpranmış durumda, ebru süslemelerin olduğu ve süslemelerin silindiği görülmektedir.

Baş 1. nüsha ile aynıdır.

Sonu: هذا الكتاب الشريف على يد اضعف العباد يوسف بن ابراهم بن محمد
علي بن علي.

98 el-Mu‘âfiye fî Şerhi'l-Ḳâfiye

3.Nüşa

Râşit Efendi Eki 11216

Bu nüsha, 135 yaprak, 19 satır, 213x152, (163x110) mm ölçüsünde nes-ta'lık hatla Yâkub b. Yûsuf tarafından 31 Ocak 1602 'de istinsâh edilmiştir. Alt üst kapak ve mukavvadan oluşan cilt sade balmumu rengi olup süslemesi yoktur. Sırt kısmı siyah deri ile kaplıdır. Varaklar cetvelsizdir.

Baş 1. nüsha ile aynıdır.

هذا الكتاب المسموح بهندي الفقير الحقير بعون ابن الحاسنة يوسف لجدا
سترائيه من منلا عمرين محمد الرننى ثعر شعبان المبارك يوح السبت 25 في سنة 1001
بارك الله له.

99 el-Muğnî

Râşit Efendi Eki 26199/4

Müellifi hakkında bilgi bulunmayan eser, altı babdan oluşmaktadır. Bablarda şu konular yer almaktadır: isimler, zâhiri ve mahalli i‘râb, merfuat, inne, münâda, mef‘ulü bih, temyiz, mebni ve ma‘rife, ismi fâ‘il, medh ve zem fiilleri, ta‘accub fiilleri.

Bu eser, 21b-47a yaprak, farklı satır sayısında, 192x135, (bbxbb) mm ölçüsünde nesih hatla Muḥammed b. ‘Osmân et-Ṭarsûsî tarafından 1692 'de istinsâh edilmiştir. Alt ve üst kapaktan balmumu rengi mukavvadan olup kapak kenarları ve sırt siyah deri ile kaplıdır ve herhangi bir işleme yoktur. İç kapaklar sade beyaz renktir. Varaklar cetvelsiz olup satır aralarında açıklamalar vardır.

الكلمة لفظ وضع لمعنى مفرد ومرالم لرجل وما فعل كضرب و اما حرف
كقد لان الكلمة اما ان تدل على معنى في نفسها اولافان لم تدل على معنى في نفسها اولافان
لم تدل على معنى في نفسها فهو الحرف و ان دلت على معنى في نفسها فاما ان تعتيرل.

تمت في شهر شعبان العظيم في يوم الخميس في وقت الظهر بعد الصلوة في Sonu سنة اربع ومائة والف من هجرة من له الضرو الشرق ثلث معنى ثلث ثلث ثلث ثلث.

100 Muğni'l Lebib 'an Kütübi'l E'ârîb

Râşit Efendi 729

Bu eser, İbni Hişâm olarak tanınan Cemâleddîn 'Abdullâh b. Yûsuf en-Naḥvî (ö.761/1361)³⁷ tarafından 1361 yılında naḥiv üzerine kaleme alınmıştır. Müellif birinci bab'a müfredleri açıklayarak başlar sonra ecel, izan, tenbîh, hat sanatları, nefî, ve Arapça da itilafî konuları on başlık altında ele alıp inceler.

Bu nüsha, 313 yaprak, 27 satır, 250x130 (175x60) mm ölçüsünde nesih hatla Ca' fer b. Ḥasan tarafından 1658'de Isfehan'da istinsah edilmiştir. Alt üst kapak, sertab ve miklepten oluşan cilt mavi beyaz suyolu motifli yüzey üzerine oval gri şekiller vardır. Sırt ve sertab kısmı kırmızı deri ile kaplıdır. İç kapaklar yeşil meşin ile kaplıdır. Aynı zamanda ebru süslü koruyucu kap da bulunmakta ve kenarları ve ağzı kırmızı deri ile kaplıdır. Ağız kısmında مغنى اللبيب هشام yazmaktadır.

قال سيدنا و سنحننا الأمام العالم العلامة جمال الدين رحلة الطالبين ابو محمد :
عبد الله بن يوسف بن هشام الأنصاري قدس الله روحه ونور صرنحه اما بعد حمد الله
على افضاله والصلوة والسلام على سيدنا محمد والم فان اولى ما تقترحة القرائح واعلى
ما تجنح الى تحصيله الحواسح.....

جعفر بن الحسن بن زين الدين بن محمد العلوى ثم الحسنة الموسوى :
العاملى وذلك في بلدة اصفهان شهر صفر ختم بالخير والظفى سنة تسع و ستين بعد
الالف من المجرة النبوية جامدا مصليا تم المعنى اللبيب مستغفرا ابن هشام.

³⁷ bk. s.10

101 Muğni'l Lebîb 'an Kütübi'l E'ârîb

2.Nüsha

Râşit Efendi Eki 766

Bu nüsha, 190 yaprak, 27 satır, 268x175, (188x114) mm ölçüsünde nesih hatla Muḥammed b. 'Alî b. Şîrvîn el-Maḳdisî tarafından 1572'de istinsah edilmiştir. Bordo deriden alt ve üst kapaktan oluşur. Şemse süslemesi oval, ucu bombeli ve yapraklıdır. İç kapaklar sadedir. İlk varak serlevhalıdır. Serlevha üzerinde كتاب مغنى اللبيب عن كتاب الاعراب yazmaktadır. Varaklar cetvellidir. Süsleme ortasında yuvarlak içerisinde şöyle yazmaktadır. الشيخ الامام العالم والخبير البحر الفهامة كهف المحققين خلاصة المدققين ابو محمد عبد الله بن الشيخ يوسف بن هشام الانصارى رحمة الله تعالى.

قال الشيخ الامام العلامة ابو محمد عبد الله بن الشيخ يوسف بن هشام الانصارى Başı الخبيلي رحمه الله اما بعد حمد الله على افضاله و الصلوة و السلام على سيدنا محمد والم فان اولى ما تقترحة القرائح واعلى ما تجنح الى تحصيله ...

وكتبه بخطه لنفسه طولمن شا الله من بعد احقر الخلق الفقير محمد بن علي بن Sonu شروين المقدسي النفي الانصارى . غفر الله ذنوبه وستر عيوبه بمحمد واله . وكان الفراغ منه في شهر رمضان المبارك نهار السبت . من سنة ثمانين و سبعمائة و صلى الله و سلم على سيدنا محمد واله وصحبه وسلم امين امين لأرض بواحدة . حتى اضيف اليها الف أميناً.

102 Muḥtaşaru Muğni'l-Lebîb 'an Kütübi'l-E'ârîb

Râşit Efendi 467/2

Bu eser, Akkirmânî olarak bilinen Muḥammed b. Muştafa (ö.1173/1760) tarafından te'lif edilmiştir. Eser, İbni Hişâm'ın “Muğni'l-Lebîb 'an Kütübi'l-E'ârîb” isimli eserinin muḥtaşarıdır.

Bu nüsha, 87b-148b yaprak, 27 satır, 245x150, (185x93) mm ölçüsünde nesih hatla Seyyid Muḥammed b. Seyyid 'Abdurrahmân tarafından 1747 yılında istinsah edil-

miştir. Siyah deriden alt üst kapak, sertab ve miklepten oluşmaktadır. Kapaklar bordür ve yaldızlı zencireklidir. Şemse dikdörtgen şeklinde ve iki yana doğru bombeli ve etrafı tıgıdır. Şemselerin ucunda üst kapakta yedi noktalı salbek gibi şekil vardır. Miklep yuvarlak çevresi tıgı bir şekil ile süslüdür. Bütün süslemeler yaldızlıdır. Varaklar çift çizgili cetvelli olup iki çizgi arası da yaldızlıdır.

Baş: الحمد لله رب العالمين والصلوة والسلام على سيد المرسلين وعلى اله
وصحبه اجمعين قال سيّدنا و شيخنا الشيخ الاسام العالم العلامة عمدة النفا
المعتبرين.....امّا بعد حمد الله على افضاله والصلوة والسلام على سيدنا محمد و على اله
فان اولى ماتقترحه العرابح و اعلى ما تجنح الى بحصله الجوانح ما ينيسربه فهم كتاب
الله المزل..

في هذه التّأليف فاسنال الله للذى من على بانشاءه وانما به في البلد الحرام Sonu:
والحمد لله وحده قد وقع الفراغ عن اختصار كتاب المعنى على يد محتصره الفقير الى الله
الغني محمد ابن مصطفى اكرمهما الله بالحسنى الحمد على الاتمام و على رسوله
افضل السلام.

103 Müfidü'l-İ' râb

Râşit Efendi Eki 21529

Bu eser, İsâ b. 'Ali b. Hasan el-Kürdî (ö.1126/1715) tarafından naḥiv üzerine te'lif edilmiştir. Eser, naḥiv ile i' râb'ın ayrılmaz olduğu ve birbirini tamamladığı üzerinde durur. Müellif eserde terkibler, müzekker müennes, müfred, müsenna, cemî konularını ele alır buna ilaveten i' râbtan mahalli olmayan cümleleri açıklayarak sona erer.

Bu nüsha, 110 yaprak, 17 satır, 192x110 (143x55) mm ölçüsünde ta'lık hatla müellifin kendisi tarafından 2 Aralık 1701 senesinde İstanbul'da istinsâh edilmiştir. Cilt alt ve üst kapaktan oluşmaktadır. Kapak üzerinde kapakları simetrik olarak dörde bölen ol soğuk baskılı çizgiler vardır. Kapakların ortasında yuvarlak ve uçları sivri baskıyla

yapılmış yaldızsız sade şemse mevcuttur. İç kapaklar sade beyaz renk kâğıttır. Varak iki cetvelli olup biri iç biri de dış cetveldir. İki cetvel arasında açıklamalar bulunmaktadır.

الحمد لله لصعد الكم الطيب والعل الصالح به نعم واليه ينصرف كل عامل. و: Başı:
قعله الحمد نفعه والصلوة والسلام. اما بعد فيقول العبد العصر الى الله الغنى الحميم.
الشيخ عسى بن على عصر الله وثيم الخف والحلمى .

في سنة 1103 والحمد لله على التمام و الصلة والسهم على رسولنا محمد Sonu
واله وصبه اجمعين تمت.

104 el-Mufaşşal fî Şan‘ati’l-İ‘râb

Râşit Efendi 718

Bu eser, Zemaşşerî olarak tanınan Ebü’l Kâsım Maḥmûd b. ‘Ömer (ö.538/1143)
tarafından 1119-1120 yıllarında naḥiv üzerine te’lif edilmiştir. Eser, i‘râb ve i‘rab’ın
yapılışı üzerinde geniş bir şekilde durmakta örnek cümlelerle i‘râb yaparak konuları
açıklamaktadır. Kitap dört kısımdan oluşmakta olup birinci kısım isimler, ikinci kısım
fiiller, üçüncü kısım harfler, dördüncü kısım müştereklerdir.

Bu nüsha, 157 yaprak,15 satır, 240x165 (130x105) mm ölçüsünde nesih hatla Îsâ
b. ‘Ömer el-Ḥalḥâlî tarafından 1238 ’de istinsâh edilmiştir. Alt üst kapak, sertab ve mik-
lepten açık yeşil mukavva üzerine siyah krem ve koyu yeşil renklerden çiçek motifli şekil-
lerden oluşur. Sırt ve sertab kırmızı deri ile kaplıdır. İç kapaklar turuncu kartondan olup
sade beyaz renktir. Koruyucu kap turuncu açık kahverengi suyolu zemin üzerine oval gri

³⁸ Bu zât, ḥadis, kelâm ve naḥiv âlimidir. H. 467 (m.1075) tarihinde Zemaşşerî’de doğmuş olup Bağdat ve Mekkeye seyahatte bulunmuştur. Ez-Zemaşşerî, H.538 (m.1143) tarihinde Cürçâniye’de vefât etmiştir. Bazı eserleri şunlardır: Dîvan Şi‘ir, el-Mufaşşal fî Şan‘ati’l-İ‘râb, el-Keşşaf, Rebi el-Ebrâr ve Nusûs el-Aḥbâr (bk. mu‘cem el-Udebâ, XIX, 126-135; Mizân el-İ’tidâl, IV, 76; Şezerât ez-Zeheb, IV, 118-121; Lîsân el-Mizân, VI, 4; el-Bidâye, XII, 186; Bugyet el-Vuât, II, 279-280; Keşfü’z-Zunûn, II, 1236; GAL, Suppl., I, 507-513.)

المفصل في şekillerden oluşur kenarları ve ağız kısmı deri kaplı olup ağız kısmında yazmaktadır. النحو للزمخشري

قال الشيخ الامام فخر خوار زمابو القاسم محمود بن عمر الزمخشري رحيم: Başı: الله احمد على ان جعلنى من علماء العزبية و جبلنى على الغصب للعرب العصبية الله

تم الكتاب بعون الله وحسن توفيقه و صلى الله على سيدنا محمد واله اجمعين Sonu يوم الجمعة بعد الصلوة في شهر شعبان من سنة ستة و ثلاثين و ستمائة كتبه العبد الفقير الى رحمة الله تعالى عيسى بن عمر الخخالي رحم الله من ترحم عليه و على جميع المسلمين.

105 Muḳaddimetü' - Âcurûmiyye

Râşit Efendi Eki 26199/3

Bu eser, İbni Âcurûm olarak tanınan Ebû Abdullâh Muḳammed b. Muḳammed (ö.672/1273)³⁹ tarafından te'lif edilmiştir. Eser, harf, fiil, emir, babu-l fâil ve mef'ul, mübteda, ḫaber, hâl, temyiz, istisnâ konularını ihtiva etmekte ve müellif bunların nasıl amel ettikleri hakkında açıklamalarda bulunmaktadır.

Bu nüsha, 16a-20b yaprak, 17 satır, 192x135, (158x75) mm ölçüsünde nesih hatla Muḳammed b. Osmân tarafından 1697'de istinsah edilmiştir. Alt ve üst kapaktan oluşan cilt balmumu rengi olup bir hayli yıpranmış durumdadır. Kapak çevresi ve sırt siyah deri ile kaplıdır. İç kapaklar sade beyaz renk olup varaklar cetvelsizdir.

قال الشيخ الامام العالم العلامة النحوى ابو عبد الله محمد بن محمد بن دوار: Başı: الفهابى المشهور بالجرومتى و هو اللفظ المركب المفيد بالوضع واقامر ثلاثة اسم وهو اللفظ المركب المفيد...

³⁹ Bu zât , H.623 (m.1226) senesinde Fas'ta doğdu. H.672 (m.1273) yılında orada vefât etti. Mukaddime ve Arâz önemli eserlerindendir. (bk. Keşf., II, 1796; Şezerât, VI, 62; Hediyye, II, 145; el-A'läm, VII, 33; Mu'cem el-Müellifin, XI, 215; Suppl., II, 332-335; İA, V, 696.)

تمت الكتاب بعون الله الملك الوهاب محبه ومالكه محمد بن عثمان بن حليل Sonu:
بن موس غفر الله ذنوبه الغفار قي يوم العبوس اجمعين. تمت الكتاب في شهر رجب في
قيسرى في مجلس احمد افند...تاريخ سنة 1109

LŪĠAT

106 Arapça- Farsça Lûgat

Manzum

Râşit Efendi Eki 26431/2

Eser, nesih hatla 1488’de telif edilmiş olup müelifli belli değildir. 100 beyitlik bir kasidedir. Kasidenin kelimelerinin altlarına anlamları yazılmış açıklamaları yapılmıştır. Bir nevi bu durumu kāsidenin bir şerhi olarak da değerlendirebiliriz.

Bu eser, 51b-56b yapraklı, 11 satır, 2 sütunlu, 175x125,(120x80) mm ölçüsünde alt üst kapaktan oluşmaktadır. Kapaklar mukavva olup ebru sanatı ile süslenmiş durumdadır. Sırt bölümü deri ile kaplıdır. Varaklar cetvelsiz ve satır aralarına Farsça şerhler kırmızı olarak yazılmıştır.

Başı: آون وحين و ميف تست هنكلم فلق صبح و عنيّه اسهو عشّا شام

Sonu: حي هيا وحبّه هل بشناب هاه هآك بكر و هاب بيار

107 Arapça -Türkçe Lûgat

Râşit Ef Eki 11279/2

Bu eser, İbni Melek olarak tanınan ‘ Abdüllatif b. ‘ Abdülmecîd (ö. 885/1480)⁴⁰ tarafından kaleme alınmıştır. Müellif esere başta lûgatın önemi ile ilgili açıklamalar yaparak başlamış sonra Arapça ekmek kelimesinin anlamı vermiştir. Ayrıca lûgatın maksadının Arapça ifadelerin mânasını bulmak olduğu açıklanmış ve Türkçe (Osmanlıca)

⁴⁰bk. İbni Melek Mu‘ cem, VI, 11; ed-Dav el-Lāmī, IV, 325; Hediyye, I, 617.

ile yetinildiği belirtmiştir. Kelimeler Arapça yazılmış mânaları Osmanlıca olarak verilmiştir. Lûgatta alfabetik sıra gözetilmiştir.

Bu nüsha, 39b-69b yaprak, 9 satır, 200x150, (150x70) mm ölçüsünde yazılmış manzum bir lûgattır. Eserin sonu eksiktir. Alt üst kapak, sertab ve miklepten oluşan cilt, balmumu rengi sade deriden olup cildin sırt kısmı kahve rengi deri ile kaplıdır.

Baş Osmanlıca olarak: **حمد وثنا شابتد و او الله كه عالمي علمايه:**

بزتدی و عنایة نظریله

Eserin sonu: **تیقط** kelimesi açıklanarak bitmiştir.

108 Arapça -Türkçe Lûgat

Râşit Efendi 26654

Bu eser, 1621 yılında te'lif edilmiş ve yazarı belli değildir. Lûgatta Arapça kelimelerin altına Türkçe anlamları yazılmıştır. Kullanış bakımından gayet uygun bir sözlüktür; meselâ hemze ile başlayan bütün vezinlerden kelimeler önce hemzenin fethi, sonra kesri, daha sonra ise zammı ile başlayan kelimeler sıralanmıştır.

Bu eser, nes-ta'lık hatla, 177 yapraklı, (bxb) satır sayılı, 255x145 (bxb) ölçüsünde yazılmıştır. Alt ve üst kapaktan mukavvadan oluşmakta olup herhangi bir süslemesi yoktur. Sırt kısmı kahverengi deri ile kaplıdır.

Baş: **آل محمد آل ابراهيم آل عمران آلهة آل الشيء آل المنام آليه المنام آبين :**
آلاف آله آلات الماء آية آيات...

Sonu: **يَنْقُزَرُ يَنْبُوعُ يَنْعُ يَنْمُ يَوْمُ الْحَجِّ الْكَلَمُ يَوْمُ صَحْوُ يَوْمُ وَفِي يَوْمُ قُرُّ يَوْمُ التَّنَادِ**

109 Behcetü'l Lûgat

Râşit Efendi 1037

Bu eser, Es'ad Mehmet b. Ebû İshak İsmâil (ö.1166/1752) tarafından 1725 -1733 yılları arasında te'lif edilmiştir. Kendisi Şeyhu'l İslam'dır. Arapça-Farsça-Türkçe olan Lûgat , Es'ad Efendinin Lehçetü'l Lûgat isimli eserinin yine kendisi tarafından yapılmış

telhisidir. Türkçe kelimeler kırmızı yazılmış Arapça kelimeler mecazları ile beraber yazılmış sonra “fe” yazılarak Farsçaları yazılmıştır. Hemzeden başlayarak alfabetik sırayla yazılmıştır. Kullanışlı bir sözlüktür.

Bu nüsha, 305 yaprak, 13 satır, 282x172, (202x95) mm ölçüsünde alt üst kapak ve miklepten oluşmakta olup miklebi süslüdür. Eserin, etrafı çerçevesi ve altın yaldızlı süslü bir koruyucu kabı vardır. Ağız kısmında Behcetü'l Lûgat es' ad Efendi yazmaktadır. Varak etrafı kırmızı çerçevesidir. Eserin başında güzel bir serlevha vardır.

Başı ve sonu okunamaz durumdadır.

110 Cevâhiru'l-Kelimât

Râşit Efendi Eki 1065/3

Eser, Şemsî tarafından kaleme alınmış Arapça-Türkçe manzum bir lûgattır. Manzum eser 61 bahirden oluşmaktadır. Bahirlerin ölçüleri bahir sonunda verilmiştir. Manzumeler 'arûzla yazılmış manzume içerisinde kelimelerin anlamları verilmiştir. Kullanılan arûz ölçüsü kırmızıyla yazılarak dikkat çekici bir hale getirilmiştir.

Bu lûgat, 100b-120a yaprak, 17 satır, 2 sütun, 210x150, (145x86) mm ölçüsünde yazılmıştır. Alt ve üst kapaktan oluşan cildin yüzeyi sarı yonca motifli ebru süslemeli mukavvadan oluşmakta olup miklepsizdir. Cildin sırt kısmı kahve rengi deri ile kaplıdır.

Başı: همي كويد ابو نصر قراهي حسد حافده وجفد حاسيده ما حركت الشّمال النّخل
الذّقيق و تحركت الشّمال

Sonu: Osmanlıca olarak;

فا علّاتن فاعلاتن فاعلاتن
سوز تمام اولدى ديمك تم تم الكلام والسلام...

111 Cevâhiru'l-Kelimât

2.Nüsha

Râşit Efendi 26923

Bu eser, 22 yaprak 17 satır, 213x160 (160x105) mm ölçüsünde Hâfız Kâzım Gençoğlu Kayserî tarafından nesih hatla istinsah edilmiş 695 beyitlik bir manzumudur.

Baş ve sonu 1.nüsha ile aynıdır.

112 Dürretü'l Ğavvâs fî Evhâmi'l Ğavâs

Râşit Efendi 1041

Bu eser, Ğarîrî olarak tanınan Ebû Muhammed Kâsım b. 'Alî (ö.516/1222)⁴¹ tarafından te'lif edilmiş bir lûğattır. Lûğatın cümleleri içerisinde geçen kelime ve fiillerin altı kırmızı çizgi ile çizilmiş sonra yapıları bakımından ele alınıp incelenmiştir. Kavlühü ve şe'are kelimeleri kırmızı yazılmış ve açıklamalar yapılmıştır.

Bu nüsha, 120 yaprak, 17 satır, 188x114, (131x65)mm ölçüsünde Muhammed b. Yahyâ el- Ğuseynî'nin nesih hattıyla 1605'te istinsah edilmiştir. Cilt alt ve üst kapaktan oluşmaktadır. Açık kahverengi deriden oluşan cilt işlemesiz olup cilt kenarları âletle yapılmış çerçevelidir. Kitabın koruyucu kabı mevcut olup üzeri suyolu çiçek motifiyle süslü ve kenarları yaldızlıdır. Varakların etrafı kırmızı cetvellidir. Noktalama işâretleri de kırmızı renktedir.

رب يسر يا كريم قال الشيخ الأمام ابو محمد القاسم بن علي بن محمد بن
عثمان الحريري اما بعد حمد الله الذي عم عباده بوظائف العورق و حصر من شاء
منهم...

ومن الله استلم التوفيق للمقال. المتعلق ، بالاصابة للفعال، المجتلب حسن، الاية: Sonu:

انه بكرمة ولي الاجابة تم .

⁴¹ Bu zât aslen Basralıdır. H. 446 (m.1054) tarihinde Basra'da doğdu. Basra'da beni haramda yaşadı. Eğitimini orada aldı ve yine Basra'da 1222 m. Senesinde vefât etti. Bazı eserleri şunlardır: el-Makâmât, Duret el-Gavâs fî'l-Evhâmi'l-Ğavâs, Manzûme Minhâtil- İ' râb fî'n-Naḥv, Divân Şi'ir, (bk. Mu'cem el-Üdebâ XVI, 261-293 ; Vefeyât el-'A'yân, I, 530; Tezkiretu'l- Ğuffâz, IV, 51; Hediyet el-Ârifin, VIII, 108.)

113 Esâsü'l Belâğa

Râşit Efendi 811

Bu eser, Zemaşşerî, olarak tanınan Cârullâh Ebü'l Kâsım Maḥmûd b. 'Ömer (ö.538 /1143)⁴² tarafından te'lif edilmiştir. Eser, kelimeleri belâğat yönünden inceleyen bir lûğat niteliğindedir. Cetvel içerisindeki bilinmeyen kelimeler, cümle içerisinde kullanılarak, anlamları ve mecaz anlamları verilmiştir. kelimeler alfabetik sıraya göre düzenlenmiştir.

Bu eser, 272 yaprak, 31 satır, 210x150, (170x120) mm ölçüsünde nesih hatla yazılmış bir lûğattır. Alt ve üst kapaktan mukavvadan olup kahve rengi üzerine gri noktalı oval şekillerle süslüdür. Varak etrafı kahverengi cetvelle çevrilmiştir.

Başı: الر الم صلى الله على سيدنا محمد واله وصحبه وسلم وافضل مصدر به
كل كتاب محمد الله ومدحه بمايمدح به في كتابه الكريم.....

Sonu: رضي وترفع فاون وينتفع قال حتى اذا قالو ينفع مالك الكتاب بمن
بعون الله الملك الوهنام.

114 Selâmetü'l-İnsân fi Muḥâfazati'l Lisân

Râşit Efendi 613

Bu eser, Mirzâ- Zâde olarak tanınan Muḥammed Sâlim b. Muşṭafa (ö.1152 /1739)⁴³ tarafından te'lif edilmiştir. Lûğat, onbir bölümden oluşmaktadır, zıt anlamlı kelimeler, semai müennesler, faydalı müzekker ve müennes isimlerden bahseder ayrıca fiillerin vezinlerini ele alır ve inceler.

Bu lûğat, 155 yaprak, 21 satır, 213x148, (172x80) mm ölçüsünde nesih hatla 1728 yılında Muarrif-Zâde Muḥammed b.Muşṭafa tarafından istinsah edilmiştir. Cilt siyah

⁴² bk. s. 79.

⁴³ bk. Hediyyetü'l- Ârifin , II, 25-324.

deriden alt üst kapak ve miklepten olup her hangi bir işleme yoktur. Kapak çevresi soğuk baskı ile cetvellenmiş köşe bentler kare değil kesilmiştir. İç kapaklar yonca işlemeli ebru süslü mukavvadır. İlk sayfada çok iyi süslenmiş bir serlevha vardır. Yazılar etrafı çift cetvelli ve iki cetvel arası yaldızlıdır. Son bir varak etrafı çift cetvelli cetveller arası işlemeli fakat varak boştur bu da dikkat çekicidir.

و بعد فيقول لعبد لمستمنح من رحمة ربّه لرّحمان محمد سالم ابن شيخ الإسلام
ميرزا مصطفى بن عبد لرؤف بن كنان لما كنان علم للغة والادب.

وهذا كتاب وقت العصير من يوم الجمعة الجمادي و العشرين من شعبان سنة اثني
واربعين ومائة بعد الالف من هجرة من له العز والشرق.....محمد سالم من الشيخ
الاسلام ميرزا مصطفى كان الله له في الدرين بحرمة سيد الكربين.

115 el-Fasiḥ fi'l lūga

Râşit Efendi 1026

Bu eser, es- Sa'leb, Ebü'l Abbâs Aḥmet b. Yaḥyâ el-Bağdadî (ö. 291 /903)⁴⁴ tarafından te'lif edilmiştir. Eser, 33 babdan oluşmaktadır. Müellif fiilleri ve mânalarını bablara göre incelemektedir. Bir nevi sarf niteliğindedir. Eser, aynel fiilin fethiyle başlar, aynel fiili kesra ve damme olan kelimeler ile devam eder. Eser 1253 ve 1254 yıllarında iki defa mukâbele edilmiştir.

Bu nüsha, 70 yaprak, 8 satır, 190x130, (125x65) mm ölçüsünde harekeli nesih hatla istinsah edilmiştir. Cilt alt üst kapak sertab ve miklepten oluşmaktadır. Mukavva karton üzerine ovalimsi turuncu ve gri renkli oval gri şekillerden ebru süslemeden oluşmaktadır. Varakların etrafı cetvelsiz olup varak boşluklarında açıklamalar vardır.

هذا كتاب اختيار فصيح الكلام مما يجري في كلام الناس وكتبهم فمنه ما

فيه

⁴⁴ bk. Mu'cem, II, 203; Vefeyât el- 'A'yân, I, 36; Suppl., I, 181-182.

الحمد لله رب العالمين وصلواته على سيدنا محمد وآله وعزته الطاهرين وسلم: Sonu:
تسليماً كثيراً

116 el-İhtisâs bi Lisani'l-Havâss

Râşit Efendi 545

Bu eser, Kazvînî olarak tanınan Razyüddîn Ebü'l Hayr İsmâ' il b. Muḥammed (ö.15. yy.)⁴⁵ tarafından te'lif edilmiştir. Lûgat, Cürcanî'nin Ta'rifat-ı gibi bir eser olup çeşitli ilim dallarında kullanılan bir çok ıstılahî kelimelerin anlamlarını açıklamakta ve kelimelerin ıstılahî anlamları ile ilgili cümleler kurmakta olan bir lûgattır.

Bu lûgat, 190 yaprak, 25 satır, 210x135, (135x70) mm ölçüsünde Muḥammed Tahir el-Ğirîdî tarafından nesih hatla 1759 'da istinsah edilmiştir. Cilt alt üst kapak, sertab miklepten oluşmakta olup siyah deriden sade süssüzdür. Cilt kenarlıkları yaldızlı cetvelli ve serlevhalıdır. Kitabın koruyucu kabı, çerçeveleli altın yaldız işlemeli mukav-vadan oluşmaktadır. Kabın ağız bölümündeki yazılar yıpranmış okunmaz durumdadır.

Baş: الحمد لله الذي اخرج بجوده انحاء حيوات الوحود من اقسام شرور العدم واجى
بمحض فضله موات القلوب....

Sonu: على يد العيد الغانى محمد طاهر الكريم هو لدا الاسلام بولي مسكنا الحففى
مذهبا القادر طريقه الماتريد اعتصاه اغفر الله له ولديه والجميع المسلمين امين والحمد لله
رب العالمين.

117 el-Ķâmûsü'l-Muḥîṭ ve'l-Ķâbûsü'l Vesîṭ

Râşit Efendi 1038

Bu eser, Fîrûz Âbâdî olarak tanınan Mecdüddîn Muḥammed b. Yâkub eş-Şîrâzî (ö.817 /1415)⁴⁶ tarafından te'lif edilmiştir. Lûgatta kelimeler alfabetik sıraya göre ele

⁴⁵ bk. Mu'cem, IV, 167; İzâh el-Meknûn, I, 330.

alınmış ele alınan harfle ilgili olarak, önce illetsiz kelimeler sonra sırası ile “ya, elif , vav” ile illetli kelimeler verilmiştir. Kök bakımından farklı ve yeni bir kelimeye kelimeye geçerken “ayın” harfi kullanılmıştır.

Bu nüsha, 430 yaprak, 33 satır, 260x180, (202x128) mm ölçüsünde ince nesih ile Muhammed b. Muhammed b. Żahîratü'l Kurâşî, tarafından istinsâh edilmiştir. Cilt bordo alt üst kapak ve miklepten oluşmakta olup sade beyazdır. Cilt etrafında altın yaldız işlemeli cetvel vardır. Üzerinde Ķâmûsü'l-Muĥît yazan kırmızı bir koruyucu kabı vardır. Kap işlemesiz sade olup çevresi altın sarısı yaldızlı cetvellidir. Kapak içi ise su yolu işlemelidir ve meşinle desteklenmiştir. Kitabın ilk sayfası serlevhalı olup kitabın ismi yazmaktadır. Varakların cetveli yoktur.

اللهم صل وسلم على سيدنا محمد وبعد فان للعلم رياضاً وحياضاً وخمائل
و غباضار طراق و شعاعانوا، شواهدق دمضابا...

قال مؤلفه الملجى الى حرم الله تعالى محمد عفا الله عنه بزلقوب....وحسبنا
الله ونعم الوكيل نعم المولي ونعم النصير.

118 el-Ķâmûsü'l-Muĥît ve'l-Ķâbûsü'l Vesît

2.Nüşa

Râşit Efendi Eki 11293

Bu eser, 430 yaprak, 35 satır, 305x225, (205x125) mm ölçüsünde kaleme alınmış ve nes-ta'lık hat kullanılmıştır. Kitabın kapakları kahverengi deriyle ciltlenmiştir.

⁴⁶ Bu zât, H.729 (m.1329) senesinde Şiraz civarında Kâzuram'da doğmuştur. Şiraz, Bağdat ve Şam'da tahsil görmüş, ilk dersi babasından okumuş, Takıyyeddîn es-Subkî'den ders almış, Ķudûs seyahatinde ona refâkat etmiştir. H. 797 senesinde yemen'in baş kadısı tayin edilmiş, H.817 (m.1415)'de vefât etmiştir. Basâhir Zavi't Temyîz, el-Bârî bi's Seyli'l-Faşıĥi'l-Ķârî önemli eserlerindendir. (bk. Şezerât ez-Zeheb, VII, 126; Hediyyet el-Ârifin, II, 18; el-A' lâm, VII,146; Mu'cem el-Müellifin, XII, 118; GAL, II, 181; Suppl., II, 234-236; Kesf. , II, 1306-1307.)

Kapaklar ve miklep âletle yapılmış ince çizgili cetvelle çerçevelenmiştir. Oval biçimli salbeksiz şemselerle süslenmiştir.

Başı ve sonu 1. nüsha ile aynıdır.

119 Kenzû'l Lûgat

Râşit Efendi Eki 1055

Bu eser, Muhammed b. 'Abdulhâlık b. Ma' rûf .(ö.14.m.yy) tarafından te' lif edilmiş olup lûgat, Arapça Farsça bir eserdir. Eserde Arapça kelimelerin Farsça anlamları verilmiş bazen Farsça kelimelerde tekrar açıklanmıştır.

Bu nüsha, 339 yaprak, 25 satır, 205x108, (202x103) mm ölçüsünde ta'lık hatla yazılmış olup 'Ali Asgarî b. Molla Muhammed Hüseyn tarafından istinsâh edilmiştir. Kahve rengi deriden, alt üst kapak, sırt sertab ve miklepten oluşan bir cilttir. Şemse altın yaldız işlemeli olup iç kapaklar deri varaklar cetvelsizdir.

بسم الله الرحمن الرحيم و به نقتی ابتداء هر سخن آن حو بنز در هر مقام
بز عبد الحلق بن :....اما بعد حنین کوید محتاج معفرت حصرت عفور رؤف محمد
مغزوف عفي الله تعالى بفضله

هذه الرسالة.....ملا محمد حسين في يوم الخامس و العشرين من شهر صفر
من شهر سنة اثنين و سبعين الف من هجرة.....اللهم عفر لهما بمحمد والدين امين يا
رب العالمين.

120 Kitâb-ı Fusahây-ı 'Arab

Râşit Efendi EKİ 1058

Bu eser, Muhammed b. 'Ali b. Muhammed b. 'Abdülkerim tarafından kaleme alınmış Arapça-Türkçe lûgattır. Eserde aynı harfle başlayan kelimelerin önce fethalısı sonra kes-ralısı sonrada zammeli olanları verilmiş ama alfebatik sıra gözetilmemiştir. Satır aralarına bazen kelimelerin mânası verilmiş ve cemi' ve müfredleri verilmiştir. Satırlar arasına kelime kelime Türkçe tercüme yapılmıştır.

Bu nüsha, 153 yaprak, 7 satırdan oluşmakta ve 7x123, (132x82) mm ölçüsündedir. 1636 yılında kaleme alınmış bir eserdir. Cilt su yolu işlemeli sarı, gri, kahve rengi motifli kartondan olup sertab ve sırt kısmı kahve rengi deridir. Varaklar cetvelsiz sayfa üzerine nesih hatla yazılmıştır.

Baş: باب الالف آوان أن آل محمد آل ابراهم آل امران آلهة الى التحية آل آل الام
sonu okunamaz durumdadır.

121 Külliyyâtü Ebü'l Bakâ

Râşit Efendi 1030

Bu eser, Ebü'l Bakâ olarak tanınan Kadı Eyyüb b. Mûsâ el -Kefevî (ö.1094/1683)⁴⁷ tarafından yazılmış bir lûgattır. Eserde kelimeler kırmızı renkte yazılmakta, fiillerin önce kökleri sonra anlamları verilmekte ve anlamı verilen kelimeler cümlede kullanılıp açıklamaları yapılmaktadır.

Bu nüsha, 350 yaprak, 27 satır, 241x144, (178x78) mm ölçüsünde nes-ta'lık hatla İbrâhim b. Yunus tarafından 1739 tarihinde Edirne de istinsah edilmiştir. Kahve rengi deriyle ciltlenmiş kitabın kapakları ve miklebi bir sıra yaldızlı zencirekle çerçevelenmiştir. Kapaklar oval biçimli salbekli şemseyle süslüdür. Karton üzerine bordo deri kaplı işlemesiz ve etrafı altın yaldız işlemeli koruyucu kabı vardır. Kitabınağzında üzerinde "Kitabü ebi'l Bakâ-i el-Hüseyn el Kufevi" yazmaktadır. Eserin 1b ve 2a varağı suyolu çiçek motifli süslü ve ilk birkaç sayfası cetvellidir.

Baş: حير هنطوق به امام كل مصال و أفضل مصدر ربه كل كتابه كل حال و
بعد فمز اميطة على النائم و نيطة له العمائم. قدر الله انه اللزمالكتاب داوم الفونه

⁴⁷ Asıl adı Eyyüb b. Mûsâ el-Hüseyni el-Kûfî'dir. Ebul Bekâ olarak tanınır. Kûfe'de doğdu ve 1683 yılında Kudüste vefat etti. Külliyyatı mevcuttur. (bk. Hediyyetü'l Ârifin, 1, 229 ; TariHu'l Edeb el-Lügatü'l 'Arabiyye, 3, 330 ; İzahü'l Mekkûn, 1, 251-380 ; Keşfü'z-Zunûn Zeyli, II, 380.)

يرافق الورى ابراهيم بن يونس غفر الله ونوايها الشهريه يوجد الادرنوى ،والحمد
لله على كل حال.

122 Külliyyâtü Ebü'l Bakâ

2.Nüsha

Râşit Efendi Eki 1113

Bu nüsha, 504 yaprak, 25 satır, 210x160, (160x98) mm ölçüsünde ta'lık hatla Halil b. Aḥmed el Kırîmî tarafından 1749 tarihinde kaleme alınmıştır. Cilt koyu kahverengi deri alt üst kapak ve sırttan oluşmaktadır. Kitabın Kapak çevresi çerçeveleli olup her iki kapakta da salbeksiz şemseler mevcuttur. 1b varak güzel serlevhalı olup üzerinde Kitabü Külliyyat yazmaktadır.

Baş 1. nüsha ile aynıdır.

النسخة الدطيقة عن يد الحقیق الحقیم المعرف بالعی والتقصیم خليل ابن
القريمی غفر الله لهما في اواخر جمادي الاخرته تريح ثلاث و ستين ومائة الف.

123 el-Maşâdır

Râşit Efendi Eki 11249

Bu eser, Zevzenî olarak tanınan Ebû Abdullâh Ḥüseyn b. Aḥmed (ö.486/ 1093)⁴⁸ tarafından te'lif edilen bir lûgattır. Eserde mastarlar önce Arapça olarak zikredilmiş sonra Farsça olarak tercüme edilmiştir. Masdarların önce sahih olanları sonra illetli olanları zikredilmiştir. İstinsah tarihi bakımından nadir nüshalardandır. Eserin baş kısmından sülasi babların sonuna kadar olan Türkçe tercümesi yine bu kütüphanede bulunmaktadır

⁴⁸ Ḥüseyn b. Aḥmed b. Ḥüseyn Zevzenî Ebu 'Abdullah olarak tanınır. Naḥiv ve edebiyat alanında âlimdir. Şerḥu Muallaḳatüs seb'a , Kitâb-ı Maşâdır ve Şiirleri vardır. (bk. İzahül Mekkûn, II, 232; Nur Osmanî, 232; Keşfü'z Zünûn, II, 1703.)

Bu nüsha, 167 yaprak, 17 satır, 203x155, (150x110) mm ölçüsünde nesih hatla 1 Eylül 1198'de istinsah edilmiştir. Sertab ve sırt kısmı siyah deri kaplı alt üst kapak ve miklepten oluşmakta sade bir cildi mevcuttur.

Başı: رب يسر ولا تعسر الحمد لله على سوابغ الآئه المتسابقة افواجاً.
Sonu: سحت شدن ان بيرى الاكبينان بهم آمدن تم الكتاب بعون الله الوهاب.

el-Maşâdır Tercümesi

124 Râşit Efendi Eki 11275/3

Bu lûgat, Zevzeni olarak tanınan Ebû 'Abdullah Hüseyin b. 'Aḥmed (ö. 486 /1093)⁴⁹'e ait olan Masâdır adlı eserin yaklaşık üçte birini teşkil eden Arapça Farsça lûgatın tercümesidir. Müellif eserde, Sülâsî babların sonuna kadar fiillerin anlamları üzerinde durmaktadır. Fiillerin anlamları üzerinde durulurken aḡsam-ı seb'a kırmızı yazılmış ve yapı bakımından fiiller incelenmiştir.

Bu nüsha, 49b -92 b yaprak, 25 satır, 205x135, (bbxbb) mm ölçüsünde 1761 yılında te'lif edilmiştir. Alt üst kapak ve sırttan oluşan mukavva bir cildi mevcut olup cilt sade beyaz mukavvadır.

Başı: هذا الكتاب المصدر في اللغة / باب فعل يفعل بفتح العين في الماضى وضمير
با في الغابر.

Sonu: هذه النسخة في يوم الأحد في شهر رمضان الشريف في بلدة بياس المسمى...
في سنة خمس و سبعين و مائة الف كاتبة. هرکم آيلرسه دعا تم تم له محشرده
شفاعت مصطفى.

⁴⁹ bk. s. 86

125 Miftâhu'l Hayat

Râşit Efendi Eki 11185

Bu eser, Hacı Torun Efendi (Çukurlu-Zâde) Muḥammed Sâlih b. 'Abdullah el-Ḳayserî (ö.1318/1900) tarafından te'lif edilmiş ve yine müellif'in kendisi tarafından nes-ta'lık hatla istinsâh edilmiştir. Eser, ebced hesabı üzerinde durmaktadır. Kelimelerin ebced hesabı yapılmakta ve bazı rumuzlar verilmekte ve kelimelerden ve cümlelerden sonuçlar çıkarılmaktadır. Kelimelerin anlamlarından yola çıkıldığı ve kelimeler tek tek değerlendirildiği için bu eseri lûgât olarak tasnif edildi.

Bu nüsha, 10 yaprak, 25 satır, 215x160, (150x75) mm ölçüsündedir. Alt üst kapak ve sırttan oluşan bordo bir cilt vardır. Cildin sanat değeri yoktur.Cildin tamir gördüğü ve tamir yapılırken sanatsal değerinin yok edildiği görülmektedir.

Başı: الحمد على ما علمنا البيان.....و بعد فيقول الفقير اليد الحج محمد صالح
القيصري

Sonu: الفقير ثواب كثير متلقى من المالك البكيه أمين

126 el-Muğrib fi Tertîbi'l-Mu'rib

Râşit Efendi Eki 1052

Bu lûgat, el-Muṭarrizî olarak tanınan Ebü'l-Feth Nâsır b. 'Abdüsseyyid (ö.538/1144)⁵⁰ 'e ait olan fikhî bir lûgattır. Lûgat, müellif'in daha önce telif ettiği el-Muğrib isimli eserini yine kendisi tarafından ihtisâr edilmiş şekli olup fikhî terimlerin açıklandığı bir eserdir.

Bu nüsha, 142 yaprak, 23 satır, 250x175 (175x92)mm ölçüsünde nes-ta'lık hatla 'Abdullâh b. İsa Ḥalife es-Saruḥânî tarafından 1543 senesinde istinsah edilmiştir.

47 Edebiyatçı dilci ve fıkıhçı olan el-Muṭarrizî, H.538 (m.1144) yılında Havârizm'de doğdu. Babasından, Ebü 'Abdullâh Muḥammed b. 'Ali'den ve el-Muvaffak b. Aḥmed'den ders almıştır. H.610 (m.1213) tarihinde vefât etmiştir. el-Misbâḥ el-İfsâḥ fî Şerḥ el- Makâmât eserlerini hatırlatabiliriz. (bk. Vefeyât el- 'Â' yân, V, 6; Hediyyet el- Ârifîn, II, 488; el-Â' lâm, VII, 348; Mu'cem el-Müellifîn, V, 232.)

Kapaklar ve miklep, gömme şemse ve köşebentlerle süslenmiştir. Kapak şemsesi dilimli ve oval biçimli olup salbektir. Şemse ve salbek çevresi tahrirli ve tıgıldır.

Baş: واحمدہ علی أن حول جبریل الطویل و سدّد لا اصابته في العمل والقول

Sonu: و ارشد المناهج....و بعد فهذا ما بق به الوعد من بهذين مصنفين بالمرب

127 Muhtâru's-Şihâh

Râşit Efendi Eki 1047

Bu eser, Râzî olarak tanınan Muhammed b. Ebû Bekir b. 'Abdulkâdir⁵¹ tarafından 1261 m.'de te'lif edilmiştir. Müellif'in ölüm tarihi hakkında kesin bir bilgi yoktur. Müellif esere sülasi fiillerin bablarını anlatarak başlar. Eserde bab isimleri ve kaideleri kırmızı yazılmış ve hemzeli fiilleri konu almış ve harf sırasına göre incelemiş ve anlamlarını da vermiştir. Varaklar cetvelle çerçeve içine alınmış ve çerçeve dışına bazı açıklamalar yapılmıştır. Fiillerin i'âl ve ibdal durumları hakkında bilgi verilmiştir. Sonunu ise 'س' harfi ile başlayan kelimeleri ele alarak bitirir. Kitabın sonunda usul hakkında bilgi verilmektedir. Sonu yıpranmadan dolayı okunmaz durumdadır.

Bu nüsha, 270 yaprak, 17 satır, 206x150 (160x94) mm ölçüsünde nesih hatla parlak yani aherli kâğıda yazılmıştır. Eser 1503 yılında istinsâh edilmiş olup müstensih belli değildir. Cilt alt ve üst kapaktan oluşmakta olup kapaklar ebru ile süslüdür. Köşeleri köşeleri bentsiz olarak düzenlenmiş olan kapaklar soğuk baskı ile süsleme yapılmış ve iki sıra cetvelle çerçevelenmiştir. Varaklar kırmızı cetvelle çerçevelenmiştir.

Baş: الحمد لله رب العالمين والصلوة والسلام على خير خلقه محمد المبعوث الى خير
الأمم وعلى آله واصحابه مفاتيح الحكم ومدبايح الظلم....

⁵¹Aslen Reyli olan er- Râzî'nin fıkıh, tefsir ve edebiyat alanlarında eserleri vardır. Mısır, Şam ve Konya'da bulunmuştur. Ölümü hakkında kesin bir tarih yoktur. Ancak H.666 (m.1268)'de sağ olduğu zikredilmiştir. Ravza el- Fusahâ adlı eserini zikredebiliriz. (bk. Keşfü'z Zünûn, II,1072; el-A'âm, VI, 55; Mu'cem el-Müellifin, IX, 112; GAL, II, 128; Suppl., I, 658.)

القطه تم الحمد لله المنم وللرسول أفضل الام وقد وقع الفراغن تسوبن بعون
الله وحسن تاء بسنبين في اولاط ماذى الآخر به.

128 Muhtâru's-Şihâh

2. Nüsha

Râşit Efendi Eki 1048

Bu nüsha, 237 yaprak, 25 satır, 300x195, (210x113) mm ölçüsünde nesih hatla Hüseyin b. Hızır tarafından istinsah edilmiştir. Kapaklar ve miklep kalıpla yapılmış iki soğuk cetvelle çerçvelidir. Kapaklar şemseli ve köşebentlidir. Dilimli ve oval biçimli salbekler mevcut olup iç kapak ise sadedir.

Baş: الحمد لله جمع المحمد على جميع النعيم والصلاة والسلام على خير خلقه
محمد المبعوث على خير الأمم.....

Sonu eksiktir.

129 Muhtâru's-Şihâh

3.Nüsha

Râşit Efendi Eki 1054

Bu nüsha, 254 yaprak, 21 satır, 210x150,(150x103) mm ölçüsünde harekeli nesih hatla 1535 ' de istinsâh edilmiştir. Kapaklar ve miklep soğuk kalıp baskıyla yapılmış ve yüzeyden çukur olarak düzenlenmiş bir sıra cetvelle çerçevelenmiştir. Siyah deriden oluşan cilt bir hayli yıpranmış durumdadır. Varaklar çevresi cetvelsizdir.

Baş: الحمد لله رب العالمين والصلوة والسلام على خير خلقه محمد المبعوث الى
خير الأمم وعلى آله واصحابه مفتح الحكم ومدايح الظلم....

Sonu 1. nüsha ile aynıdır.

130 Muhtâru's-Şihâh

4.Nüsha

Râşit Efendi Eki 11222

Eser, 221 yaprak, farklı satır sayısıyl 205x150, (bbxbb) mm ölçüsünde nes-ta'lık hatla istinsah edilmiştir. Yıpranmadan dolayı cilt işlemleri kaybolmuş durumda olup herhangi bir sanatsal değeri göze çarpmamaktadır. Varakların etrafı cetvelsizdir.

Baş: الحمد لله رب العالمين والصلاة والسلام على خير خلقه محمد المبعوث الى
خير الأمم....

Sonu 1. nüsha ile aynıdır.

131 Muhtâru's-Şihâh

5.Nüsha

Râşit Efendi Eki 11291

Bu lûgat, 173 yaprak, 23 satır, 266x180, (190x110) mm ölçüsünde nesih hatla istinsah edilmiştir. Alt ve üst kapaktan oluşan kitabın cildi kahve rengi deriyle ciltlenmiş olup alt ve üst kapaktan oluşmaktadır. Ciltte sertab ve miklep yoktur. Cildin iç yüzü çiçek motifleri ile süslüdür. Varak çevresi cetvelsiz ve fiiller ve fasıllar kırmızı renkte yazılmıştır.

Baş ve sonu 1. nüsha ile aynıdır

132 Muqaddimetü'l-Edeb

Râşit Efendi 1043

Bu lûgat, Zemaşşerî olarak tanınan Cârullah Maḥmûd b. 'Ömer (ö.538/1143)⁵² tarafından te'lif edilmiştir. Eser, beş kısımdan oluşmaktadır. 1. kısım isimler, 2. kısım fiiller, 3. kısım harfler, 4. kısım isimlerin çekimi, 5. kısım fiilleri çekimleridir. Satır arala-

⁵² bk. s. 72.

rına kelimeler farsca olarak tercüme edilmiştir. Eser Ebu'l-Muzaffer Atsız b. Harzemşah adına te'lif edilmiştir.

Bu nüsha, 178 yaprak, 11 satır, 180x132, (123x72) mm ölçüsünde harekeli nesih hatla istinsah edilmiştir. Alt ve üst kapaktan oluşan cildin süsleme karakterleri iki kapakta da aynıdır. Köşe bentsiz olarak düzenlenmiş olan kapaklar soğuk baskı ile yapılmış ve iki sıra cetvelle çerçevelenmiştir. Varaklar kırmızı cetvelle çerçevelenmiştir.

Başı: تمت فعال بعون للملك المتعال المرید الذی لما یرید فعال

Kitabın sonu tahribattan dolayı okunmaz durumdadır.

133 Mütemmimâtü't-Ta' rîfât

Râşit Efendi 1045

Bu lûgat, Aḥmed b. Muḥammed b. Ḥasan tarafından te'lif edilmiş olup Cürċânî ve diğer müelliflerin Ta' rîfâtları bir araya getirilmek sûretiyle meydana getirilmiştir. Kitap babül eliften başlar, eliften sonra be harfinin geldiği kelimelere geçerken faslül be olarak bildirir. Faslün sin de, ismi zaman, ismi mekan, ismi âlet, ismi mensup ismi inne ve kardeşleri, ismi fail ve istisna gibi konuları ele almıştır.

Bu nüsha, 217 yaprak, 29 satır, 230x123, (175x79) mm ölçüsünde yine müellifin kendisi tarafından ta'lık hatla istinsâh edilmiştir. Alt üst kapak sertab ve miklepten oluşan tam bir cilt mevcuttur. Kapaklar etrafı yaldızlı cetvelle çevrilmiştir kahve rengi deriden olan cildin sırt bölümü turuncu deri ile yamanmıştır. Ayrıca meşin üzerine bordo deri kaplanmış bir de koruyucu kap mevcuttur. Yazı çevresi bir sıra kırmızı çizgi ile cetvelli içinde yaldızlı bir cetvel de mevcuttur.

و بعد فهذه تعرفات جميعتها واصطلاحات احذتها من كتاب القوم رتبته على
حروف الهجاء من الالف الى الياء. السهلا تناولها اي انخاوع للطلبيين.

الله التعريفات الزائدة على ما اجتمع البر السند من التعرفات عن يد الفقير الى
الممم الماسبات احمدين محمد بن حسن غفر الله له و ولوالديه....

134 Mütemmimâtü't-Ta'rifât

2. Nüsha

Râşit Efendi Eki 26121

Bu nüsha, 226 yaprak, 25 satır, 216x150, (168x97) mm ölçüsünde yine müellifin kendisi tarafından nesih hatla istinsah edilmiştir. Alt üst kapak sertab ve miklepten oluşan cilt miklep dahil mukavvadır. Kapak etrafı ve setab kahve rengi deri ile kaplıdır. Baş serlevhasız olan kitabın sayfaları cetvelsizdir.

Baş: الحمد لله حقّض الحمد و بعد فهذه تعرفات جمعتها واصطلاحات اخذتها
من كتاب الوم ورتبتها عاى خروف الهجاء، من الالف الى الياء تسهيلاً تناولها أى اتحاذها
للطلبيين.

Sonu: اليوم الثامن من ذى الحجة وانها سمى بها لان الخليل عليه السلام رآه ليلة كان
قائلاً يقول ان الله يأمر لابيديج ابنك هذا فلما اصبح روى فتفكر في ذلك الامر انه من الله.

135 Nisâbü's-Şıbyân

Râşit Efendi Eki 1065-1

Bu eser, Ferâhî olarak tanınan Ebû Nasr Bedreddîn Muḥammed (ö.13.yy.)⁵³ tarafından te'lif edilmiştir. Eser, Arapça-Farsça manzum bir lûgât olup şasîde tarzında 315 beyit halinde yazılmıştır. Önce mısralar Arapça olarak yazılmış mısraların altına Farsça olarak açıklamaları yapılmıştır. Lûgât arûz vezinli olarak kaleme alınmıştır.

Bu lügât, 1b-38a yaprak, 11satır, 210x150, (155x45) mm ölçüsünde nesih hatla Rebû'l evvel 1123 H. de istinsâh edilmiştir. Kitap alt ve üst kapaktan oluşmaktadır. mevcuttur. Kapaklar mukavva ve sırt kısmı kahve rengi deri ile kaplıdır.

Baş: هي كويد ابو نصر فا هي حسد حافده و حقد حاسده ما خركت الشمال النخل.

⁵³ bk. Keşfü'z Zünûn Zeyli, II, 1954.

نا بما نديا دكاد ابد ر زمن مصطفى وسه محمد مرتض وسه عاى جعفر: Sonu:
ومسى و ذهابك حبى ودو حسن.

136 Nasîbü'l-Fityân ve Neşîbü't-Tibyân

Râşit Efendi Eki 11279

Bu eser, Hoyî olarak tanınan Hısâmüddîn Hasan b. ' Abdülmü'min eş-Şâ'ir (ö.15. yy.)'e ait olan Arapça-Farsça manzum lûgattır. Eserin baş kısmında Farsça bir mukaddimesi mevcuttur. Bu küçük lûgat 354 beyitlik bir manzûmedir. Önce manzum mısralar Farsça yazılmış altlarına Arapça olarak açıklamalar yapılmıştır.

Bu lûgat, 1b-37a yaprak, 11 satır, 2 sütun, 102x150, (145x80) mm ölçüsünde harekeli nesih hatla 30 Ekim 1675 yılında istinsâh edilmiştir. Alt üst kapak sertab ve miklepten oluşan cilt süslemesiz balmumu rengi deriden yapılmıştır. Sertab ve sırt kısmı kahve rengi deri ile kaplıdır. Sayfalar cetvelsiz olup parlak kâğıt kullanılmıştır.

Başı: الحمد لله العالى القوى المنين القطعة الاولى في اسماء الله تعالى و صفاته...

Sonu: تمت الكتابة بعون الله الملك الوهاب في ليلة الاثنين (م) اوائل شهر شعبان
في سنة ست و ثمانين الف و رقمة 1086

137 Nuhbe-i Vehbi

Râşit Efendi 26803

Bu eser, Sümbül-Zâde olarak tanınan Vehbi Mehmed b. Râşid Maraşî (ö. 224/1809)⁵⁴ tarafından te'lif edilmiş Arapça Türkçe manzum bir lûgattır. Eserde

⁵⁴ ' Ulemâ ve Şuara'dan meşhur bir zât olup, Maraşlıdır. H.1224 (m.1809) yılında vefât etmiştir.Tuḥbe-i Vehbi ve Lutfiye eserleri arasında yer alır. (bk. Osmanlı Müellifleri, II, 236; Hediyyet el-Ârifin, II, 488; İA, XI, 238.)

cümleler Arapça olarak kırmızı renkte yazılmış ve altına Osmanlıca olarak açıklamalar yapılmıştır. Kitabın başından bir sonundan iki yaprak eksiktir. Müellif daha önce “Tühfe-i Vehbi” adında Farsça-Türkçe manzum bir lûgat yazmış bu lûgatın yaygınlaşması üzerine Arapça-Türkçe manzum olmak üzere Tuhfe’nin benzeri olan bu eseri kaleme almıştır. Lûgat, nesih hatla 18.yy.’da Manisa Yayla köylü Aḥmet Râşit Efendi (ö.1832) tarafından şerh edilerek 445 sayfa olarak 1843’de basılmıştır.

Bu lûgat, 1a- 79b yaprak, farklı satır sayısı ve 232x165 (bbxbb) mm ölçüsündedir Kahverengi deriden yapılmış alt üst kapak sertab ve miklepten oluşmaktadır. Alt ve üst kapak oval baskılı yapılmış ve yaldızlanmıştır. Cilt etrafında âletle yapılmış cetvel vardır. alt üst kapak ve miklep zencireklenmiştir. Varaklar çevresinde cetvel yoktur.

Başı ve sonu eksiktir.

138 Risâle fî Meziyyeti-Lisâni’l-Fârisiyye ‘Alâ Sâ‘iril-Elsineti mâ Ḥale’l- ‘Arabiyye

Râşit Efendi Eki 674/33

Bu eser, Şeyḥu’l-İslâm olan, Kemal Paşa Zâde Aḥmed b. Süleymân (ö. 940 /1533)⁵⁵ tarafından te’lif edilen bir lûgattır. Lûgatta varakların etrafı kırmızı cetvelli olup isminden de anlaşılacağı gibi eser Farsca’nın kelime sayısı bakımından Arapça hariç diğer dillerden üstün olduğunu ispatlamak için kaleme alınmıştır.

Bu nüsha, 127a-130a yaprak, 17 satır ve 210x130, (150x70) mm ölçüsünde ta’lık hatla istinsah edilmiştir. Açık kahverengi deriden yapılmış alt üst kapak sertab ve miklepten oluşmaktadır. Alt ve üst kapakta oval şemseler vardır. Şemseler soğuk baskıyla yapılmıştır. Miklebin işlemesi şemselerden farklı olup sanki bir çiçek motifi görüntüsündedir.

⁵⁵ Şemşeddin İbni Kemâl Paşa, Tokatta doğmuş ve birçok ilimde kendisini yetiştirmiştir. Aynı zamanda müftülük yapan bu zât, H.940 (m.1533) yılında vefât etmiştir. Çok sayıdaki eserlerinden bazıları şunlardır: Muhit el-Lüḡa, Tabakât el-Müctehidîn, Şerḥ Miskât el-Mesâbih (bk. Şezerât ez-Zeheb, VII, 238-239; eş-Şekâik en-Nu‘maniyye, I, 591-598; Mu‘cem el-Müellifin, I, 238; GAL; II, 668-673; Suppl., II, 670.)

الحمد لله عام انهم علينا يتعلم.....وبعد فهذه رسالة مربقة في بيان مزية
اللسان الفارسية.

وقال صاحب المعجم ومعنى طبرتان مزعيه لصريب مع ضع الاطبار وليس
كذلك فان طبر معرب به.

139 Risâle fî Tahkîki ma‘ne'l-Âyese ve'l Leyse

Râşit Efendi Eki 674/28

Bu eser, Şeyhu'l-İslâm olan, Kemal Paşa Zâde Aḥmed b. Süleymân (ö. 940/1533) tarafından te'lif edilmiştir. Lûgat isim fiil ayırımı yapılmaksızın alfabetik sıraya göre hazırlanmış bir eserdir. Arapça kelimelerin anlamları Osmanlıca olarak verilmiştir.

Bu nüsha, 134b-137a yaprak 17 satır, 210x130, (150x70) mm ölçüsünde ta'lık hatla istinsah edilmiştir. Açık kahverengi deriden yapılmış alt üst kapak sertab ve miklepten oluşmaktadır. Alt ve üst kapakta oval şemseler vardır. Şemseler soğuk baskıyla yapılmıştır. Miklebin işlemesi şemselerden farklı olup sanki bir çiçek motifi görüntüsündedir. Varakların etrafı kırmızı çizgili cetvellidir.

الحمد لله وبعد فهذه بلة مرتبة في تحقيق معنى الایس واللبس انه قد اتبه
عل كتم خرالفضلا

ان اللیس علی الایس سبقاً بالزات تمت بعون الله
Sonu:

140 Risâletü's-Serâb ve'l Lâl

Râşit Efendi 674/37

Bu eser, Şeyhu'l-İslâm olan, Kemal Paşa Zâde Aḥmed b. Süleymân (ö.940/1533)⁵⁶ tarafından te'lif edilmiş olup eserde kelimeleri alfabetik sıraya göre elif'den ya'ya kadar ele alınmıştır. Kelimeler açıklanırken isim, fiil, harf oldukları belirtilmiştir. İsimler açıklanırken maksûr, mankûs oldukları, fiiller açıklanırken yapısı bakımından hangi guruba girdikleri üzerinde de durulmuştur.

Bu lûgat, 134a-134b yaprak 17 satır, 210x130, (150x70) mm ölçüsünde ta'lık hatla istinsâh edilmiştir. Açık kahverengi deriden alt üst kapak sertab ve miklepten oluşmaktadır. Alt ve üst kapakta oval şemseler vardır. Şemseler soğuk baskıyla yapılmıştır. Miklebin işlenmesi şemselerden farklı olup sanki bir çiçek motifi görüntüsündedir.

Baş: الان و بياكه مثل الوو ليقيه
جمع امانيكى فيها ضربة

Sonu: صاحب اكسف وتبعه الباؤون
من رضى الله و شراح الكسف

141 es-Şihâḥ fi'l-Lûga

Râşit Efendi 1032

Bu eser, Cevherî olarak tanınan Ebu Nasr İsmâil b. Hammâd (ö. 393/1003)⁵⁷ tarafından yazılmış olan bir lûgattır. Lûgat, babü'l elif ile başlar vav ve ya ile biter. Eserde bablar altında fasıllar yer alır. Kelimeler alfabetik sıra ile kırmızı renkte yazılmıştır.

Bu nüsha, 423 yaprak, 29 satır, 256x170, (205x120) mm ölçüsünde nesih hatla Muḥammed b.Yaḥya tarafından 1509 yılında istinsâh edilen bir eserdir. Alt üst kapak sertab ve miklepten oluşan cilt koyu kahverengi deriden yapılmıştır. Kapaklar etrafı zencirekli olup şemse ve miklep yoktur. Varak etrafı cetvelsizdir.

⁵⁶ bk. s. 96.

⁵⁷ Lûgâtçı ve dilci olan Ebû Naşr el-Cevherî Türk asıllı olup, Farab'lıdır. Irakta dayısı Ebu 'Ali el-Farisi'den ve Ebu Sa'id es-Seyrafi'den 'Arapça dersleri almıştır. H. 393 (m.1003) tarihinde vefât etmiştir. Mukaddeme fi Naḥvî, Kitâbü fi'l 'Arûz önemli eserlerindendir. (bk. Keşfü'z-Zunûn, II, 1071; Hediye el-Ârifin, I,209; Mu'cem el-Müellifin, II, 267; GAL, I, 128; Suppl. I, 196.)

الحمد لله شكراً..... اما بعد فانى قد اودعت الكتاب ما صحّ عندى من
منه اللغة التى شرف الله منزلتها و جعل علم الذين و الذي نياصوطا بمع رفقتها.

هذه النسخة المباركة الشريف محمد بخترى يوم الجمعة شهر ربيع
الاول سنة 910

142 Sühba-i Sibyân

Râşit Efendi Eki 26133/3

Bu lûgat, Bosnâvî Ebu'l-Fazl Muḥammed b. Aḥmed el-Rûmî tarafından 1623 yılında te'lif edilmiştir. Müellifin ölüm tarihi hakkında kesin bilgi yoktur. Müellifin adı manzûmenin Meḥmed Necip tarafından yapılan Hediyyetü'l İḥvân fî Şerḥi Sühba-i Şibyân isimli eserinden anlaşılmaktadır. Bu konu ile ilgili olarak Râşit Efendi kütüphanesi eski müdürü, Ali Rıza Karabulut şöyle diyor: “ Topkapı Sarayı Türkçe Yazmalar Kataloğunda Manzûmenin Müellifi olarak Feriştahoğlu (İbni Melek) gösterilmiş ise de bu doğru değildir. Zira bu iddia manzûmenin içinde geçen: İbni Feriştah lûgatı gibi genç beyitine dayanmaktadır. Halbuki burada manzume Feriştahoğlu'nun lûgatına benzetilmiştir.” Risale bahirler halinde yazılmış olup bahirlerin sonunda ölçüleri verilmiştir. Kalıbı: mefa‘ ilun feiletun mefa‘ ilun failatun olarak kaydedilmiştir.

Bu nüsha, ‘Arapça-Türkçe manzum bir lûgat olup harekeli nesih hatla ‘Abdullâh b. Muḥammed tarafından hicri 1249’da 83b-109b yaprak, farklı satır sayılı, 210x160, (bbxbb) mm ölçüsünde kaleme alınmıştır. Kırmızı renkli çiçek desenli meşinle kaplı alt ve üst kapaktan oluşan bir cildi vardır.

نامه هذا ذكر ايدلوم ابتدا وبهسم الله الرحمن الرحيم البحر الرابع ناممخدا:
او سن اساس كاذم نستعين

تمت الكتاب بعون الله الملك الوهاب الفقير الحقيق عند الله بن محمد غفر الله
له سنة 1249

143 Şerhu Nisâbi's-Şibyân

Râşit Efendi Eki 1065/2

Bu eser, Muḥammed b. Fâsîḥ b. Muḥammed tarafından kaleme alınmış olup Nisâ-bü's Şibyân isimli 200 beyitlik manzumesinin şerhidir. Risalenin başında bir mukaddime mevcuttur. Mukaddimededen sonra kıt'atül üla ile başlamaktadır.

Bu nüsha, 41b-93a yaprak, 23 satır, 210x150, (165x95) mm ölçüsünde ta'lık hatla Ebû Nasr Mes'ud b. Ebû Bekir es-Sencerî el-Ferâhî tarafından istinsah edilmiştir. Kitap alt ve üst kapaktan oluşmaktadır. Kapaklar mukavvadan ve kahverengi yüzey üzerine ebru süslemeden oluşmaktadır. Kapaklarda gri taban üzerine sarı yonca yaprak olup sırt kısmı kahve rengi deri ile kaplıdır. İlk 9 varak kırmızı cetvellidir. Diğer varaklarda cetvel yoktur.

حمد ثنائى محمد ابن قطو و ربح تقارب متمن مقصورات وان ووباره فعولن
باش

Sonu: فعيل بمعنى مفعولا ز علق از باب علم يعنى درا و ويختين.

144 Ta' rîfât

Râşit Efendi Eki 1042/1

Bu eser, Cürcânî Seyyüdü's-Şerif 'Ali b. Muḥammed (ö. 816/1413)⁵⁸ tarafından yazılmış bir lûgattır. Lûgatta kelimeler alfabetik sıraya göre elif'ten ya'ya kadar ele

⁵⁸ Ebu'l Hasan 'Ali b. Muḥammed aslen Cürçan'lı olup H.740 (m.1339) yılında Cürçan'da doğmuştur. Çeşitli ilimlerde kendini yetiştiren bu zât, H. 816(m.1413) yılında Şam'da vefât etmiştir. Birçok eseri arasında şunlar yer almaktadır: Şerḥ et-Tezkire, Hâşiye 'alâ Tefsir el-Beydavî, Hâşiye 'ale'l Muṭavvel. (bk. Miftâḥ es-Se'âde, I, 167 ; Hediyyet el-Ârifin, I, 728-729; GAL., II, 216-217 ; Suppl., II, 305-306; Keşfü'z Zünûn, I, 422.)

alınmıştır. Kelimeler açıklanırken isim, fiil, harf oldukları belirtilmiştir. İsimler açıklanırken maksūr, mankūs oldukları, fiiller açıklanırken de nasıl fiil oldukları üzerinde de durulmuştur.

Bu nüsha, Şeyh ‘Abdullah tarafından nesih hatla 1787 yılında te’lif edilmiş olup 1b-92a yaprak, 23 satır, 215x126, (153x67) mm ölçüsündedir. Alt üst kapak sertab ve miklepten oluşan cilt koyu kahverengi deridir. Cilt etrafında bir sıra cetvel vardır aynı zamanda zencirekli ve yaldızlıdır. Şemse salbek ve miklep işlemesi olmayan bir cilttir. Kitabın başında güzel bir serlevha vardır. Varaklar etrafı çift çizgili ve çizgiler arası altın yaldızlıdır. Ayrıca kitabın bir de koruyucu kabı vardır. Üzeri su yolu işlemeli ebru ile süslüdür ve mukavvadan oluşmaktadır.

Başı yıpranmış ve okunmaz durumdadır.

و عن يونس بن عبد الرحمن قال الله تعالى على العرش تحمله الملائكة تمت
الكتاب بعون الله الملك الوهاب 1202 سنة م

145 Ta‘rîfât

2.Nüsha

Râşit Efendi Eki 1045

Bu nüsha, Aḥmed b. Muḥammed b. Ḥasan tarafından nesih hatla istinsah edilmiş olup 217 yaprak, 29 satır, 230x123, (175x79) mm ölçüsündedir. Kitabın alt üst kapak sertab ve miklepten oluşan bir cildi mevcuttur. Kapaklar etrafı yaldızlı cetvelle çevrilmiştir kahve rengi deriden olan cildin sırt bölümü turuncu deri ile yamanmış durumdadır. Ayrıca eserin meşin üzerine bordo deri kaplanmış bir de koruyucu kabı mevcuttur.

Başı okunmaz durumda olup sonu birinci nüsha ile aynıdır.

146 Tahliyetü'l-Fasîh fi Nazmi'l-Fasîh

Râşit Efendi Eki 21488/4

Bu eserin müellifi tespit edilememiştir. Eserin sonunda iki varaktan oluşan bir mukaddime bulunmaktadır. Bu eser dört babdan oluşmaktadır.

Bu nüsha, 32b-39b yaprak, 19 satır, 215x140, (bbxbb) mm ölçüsünde nesih hatla istinsah edilmiştir. Cilt alt üst kapaktan oluşmaktadır. Kapaklar mukavva olup her hangi bir işlemesi yoktur. Varaklar etrafı cetvelsiz olan risâle iki sütunludur.

Baş: الحمد لله على ما مده شرفنا العلم بعد الجهل بخير الالسن فانه مفتاح كل علم
ذو واضح السنة والقرآن.

Sonu: كذلك في معنى ارتقى في السلم وافتحه في الاول حكما طرد.....اهيلا
والضمّ والفتح الماء سخيذاً.

147 Tercümânü'l-Lûga

Râşit Efendi Eki 1050

Bu eser, 'Âdil b. 'Ali b. 'Âdil el-Hâfız tarafından kaleme alınmış Arapça-Farsça bir lûgattır. Eser, Cürçânî'nin lûgatla ilgili Arapça eserinin tercümesidir.

Bu nüsha, 75 yaprak, 9 satır, 247x172, (155x105) mm ölçüsünde nesih hatla Haydar b. 'Ali b. Muhammed el-Hasanî tarafından 27 Ekim 1527 tarihinde istinsah edilmiştir. Alt üst kapak sertab ve miklepten oluşan ve mukavva olan cilt suyolu ebru işlemelidir. Sırt ve sertab kısmı kahverengi deri kaplıdır. Kitabın başında küçük bir serlevha vardır. Varak çevresi dıştan mavi çizgi içte iki siyah çizgi ile cetvelli ve iki çizgi arası yaldızlıdır.

Baş: حق حمده والصلوة والسلام.....امّا بعد ابن كتاب ترجمان علا مئه
علماي عالم سيّد شريف جرجانيت قدس الله سرّه ورضي كربا لتمام صاحب دولتي.....

Sonu: تمّ لتسويده على يدا حقير خلق الله الغنى حيدر بن علي بن محمد الحسين
صلح حالهم في المتر لين في غرّه صفر سنة اربع و ثلاثين و تسعمائة الهجره النبويه.

148 Tercümânü's-Şihâh

Râşit Efendi Eki 11236

Bu eser, Kâra Pîrî olarak tanınan Pir Meḥmed b. Yûsuf Anḳarayî (ö.866/1461)⁵⁹ tarafından te'lif edilmiştir. Arapça-Türkçe lûgattır. Eser, Cevherî'nin "es-Şihâh" ve Râzî (ö.1261)'nin "Muhtâru's-Sihâh" isimli Arapça eserlerinden tercüme edilmiştir. Eserde Arapça isimler kırmızı yazılmış olup sonra kelimenin anlamı çoğulu ve kelime ile ilgili kelimeler ve anlamları da verilmiştir. Örneğin baba kelimesi ele alındığı zaman çocuk, kız çocuğu kelimeleri de ele alınmış Arapça çoğulları verilmiş farsca olarak açıklanmıştır.

Bu nüsha, 344 yaprak, 17 satır, 215x160, (155x100) mm ölçüsünde 1761-1762 yılında istinsah edilmiştir. Alt kapak mukavva üst kapak deri kaplıdır. Bal mumu rengi cildin sırt bölümü bezle yamanmış ve cilt çok yıpranmıştır. Varaklar cetvelsizdir. Kitabın bazı bölümleri çok yıpranmış olduğundan okunmaz durumdadır.

الحمد لله الذى نزل قرآن لبيان.....امّا بعد بلكر له علو وبنيه و احكام
شرعية عرب لغتى اوز رينه وارو...

في يد سليمان بن على غفر الله ذنوبهما في وقت الضحى من يوم الاثنين في
شهر جمادى الاول في مدرسة احمدية في بلدة اهنه سنة خمس و سبعين مائة الف
1175 في جمادى الأول.

⁵⁹ Fıkıh ve naḥiv âlimi olan Kar Pîrî Muḥammed b. Yûsuf Osmanlı âlimlerindendir. Bir müddet Karaman ve Ankara'da bulunmuş, H.866 (m.1481) yılında vefât etmiştir. Eserleri arasında Tercümân fi'l- Luğa ve Zubde el-Fetevâ da bulunmaktadır. (bk. Kesf., II,1709; Hediye, II, 213; el-A' lām,VII, 154; Mu'cem el-Müellifin, XII, 135.)

149 Tıbetü't- Talebe

Râşit Efendi 1027

Bu lûgat, Neseî olarak tanınan Necmeddîn Ebû Hâfs 'Ömer b. Muḥammed (ö.537/1142)⁶⁰ tarafından kaleme alınmıştır. Eser, Hanefî Mezhebine göre “Fıkhî Terimler”i açıklayan bir sözlük niteliğindedir. Kitabın başında muhteviyatı mevcut olup kitabın bölümleri hakkında kısaca bilgi verilmektedir.

Bu nüsha, 2+195 yaprak, 16 satır, 140x125, (127x62) mm ölçüsünde ta'lık hatla istinsah edilmiştir. Alt üst kapak sertab ve miklepten oluşan ve mukavva olan cilt, gri su yolu ebru işlemelidir. Sertab ve sırt bölümü deri kaplamadır. Ayrıca su yolu desenli mukavvadan yapılmış koruyucu kabı vardır ve kabın etrafı deri kaplı olup kabın üzerinde ettalibetü li umerun nesafi yazmaktadır.

الحمد لله الذى رفع العلم..... قال الشيخ الإمام محمد الحجاج الحافظ نجم الدين:

الاتم ابو حفص عمر بن محمد بن احمد النسفى رحم الله...

الزكى الطامى حدّ من حدوخل الترجمة بفتح التاء والحيم والترجمان بضمها:

و الله علم بالصّواب واليه المرجع و المآب

150 Fıkhü'l-Lûga ve Sirru'l- Arabiyye

Râşit Efendi 1028

Bu eser, Sa'âlibî olarak tanınan Ebû Mansûr 'Abdülmelik b. Muḥammed (ö. 429 /1037)⁶¹ tarafından te'lif edilmiştir. Eser, otuz bab ve fasıllardan oluşmaktadır. Birinci bab ondört fasıldan oluşup külliyat konusunu, ikinci bab tenzil ve temsil, üçüncü bab eşyalar, dördüncü bab isimlerden oluşmaktadır.

⁶⁰ En-Neseî Semerkantlı olup Ebu Hâfs diye de tanınmaktadır. Tefsir, fıkıh, hadis, hitabet, edebiyat, nazım, dil ve naḥiv alanında âlimdir. Hafız olan Ebû Hâfs Semerkantta ikamet etmiştir. 12 Cumadiyel üla 1142 'de vefat etmiştir. Saḥîḥ-i Buḥarî şerḥi; Şerḥu Kitabü Eḥbarü's Saḥîḥ gibi eserleri vardır. (bk. Mu'cemul Udebâ, XVI,70 ; Miftahü's Se'adet, I, 108-109 ; Keşfü'z-Zunûn, I, 248.)

⁶¹ bk. Mu'cem, VI, 189; Şezerât ez-Zeheb, III, 246; GAL, I, 284; Keşfü'z-Zunûn, II, 1288.

Bu nüsha, 129 yaprak, 17 satır, 203x132, (144x89) mm ölçüsünde nesih hatla 1 Aralık 1701 tarihinde istinsâh edilmiştir. Müstensih'i belli olmayan eser alt üst kapak sertab ve miklepten oluşmakta ve açık kahve rengi deri bir cildi vardır. Alt ve üst kapaklar soğuk baskılı şemseler ile süslüdür. Cildin sırt bölümü balmumu renginde bir deri ile yamanmıştır. İç kapaklar sadedir. Kitabın başında serlevha yeri etrafı çift kırmızı çizgili hazırlanmış fakat süslemesi yoktur. Mukavvadan yapılmış üzeri su yolu süslemeli ve etrafı deri kaplı bir koruyucu kabı mevcuttur. Koruyucu kabın ağız kısmında **فقه اللغة** ve **وسر العربية للسعالبي** yazmaktadır.

الحمد لله و به نستعين و رسالة جعلها الشيخ جليل ابو منصور عبد الملك بن
محمد بن اسماعيل السعالبي مقدمة الكتاب فقه

كتاب فقه اللغة و سرّ العربية في اليوم المبارك. الموافق للتاسع وعشرين
الاخرة من شهور سنة ثلاثة عشر و مائة بعد عام الالف

151 Şerhu Ādābi'l-Mevlā Ebü'l-Ḥayr

Râşit Efendi Eki 999/5

Bu eser, Taşköprülü -Zāde, Ahmed b. Muştafa (ö.968 /1560)⁶² tarafından te'lif edilmiştir. Müellif daha önce te'lif ettiği "Adāb" risālesini yine kendisi şerhetmiştir. Risāle, Ḳavā'id ve Ḳavā'id usul ile ilgilidir. Risālede ayrıca münakaşa ve münakaşa adabından bahsedilmekte kötü sözü bile kişiye iade etmenin nezaketle olması gerektiğine, toplumda konuşma ve konuşma usulüne, gülme esnasında ses tonuna dikkat edilmesi gibi adab-ı muaşeret kuralları işlenmektedir.

Bu nüsha, 72b-78b yaprak, 19 satır, 218x150, (150x60) mm ölçüsünde nesih hatla Seyyid 'Abdi'l Vehhāb tarafından 5 Mayıs 1738'de istinsâh edilmiştir. Mukavvadan ebru sanatı ile süslü alt üst kapak, sertab ve miklepten oluşmaktadır. Sırt ve sertab siyah deri

⁶² bk. Mu'cem, II, 177; Şezerāt, VIII, 352; GAL, II, 425-426; Suppl., II, 633-634.

ile kaplıdır. İç kapaklar turuncudur. Koruyucu kap yine ebru süslü olup kenarları ve ağzı bordo deriyle kaplıdır.

وبعد فقد كنت كتبت عدة من النسطول مع قلة النضاعة الفتول في علم
المناظرة والآداب و قد قصدت الآن شرحها بعون الله الملك الوهاب احمدك الوهاب
احمدك اللهم يا مجيب كل سائل اثر صقه المضارع...

يسر لنا العلوم والآداب . واذهب كدور قلوبنا في كل باب صائما الله
من الم الديوى. و خلصها من عذاب الاحروى. غفر الله ولولديه واحسن اليهما واليه . في
شهر محرم الحرام في يوم الاربعاء قبل العصر سنة 1150 تم تم.

152 Şerhu Ādābi'l-Mevlā Ebü'l-Ḥayr

2.Nüsha

Râşit Efendi Eki 1001/5

Bu nüsha, 73b-76b yaprak, 23 satır 220x150, (157x73) mm ölçüsünde ta'lık hatla Huseyin b. Muhammed tarafından 1675'de istinsâh edilmiştir. Cilt mukavvadan olup ebru süslü alt üst kapak sertab ve miklepten oluşmaktadır. Sırt ve sertab siyah deri iç kapaklar turuncu mukavvadır. Koruyucu kap ise yine ebru süslü mukavvadan olup kap çevresi ve ağzı siyah deriyle kaplıdır.

Baş 1. nüsha ile aynıdır.

في كل باب الحمد لله تعالى على التمام و على رسوله و على اله افضل الصلوة
والسلام قد تمت الرسالة بيد الضعيف حسين بن محمد وقع الفراغ من تحرير امذه العحة
الشريعة في شهر رمضان في يوم الثالث الاحد في وقد الضحى سنة ستة و ثمانين و الف
تم.

153 Şerhu Ādābi'l-Mevlā Ebü'l-Ḥayr

3.Nüşa

Râşit Efendi Eki 1179/3

Bu nüsha, 115b -157b yaprak, 13 satır, 212x138, (130x75) mm ölçüsünde nesih hatla Voyvada-Zāde Ḥasan b. Aḥmed tarafından istinsâh edilmiştir. Cilt mukavvadan olup ebru süslü alt üst kapak sertab ve miklepten oluşmaktadır. Sırt ve sertab kahverengi deriyle kaplıdır. İç kapaklar samani renk mukavvadır. Varaklar çift çizgi ile cetvelli olup cetvel araları yaldızlıdır.

Başı 1. nüsha ile aynıdır.

في هذا البابى باب البحث ار لامن يد عليهما في تقرير القواعد والاصول و من
الله التوفيق لاطهار بحق والبهام الصواب في كل باب الصواب بطابق . تمت الكتاب
بعون الله الملك الوهاب والله اعلم بالصواب سنة 1201.

154 Şerhu Ādābi'l-Mevlā Ebü'l-Ḥayr

4.Nüşa

Râşit Efendi Eki 1193/4

Bu nüsha, 52a-58a yaprak, 13 satır, 217x150, (170x62) mm ölçüsünde Ḥasan b. Aḥmed el-Akşehrî tarafından 1722'de istinsah edilmiştir. Mukavvadan olup ebru süslü alt üst kapak sertab ve miklepten oluşmaktadır. Ebru işli sırt ve sertab bordo deri kaplıdır. İç kapaklar sarı renk mukavvadır.

Başı 1. nüsha ile aynıdır.

في تحقيق القواعد والاصول من الله التوفيق لاطهار الحق والهام الصواب و
كل باب الحمد لله على التمام وعلى رسوله فضل الصلوات والدوم وعلى اله و اصحابه
الكرام. على يدا كاتبه حسن بن احمد اقهرى تم تم جمادى اول 1135

155 Şerhu Ādābü'l-Mevlā Ebü'l-Ḥayr

5.Nüsha

Râşit Efendi Eki 9329/2

Bu nüsha, 15b-21b yaprak, 15 satır, 217x150, (154x90) mm ölçüsünde nesih hatla istinsâh edilmiştir. Mukavvadan ebru sanatı ile süslü alt üst kapak sertab ve miklepten oluşmaktadır. Sırt ve sertab siyah deri ile kaplıdır. İç kapaklar turuncudur. Koruyucu kap yine ebru süslü olup kenarları ve ağzı bordo deriyle kaplıdır.

Baş 1. nüsha ile aynıdır.

Sonu: يسر لنا العلوم الآداب . و اذهب كدور قلوبنا في كل باب صائما الله من الم
الديوى. و خلصها من عذاب الاخرى. غفر الله ولولديه واحسن اليهما واليه . في شهر
محرم الحرام في يوم الاربعاء قبل العصر سنة 1150 تم تم

156 Şerhu Ādābü'l-Mevlā Ebü'l-Ḥayr

6.Nüsha

Râşit Efendi Eki 11239/6

Bu nüsha, 168b-173a yaprak, 19 satır, 216x160,(140x75) mm ölçüsünde nesih hatla istinsah edilmiştir. Mukavvadan alt üst kapak sertab ve miklepten oluşmakta olup herhangi bir süsleme yoktur. Kapak kenarları sırt ve sertab kahve rengi deriyle kaplıdır. Miklep ise ebru süslüdür. İç kapaklar sade beyaz mukavvadır.

Baş 1. nüsha ile aynıdır.

Sonu: الصواب في كل باب و الحمد لله على التمام و على رسوله افضل السلام تمت
هذه النسخة الشريفة في اواخر شهر ذالحجة سنة ثمان وثمانين و مائة و الف.

157 Şerhu Ādābi'l-Mevlā Ebü'l-Ḥayr

7.Nüşa

Râşit Efendi Eki 26136

Bu nüsha, 31 yaprak, 15 satır, 206x156, (150x78) mm ölçüsünde nesih hatla Muḥammed b. ' Abdürrezzāk tarafından istinsah edilmiştir. Farklı bir cilttir. Ağaç desenli mukavva üzerine kırmızı renk, ebru sanatı ile suyollu işlemeli alt ve üst kapaktan oluşmaktadır. İç kapaklar sade mukavva olup risale serlevhasız ve varaklar cetvelsizdir. İlk varakta şerhler vardır.

Başı 1. nüsha ile aynıdır.

فلننظر الى الرسائل الاحرف عين تحريرها العامر الفقير محمد بن عبد
الرزاق غفر الله له ولوالديه و اخن اليهما و اليه تمت الكتاب بعون الله الملك الوهاب.

158 Şerhu Ādābi'l-Mevlā Ebü'l-Ḥayr

8.üşa

Râşit Efendi Eki 26163/3

Bu nüsha, 66b-75b yaprak 15 satır, 213x155, (140x54) mm ölçüsünde nesih hatla Şaş-Zāde, ' Osman b. Ḥacı Meḥmed el-Āmidī tarafından 1733'de istinsâh edilmiştir. Ebru sanatı ile süslenmiş, siyah ve beyaz renklerin serpilmesiyle oluşmuş işlemeli alt ve üst kapaktan oluşmaktadır. Sırt kırmızı deri kaplı iç kapaklar sade beyazdır. Risāle serlevhasız olup varaklar cetvelsizdir.

Başı 1. nüsha ile aynıdır.

وان ينظر بعين الغاية لكل من سزياراء النقصر، بومالا يجرى الله عن ولده
ولامولود هو جاني عن و الله سيئان عدا الله حق فلا يغرنكم الحيوۃ الدنيا ولا يغرنكم بالله

الغرور سنة 1145

SARF

159 Binā' ü'l-Ef'âl

Râşit Efendi Eki 224

Eserin müellifi tesbit edilememiştir. Eserde müellif sülasi fiillere harf ilave edilerek oluşan babları konu almakta ve kalıplarını vermektedir. Eserde aynı zamanda bablara giren fiillerin anlamlarına delâlet eden cümleler de kurulmuştur. Babların çekimi otuz üç babdan oluşmaktadır. bunlar, sülasi , rubai ve humâsi ve sudasî bablardır. Eserde ayrıca Babların özelliklerinden de bahsedilmektedir.

Bu eser, 101b-104b yaprak, 17 satır, 220x164, (142x80) mm ölçüsünde nesih hatla istinsah edilmiştir. Eserin müstensihi belli değildir. Mukavva alt ve üst kapaktan oluşur. Sarı zemin üzerine yeşil yapraklı ve yuvarlak şekilli ve etrafı dalgalı gri şekillerden oluşan meyve figürü vardır. Kapak çevresi ve sırt kırmızı deri ile kaplı olup iç kapaklar sade sarı renk mukavvadır.

Baş1: اعلم ان ابواب التصريف خمسة وثلاثون باباً ستة منها الثلاثي المجرد الباب
الاول منه فعل يفعل موزونه يضر و علامته ان يكون عليين فعل مفتوحاً....

Sonu: هذه اقسام سبعة يحتها قول قول الشاعر فيقال لها اقسام سبعة صحيح و:
متالست مضاعف لفيو وناقص ومهموز اجوف نحو قال و كال تمت.

160 Binā' ü'l-Ef'âl

2.Nüşha

Râşit Efendi Eki 11265/4

Bu nüsha, 43b-49a yaprak, 17 satır, 165x110, (130x72) mm ölçüsünde nesih hatla 1223 H.'de istinsah edilmiştir. Alt ve üst kapaktan oluşan cilt mukavvadan olup siyah

deri kaplandığı görülmektedir. İç kapaklar sadedir. İlk varak serlevhalı ve varaklar cetvelsizdir.

Baş 1. nüsha ile aynıdır.

الكتاب بعون الله الملك العزيز الوهاب عن يد مصطفى ابن مصطفى غفر الله: Sonu: ذنوبهما ولجميع المؤمنين قد سبق خط مؤنبل البد في التراب فنالبت الذي يقرأ الكتاب دعاني بالنجان من العذاب سنة ثلاث وعشرين ومائتين والفاء تم.

161 Binā'ü'l-Ef'âl

3.Nüsha

Râşit Efendi Eki 21482/8

Bu nüsha, 182b-187b yaprak, farklı satır sayısı, 220x165, (bbxbb) mm ölçüsünde nesih hatla 1819 yılında istinsâh edilmiştir. Mukavva alt ve üst kapak mevcuttur. Kapak ve sırt kısmı siyah deri ile kaplı olup herhangi bir süsleme yoktur. İç kapaklar sade beyazdır. Varaklar cetvelsiz olup satır aralarında ve boşluklarda açıklamalar yoktur. İlk varakta serlevha yerine, iki çizgili cetvel arasına yanları kırmızı ve siyahla boyanarak baklava şekli oluşturulmuştur.

Baş 1. nüsha ile aynıdır.

Sonu: لهذا اقسام الاقسام السبعة بجمعها هذا البيت بسبت صحيحة (نصر) من الست (وعد) مضاعف (مدد) لغيف (عزوى) ناقص مهموز (أخذ) اسبوف احواف (قال) سنة حمسة و ثلاثين ومائتان بعد الالف تم من هجرة النبوية عليه الصلوة والسلام و اله اجمعين.

162 el-Emsilettü'l Muhtelife

Râşit Efendi Eki 224/11

Bu eserin müellifi tesbit edilememiştir. Konu olarak yirmi dört sîğanın çekimi naşara fiili ile yapılmış ve yirmi dört sîğanın açıklamaları satır aralarına Osmanlıca olarak yapılmıştır.

Bu risâle, 104b-106b yaprak, farklı satır sayısında, 220x164, (bbxbb) mm ölçüsünde nesih hatla istinsâh edilmiştir. Mukavva alt ve üst kapaktan oluşur. Sarı zemin üzerine, yeşil yapraklı ve yuvarlak şekilli ve etrafı dalgalı gri şekillerden oluşan meyve figürü vardır. Kapak çevresi ve sırt kırmızı deri ile kaplı olup iç kapaklar sade sarı renk mukavvadır.

Başı: نصر فعل ماض معلوم مفرد مذكر غائب مناس يردم ينصر فعل مضارع
معلوم مفرد مذكر غائب (مناس يردم اير بر غائبه) نصراً مصدر مناس يردم اتمك

امثلة الغة اسم الفاعل نصّار نصّاران نصّارون نصّارتان نصّارات.....فعل: Sonu
تعجب مانصره مانصرهما مانصرهم تم

163 el-Emsilettü'l Muhtelif

2.Nüsha

Râşit Efendi Eki 11265/5

Bu nüsha, 50b-66a yaprak, farklı satır sayısı, 165x110 (130x72) mm ölçüsünde nesih hatla 1817'de istinsâh edilmiştir. Alt ve üst kapaktan oluşan cilt siyah deri üzerine mukavva kaplanmış haldedir. İç kapaklar sadedir. Varak etrafı çift çizgi ile cetvelenmiş iki çizgi arası yeşil boyalıdır. Varaklar enine dört çizgi ile bölünmüş ve sigalar kırmızı renkle yazılmış sonra açıklamalar yapılmıştır.

Başı 1. nüsha ile aynıdır.

Sonu: كتبہ الحقیر الفقیر مصطفیٰ ابن مصطفیٰ غفر الله ذنوبہما و ستر عیوبہما
ولجميع المؤمنين . والمؤمنات والمسلمين والمسلمات الاحياء منهم والاموات برحمتك يا
ارحم الرحمين مولده في دسجوى مسكنه في اسلامبول بمدرسة اسحق باشا غفر الله
ذنوبه في التراب قالت الذي بغرله الكتاب دعانى بالنجات من العذاب تم سنة 1233

164 Hâşiye ‘alâ Şerhi’l-İzzî

Râşit Efendi 806

Bu eser, Dedecüngî, olarak tanınan Kemâleddîn İbrâhim b. Yaḥyâ el-Amâsî (ö.975/1567)⁶³ tarafından te’lif edilmiştir. Eser, İzzeddîn Zencânî’nin “İzzî” isimli eseri üzerine Taftâzânî’nin yazdığı şerhin hâşiyesidir.

Bu nüsha, 190 yaprak, 21 satır, 192x130, (140x75) mm. ölçüsünde nesih hatla istinsah edilmiştir. Mavi beyaz suyollu karton kâğıt üzerine oval gri noktalı şekillerden oluşmakta olup sırt ve sertab kısmı kırmızı deri ile kaplıdır. İnce bir şekilde kapak kenarları da kırmızı deri ile kaplıdır. İç kapaklar sade sarı kartondur. Turuncu beyaz suyollu mukavva üzerine, gri oval şekillerden oluşan etrafı ve ağız kısmı kitabın kaplaması renginde kırmızı deri ile kaplı bir koruyucu kabı mevcuttur. Eserin başı serlevhalıdır. Varaklar çift çizgili ve iki çizgi arası yaldızlıdır.

Baş: قوله بسم الله الرحمن الرحيم ابتداء بالتمية . اقتداء بكتاب الله العليم وامثالاً
يقول رسول الله الكريم كل امر ذى بال لم يبداء ببسم الله ابتداء كل شئ ابتري كل شئ
له خطر واعتبار وشرف لم يبداء وشرف لم يبداء فذلك الشئ ابتراى ناقص.....

Sonu: في شرح اليزدودة ذكر في المعرب وعيره ان الطعم بالفتح والضم مصدر
طعم الشئ اى اكمل وداق الا ان المفتوح هو المسرور بين الجمهورون والفقهاء تمت
بعون الله الملك الوهاب تم.

⁶³ Kâra dede olarak da bilinen Dedecüngî Amasya civarındaki Sonusa kıyresinde doğdu. Kadılık ve Diyarbakır’da müftülük yaptı. H.975 (m.1567) yılında Bursa’da vefât etti. Tabakât en- Nuḥat ve Siyâset Nâme adlı eserleri vardır. (bk. ŞeXerât ez-Zeheb, VIII, 374; Hediyyet el-Ârifîn, I, 28; Mu‘cem el-Müellifin, VIII, 146; Osmanlı Müellifleri, I, 305; Suppl., I, 498; İA, IX, 76-77.)

165 Hâşiye ‘alâ Şerhi’l-İzzî

2. Nüsha

Râşit Efendi Eki 9227

Bu nüsha, 174 yaprak, 19 satır, 210x160, (140x62) mm ölçüsünde ta’lık hatla Muḥammed b. İbrâhim tarafından 23 Aralık 1583’de istisah edilmiştir. Kitabın üst kapağı yoktur. Alt kapak siyah deriden olup kapak etrafında iki sıra soğuk baskılı çizgi vardır. Oval biçimde olan şemse etrafı yapraklı, uçları sivri dışı tahrirli, yaldızlı ve tığlıdır. Şemse ucunda lale biçiminde salbek vardır. Salbek de tahrirli ve tığlıdır. İlk 11 varak etrafı kırmızı cetvelli diğer varaklar ise cetvelsizdir.

Baş: 1. nüsha ile aynıdır.

محمد بن ابراهيم غفر الله له. ولولديه واحسن اليه و اليه و قد وقع النواغ من
تحرير النسخة المقبولة في وقت الضحى في يوم الجمعة. اليوم الثامن من شهر ذى
الحجة من شهور سنة احدى و تسعين و تسعمائة.....

166 İm’anü’l-Enzâr fî Şerhi’l-Maḫsûd

Râşit Efendi 809/1

Bu eser, BirGivî , Muḥammed b. Pîr ‘Ali (ö.971/1573)⁶⁴ tarafından 1544 'de te’lif edilmiştir. Eser, İmâm’ı A‘zam’a nisbet edilen “Maḫsûd” isimli eserin şerhidir. Eserde fiiller bablara göre ele alınmakta ve incelenmekte, özellikle fiillerin mastarları üzerinde durulmaktadır. Fiiller aḫşam-ı seb‘a’ya göre sınıflandırılmaktadır.

Bu nüsha, 1b-19a yaprak, 23 satır, 210x135(140x60) mm ölçüsünde nesih hatla ‘Abdurrahmân b. Muḥammed tarafından 28 Ağustos 1730'da istinsâh edilmiştir. Cilt alt ve üst kapaktan oluşur. Kapaklar açık mavi ile beyaz ve kahverengi suyollu mukavva kağıttan olup kenarları ve sırt kırmızı deri ile kaplıdır. İç kapaklar ise sade sarı renktedir.

⁶⁴ bk. s.1.

Koruyucu kabı mevcuttur kap turuncu açık mavi ve hakî renklerden oluşan su yollu kartondur ve kırmızı deri ile kaplıdır. Varaklar etrafı cetvelsizdir.

الحمد لله الوهب كل موسوب .من المرصورو المنتظر والمنصور والمطلوب . .
Başı: و الصلوة على حبيبہ محمد المودود. افضل الرسل واشرف الموحود. و على الراالمرين
بالمعروف. والناهبين عن المنكر المصروف. اللهم اغفر ذنوبنا الماطية في الاقوال
والافعال. واصلح اعمالنا الآتية في الحال والاستقبال.

تم الكتاب بعونه الملك الوهاب عنه يد اضعف الطلاب عبد الرحمن بن محمد Sonu
غفر له ولوالديه الصمد سنة 1143 في اليوم الثالث عشر من صفر تم تم .

167 el-İzzî fi't-Taşrif

Râşit Efendi 804/4

Bu eser, İzzeddîn İbrâhim b. 'Abdülvehhâb ez-Zencânî (ö. 655/1257) ⁶⁵ tarafından te'lif edilmiştir. Eserde, sülasi mücerred, rubai, humasi ve sudasi fiillerin babları ele alınmaktadır. Ayrıca mezit fiillerle ilgili bilgi verilmekte, i' râbını yapmakta ve mezit fiillerin mastarları üzerinde de durmaktadır. Varaklardaki şerhler iki cetvel arasına yapılmıştır.

Bu nüsha, 129b-149b yaprak, 11 satır, 203x120 (125x50) mm ölçüsünde nesih hatla Hâsan b. Seyfi tarafından 1670'de istinsah edilmiştir. Alt ve üst kapaktan oluşan cilt kahverengi deriden yapılmış olup kapak kenarları iki çizgili ve çizgiler arasında zencirekler mevcuttur. Kapak köşelerinde de yaldızlı noktalar vardır sırt kısmı siyah deri kaplıdır. İç kapaklar ise turuncudur. Şemse yerinde bir çiçek mevcuttur ve güneşe benzemekte olup fırça ile yapılmıştır. Kitabın bir de koruyucu kabı vardır. Kabin

⁶⁵ Fıkıh sarf ve naḥiv konularında eserleri olan ez-Zencânî, H.655 (m.1257)'de vefât etmiştir. el-Hâdî fi'n-Naḥv ve el-Umde el-Hisâb eserleri arasında yer almaktadır. (bk. Keşfü'z Zünûn, II, 1138; Hediye, I, 142; el-A' lām, IV, 179; Suppl., I, 497.)

üzerinde mavi beyaz renk üzerine gri oval ve dikdörtgen şekillerden oluşan süsleme vardır. koruyucu kabın çevresi ve ağzı kahverengi deri kaplıdır.

الحمد لله رب العالمين والصلوة والسلام على سيدنا محمد وآله اجمعين اعلم
ان التصريف في اللغة التغير وفي الساعة تحويل الاصل الواحد التي مختلفة لمعان
مقصودة لا يخلص الحبها.....

الفعيل وتقول حسن الطعمة والجلة و الله اعلم قد وقع الفراغ من تحرر هذا الكتاب Sonu
في شهر صفر المبارك عزيز المزن سنة 1081

168 el-İzzî fi't-Taşrif

2.Nüsha

Râşit Efendi Eki 11265/2

Bu nüsha, 24b-33a yaprak, 17 satır, 165x110, (130x72) mm ölçüsünde nesih hatla istinsah edilmiştir. Alt ve üst kapaktan oluşan cilt siyah deri üzerine mukavva kaplamadan oluşmaktadır. İç kapaklar sade beyazdır. Varaklar etrafı çift çizgi ile cetvelenmiş ve iki çizgi arası yeşil yaldızlıdır. Varaklar enine dört çizgi ile bölünmüş ve sigâlar kırmızı renkle yazılmış sonra açıklamalar yapılmıştır.

Başı: تمت الكتاب بعون الله الملك الوهاب سنة ثالثة و عشرون ومائتين و الف.

Sonu 1. nüsha ile aynıdır.

169 el-Makşûd

Râşit Efendi Eki 11265/3

Bu eser, İmâm-ı A'zam Ebû Hânîfe Nu'man b. Sabit (ö.150/767) tarafından te'lif edilmiştir. Eser, sülasi babların altı olduğunu belirtir ve kalıplarını verir. Sülasi, rubai ve humasi fiillerin babları üzerinde durur. Sülasi fiilleri mezt fiil kalıplarına sokarak yeni

oluşan fiillerle ilgili örnek cümleler kurar. Fiilleri aḡsam-ı seb‘a bakımından tasnif eder ve fiillerin çekimleri üzerinde durur.

Bu nüsha, 33b-43a yaprak, 17 satır, 165x110 (130x72) mm ölçüsünde nesih hatla istinsah edilmiş olup müstensihî ve istinsah tarihi hakkında bilgi yoktur. Alt ve üst kapaktan oluşan cilt, siyah deri üzerine mukavva kaplanarak oluşturulmuştur. İç kapaklar sadedir. Varak etrafı çift çizgi ile cetvelenmiş iki çizgi arası yeşil yaldızlıdır. Varaklar enine dört çizgi ile bölünmüş ve sığalar kırmızı renkle yazılmış sonra açıklamalar yapılmıştır.

الحمد لله الوهب للمؤمنين سبيل الصواب و الصلوة والسلام على نبيه محمد
و جر عن الازنب الحات على طلب الثواب و على آله واصحابه خير الال وخير
الاصحاب اما بعد فلن العربية وسلة الى العلوم الشرعية واحد اركانها التصريف لانه به
بصبر الدليل من الافعل كثيراً والله الموفو والمرسر.....

تمت هذه الرسالة بعون الله الملك الوهاب سنة ثلث وعشرين و مأتين و الف Sonu:

170 el- Maṭlûb fî Şerhi'l Maḡşûd

Râşit Efendi 814

Eserin müellifi tesbit edilememiştir. Eser, İmâm-ı A‘zam’a nisbet edilen “Maḡşûd” isimli eserin şerhidir. Maḡşûd’un babları fiillerin tasnifleri tek tek ele alınmış ve açıklanmıştır. Eserde mezid fiillerin ne anlama geldikleri yeni oluşan fiillerin nasıl kullanıldıkları üzerinde geniş açıklamalar yapılmaktadır.

Bu nüsha, 78 yaprak 23 satır 208x148, (150x82) mm ölçüsünde nesih hatla Muḡammed Şerif tarafından 15 Mayıs 1606 tarihinde istinsah edilmiştir. Mukavva alt ve üst kapaktan oluşan cilt, açık mavi kalp şekilleri ve oval şekillerden oluşur. Sırt kısmı deri ile kaplıdır. Koruyucu kap suyollu ebru süslemelidir. Cilt etrafı ve ağız kısmı kırmızı deri ile kaplıdır.

الحمد لله المعانى عن الاخبار الاراحفة العلوية القادر على احاطه النفوس
المطفوحة بانواع البلية. ... و بعد فان الشيخ العالم الفاضل قدرة مسانح الطريقة و ماحب
لاحب الحق والحقيقه لما الف الكتاب الموسوم بالمقصود التصريفية لاحدار كان العلوم
الغزبية التمس بعض الاولاد الكرام الطالب القابل في هذا الكتاب منى...

تم الكتاب بعون الملك الوهاب و صلى الله على سيدنا محمد واله و صحبه و
سلم و كان: الفراغ منه على يد كاتبه الفقير محمد الشريف يوم الاثنين سابع المحرم
افتتاح عام خمسة عشر بعد الالف حسن الله حتامه و اصلح ليالية و ايامه امين.

171 el- Maṭlûb fî Şerhi'l Maḫşûd

2.Nüşa

Râşit Efendi 26897

Bu nüsha, 113 yaprak, 15 satır, 200x145, (160x100) mm ölçüsünde nes-ta'lık hatla
Seydî b. Aḥmed b. Muḥammed tarafından 1522'de istisah edilmiştir. Eser başından
eksiktir. Siyah deri ciltten alt ve üst kapaktan oluşmaktadır. Son zamanlarda tamir
gördüğü anlaşılan cildin herhangi bir sanatsal özelliği kalmamıştır. Varaklar cetvelsizdir.

Başlı kitabın baştan bir varağı eksiktir.

تمت هذه الكتابة بعون الله تعالى على يد عبد الضعيف المذنب المحتاج الى
رحمة سيدى بن احمد بن محمد غفر الله له ولوالديه و احسن اليها واليه والله اعلم تمت
تاريخ سنة تسع وعشرون وتسع مائة في شهر رجب في وقت الضحى في يوم الاثنين.

172 el-Menâhicü'l Kâfiye fî Şerhi's - Sâfiye

Râşit Efendi Eki 11242

Bu eser, Kadı Zekerîya, Zekerîya b. Muhammed (ö. 926/1519)⁶⁶ tarafından te'lif edilmiştir. Müellif, aslî ve illetli harfleri ele alır. Fiillerde illet harflerinin etkisini inceler. Sülasi, rubalî, humasî ve sudasî fiillerin köklerinin nasıl bulunacağı ile ilgili açıklamalarda bulunur. Fiilleri sahih ve illetli olmak üzere iki ana başlık altında değerlendirir. İ' lal ve İbdâl kaideleri hakkında bilgi verir.

Bu nüsha, 153 yaprak, 25 satır, 205x150 (153x100) mm ölçüsünde nesih hatla 1672'de istinsah edilmiştir. Cilt alt üst kapak sertab ve miklepten oluşmakta ve siyah deridendir. Üst kapak baskılı oval bir şemse ve üst ucunda salbek vardır. Alt kapak şemsesiz ve miklep baskılı çiçek şeklindedir. Sırt ve sertab kahverengi deri kaplıdır.

الحمد لله الذى تفضل وتكرم والصلاة والسلام عن رسوله صلى الله عليه و
سلم وبعد فهذا شرح وصعته على السافية في على التعريف.... أما بعد انى بها
اقتدابالبنى صلى الله عليه و سلم فانه كان يأتى بها في خطبه...

تم كتاب المناهج الكافية في شرح السافية نحمد الله وعونه وحسن توفيقه
غفر الله تعالى لوالديه و كاتبه.... سنة ثلاث وثمانين والـف .

173 Merâhu'l Ervâh

Râşit Efendi 804/3

Bu eser, 'Aḥmed b. 'Alî b. Mes'ud (ö.800/1397 civarı)⁶⁷ tarafından 15.yy.'da te'lif edilmiştir. Eser, aḡsam-ı seb'a'nın vezinleri ve masdarları üzerinde durur. Fiilleri

⁶⁶ bk. Mu'cem, IV, 182; ŞeXerât ez-Zeheb, VIII, 134; GAL, II, 99; Keşfü'z-Zunûn, II, 1709; Hediyyetü'l-Ârifin , I, 616.

⁶⁷ Kaynaklarda ölümü H.800 yılı civarındadır. (bk. Bugeyet el-Vuât, S, 151; Keşf., II, 1651; el-A' lām, I, 175; Suppl., II, 14.)

yedi babda inceler. Sahih fiilleri inceleyerek başlar ve lefif fiiller hakkında bilgi vererek biter. Varak boşluklarına cetvel dışına şerhler yapılmıştır.

Bu nüsha, 70b-126a yaprak, 11 satır, 203x120, (125x50)mm ölçüsünde nesih hatla Hasan b. Seyfi tarafından 1669 yılında istinsah edilmiştir. Alt ve üst kapaktan oluşan cilt kahverengi deriden olup kapak kenarları, iki çizgili arasında zencirekler mevcuttur. Kapak köşelerinde de yıldızlı noktalar vardır. Sırt kısmı siyah deri kaplıdır. İç kapaklar ise turuncudur.

Başı: قال المغتقر الى الله الودود. لعمد بن علي من مسعود . غفر الله له ولوالديه
واحسن اليهما واليه اعلم انّ الصرف امّ المعلوم و النحو ابوها. ويقوى في الدريات
عادها. فجمعت فيه..... واما وحوذاً بعد عدة و اقام قاماً و اما عدماً فقي يوجل وجلا وقوم
قوماً.

تمت الكتاب بعون الله الوهاب الحمد لله اولاً و اخرأ والصّلوة على نبيه دائماً و Sonu
على اله جامعاً. في ذالقعدة سنة ثمانين الف من يد العيد الضعيف حسن بن سيف غفر
له ولوالديه.

174 Merâhu'1 Ervâh

2.Nüsha

Râşit Efendi Eki 11265/1

Bu nüsha, 1b-23b yaprak, 19 satır, 165x110 (130x72) mm ölçüsünde nesih hatla 1223 H.'de istinsah edilmiştir. Alt ve üst kapaktan oluşan cilt siyah deri üzerine mukavva kaplandığı görülmektedir. İç kapaklar sadedir. İlk sayfa serlevhalıdır. İlk varak cetvelli çift çizgi ve çizgiler arası yıldızlıdır. Diğer sayfalar tek çizgi ile cetvellidir.

Başı 1. nüsha ile aynıdır.

Sonu لم تجتمع الاعلا لان يكون فكهما ايضاً لحكم طوى للمنابعة بخوطوى وطويان تمت
الكتاب بعون الله الملك العزيز الوهاب سنة 1223

175 Merâhu'l-Ervâh

3.Nüsha

Râşit Efendi Eki 26214

Bu nüsha, 27 yaprak, 17 satır, 210x122, (127x64) mm ölçüsünde nesih hatla Muḥammed b. Muştafa tarafından 1640 yılında istinsah edilmiştir. Cilt alt üst kapak sertab ve miklepten oluşur. Kapaklar mukavva ve hâki üzerine gri su damlacıkları ve yaprak şeklinde şekillerden oluşan ebru ile süslüdür. Sırt ve sertab kısmı deri kaplıdır. İç kapaklar sade sarı renklidir. Varakların etrafı cetvelsiz olup kâğıt rengi bazen sarı bazen beyazdır.

Başı: 1. nüsha ile aynıdır.

تمت وانتهى بنسخة في اليوم المبارك الثاني عشر من شهر جمادى الخير من
شهور سنة خمسين والاف من الهجرة النبوية. التحية على يد العبد الفقير الى الله تعالى
محمد بن مصطفى بن حسن....رحم وغفر الله امين امين والحمد لله رب العالمين.

176 el-Mifrâh fî Şerhi Merâhı'l-Ervâh

Râşit Efendi Eki 793/2

Bu eser, Ḥasan Paşa b. 'Alâ'addîn el-Esved (ö.827 /1423)⁶⁸ tarafından te'lif edilmiştir. Eser, Aḥmed b. 'Ali b. Mes'ud'un "Merâhu'l-Ervâh" isimli eserinin şerhidir. Eserde emir, nehî, ismi fâ'il, ismi mef'ûl, mekân ve zaman zarfları vd. konuları işlenmiştir. Bu konular açıklanırken kavluhu kırmızı yazılmış şerh edilen eser daha geniş bir şekilde açıklanmıştır. Eser cem'i müzekker ve cem'i müennes konularını açıklayarak başlar.

⁶⁸ Naḥiv ve sarf alimidir. 'Alâ'addîn Esved'in birinci oğlu olup Molla Fenârî ve Cemâleddîn Aksarayî'den ders almış ve H.827 (m.1473)'de Bursada vefât etmiştir. Şerḥ el-İzzî ve İftitâh önemli eserlerindendir. (bk. Mu'cemü'l Müellifin, 3, 246; Kesfû'z-Zünûn, II, 1651; Hediyyet- el Ârifin, I, 287; Osmanlı Müellifleri, I, 271; Suppl., II, 14.)

Bu nüsha, 36b-127a yaprak, farklı satır sayısında, 178x125, (bbxbb) mm ölçüsünde nes-ta'lık hatla Muhammed b. Huseyn tarafından 1481'de Tokat'ta istinsah edilmiştir. Ortası sarı kartondan kenarları, sırt ve sertab kısmı koyu kahverengi eridendir. Kapaklarda her hangi bir süsleme yoktur. İç kapaklar sade beyaz kâğıttır. Yapraklar ise cetvelsizdir.

الحمد لله الذى صرفن المكار قلوبنا الى صراط مستقيم ونور بنور الهداية: **Başı:**
الى الدين القديم و تعزّز بالعزة والجبروت وتغرل بملك والملكوت ونهب اعلماء واله على
تحقيق...

تمت الكتاب بعون الله الملك الوهاب و الله اعلم بالصواب قد وقع الفرغ من **Sonu:**
تحرير هذه النسخة الشريفة المباركة على يد العبد الضعيف الحقير الفقير المحتاج رحمة
الله تعالى قيل الخير والاحسان كثير الغنم والعصيان محمد بن حسين في شهر شوال
الواخر المبارك في وقت الظهر تاريخ سنة ستة و ثمانين و ثمانمائة.

177 el-Mifrâh fî Şerhi Merâhî'l-Ervâh

2.Nüsha

Râşit Efendi 805

Bu nüsha, 72 yaprak, 21 satır, 182x130, (133x75) mm ölçüsünde nes-ta'lık hatla istinsah edilmiştir. Alt üst kapak sertab ve miklepten oluşur. Yeşil ve beyaz mukavva üzerine turuncu ovalimsi şekillerden oluşmakta ve şekillerin kenarları yaprağı andırmaktadır. Kapak etrafı sırt ve sertab kırmızı renkte deri kaplıdır. Koruyucu kap açık yeşil karton üzerine, koyu yeşil ve gri suyuolu su damlacıkları şeklinde ebru süslemelidir. Koruyucu kabın ağız kısmında حسن باش على المراح yazmaktadır. İç kapaklar sade sarı renk karton olup sayfalar cetvelsizdir.

Başı 1. nüsha ile aynıdır.

من العلم في البيان خطاء انه من العبادة في السان تمت بعون الله توفيق
و صلى الله عليه على سيدنا محمد واله اجمعين

178 Mu‘ribü'l-‘Avâmili’l-Birgivi

Râşit Efendi Eki 11266/3

Bu eserin müellifi hakkında bilgi yoktur. Eserde cümle i‘râbları yapılmakta ve kelimeler sarf bakımından detaylı olarak incelenmektedir. Harf-i cer, ismi mecrur, ibtidaiye cümlesi, mef‘ulün bih gayri sarîh, mu‘zaf, mu‘zafun ileyh, bedel, atfı beyan vd. konular ele alınmaktadır. Eser atıf vav’ını açıklayarak başlar.

Bu eser, 167b-191a yaprak, 17 satır, 215x150 (140x75) mm ölçüsünde nesih hatla istinsah edilmiş olup müstensihî belli değildir. Alt ve üst kapaktan oluşan cilt siyah deri üzerine mukavva kaplandığı görülmektedir. İç kapaklar sadedir. Eser serlevhasız ve varaklar cetvelsizdir.

الحمد لله الاحد رب العالمين الصمد و الصلوة على نبيه محمد و على اله
الموبد واصحابه اجمعين و بعد فاعلم انّ الباء في بسم الله الرحمن الرحيم حرفا جرّ و
اسم مجرور بها ... باسم الله ابتدأى من المجرور منصوب المحمل مفعول به غير صاريح
لابتدأى و فاعله فيه عبادة عن المتكلم و الجملة ابتدائية و باسم مضاف الى لفظة الله الله
مجرور لفظا و مضاف اليه...

لا محل لها من الاعراب اصله الجملة غير هو المثنى منه غير مذكور و Sonu
التقدير ما يأتى الخبر من جهة الامن جهته تم تم تسويد هذه الاوراق بعون ملك الوهاب
اللهم صل على سيدنا محمد وعلى محمد و صحبه اجمعين.

179 Mu‘ribü’l-‘Avâmili’l-Birğivî

2.Nüşa

Râşit Efendi Eki 11287/1

Bu nüsha, 1b-27a yaprak, 23 satır, 200x193 (153x80) mm ölçüsünde nesih hatla Cebel-Zâde Muştafa Bey tarafından 1757’de istinsâh edilmiştir. Eserin başında bir mukaddime vardır. Eserin ilk yaprağı eksiktir. Konu olarak cümle i‘râbları üzerinde durmaktadır. Cilt balmumu rengi deriden alt ve üst kapaktan oluşmaktadır. Kapak çok yıpranmış olup sırt bordo deri kaplıdır. Şemseler kopmuş ve düşmüştür ancak yerleri bellidir. İç kapaklar sade beyaz üzerine kırmızı noktalardan oluşmaktadır.

الحمد لله الذى اعطينا القدر على اعراب المعانى و يسرنا استخراج المعانى
منه حروف المباني والطوة على محمد المبعوث..... بعد فهذه علامة شافية للمبتدئين
جامعة للاحتمالات في الاعراب العربيين غير معتصرة على ما هو المشهور بين
المحملين وارجو الدعاء والرحمة من المتعلمين و المعلمين وعلم منه هذا الاهتمامات ما
هو انسب للمبتدئين
الخبر مرفع لفظا فاعله والجملة فعلته لا محل لها صلة من الاحرف استنتنا
من حرف جر متعلق بىأتى جهت مجرور لفظا بمن منصوب محلا مفعول به غير صريح
له الضمير مجرور متصل مجرور سحلا مضاف اليه هذا الاستنتنا مفرع جلب زاده
مصطفى بك سنة 1171

180 Rûhu’ş-Şurûh fî Şerhi’l-Mağşûd

Râşit Efendi 798

Bu eser, Tîrevî olarak tanınan Muhammed el-‘Ayşî (ö.1060 /1650.)⁶⁹ tarafından te’lif edilmiştir. Müellif, Mağşûd’u kelime sarf , naḥiv ve me‘âni bakımından değerlendirmekte ve açıklamalar yapmaktadır. Ayrıca fiilleri i‘lal ve ibdal kaideleri bakımından ele alıp incelemektedir.

⁶⁹ bk. Mu‘cem, IX, 143; Keşf., 404, 928; 1112, 1814; Keşfü’z-Zunûn Zeyl, I, 1586.

Bu nüsha, 37 yaprak, 21 satır, 200x135, (147x85) mm ölçüsünde nesih hatla Muḥammed b. Muṣṭafa tarafından 1572 'de istinsah edilmiştir. Alt üst kapak sertab ve miklepten oluşan cilt siyah deriden olup kapaklar bordürlüdür. Şemseler kare biçiminde olup uç kısımları bombelidir. Miklep işlemesi yuvarlak ve ortasında soğuk baskılı bitkisel motif vardır.

Başı: الحمد لله المنعال عن الند والمثال المقدس عن النقص والتعير والانتقال و
الصلوة على رسوله محمد خاتم من حروف الشرك و بعد فلما شرع اخ اعز مودود. في
دراسه كتاب القصود المسوب الى قدوة أئمة السريعة نعمان المكنى بابى حنيف طيب الله
مضجعه....

Sonu: الحمد لله على الاختشام و الصلوة على رسوله افضل الانام وعلى اله و
صحابه الكرام تم

181 Rûḥu's-Şurûḥ fî Şerḥi'l-Maḫşûd

2.Nüsha

Râşit Efendi Eki 26179

Bu eser, 66 yaprak, 17 satır, 210x155, (160x78) mm ölçüsünde nesih hatla 14 Haziran 1685'de istinsâh edilmiştir. Alt üst kapak sertab ve miklepten oluşan cildin kapak cevresi ve sırt ve sertab kısmı kahverengi deri kaplıdır. Kapak ortaları mukavva olup herhangi bir işleme yoktur. Sadece miklep kısmında sarı, kırmızı, yeşil ve turuncu renkler kullanılarak yapılmış ebru süsleme vardır.

Başı: الحمد لله المتعالي عن الند و المثال المقدس عن النقص والتقي والانتقال.
والصلوة على رسله محمد حاتم من صرف الشرك والضلا....وبعد فلما سرع اخاعز
مودود . في دراسة كتاب المقصود المنسوب الى قدرة ائمة الشريعة. نعمان المكنى باب
حنيفة طيب الله مضجعه...

هذا اخر الحمد لله على الاحتمام والصلوة على رسوله افضل الانام و على Sonu:
اله وصحبه الكرام تم تسويد الاوراق بعناية الملك الخلاق. في شهر رجب في يوم اثنا
عشر سنة ستة وتسعين و الف تمت الكتاب بعون الله الملك الوهاب.

182 eş-Şâfiye

Râşit Efendi 801

Bu eser, İbni Hâcib olarak tanınan Cemaleddîn Ebû Amr ‘Osmân b. ‘Ömer (ö.646 /1249)⁷⁰ tarafından kaleme alınmıştır. Eserde üç harfli sülasi, dört , beş harfli zâid fiiller, ismi âlet, vakıf (durak) ibdâl, idgām, ismi zaman, ism-i mekân, tasgîr, cem‘i, sıfat i‘lâl ibdal kaideleri ve i‘lâl lam’ı, i‘lâl fası, i‘lâl aynı ve hat konusu üzerinde durulmaktadır. Eserin sonunda harflerin telaffuzu, hakkında bilgi verilmektedir.

Bu nüsha, 63 yaprak, 11 satır, 175x106, (115x52)mm ölçüsünde nes-ta’lık hatla istinsâh edilmiştir. Alt üst kapak sertab ve miklepten oluşan cilt siyah deriden olup kapaklarda bir iç bir de dış cetvel vardır. Cetveller arası ise zencireklidir. Miklep de aynı şekilde zencireklidir. Cetveller ve zencirekler yaldızlıdır. Kapaklar şemse ve salbeksiz miklep ise işlemezdir. İç kapaklar sarı beyaz siyah ve yeşil renklerin olduğu su yollu ebru süslemelidir. Varaklar çift cetveli olup cetveller arası yaldızlıdır. Kitapta serlevha yeri ayrılmış fakat süslemesi yapılmamıştır. Koruyucu kap, kırmızı deri kaplı ve aynı kitabın cildi gibi işlemezdir. kabın ağız kısmında şöyle yazmaktadır. الشافية في الصرف

الحمد لله رب العالمين والصلوة والسلام على سيدنا محمد واله الطابعين و
و بعد فقد سألتني من له سبعي في لغة ان الحق بمقدمتي في الاعراب مقدّمة في الخط
فاجبته سائلاً متضرّعاً ان ينفع بهما كما نفع باختهما و الله الموفق....

⁷⁰ Mantık, fıkıh usulü , sarf , naḥiv ve ‘arüz konularında eserleri olan İbn el Hâcib H. 570 (m.1174) yılında Mısır’ın küçük bir beldesinde doğdu. Kahire’de yerleşti. Şam’da bir süre ikamet etti. Ebû Muhammed Kâsım b. Firrûh eş-Satbî’den ders aldı. Nihayet H.646 (m.1249) İskenderiye’de vafat etti. Eserlerinden el İzah fî Şerhi’l Mutasal el Kâfiye ‘yi zikredebiliriz. (bk. Vefeyât, II, 413; Şezerât, V, 234-235; Kesf.II, 102; el-A‘lâm, IV, 211; Mu‘cem el Müellifin, VI, 265; GAL, I, 303-306; Suppl., I, 531; İA, I, 856-857.)

Sonu: فلم يكتب منها بالياء غير على اله وعلى و حتى تم الكتاب بعون الله
رسول الله على سيدنا ومولانا محمد واله و صحبه و سلم تسليمًا.

183 eş-Şâfiye

2.Nüsha

Râşit Efendi 804/1

Bu nüsha, 1b-64b yaprak, 11 satır, 203x120, (125x50) mm ölçüsünde nesih hatla 1670'de istinsâh edilmiştir. Alt ve üst kapaktan oluşan cilt kahve rengi deriden yapılmış olup kapak kenarları iki çizgi arasında zencirekler mevcuttur. Kapak köşelerinde de yaldızlı noktalar vardır. Sırt kısmı siyah deri kaplıdır. Sayfaları çerçeveleyen bir iç cetvel bir de dış cetvel mevcuttur. İki cetvel arasında şerhler vardır. İç kapaklar ise turuncudur.

Baş: الحمد لله رب العالمين والصلوة على نبينا محمد حاتم النبيين وعلى اصحابه
اجمعين اما بعد فقد سألنى من لايسعنى مضايقتة ولا يوافقنى مخالفته ان الحق بمقدمتى
في الاعراب مقدمة في التصريف على نحوها و مقدمة في الخط فاجبته سائلاً متضرعاً
ان ينفع بهما كما نفع باختهما والله الموفق...

Sonu: الحمد لله اولاً و اخراً والصلوة على نبيه ظاهر و باطنا وبعد فقد فرغ في يوم
الجمعة في محرم الحرام سنة احدى وثمانين و الف على يد العبد القدر...

184 eş-Şâfiye

3.Nüsha

Râşit Efendi 808

Bu nüsha, 43 yaprak, 13 satır, 225x145, (160x90) mm ölçüsünde harekeli nesih hatla istinsâh edilmiştir. Alt üst kapak sertab ve miklepten oluşan cilt mukavvadan yapılmış ve ebru süslemelidir. Sırt ve sertab kısmı deri kaplama olup iç kapaklar sadedir.

الحمد لله رب العالمين والصلوة على سيد المرسلين و بعد ففد سألنى من
Başı: لايسعنى مضايقته ولا يوافقنى مخالفته ان الحق بمقدمتى في الاعراب مقدمة في
التصريف على نحوها و مقدمة في الخط فاجبته سائلاً متضرراً ان ينفع بهما .

وانما كتبوا لدى الياء لأقوالهم لديك وكلا يُكْتَب على الوجهز لا حتماله و اما: Sonu:
منها بالياء غير والى وعلى وحتى تمت.

185 eş-Şâfiye

4.Nüsha

Râşit Efendi 816/1

Bu nüsha, 3+1b-13b yaprak, 26 satır, 214x130, (160x80) mm ölçüsünde nesih hatla istinsâh edilmiştir. Alt üst kapak sertab ve miklepten oluşan cilt siyah deriden olup kapaklar iki sıra yaldızlı çizgi ile dıştan iki çizgi ile içten cetvelenmiş ve iki cetvel arasında da kalın zencirek mevcuttur. Miklep kısmında zencirek yoktur. Kırmızı deriden koruyucu kap vardır. Koruyucu kabın üzerinde dışta iki sıra ince ve yaldızlı çizgiden oluşan cetvel vardır ve iki cetvel arası zencireklidir. Ağız bölümü yaldızlı çizgili ve üç noktalı olup ağız kısmında şöyle yazmaktadır: شافية في علم التصريف لابن الحاجب
İlk sayfa güzel bir şekilde serlevhalıdır.

الحمد لله رب العالمين والصلوة على سيدنا محمد خاتم النبيين وعلى اله و
Başı: صاحبه اجمعين و بعد ففد سألنى من لايسعنى مضايقته ولا يوافقنى مخالفته ان الحق
بمقدمتى في الاعراب مقدمة في التصريف على نحوها و مقدمة في الخط فاجبته سائلاً
متضرراً ان ينفع بهما.

واما الحروف فلم يكتب منها بالياء غير بلى و على و حتى و الله اعلم بالصواب Sonu:
السلام تمت الشافية في الصرف و على الخط تم.

186 eş-Şâfiye

5.Nüsha

Râşit Efendi Eki 9329/8

Bu nüsha, 85b-114b yaprak, 15 satır, 217x150, (155x85) mm ölçüsünde nesih hatla İstanbul'da 1735 yılında istinsâh edilmiştir. Kitabın cildi sonradan tamir edilmiş kırmızı deri ile kaplanmış ve hiçbir sanat değeri kalmamıştır.

Başı ve sonu üçüncü nüsha ile aynıdır.

187 eş-Şâfiye

6.Nüsha

Râşit Efendi Eki 11237

Bu nüsha, 2+70 yaprak, 9 satır, 216x151, (143x75) mm ölçüsünde nesih hatla İstanbul'da 1735 'de istinsah edilmiştir. Eserin başında sayfa numaraları ile konuları veren bir indeks bulunmaktadır. Alt üst kapak, sertab ve miklepten ve siyah deriden oluşan cildin sadece üst kapağında boyuna soğuk baskı ile yapılmış, iki çizgili ve ortasında zencirek vardır. Simetrik olarak iki kapakta da oval, ucu sivri ve kenarları yedi bombeli çiçek motifli şemseler vardır. Miklep işlemesi yine şemse gibi süslü fakat on bombelidir. İç kapaklar sade siyah deri kaplıdır.

Başı: عثمان بن عمر بن بكر المالكي رحمة الله عليه الحمد لله رب العالمين و
صلى الله على سيدنا محمد حاتم النبيين وعلى اله واصحابه اجمعين وبعد ففد سألنى من
لايسعنى مضايقتة ولا يوافقنى مخالفتة ان الحق بمقدمتى في الاعراب مقدمة في
التصريف على نحوها و مقدمة في الخط فاجبته سائلاً متضرراً ان ينفع بهما.

Sonu: و انما كتبوا لى الياء لأقوالهم لديك وكلا يُكْتَب على الوجه لا حتماله و
أما الحرف فلم يُكْتَب منها بالياء غير والى وعلى وحتى تم الكتاب بعون الله الوهاب قد

فرعت من كتابة في جمادى الآخرة في يوم الاثنين في وقت الضحى فرع ثمانية و
اربعين بعد المائة والف في بلدى استنبول في مدرسة سلطان محمد رحمة الله تعالى عليه.

188 eş-Şâfiye

7.Nüsha

Râşit Efendi Eki 26097

Bu nüsha, 44 yaprak, 8 satır, 225x165, (150x85) mm ölçüsünde ta'lık hatla Muḥammed Ḳonavî b. İbrâhim el- Ḥaffâf tarafından 1847 yılında istinsâh edilmiştir. Alt ve üst kapaktan oluşan cilt yeşil mukavva üzerine siyah ve beyaz noktalar ve şekillerden oluşur. Sırt kısmı kahve rengi deri kaplıdır. Kaplama bir hayli yıpranmış durumdadır. Cetvelsiz ve sertabsız olan eserin, satır araları oldukça geniş ve satır aralarında şerhler vardır.

Başı altıncı nüsha ile aynıdır.

تمت الكتاب الشافية بعون الله تعالى كتبه محمد القنوى ابن ابراهيم الافندى
الحفاف اعطا الله في الدنيا و الآخرة وغفر الله في الآخرة اولا اليهما تم اليهما ولاخواننا
سنة 1264

189 eş-Şâfiye

8.Nüsha

Râşit Efendi Eki 26210/5

Bu nüsha, 110b-128a yaprak, 11 satır, 175x120, (116x68) mm ölçüsünde nesih hatla Ḳurtçu-Zâde Muḥammed b. ‘Ömer tarafından 1839 yılında Ḳayseride istinsah edilmiştir.

Alt üst kapak sertab ve miklepten ve bordo deriden oluşmaktadır. Kapak kenarları iki sıra cetvelli ve köşelerden çapraz köşelere uzanan çizgiler vardır. Alt ve üst kapak baskılı noktalar ile doldurulmuştur. Sertab ve miklepte de noktalar mevcut olup iç kapaklar ise sade mavi kartondur.

الحمد لله رب العالمين والصلوة والسلام على نبيه محمد واله اجمعين و بعد :Başı:
ما قول ان جميلة والصلوة على خير البرية اعتراضا...العطف لا يجوز لان هذا العطف
الانشاء على الاخبار و كل عطف شأنه الايجوز ينبخ هذا العطف لايجوز وبذه الصغرى.

تم تقرير كوز بيوك ذاده عن يد محمد بن قرتجه كورت عفر الله له و لولديه Sonu
و احسن اليها سنة 1255

190 eş-Şâfiye fi't Taşrîf

Râşit Efendi 26883

Bu eser, İbni Hâcib olarak tanınan Cemâleddin Ebû Amr ‘Osmân b. ‘Ömer (ö.646 /1248)⁷¹ tarafından te’lif edilmiştir. Eser, sarf konularını ele almıştır. İsimler açıklanırken cem‘i’leri ve isimlerin kökleri verilmiş ve kelimeyle ilgili açıklama gerekiyorsa varak boşluğuna yapılmıştır. Ayrıca fiiller ve mastarlar üzerinde de durulmuştur. Müellif İbni Hâcib naḥiv’de “Kâfiye” isimli muhtasar ve meşhur eserini yazdıktan sonra sarf’ta da yine muhtasar ve meşhur bu eseri yazmıştır.

Bu nüsha, 43 yaprak, 17 satır, 220x165, (140x70) mm ölçüsünde harekeli nesih hatla Muştafa Hâfız tarafından 25 Kasım 1768’de istinsâh edilmiştir. Alt ve üst kapaktan oluşan cilt siyah deri ile kaplanmıştır. Cildin tamir edildiği ve tamir işleminde gerekli itina gösterilmediğinden sanatsal değeri yok olduğu anlaşılmaktadır. İlk varak serlevhalı olup sade bir süslemesi vardır. Varaklar çevresi bir çift çizgiden oluşan ve iki çizgi arası yeşil boyalı bir dış cetvel, bir de yazıları çevreleyen iç cetvel mevcut olup iki cetvel arasında şerhler vardır.

الحمد لله رب العالمين والصلوة والسلام على سيد المرسلين محمد
واله اجمعين و بعد فقد سئلنى من لا يسعنى مخالفته ان الحق بمقدمة في التصريف على

⁷¹ bk. s.127.

نحوها و مقدمة في الخط فاجبته سايلا متضرراً ان ينفع بهما كما نفع باحتهما و الله الموقق التصريف....

Sonu: فلم يكتب منها بالباء غير بلى والى وعلى وحتى الله اعلم بالصواب تمت
كتابه الكتاب بعون الله الملك الوهاب على يدا حفز العباد مصطفى العباد و ا حوج
الطلاب الى رحمة ربّ عن العباد مصطفى الحافظ بكلام القديم والمرحور من الإخوان ان
لا ينسونى عن الدعا اذا اسملوا اللهم ارحم كاتبة وقاده ومصنّفه في سنة الف ومائة
واثنين وثمانين من رجب في يوم خمسة عشر وهو يوم الجمعة.

191 Şerhu Binâi'l-Ef'âl

Râşit Efendi Eki 26117/2

Bu eser, Şeyh Hülûsî olarak tanınan Muşafa b. Muhammed İstanbulî (ö.1215 /1800) tarafından te'lif edilmiştir. Eserde, kâle (dedi)diyerek binâ'da zikredilen konulara değinilmekte sonra kûlnâ diyerek açıklamalar yapılmakta ve babların çekimleri üzerinde durulmaktadır.

Bu nüsha, 116b-154b yaprak, 25 satır, 233x150, (135x76) mm ölçüsünde nesih hatla 'Osmân Efendi tarafından 12 Nisan 1800 tarihinde istinsah edilmiştir. Alt ve üst kapaktan oluşan cilt, turuncu mavi ve siyah renk su yolu motiflidir. Kapaklar çevresi ve sırt kısmı siyah deri ile kaplıdır. İç kapaklar sade beyazdır. Varaklar cetvelsizdir nadiren varak boşluklarında şerhler vardır.

Baş: الحمد لوليه الذى تقدس ذاته عن المجرد والملحق والمزيدات او ليس كمثله
شى في الارض ولا في السماوات والصلوة على نبيه الذى صرف قلوب العارفين من
الاجوف والاقصات وحوّل اللّيف الى الحق و بعد فيقول الفقير الحقير المعترف و
التقصير مصطفى بن محمد عليه رحمة ربه الصّمد المدعو بالشيخ خلوص الاسلامبولى
الحنفى غفر الله له ولوالديه واحسن اليه اردت ان اشرح للبناء بذكر الكلم المعللة
للراعيين.

والصلوة والسلام على نبينه محمد عليه الصلوة والسلام وعلى اله العظام
 واصحابه الكرام و علمائه ذوى الاحترام تم هذه الرسالة من يوم سبع عشر من شهر ذى
 القعدة سنة اربع عشر مائتين والى الف كاتبى عثمان بن كريم.....

192 Şerhu Binâi'1 -Ef'âl

2.Nüşha

Râşit Efendi Eki 21482/6

Bu nüsha, 142b-174a yaprak, 17 satır, 220x165, (bbxbb) mm ölçüsünde nesih hatla istinsah edilmiştir. Mukavva alt ve üst kapak mevcuttur. Kapak ve sırt kısmı siyah deri ile kaplı olup herhangi bir işleme yoktur. İç kapaklar sadedir. Varaklar cetvelsiz olup satır aralarında ve boşluklarda açıklamalar yoktur. Varak etrafı cetvelsiz ve şerhler varak boşluklarına yapılmıştır.

الحمد لله الذى علم قواعد التصريف والابواب المجرد زاته زيد على وحدنه
 من الشريف والابواب وصل على نبينه محمد الهادى الى طريق ما منه دخول الجنة من
 الابواب وعلى الذين اقتدوا اثره من الاله والاصحاب بسم الله الرحمن الرحيم بداء . بها
 اقتداء بالكتاب العظيم و عملا الحديث الرسول الكريم ولم يجعل الحمد جزء من رسالة
 اما اكتفاء...

كتبه الفقير الدعى الى ربه الفتح السيد ابراهيم بن مصطفى بن على يسر مرادى
 Sonu: الجريمة النسخ باهادى المعروف في طرسوسى كمل اغاذاده اكرمهم الله تعالى بالفتح و
 السعاده في الدارين ولسائر المسلمين الحمد لله رب العالمين تاريخ سنة 1245

193 Şerhu Merâhu'l Ervâh

Râşit Efendi 803

Bu eser, Dinkoz, Aḥmed b. 'Abdurrahmân el- Burşavî (ö. 855 /1451.'den sonra)⁷² tarafından te'lif edilmiştir. Eser, Aḥmed b. 'Ali b. Mes'ud'un "Merâhu'l -Ervâh" isimli eserin şerhidir. Aksam-ı seb'anın vezinleri ve mastarları üzerinde durur. Fiilleri yedi babda inceler. Sahih fiilleri inceleyerek başlar ve lefif fiiller hakkında bilgi vererek biter. Eserde emir, nehiy, ismi fâ'il ve mef'ul, mekan ve zaman zarflarını geniş bir şekilde açıklanmaktadır.

Bu nüsha, 70 yaprak, 21 satır, 178x124, (130x85) mm ölçüsünde nesih hatla istinsah edilmiştir. Cilt alt üst kapak sertab ve miklepten oluşmaktadır. Kapaklar sarı mukavva üzerine ebru süslemelerden oluşmaktadır. Sırt ve sertab deri kaplamadır. Koruyucu kap beyaz karton üzerine mavi dalgalar ve pembe ve turuncu yuvarlak şekillerden oluşmaktadır. Ağız kısmı ve çevresi bordo deri ile kaplı olup derili kısım etrafı zencirekli olup şöyle yazmaktadır: كتاب دنقوز على المراه: İç kapaklar sade ve koyu sarı renktedir. Varaklar cetvelsiz ilk iki varak boşluklarında şerhler vardır.

اللهم يا مصرف القلوب صرف قلوبنا بخير ضائك و صلى على منه اوتى
جوامع الكلم من بين انبيائك على الامرين بالمعروف و الناهين عن المنكر من اله و
اصحابه وازواجه و احبائه على المعتقين بهم فى مصائبهم.

فانه لو اعملا الواو و فيهما بقلبه الف او باسكانها التمل الكسرة عليهما لم
يلزم اجتماع الاعمالا ليس الا انه لا تعالى جملا على طوى تمت الكتاب بعون الله الملك
العلام.

⁷² Fatih devri âlimlerinden olan Dinkoz, Burşa'da Bâyezid müderrisi iken H.860 (m.1455) yılında vefât etmiştir. Şerh Merâh el-Ervâh ve Hâşiye 'alâ Şerh Âdâb el-Baḥs eserleri arasında yer almaktadır. (bk. Keşf., II, 1807; Osmanlı müellifleri, I, 305; Mu'cem el-Müellifin, I, 220.)

194 Şerhu Merâhu'l Ervâh

2.Nüsha

Râşit Efendi 807

Bu nüsha, 103 yaprak, 19 satır, 219x140(145x75) mm ölçüsünde, ta'lık hatla 1651 tarihinde istinsah edilmiştir. Cilt alt üst kapak sertab ve miklepten oluşmaktadır . Kapak kenarları ve sırt kısmı kapta kullanılan deriye göre daha koyu renkte deri ile kaplıdır. Kapak etrafı baskılı bir çizgi ile çevrilidir ve kapağı dörde bölen soğuk baskılı iki çizgi vardır. Kapağın tam ortada simetrik olarak baskılı şemse vardır. Şemse uçları sivri ve sarmaşık motiflidir. İç kapaklar sade koyu sarı renktedir. Koruyucu kabın ortası siyah deri, ağız kısmı kırmızı deri kaplama olup siyah deri etrafı fırça ile yapılmış yaldızlı çizgili ve zencireklidir. Ağız kısmında kitabın adı yazmaktadır.

Başlı birinci nüsha ile aynıdır.

Sonu: فانه لو اعملا الواو و فيهما بقلبه الف او باسكانها التمل الكسرة عليهما لم

يلزم اجتماعا... تمت الكتاب بعون الله الملك الوهاب سنة 1062

195 Şerhu Merâhu'l Ervâh

3.Nüsha

Râşit Efendi Eki 11271

Bu nüsha, 91 yaprak, 21 satır, 207x130 (160x85) mm ölçüsünde ta'lık hatla 1588'de istinsâh edilmiştir. Alt üst kapak sertab ve miklepten oluşmaktadır. Cildin derieri parça parça dökülmüş olup her hangi bir işleme görülmemektedir. Sırt ve sertab bölümünü sadece astarlar tutmaktadır. İç kapaklar ise sadece beyazdır. İlk beş varak etrafı kırmızı cetvelli diğerleri cetvelsizdir.

Başlı birinci nüsha ile aynıdır.

تم صخريماً في اواخر محرم الحرام تاريخ سنة سبع وتسعين وتسعمائة. تاريخ
سنة 998

196 Şerhu Merâhu'l Ervâh

4.Nüsha

Râşit Efendi Eki 26206

Bu nüsha, 17 yaprak, 17 satır, 208x142, (145x60) mm ölçüsünde ta'lık hatla Muştafa b. Süleymân el-Ḳonevî tarafından 1671'de istinsah edilmiştir. Cildi balmumu rengi mukavvadan, alt ve üst kapaktan oluşmakta olup etrafı deri ile kaplı olduğu fakat yırtılıp düştüğü görülmektedir. Sırt kısmı kahverengi deri ile kaplıdır. İç kapaklar ise sade beyazdır. İlk varak yazı etrafı siyah çizgi ile cetvelli ve besmele üzeri kubbe şeklinde iki çizgilidir. Diğer sayfalar cetvelsiz olup sayfa boşluklarında şerhler vardır.

Başlı birinci nüsha ile aynıdır.

تمت الكتاب الفقير....مصطفى بن سليمان القنوى غفر الله له ولوالديه و
احسن اليهما و اليه من يوم الثامن عشرين من شهر الشوال المبارك سنة اثنتين وثمانين و
الف في هجرة من له العز والشرف سنة 1082

197 Şerhu's-Şâfiye

Râşit Efendi 797

Bu eser, Çâperdî olarak tanınan Faḥrüddîn Aḥmed b. Ḥasan (ö.732/1331)⁷³ tarafından te'lif edilmiştir. Eser, İbni Ḥâcib'in " Şâfiye" isimli eserinin şerhidir. Şâfiye'nin konuları tek tek ele alınmış ve şerh edilmiştir. Bazen kelimelerin köküne inilmiş hatta yabancı dilden geçen kelimelerin hangi dilden geçtikleri belirtilmiştir. Fiiller harf sayısına göre tasnif edilip incelenmiştir. Satır aralarına ve varak boşluklarına şerhler yapılmıştır.

⁷³ Şâfi'î fakihî olan Aḥmed el-Çâperdî, Tebriz'in meşhur âlimlerindendir. Nâsireddîn el-Beyzâvî'den ders almış ve onun Minhâc adlı eserini şerh etmiştir. H. 746'da vefât etmiştir. Ḥâşiye 'ale'l Keşşâf ve Şerḥ el-Hidâye önemli eserlerindendir. (bk. Şezerât, IV, 148; Hediye, I, 108; el-A'lâm, I, 111; Mu'cem el-Müellifin, I, 4; Suppl., I, 531; İA, VIII, 230-231.)

Bu nüsha, 163 yaprak, 21 satır, 193x118, (125x62) mm ölçüsünde nes-ta'lık hatla 'Abdül'azîz b. 'Abdümü'min tarafından 1413 'de istinsâh edilmiştir. Kırmızı deri kaplı alt üst kapak sertab ve miklepten oluşmaktadır. Her iki kapakta da bir dış bir de iç çizgi vardır. Çizgiler arası zencireklidir. Zencirek ve çizgiler yaldızlıdır . Kapakların ortasında baskılı oval ve uçları sivri yanlardan bombeli yapraklı şemseler mevcuttur. Şemse çevresi tahrirli ve tıgıdır. Miklepte de dört nokta üçgen şeklinde olup yaldızlı miklep çevresi çift çizgili iç kapaklar sade sarı kartondur.

بحمدك يا من بيده الخير والجواد . و ليس القيقية غيره بموجود . ونصلى على
رسولك محمد طيب العرق والعدد....إمّا بعد فيقول المولى المعظم الامام الاعظم العالم
الفاضل الكامل المتبحر قدوة المحققين فحى الملة والذين احمد بن الحسن الجاربردى. لما
كان كتاب التصريف الذى صنفه الفاضل المحقق. والعالم المدقق علامة الورى جمال
الدين ابو عمر و عثمان بن الحاجب رفعه الله تعالى مكاناً علياً مع صنعته حجمه....

الله اعلم بالصواب تم شد كتاب روز الشفیه جابر دی علی الشافیه تمام سنة 920 Sonu:

198 Şerhu's-Şâfiye

2. Nüsha

Râşit Efendi 815

Bu nüsha, 194 yaprak, 19 satır, 202x130 ,(150x73) mm ölçüsünde nesih hatla istinsâh edilmiştir. Kırmızı deri kaplı alt üst kapak, sertab ve miklepten oluşmaktadır. Her iki kapakta da bir dış bir de iç çizgi vardır. Çizgiler arası zencireklidir. Zencirek ve çizgiler yaldızlıdır. Kapakların ortasında baskılı oval ve uçları sivri yanlardan bombeli yapraklı şemse mevcuttur. Şemse çevresi tahrirli ve tıgıdır. Miklepte de dört nokta üçgen şeklinde olup yaldızlı miklep çevresi çift çizgilidir. İç kapaklar sade sarı kartondur. Varaklar Parlak kâğıda yazılmış ve yazı çevresi cetvellidir.

Baş1 birinci nüsha ile aynıdır.

الحروف بالياء غير هذه هي بلى الامالتها و عد لقد لهم عليكن و انا لقولهم Sonu: البك و حتى حملا عليها لانها بمعنا لم في العاية والانها و الله اعلم بالصواب واليه المرجع والباب.

199 Şerhu's-Şâfiye

3. Nûsha

Râşit Efendi Eki 11240

Bu nûsha, 237 yaprak, 19 satır, 225x130, (135x60) mm ölçüsünde nes-ta'lık hatla 1413 tarihinde istinsâh edilmiştir. Bordo alt ve üst kapaktan oluşan cildin kapakları iki tane soğuk baskılı çizgi ile çevrilmiş ve köşeler de kesilmiştir. Sırt kısmı parçalanmak üzeredir. Şemseler simetrik olarak her iki kapak ortasına da oval, uçları sivri, yanlar bombeli ve çiçek motiflidir. İç kapaklar turuncu üzerine mavi beyaz ve siyah renklerden oluşmaktadır. Varaklar cetvelsiz olup şerhler sayfanın üst kısmına kırmızı olarak yapılmıştır.

ربنا افرع علينا صبر و ثبت اقدامنا نحمد يا من بيده الخير و الجود وليس: Başı: سنة الحقيقة غيره لموجود. و نصلی علی رسولك محمد و علي اله و صحبه...

على يد العبد الضعيف المحتاج الى رحمة الله نور عصراته عبد الور بن عبد Sonu: الموعين و في نسخه في تاريخ شهر الله الاصم رمضان سنة ستة عشروثمانئة سنة 816

200 Şerhu's-Şâfiye

Râşit Efendi 812

Bu eser, 'İsâmüddîn, İbrâhim b. Muḥammed el-İsferânî (ö. 943/1536)⁷⁴ tarafından te'lif edilmiştir. Eser, İbni Hâcib'in "Şâfiye" isimli eserinin şerhidir. Eserde, sarf, naḥiv,

⁷⁴ İbrâhim b. Muḥammed Arabşah el- İsferayinî H.873 (m.1468) yılında Horasan'ın İsferayin Karyesinde doğdu. Ömrünün son yıllarında Semerkant'ı ziyaret etti. Orada H. 945 (m.1578) yılında vefât etti. Eserlerinden Hâşiye 'alâ et-Tenzil Şerḥ el-'Avâmil hatırlatılabilir. (bk. Keşfü'z-Zunûn, 2,1372; Şezarât,VII, 291; Hediye, I,26 el-A'âm, I,66; Mu'cem el- Müellifin, I, 101; GAL, II, 410-411.)

i‘râb, me‘âni, beyân ve bedî konuları ele alınıp incelenmiştir. kavluhu diyerek şafiye konuları üzerinde değerdendirmeler yapılmıştır.

Bu nüsha, 81 yaprak, 21 satır, 200x107, (140x58) mm ölçüsünde müellifin kendi nesih hattı ile istinsah edilmiştir. Alt üst kapak sertab ve miklepten oluşan cilt kırmızı deri ile kaplıdır. Sırt ve sertab kısmı ise daha koyu kırmızı bir deri ile kaplanmıştır. Bordürlü olan kabın köşeleri çift çizgi ile kesilmiştir. Şemseler yuvarlak yapraklı ve uçları sivridir. Şemselerin uçlarından boyuna bir çizgi geçer ve beş yapraklı yonca şeklinde noktalarla çiçek motifi oluşturur. Miklep çift çizgi ile bir dıştan bir de içten kuşatılmış olup kapaktaki aynı işleme mevcuttur. İç kapaklar ise sadedir. Koruyucu kabı mevcut olan eserin varakları cetvelsizdir.

Baş1: قوله والعاقبة للمتقين العافية اخر كل شئ و الولد كذا في القاموس و رسوعطف
على العالمين اى رب العاقبة للمتقين وجاعلي الحرام رهيم خيراً من اوله فقوله رب
العالمين بمنزله الرحمن...

Sonu: تم عليه رحمة الله تعالى من خط المولى المؤلف يدا الجميع كتب من المكتوب.

201 Şerhu’ş-Şâfiye

2. Nüsha

Râşit Efendi 137

Bu nüsha, 92 yaprak, 29 satır, 205x115, (175x78) mm ölçüsünde nesih hatla İsmâil Efendi tarafından 1758’de istinsâh edilmiştir. Alt üst kapak sertab ve miklepten oluşur. Cilt altın sarısı deri kaplamadır. Her iki kapak da iki sıra halinde cetveli ve bordürlü köşebentlidir. Köşeler içten iki çizgi ile kesilmiş dikdörtgen biçiminde uçları sivri ve yanında çıkıntı olan şemseler vardır. Şemsenin ortasından dik olarak bir çizgi geçmektedir. Miklep de aynı şekilde çizgilidir. İç kapaklar altın sarısı deri kaplıdır. İlk

sayfada çok güzel bir serlevha vardır. Bütün sayfalarda iki dışta bir de arası daha geniş olarak içte cetvel vardır ve çizgiler arası yaldızlıdır.

الحمد لله الذى حص نبينا محمدا صلى الله عليه و سلم يحصانص اعلى له
سها قدر وميزه بكتاب احكمت اياته و شرح له به صدر. و جعل له ضحبا كالنجوم و هو
بينهم يضى شمسا و يلوح بدرا. ويده منهم بورراء ونقباء و نجبا جاهدوا في الله حق
جهاده ولم يالوهنى محاربة اعدائه نصرا...

هذه النسخة المباركة اول شهر شوال المبارك سنة اثنان و سبعين ومائة و الف على
يد لعبدا الفقير اسماعيل غفر الله له و الجميع المسلمين امين.

202 Şerhu's-Şâfiye

Râşit Efendi 813

Bu eser, Cemâleddîn Seyyid ʿ Abdullâh b. Muḥammed el-Nukrakâr (ö. 76/1374) ⁷⁵ tarafından te'lif edilmiştir. Eserde, sarf ilminin konuları ele alınmış incelenmiştir. Özellikle i'râb konusu üzerinde geniş bir şekilde durulmuştur. Şerhler cetvel dışına yapılmıştır.

Bu nüsha, 176 yaprak, 21 satır, 204x120, (138x68) mm ölçüsünde nesih hatla istinsâh edilmiştir. Alt üst kapak sertab ve miklepten oluşur. Kapaklar kırmızı deri, sertab sırt ve miklep, siyah deri ile kaplıdır. Alt ve üst kapakta soğuk baskı ile iki sıra çizgi vardır. Kapak ortasında oval şemseler vardır. Şemseler çevresi yapraklı ve ucu sivri olup zincir iç içe geçmiş işlemesi vardır. Şemselerin ucunda laleye benzer motifli ve yaldızsız salbek vardır. İç kapaklar sarıdır. Başlı güzel bir şekilde serlevhalıdır. İlk üç varak okunmaz durumdadır.

⁷⁵Fıkıh, naḥiv ve usûl âlimi olan Cemaleddîn en-Nukrekâr H.706 (m.1374) yılında doğdu. Halep'te ders aldı. Şam ve Kahire'de bir müddet kaldı. H.776 (m.1374) yılında vefât etti. Eserlerinden Şerh eş-Şâfiye ve Şerh et-Tenkiḥ hatırlatılabilir. (bk. Şezerât, V1, 242; Keşf., II, 1544; Hediyye, I, 467; el-A' lām, IV, 126 Mu'cem el-Müellifin, VI, 108; Suppl. I, 520.)

الحمد لله الذى علا بكوله. و ناسطوله. الحبى كل عنية و فضل كل عظمه :Başı
وازل. بحمده على ما أخذ و أعطى....و بعد فان من اراد ان يكون له منتحبه من الكتاب
الاليهى. و فيه عبر من الكلام النبوي. فليصرف عنان التحمقه الى نحو على التصريف
ولكن لا يوج عليه فيجعله نصب الطرف.

و اما الحروف فلم يكتب منها بالياء غير بلى لامالة الف و على واله لا : Sonu
نعلاّب الهما لى. الياء في عليك و اليك . و غير حتى فانه يكتب بالياء حملاً لها على الى
تم بعون الله تعالى فى يوم الجمعة في وقت عصر.

203 Şerhu's-Şâfiye

Râşit Efendi Eki 21535/3

Bu eser, İbni Hâcib Cemâlüddîn Ebû Amr 'Osmân b. 'Ömer (ö.646/1249) ⁷⁶
tarafından te'lif edilmiştir. İbni Hâcib daha önce "Şâfiye" isimli eserini te'lif etmiş daha
sonra da yine kendisi şerh etmiştir. Kûr'andan âyetler ve Arapça cümleler varak
boşluklarında i'râb bakımından değerlendirilmektedir. Eserde sarf ilminin Arapçanın
temeli olduğu sarf ilmi olmadan Arapçanın olamayacağı ifade edilmektedir.

Bu nüsha, 169b-238a yaprak, 25 satır, 210x150, (160x55) mm ölçüsünde nes-ta'lik
hatla Aḥmet b. Muṣṭafa tarafından 1696 yılında istinsâh edilmiştir. Alt ve üst kapaktan
oluşan cilt mukavvadan olup üzerinde mavi sarı ve beyaz renkli motifler vardır. Sırt kah-
ve rengi deri ile kaplıdır. Varaklar cetvelsiz olup parlak kâğıt kullanılmıştır.

قال الشيخ الامام العلامة حجب و فدوة اهل الاوب جمال الذى ابو عمر و عثمان بن :Başı
عمر بن ابى بكر المالکى رحمة الله النصريف علم باصول تعرفبها احوال ابتنيه الكلم
التى ليست باعراب قال لا يمكن حد نوع من العلم الا اعنه باعتبار متعلقه فلذلك قيل علم
باصول و قيل يعرف بها احوال...

⁷⁶ bk. s. 127.

الحمد لو سبب العقل ذى الطول والفصل الصلوة على رسوله المصطفى المفضل
 على الفرع والاصل. تمت الكتاب بعون الله المالك الوهاب على يد العبد الضعيف احمد
 بن مصطفى غفر الله لهما سنة 1108

204 Şerhu'ş-Şâfiye

2.Nüşa

Râşit Efendi Eki 9317

Bu nüsha, 117 yaprak, 19 satır, 165x105, (117x55) mm ölçüsünde ta'lık hatla Aḥmed b. Qâsım b. Ḥamza tarafından 9 Kasım 1575 yılında istinsah edilmiş olup nüshanın başı eksiktir. Alt ve üst kapaktan oluşan cilt siyah mukavva üzerine turuncu serpiştirmeler şeklinde ebru ile süslü olup sırt kısmı mor satendir. İç kapaklar sade turuncudur.

Başlı birinci nüsha ile aynıdır.

لاورق في يوم الثالث في خامس شعبان في السنة الثالثة والثمانين و تسعمائة على :
 يدا ضعيف العباد احمد بن قاسم بن حمدة غفر الله لهم.

205 Şerhu'l-İzzî

Râşit Efendi 799

Bu eser, Taftâzânî olarak tanınan Sadüddîn Mes'ûd b. 'Ömer (ö.792/1389)⁷⁷ tarafından te'lif edilmiştir. Eser, İzzeddin İbrâhim b. 'Abdülvehhâb ez Zencânî'nin "Taşrîfü's-Zencânî" isimli eserinin şerhidir. Müellif mübalağa, tağyir, emsile-i muhtelif harflerin öne geçmesi, me'ânî, mastarların aslı, kastedilen mânâyı söyleme, kelimelerin kinayesi gibi konularını ele alır ve daha anlaşılır hale getirir.

⁷⁷ Mes'ut b. 'Ömer et- Taftâzânî, naḥiv, sarf, me'ânî, beyân, fıkıh ve mantık âlimidir. Kutbuddîn ve Adududdîn adlı iki âlimden ders almıştır. Bu zât H.791 (m. 1389) tarihinde Semerkant'ta vefât etmiştir. Eserlerinden bazıları şunlardır: Şerḥ Telḥis el-Miftâḥ, Hâşiye 'ale'l- Keşşâf et-Tezhib. (bk. Şezerât - ez-Zeheb, XI, 319-322; Bugyet el-Vu'at, II,285; Mu'cem el-Müellifin, XII, 228; Keşf ez-Zunûn, s, 55,67, 474, 496, 515, 847, 1063.)

Bu nüsha, 87 yaprak, 15 satır, 210x150, (145x82) mm ölçüsünde nesih hatla Yahya b. Muhammed tarafından 1683'de istinsah edilmiştir. Alt üst kapak sertab ve miklepten oluşan cilt mukavvadandır. Sırt koyu kahverengi, sertab açık kahve rengi deri kaplıdır. Kapaklar balmumu rengi zemin üzerine koyu yeşil hâki ve siyah renklerden oluşan çiçek motifleriyle süslüdür. İç kapaklar ise sade sarı renktir. Koruyucu kab, etrafı kahverengi kaplı gri , turuncu ve açık mavi renklerden oluşan oval şekiller ile süslüdür. Koruyucu kabın ağız kısmında şöyle yazmaktadır: **سعدا الدين على العزيّ في الصّرف**

ان اروى زهر تخرج في رياض الكلام من الاكمام وابهى جر تحاك ببيان السنان
 مواسنان الاقلام حمد الله سبحانه و تعالى على شواشر نعمائه الزاهرة الظهرة.... و اما
 بعد فيقول الفقير الى الله بيبص الغني مسعود بن عمر القلض التفتازانى بيض الله غرة
 احواله واوراق اغصان آماله لما رأيت المختصر الذى صنعه الامام الفاضل الكامل قدوة
 المحققين عن الملة والدين.

كتبه هذا الكتاب المسمى بشرح الملا بتوفيق الله تعالى الملك الجليل العالى
 Sonu: الصلوة و السلام على حاتم الانبياء محمد المصطفى و على مهرو وصية و قاتل و
 حدوة و ناصر محبة علي المرتضى و على آله واصحابه الحادين الراشدين بالطوع
 والرضى و على آله واصحابه الحادين الرشدين بالطوع والرضى على يد الضعيف جرماً
 القوي الاصل لاهل زين الطابيتم احمد بن شمس الدين الرمشا في عشى او لخر جمادى
 الاخرة سنة 1095

206 Şerhu'l-İzzî

2.Nüsha

Râşit Efendi 802

Bu nüsha 75 yaprak, 19 satır, 185x102, (125x55) mm ölçüsünde nesih hatla istinsah edilmiştir. Alt üst kapak, sertab ve miklepten oluşmaktadır. Sırt ve sertab açık kahverengi

deri ile kaplıdır. Kapaklar mukavvadan ve üzerinde yeşil ve turuncu oval ve yuvarlak süslemeler vardır. Koruyucu kap etrafı kahve rengi deri kaplı deri üzerinde bir sıra yaldızlı cetvelli iki oval gri şekilden oluşmaktadır. İç kapaklar sadedir. Varaklar cetvelli olup nadiren varak boşluklarına şerhler yapılmıştır.

Başlı birinci nüsha ile aynıdır.

و الفارق القرائن الخارجية تقول رحمة واحدة للمرأة ورحمة لطيفة او نحو :
 ها للنوع و كذا دحرجة واحدة و دحرجة لطيفة و نحوها او قبيحة او غير هما للنوع و
 كذا البواق. المعصل للموضع والمفصل لله له والفصلة و القمله للحالة اى للنسوع.

207 Şerhu'1-İzzî

3.Nüsha

Râşit Efendi Eki 26176

Bu nüsha, 38 yaprak, 23 satır, 205x130, (160x80) mm ölçüsünde nesih hatla Seyyid Aḥmed b. Ḥacı Muşṭafa tarafından 1692 yılında istinsah edilmiştir. Cilt sonradan tamir edilmiş ve kırmızı meşinle kaplanmıştır. Her hangi bir sanat değeri yoktur. İç kapaklar ise sade beyaz mukavvadır. İlk iki varak kırmızı cetvelli diğer varaklar cetvelsizdir.

Başlı birinci nüsha ile aynıdır.

وامّا غيره فالنوع منه كالمرّة بلو فرق في اللفظ والفارق القرائن الخارجية:
 تقول رحمة واحدة للمرأة ولطيفة ونحوها وانطلاقة للمرأة وحسنة وقمحية او غير هما
 للنوع و كذا كلا لبوا في والله اعلم تمت الكتابة بعون الله و حسن توفيقه في يدا السيد
 احمد بن الحاجى مصطفى عفى عنهما سنة 1104

208 Şerhu'l-İzzî

4.Nüşa

Râşit Efendi 27030

Bu nüsha, 36 yaprak, 31 satır, 200x130, (150x75) mm ölçüsünde nesih hatla 17. yy.da istinsâh edilmiştir. Cilt mukavva alt üst kapak sertab ve miklepten oluşmaktadır. Sırt ve sertab siyah deri ile kaplıdır. Kapaklar mukavvadan ve üzerinde çiçek ve kurdale şeklinde şekillerle süslüdür. Şekillerin dışı kalın siyah, içi sarı, dışı turuncu, kalın boyalı şekillerden oluşan ebru ile süslüdür. İç kapaklar sadedir. Varaklar cetvelsiz olup nadiren sayfa boşluklarına şerhler yapılmıştır.

Başı birinci nüsha ile aynıdır.

وامّا غيره فالنوع منه كالمرأة بلو فرق في اللفظة او نحوها للنوع وكذا
 دحرجة واحدة للمرئة ولطيفة او عبهما للنوع وكذا البوا في والله اعلم بالحقايق والله اعلم
 والله بما لم ماتمت.

209 Şerhu'l-İzzî

Râşit Efendi Eki 11284

Bu eser, Zencânî olarak tanınan ‘Abdülvehhâb b. İbrâhim (ö. 660/1261)⁷⁸ tarafından te’lif edilmiştir. Eser, Zencânî’nin daha önce te’lif ettiği “Tasrîfü's-Zencânî” isimli eserin bu defa yine kendisi tarafından şerh edilmiş şeklidir.

Bu nüsha, 39 yaprak, farklı satır sayısında, 210x155, (bbxbb) mm ölçüsünde ta’lık hatla 1563’de istinsâh edilmiştir. Cilt alt ve üst kapaktan oluşmakta ve mukavvadan sade balmumu rengindedir. Sırt kısmı siyah deri ile kaplı olup iç kapaklar sade beyazdır. قال diyerek önce metin yazılmış sonra اقله diyerek şerh yapılmıştır.

⁷⁸ bk. s. 116.

قال اعلم ان التصريف في اللغة التغييرو في الصناعة لحويل الاصل الواحد : Başı
 الامثلة مختلفة لمعان مقصودة لا لخصل الابها اقوله اعلم ان حملة من جمل العلوم الادبية
 علم التصريف و للتصريف معنيان لغويّ وصناعيّ والتصريف في اللغة المعيير ومنه
 تصريف الرباسع و هو تحويل رماض حال الى حال جنوبا شمالا وحيّا و دبورا.

مع الوصف يفير الواحدة كود خرجته وخرجته شديد للون بمائة وهذا : Sonu
 الكلام في شرح الكتاب تم الكتاب بعون الله الملك الوهاب شرح سنة 971

210 Şerhu'1 -İzzî

2.Nüsha

Râşit Efendi Eki 26202/2

Bu nüsha, 31b-98b yaprak, farklı satır sayısı, 203x148,(bbxbb) mm ölçüsünde ta'lık hatla istinsâh edilmiş olup nüshanın sonu eksiktir. Siyah deriden alt ve üst kapak-tan oluşmaktadır. Kapaklar çevresinde çift sıra âletle yapılmış cetveller vardır. Oval şem-se ve ucunda salbek mevcuttur. Şemse ortasından ve salbek ucundan kapakların kenarları-na çizgiler uzanmaktadır. Köşebent kenarları süslüdür alt kapağın şemsesi kırılıp düşmüş-tür. Sayfalar cetvelsiz olup sayfa boşluklarında şerhler vardır. Kâle ve kıvlu'lar kırmızı yazılmıştır.

قال اعلم ان التصريف في اللغة التغييرو في الصناعة لحويل الاصل الواحد : Başı
 الامثلة مختلفة لمعان مقصودة لا لخصل الابها اقوله اعلم ان حملة من جمل العلوم الادبية
 علم التصريف و للتصريف الرباع وبه تحويلها من صال الصببو باوشحالا و صادودو
 بوا باواعلم امر من علم يعلم و فيه ضهبر مستز فاعل له .

Sonu eksik olup söyle bitmektedir.

ومن المصدر الثانى الوى فيه التالى علم مصدر

211 Şerhu'l-Emsile

Râşit Efendi Eki 11287/6

Bu eser, Lâlî Aḥmed Çelebi b. Muşṭafa es- Saruḥânî (ö. 971/1563) ⁷⁹ tarafından te'lif edilmiştir. Eserin başında bir mukaddime vardır fakat ilk yaprağı eksiktir. Konu olarak cümle i' râbları üzerinde durulmaktadır.

Bu nüsha, 89b-104b yaprak, 23 satır, 200x193, (150x80)mm ölçüsünde nesih hatla istinsah edilmiştir. Balmumu rengi deriden alt ve üst kapaktan oluşmaktadır. Kapak çok yıpranmıştır. Sırt bordo deri kaplı ve yırtık durumdadır. Şemseler kopmuş ve düşmüştür ancak yerleri bellidir. İç kapaklar sade beyaz üzerine kırmızı noktalardan oluşmaktadır. Varaklar kırmızı cetvellidir. İç kapaklar kırmızı beyaz noktalıdır. İç yapraklar ise sade beyazdır.

الحمد لله الذي جعل اذهان المنذ المذ اين مزينا بالمتال والصلوة على محمد :
الموصوف باحسن الحصال وعلى اله وصحبه الذي يقع بينهم الانفصال نرجو اشفاعتهم
الى الله الفنى المنعال سيّد احمد بن مصطفى الشهير بلالي ائى هذه الاورق للمبتدئين
الطالبين باستعانة...

بالتركي يردم اتمسن برحاضر اركماحك زمانده و ثلاثة منها للمؤنث
المخاطبة وهي لا تنصري لما تنصر الا تنصرن وعلامة صيغة نهى الغائب المعلوم من
الثلاثى والمحمر دان يجى على صيغة المضارع الغائب بزيادة لما في اول له ويجزم
اخره ومن غير السلاتى كذا لك.

⁷⁹ Lâlî diye tanınan Aḥmed Çelebi b. Muşṭafa, aslen Saruḥanlı olup kadılık yapmıştır. H. 971 yılında vefât etmiştir. Eserlerinden bazıları şunlardır: Şerḥ Kaşide el- Burde, Tuhfet el- Havâs fi't- Tercemeti Durreti Gavâs el- Ḥarîrî, Mu'cem el-Ḥavâ'id. (bk. Hediyet el-Ārifin, I, 145; Mu'cem el-Müellifin, II, 177; Keşf ez-Zunûn, II, 177.)

212 Şerhu'l-Emsile

Râşit Efendi Eki 26117/3

Bu eser, Şeyh Hülûsî olarak tanınan Muştafa b. Muhammed İstanbulî (ö.1215/1800)⁸⁰ tarafından te'lif edilmiştir. Cümle i'rabları üzerine kaleme alınmış bir eserdir.

Bu nüsha, 157b-196b yaprak, 25 satır, 233x150, (135x76) mm ölçüsünde nesih hatla 'Osman Efendi tarafından 12 Mart 1800'de istinsah edilmiştir. Mukavva alt üst kapaktan oluşan cildin sırt ve kapak etrafı siyah deri ile kaplıdır. Kapak gri, turuncu ve siyah renklerden oluşmakta ve su yolu işlemelidir. İç kapaklar sâde hâkî renk varaklar ise cetvelsizdir.

Başı: هذا بسم الله الرحمن الرحيم شرح امثله . الحمد لله الذي صرف قلوب المسعودين الى مرضاته في الماضي والماضي والجمال والا ستقبال والصلوة على رسوله الذي شرح صدور امته بالعلوم والمثال وعلى اله واصحابه المقربين نور الوصال باحسن الحضال آتينا آنية الائمة يداويها...

Sonu: تم الكتاب بعون الوهاب نرجوا منه الثواب الهام اغفر لمؤلفه وشارحه و كاتبه ولمن طالع عنه ولجميع المؤمنين والمؤمنات برحمتك يا ارحم الرحمين والحمد لله رب العالمين شفاعت اسم يسكن مصطفىا ونتمه كانت عثمان و15 عاون شوال سنة

1241

213 Zıyâül- Kûlûb ve Tenvîrü'l Maḫsûd

Râşit Efendi Eki 21482/7

Bu eserin müellifi tesbit edilememiştir. Müellif eserde cümle i'rabları ve sarf konularını ele almış ve bu konularla ilgili açıklamalar yapmıştır.

Bu nüsha, 176b-181a yaprak, 21 satır, 120x165, (bbxbb) mm ölçüsünde nesih hatla yazılmıştır. Cilt Mukavva alt ve üst kapaktan oluşmakta olup kapak ve sırt kısmı siyah

⁸⁰ bk. Hediyetü'l- Ârifin, 2,454; Keḥḥâle, 12, 283.

deri ile kaplıdır. Kapaklarda herhangi bir süsleme yoktur. İç kapaklar sadedir. Varaklar cetvelsiz olup satır aralarında ve boşluklarda açıklamalar yoktur. Varak etrafı cetvelsiz olup şerh yapılmamıştır.

الحمد لله الملك الصلوة والسلام على حبيب ربّ الكرام واله و صحبه الناحين
 بسبعة جيب ذى الكرم و بعد فاعلم انه اذ جاء جملة بعد اخرى فالحال بينهما عطف الثانية
 على الاول ولا فاستمع ماسورت لك من الكلام بارن ملك العلام على شرح هذا
 المرام...

بعون الله الملك الوهاب والصلوة على محمد سيد الانام واله واصحابه الكرام عنه: Sonu:
 يد الحقير العباد مذب المعان ابراهيم بن المصطفى المدفون في التراب في السنة اربعين
 واحد و مائة و الف في وقت الظاهر في مدرسة مالك غازى والحمد لله رب العالمين تم
 تم.

214 et-Taşrif

Râşit Efendi Eki 820/3

Bu eserin müellifi belli değildir. Müellif eserde, fiiller , fiillerin i'âl ve ibdal ka'ideleri vb. sarf konularını ele almaktadır.

Bu nüsha, 48b-78a yaprak, bxb. Satır sayısı, 170x110, (100x50) mm ölçüsünde nesih hatla Hâfız 'Abdurrahmân Resmi b. Hacı Muhammed tarafından 1740 tarihinde istinsah edilmiş olup alt ve üst kapaktan oluşan cilt çok yıpranmış durumdadır. Kahve rengi deri kaplama olan cildin derileri dökülmüş sadece alt mukavvalar kalmıştır. İç kapaklar balmumu rengi sadedir. İlk sayfa çift cetvelli ve serlevha yeri ayrılmış ama boş durumdadır. Diğer sayfalar kırmızı cetvellidir.

الحمد لله ربّ العالمين والصلوة والسلام على محمد واله اجمعين و بعد
 فانّ كلّ كتمر اشتقاقية ان يحرّ ماصيه المف والمذكر الغائب عن وف ذائد بسمى مجرّوا

واصلها وان ائتمل عليه فبسمي مزيدا فيه و واناوة والمحرو ان كان ماضيه المفر
والمذكر الغائب.

سموه الحقيق حافظ عبد الرحمن رسمي بن الحاجي محمد غفر الله ونوبهما Sonu:
و ستة عيو بهما ستة ثلث وخمسون ومائة والف ...

215 el-Vâfiye fî Şerhi'ş- Şâfiye.

Râşit Efendi Eki 26435

Bu eser, İbnü Mollâ olarak tanınan Aḥmed b. Muḥammed el-Ḥalebî (ö.813/1410
'dan sonra)⁸¹ tarafından 1410 yılında te'lif edilmiştir. Eser, sarfla ilgili olup İbni Ḥâcib'in
Şâfiye isimli eserinin şerhidir. Şâfiye büyük ve kalın yazı ile yazılmış satır aralarına şerh-
ler yapılmıştır. Varak boşluklarında ve satır aralarında açıklamalar mevcuttur.

Bu nüsha, 231 yaprak, 10 satır, 200x160, (135x95) mm ölçüsünde nesih hatla
1838'de istinsâh edilmiştir. Alt üst kapaktan oluşmakta ve kapaklar siyah, koyu kahve
rengi, açık kahve rengi ve bal mumu olmak üzere dört farklı renk deriden oluşmaktadır.
İç ka-paklar da parçalanmış durumdadır. Yaprak kenarları cetvelsizdir.

Baş: و به الحمد لله تنزه ذاته عدة التصريف و الانتشاب والانتعاه و تعدّس
النحويل والعيوب والاعباللة وتحير في ادراكه اهله زمان الماض والحاه....

Sonu: واما الحروفا فلم نكتب مشهابا لذاء عن بلى و ذلك لمجئ الامالة وغير اله و
على لقولهم اليك وعليك وحذ لكونه بجمعنى الى تم بعون الله الملك الوهاب سنة

⁸¹ bk. Keşfü'z- Zünûn, II, 1021.

216 Şerhu'l-Mağşûd

Râşit Efendi Eki 26117/1

Bu eser, Şeyh Hülûsî olarak tanınan Muştafa b. Muḥammed İştanbulî (ö.1215/1800) tarafından te'lif edilmiştir. Eser , İmâm-ı 'Azam'a nisbet edilen "Mağşûd" isimli eserin şerhidir. Mağşûd'un babları fiillerin tasnifleri tek tek ele alınmış ve açıklanmıştır. Mezid fiillerin ne anlama geldikleri yeni oluşan fiillerin nasıl kullanıldıkları üzerinde geniş açıklamalar yapmaktadır.

Bu nüsha, 1b-113b yaprak, 19 satır, 233x150, (135x76) mm ölçüsünde nesih hatla 'Osmân Efendi tarafından 3 Nisan 1802'de istinsâh edilmiştir. Mukavva alt üst kapaktan oluşan cildin sırt ve kapak etrafı siyah deri ile kaplıdır. Kapaklar gri turuncu ve siyah renklerden oluşan su yolu işlemelidir. İç kapaklar sâde hâkî renk varaklar ise cetvelsizdir.

Başı: الحمد لله الذي جعل العربية مفتاح الكلام و صير ما الة لتحقيق المقام والصلوة والسلام على جبيه محمد سيّد الانام و بعد فيقول الفقير الى الله الغنى مصطفى بن محمد المدعو بالشيخ الخوصى عاملة الله تعالى بالطفر الجلى والخفى لمارأيت كتاب المقصود للامام الاعظم والهمام الاقدم كاسف الهموم رافع الغموم افضل الائمة على العموم سراجال الأئمة على العموم سراج الأمة و مقدى الائمة امامنا نعمان بن ثابت الكوفي عليه رحمة الوافي طيب الله ...

Sonu: الحمد لله الملك العلام والصلوة والسلام على خير الانام وعلى اله واصحابه الكرام الهم اغفر لمؤلفه وساوحد و كابنه و لمن نظر وطالع منه امين كمل الكتاب من يوم اخر شهر ذى القعدة سنة ستة عشر ومأتين والى الف 1216 .

İKİNCİ BÖLÜM

BELÂĞÂT

217 el-Aṭvel fî Şerhi Telhîsî'l Miftâh

Râşit Efendi 1002

Bu eser, İsferaînî olarak tanınan İsmâüddîn ibrahîm b. Muḥammed b. ‘Arabşâh (ö. 945 /1536)⁸² tarafından te’lif edilmiştir. Eser, “Telhîsü'l-Miftâh” isimli eserin şerhidir. Beyan ilmini açıklayarak başlayan eser bir çok beleğatlı sözü incelemektedir. Ayrıca eserde Telhîsü'l Miftâh’ın edebi açıdan değerlendirilmesi yapılmaktadır.

Bu nüsha, 307 yaprak, 33 satır, 244x149, (194x87) mm ölçüsünde nesih hatla istinsah edilmiştir. Alt üst kapak sertab ve miklepten, kırmızı deriden oluşan cildin kapakları ve miklep etrafı, geniş zencirekli ve kapaklar köşebentlidir. Her iki kapakta da dikdörtgen ortası bombeli içi mavi yıldızla bitkisel figürlü, kenarları tıgılı şemse vardır. Şemsenin iki ucuna bağlı çiçek motifli salbekler vardır. İlk varakta güzel bir serlevha mevcuttur. Koruyucu kap yeşil, açık mavi ve turuncu su yolu işlemeli olup etrafı koyu kahve rengi deri kaplamadır. Koruyucu kabın ağız kısmında şöyle yazmaktadır: **على اطول**

تلخيص المفتاح لعصام بن اليسى

⁸² İbrâhîm b. Muḥammed ‘Arabşâh el- İsfarayînî H.873 (m.1468) yılında Horasan’ın İsfarayin Karyesinde doğdu. Ömrünün son yıllarında Semerkant’ı ziyaret etti. Orada H. 945 (m.1578) yılında vefât etti. Eserlerinden Hâşiye ‘alâ et-Tenzil Şerh el-‘Avâmil hatırlatılabilir. (bk. Keşfü’z-Zunûn, 2,1372; Şezarât,VII, 291; Hediye, I,2 6 el-A‘ lām, I,66; Mu‘cem el- Müellifin, I,101; GAL, II, 410-411.)

الحمد لله على كلِّ حال و بعد فيقول المعبد الى الله الغني ارهم بن عرشناه :Başı:
الاسوانى عصام الدين ان افضل بايتمسكن في تحصل لكمال ورميل ما يتوثلبه الى نبيل
خيرالله له ورعرز مانعتصم للتر في ال...

ربنا اللهم بارك فيما رزقت. ولما نصنع اشجارا او رفذت ومتع بطلالها Sonu:
الطلبنى. وارق من خلوه ثمارع الحاجرین والغابین. آمین بارک العالمین لم یکتب
الاطول على المفتاح تلخص لعصامالدين.

218 Delâilül- ‘İcâz

Râşit Efendi 997

Bu eser, Cürcânî olarak tanınan ‘Abdülkâhîr b. ‘Abdurrahmân (ö.748 /1345)⁸³ tara-fından te’lif edilmiştir. Eser, ‘icaz üzerine kaleme alınmıştır. Cümleler ele alınmış, cümlelerin ‘icazı üzerinde durulmuş açıklamalar yapılmıştır. Mevcut duruma göre sözün nasıl söylenmesi gerektiği üzerinde duran me‘âni ilmi ile ilgili bir bölüm de yer almaktadır.

Bu nüsha, 123 yaprak, 27 satır, 215x118, (167x70) mm ölçüsünde nesih hatla Muhammed ‘Alî b. Muştafa el- Halebî tarafından 1768’de istinsâh edilmiştir. Cilt alt üst kapak sertab ve miklepten siyah deriden oluşmakta ve cilt etrafı iki iç, iki dış çizgi ile cetvellidir. İki cetvel arasında kalın yaldızlı zencirek vardır. Köşebentte şemse ve salbek yoktur. Sertab yaldızlı noktalar ile süslenmiştir. İç kapaklar ebru ile süslenmiştir. Eser serlevhalı olup çok güzel bir süsleme bulunmaktadır. Varaklar çift çizgili ve çizgiler arası yaldızlıdır.

الحمد لله رب العالمين حمر الشاكرين بحمد على عظيم ازل الحدثان....و :Başı:
بعد فاننا اذا تصفحنا الفضارل لنعرف شارلها في الشرق. و تبين موافعها من العظم ولعلم
و جدنا العلم اولاهها بذلك واو لصاهنالک.

⁸³ bk. s. 2.

تم دلائل الاثبات الاعجاز في المعاني محمد بن علي بن مصطفى بن الحاج: Sonu:
 احمد الحلبي منشأ و مولداً و القسطنطيني قزراً و بلداً جعل الله تعالى أخراه خيراً من
 اولاه وفي مقبل السعادة الأبدية مشواه وذلك في العشر الأول من صفر الخير 1182 سنة،
 اثنين وثمانين ومائة والى من هجرة من بين قلوب السعداء الف تم.

219 Şerhu Risâletü'l-İsti'âre

Râşit Efendi 990/5

Bu eser, Kul Aḥmed, Aḥmed b. Muḥammed (ö.785/1383)⁸⁴ tarafından te'lif edilmiş olup edebiyatla ilgilidir. Eser, Ebü'l Kâsım el-Leysî es- Semerkândî'nin "Risâletü'l-İsti'âre" isimli eserini şerhidir.

Bu nüsha, 78b-86b yaprak, 25 satır, 200x111, (143x57) mm ölçüsünde nesih hatla müellifin kendi hattıyla istinsâh edilmiştir. Alt üst kapak sertab ve miklepten desenli mukavvadan oluşmaktadır. Bal mumu rengi mukavva üzerine dışta siyah yeşil ve içte turuncu olmak üzere oval şekiller vardır. Sırt sertab ve cilt etrafı kahverengi deri ile kaplıdır. İç kapaklar sade turuncudur. Koruyucu kap, su yolu işlemeli turuncu beyaz mavi kahve rengi renklerden olup oval gri renkli şekillerden oluşmaktadır. Ağız kısmında şöyle yazmaktadır:

عصام على رسالة الوضعية و حسن زيار على العفام

الحمد لله المجد والصلوة على رسوله محمد وعلى اله واصحابه بين الازل
 الى الابد، بسم المص رحه الله تعالى اولا تمنا وعملا بموجب الحديث وعقيه بالحمدلة
 اقتداء بكتاب الله تعالى وتمينا باسلوب الحكيم وامنتا لبالحديث....

⁸⁴ Mantık ve fıkıh âlimi olan Kul Aḥmed b. Muḥammed H.758 (m.1383) tarihinde vefât etmiştir. Hâşiye 'alâ Fevâ'id el-Fenariyye ve Şerḥ Durer el-Buhur önemli eserlerindendir. (Keşfü'z-Zunûn, I, 845; Hediyye, I, 115; el-A'lâm, I, 225.)

ورعاية لمطابقة مضعى الحال. وانا الحضير الفقير قول احمد بن محمد بن Sonu:
 حضر عنف الله ولويه التى حملتها قطم ندا و قلوب ابائنه رسل العفور الرحيم المبادل
 للسيئات حستان بكرمه ولطفه العاميم.

220 Şerhu Risâletü'l-İsti'âre

2. Nüsha

Râşit Efendi 27041

Bu nüsha, 19 yaprak, 17 satır, 254x145, (160x75) mm ölçüsünde nesih hatla 1826 senesinde istinsah edilmiştir. Son yıllarda tamir yapıldığı anlaşılan cilt siyah meşinle kaplanmış, alt ve üst kapaktan oluşmaktadır. Cilt tamirat sırasında sanatsal değerini yitirmiştir. İç kapaklar açık yeşildir. Varaklar cetvelsiz olup satır aralarında ve sayfa boşluklarında şerhler vardır.

يقول العبد المفقر الى الطاف ربّه الخفيه عصام الدين بن فحمد حفهما مغفرته
 الجلية ان احسن مايزاد به النعم الوفيه وبدفع به التالئة في النكرة والعشية الحمد لوهاب

تمت هذه النسخة المباركة على يد العبد الفقير الى مولاه الغنى احمد ابن على Sonu:
 الناصح في حصرة الامام. الاعظم البغدادي سكنا والخيفي وقت الضحي في يوم الاثنين
 في اول يوم من شهر رمضان عفى الله له ولوالديه ولاستاذيه والمعمير ولمساخرو لمن
 احسن اليه يصره بعيون نفه و جعل يومر حيرا من امسه واسه في طاول 1242 آمين تم
 تم.

221 Şerhu Risâletü'l-İsti'âre

Râşit Efendi Eki 11233

Bu eser, Hüseyin b. Muştafa, İbni Qaratepeli (ö.1191 /1777)⁸⁵ tarafından te'lif edilen edebiyatla ilgili bir eserdir. Eser, Maḥmud b. 'Abdullah el- Anṭākî'nin "Risâletü'l-İsti'âre" isimli eserin şerhidir.

⁸⁵ bk. Hedyyetü'l Ârifin ,I ,327; Mu'cem el- Müellifin, IV, 62.

Bu nüsha, 24 yaprak, bb satır sayısı, 225x150, (bbxbb) mm ölçüsünde nesih hatla yazılmıştır. Cilt alt üst kapak sertab ve miklepten oluşmakta ve alt ve üst kapak yeşil miklep beyazdır. Sırt ve sertab deri kaplıdır. İç kapaklar sade beyazdır. Varaklar cetvelsiz olup sayfa boşluklarında şerhler vardır.

الحمد لله امن الحقا ثقا والصلوة على شيخ با على الذائق وعلى اله
المجردين عن ملائم العلائق وبعد فيقول العبد المفتقر الى الطاق ربه الحفيته ابن قره دبه
لى حقها مغفرته الحلبية ان رسالة الاستعارة للمولى

يشكر الناس ربّ من يقولون سبحانه ربّنا ربّ العزة عما يصفون وسلام
على المرسلين والحمد لله رب العالمين سنة اربع وثلاثين بعد مأتين والاف من هجرة سنة
تم 1243

222 Şerhu Risâletü'l-İsti'âre

2.Nüşa

Râşit Efendi 27021/1

Bu nüsha, 1b-51a, yaprak, 15 satır, 170x120, (120x55) mm ölçüsünde nes-ta'lık hatla 1751'de istisah edilmiş ve alt üst kapak sertab ve miklepten oluşmaktadır. Cilt mukavvadan olup sarı açık mavi ve balmumu renklerden suyolu işlemelidir. Sırt sertab ve kapak kenarları koyu kahverengi deri kaplıdır. Miklep süslemesi kapaklardan farklıdır.

Baş 1. nüsha ile aynıdır.

تم اعلم انهم قد اطبقوا اعلي ان المجان واللتابة ابلغ من الحقيقة والتصرج
لكونهما كدعوى الشئ ببينة حنامية ولختم الكلام بحمد الله الذى بجلاله ليتم الصّالحات و
على رسوله واله افضل التحيات تم تم.

223 el- Kelimâtü't-Ṭayyibât

Râşit Efendi 685/5

Bu eserin müellifi tesbit edilememiştir. Eser, kısa ve veciz hadisleri ve Kelâm-ı kibar dediğimiz güzel sözleri ihtiva eder ve bu sözlerin anlamları üzerinde duran bir risâledir.

Bu eser, 19a -20a yaprak, bb satır sayısı, 210x150, (150x85) mm ölçüsünde nesih hatla Seyyid Muhammed el-Hüseynî tarafından istinsah edilmiştir. Ebru süslemeli mukavvadan alt üst kapak sertab ve miklepten oluşmakta olup sırt ve sertab kısmı siyah deri ile kaplıdır. İç kapaklar sade beyazdır. Ön iç kapakta fihrist yer almaktadır.

Başı: لو كشف الغطار ما امرذت بقينا الناس ينام فاذا اماتوا انيته موالناس بزمانهم اشبه
منهم بابائهم ما هلك امرئ و عرفه قدرة قيمة كل امرئ ما احسنه منه عرف تفسير فقد
عرف ترتب و من كلامه المرو لجنورا تحت لسافه من عذب...

Sonu: تمت الكتاب الكلمات الطيبات على قائله بالتحیات والتسليمات على يد
العبد الفقير السيد محمد الحسينى.

224 Şerhu Risâletü'l-İsti'âre

Râşit Efendi 27041

Bu eser, İsferâyîni olarak tanınan İsamüddin İbrâhim b. Muhammed (ö.945/1536)⁸⁶ tarafından te'lif edilmiştir. Eser, Ebü'l-Kâsım el-Leysî es-Semerkandî'nin "Risaletü'l-İsti'âre" isimli eserinin şerhidir.

Bu nüsha, 19 yaprak, 17 satır, 245x145, (160x75) mm ölçüsünde nesih hatla 1826'da istinsâh edilmiştir. Cilt alt üst kapaktan mukavvadan olup kahverengi, siyah ve beyaz renklerden oluşan ebru süslüdür. Sırt siyah deri ile kaplıdır. İç kapaklar ise sade kırmızı kartondur. Varaklar cetvelsizdir.

⁸⁶ bk. s. 20.

حمد من احسن حبال البلاغة بمزايا مقتضي المقام بحيث يزيدك وجهه حسنا Başı: انام زدته نظراً ببذل الاهتمام اعلی.....و بعد فيقول العبد الفقير السيد محمد صادله بن السيد عبد الرحيم المفتی.

في البداية والنهاية للعبد الف بو تجارك نام الفراغ من ما جمع من الف ائد Sonu: رحاء ان يجعل له يوم الجزاء، زهرا فطاف لعل الناظر المصف يصد، الحمد من وصمه الالتفات ويذكر الجامع بدعاء صالح ينفع بقى الحوة الممات تم تم.

225 Şerhu Risâletü'l-İsti'âre

Râşit Efendi 27021/2

Bu eser, İbni Karatepeli, Hüseyin b. Muştafa (ö.1191/1777)⁸⁷ tarafından te'lif edilmiştir. Eser, Hüseyin b. İsmâil el-Ğonevî'nin "Risâletü'l-İstiâre" isimli eseri üzerine yazmış olduğu şerhin bazı bölümlerine yine kendisi tarafından yapılmış hâşiyesidir.

Bu nüsha, 53b-73b yaprak, 15 satır, 170x120, (115x73) mm ölçüsünde istinsah edilmiştir. Cilt alt üst kapak sertab ve miklepten oluşmaktadır. Kapaklar mukavvadan olup açık sarı, mavi ve balmumu renklerle ebru süslemelidir. Sırt sertab ve kapak kenarları koyu kahverengi deri kaplıdır. Miklep işlemesi kapaklardan farklıdır. Varaklar cetvelsiz olup kâğıtlar parlak ve samanî karışıktır.

Başı: الحمد لله ربّ العالمين والصلوة على محمد واله اجمعين امّا بعد فقد كنت شرحت الاستعارة للحمود الانطاكى اختصاراً موجزاً ولما كان غير الفهم للطلاب اردت ان ابين بعض المفصلات بعون الله تعالى وبه حسبه و نعم الوكيل.

Sonu: الحاشية برحمة الله تعالى على يد اضعف العبد حسين ابن اسماعيل القنوى في سنة ثلاثة وخمسون ومأتين والف.

⁸⁷ bk. s. 114.

226 el- Gavsiiyye

Râşit Efendi 617/4

Bu eser, İsfahanî olarak tanınan Kemâleddîn İsmâ‘il tarafından te’lif edilmiştir. Eser, tasavvuf üzerine kaleme alınmış olup liderlik, önderlik ve liderlerde bulunması gereken vasıflar üzerinde durmaktadır. Eserde tasavvufi olarak değerlendirmeler yapılmaktadır. Eser baş kısmından eksiktir.

Bu nüsha, 14a-15b yaprak, 21 satır, 177x105,(bbxbb) mm ölçüsünde ta’lık hatla istinsah edilmiştir. Ebru işlemeli alt üst kapak, sertab ve miklepten oluşmaktadır. Sırt kısmı kahverengi deri kaplıdır. İç kapaklar sadedir. Koruyucu kap ebru işlemeli olup etrafı ve ağzı kahverengi deri kaplıdır ve deri üzeri zencireklidir.

Baş1: مَرْمَانَ لَا غَرُوضَ بِشَرْنَبُ إِلَى غَرَضِ رَسَالَةٍ لِرَبْطِ طَلْعِ الْحُلُولِ الْإِجْلِ
المَصْرُوبِ. سَتْرِيْلَا وَ لَيْلِهِ وَلَوْ فَانَعِ وَالْحُرُوبِ.

Sonu : كَرَمًا وَانْه تَرَمَّا يَزِينُ مَا فَتْه. وَنَطَمْتُ حَزْلَةً وَتَلَكَ اللهُ وَرَفَعْتُ بِرَغِيَّةٍ
الْكَمَالِ وَ اللهُ الْكَرِيمُ الْمَتَقَالِ.

227 Tuḥfetü’n-Nemliyye

Râşit Efendi 26900/1

Bu eserin müellifi hakkında herhangi bir bilgi yoktur. Eser, Sekkākī’nin “Miftāḥu’l-‘Ulūm” isimli eserinin “İhrācü’l-Kelām ‘alā Muktezā ez-Zāhir” başlıklı bölümü üzerine sual cevap şeklinde te’lif edilmiş bir risâledir. İman konusu üzerine Qur’an-ı Kerimde geçen âyetlerle ilgili sorular sormakta ve cevaplar vermektedir. Varlığın ve yokluğun tartışıldığı varlığın isbatının üzerinde durulduğu bir eserdir.

Bu nüsha, 1b-10b yaprak, 13 satır, 200x140, (bbxbb) mm ölçüsünde nesih hatla 17.yy.’da istinsah edilmiştir. Müstensih hakkında bilgi yoktur ve sonu eksiktir. Siyah deriden alt ve üst kapaktan oluşmaktadır. Cildin günümüzde tamir gördüğü ve sanatsal

değerinin korunmadığı görülmektedir. İç kapaklar sade açık pembedir. Eser serlevhasız olup varaklar kırmızı çizgi ile cetvellidir.

الحمد لله حق حمده والصلوة على محمد رسوله و عبده وعلى اله الطيبين و:Başı:
صحبہ الصابرين اما بعد فهذه تحفت تمليية الى سدتكم السيئة العلية فالمامل
منكم ان تنظر واليها تنظر القبول حتى يتميز عندكم السائل والمسؤل قال صاحب المفتاح
بعد اتمام كلامه في اخرج الكلام على مقتضى الطابر.الكلام فقد ثبت ان بينه الاية مثال
للمطلوب فان اعترض معرض...

الكلام فقد ثبت ان بينه الاية مثال للمطلوب فان اعترض معرض ناظراً الى طابه: Sonu:
الكلام غافلاً عن مفهومه و قال قولهم ولبئس ثروا.

228 Hāṣiye ‘alā Şerhi Miftāhu’l-‘Ulūm

Râşit Efendi 1007

Bu eser, Muşannifek olarak tanınan ‘Ali b. Muḥammed b. Maḥmūd el-Bistāmī (ö.875/1470)⁸⁸ tarafından te’lif edilmiştir. Eser, Miftāhu’l-‘Ulūm isimli eserin üçüncü kısmı üzerine Seyyidü’ş-Şerif Cürċānī’nin yazdığı “el-Mıṣbāḥ” isimli şerhin ḥāṣiyesidir. Bu eserde Miftāhu’l-‘Ulūm daha ziyade edebi sanatlar, me‘āni mecaz , kinaye açısından ele alınıp sanatsal değeri incelenmektedir.

Bu nüsha,180 yaprak, 25 satır, 182x130, (132x74)mm ölçüsünde ta’lık hatla istinsah edilmiştir. Cilt koyu kahverengi deri alt ve üst kapaktan oluşmaktadır. Sırt kırmızı deri kaplı miklep ise açık kahve rengidir. Sadece kapaklar üzerinde soğuk baskı ile yapılmış yapraklı bitki figürlü şemseler vardır. Miklepte de yuvarlak süslemeler vardır. İç kapaklar sade turuncudur.

نحمدك يا من علمت سراق له. بائه عن لحول حول بتأتى العبارات والا
شارات والقطعة حون معارخ اعتلابه السنة الحقائق والمحازات والكنايات و

⁸⁸ bk. s. 63.

الاستعارات اما بعد فيقول العبد الفقير المفتف الى الله الفتى شيخ على بن محمد مجد الدين اثنه و مئى النطاني وفقه الله لماكبر و يرضاه.

في كتاب البرن من منطق الشفاء كل ما يكون ادركه صعبا تسميه علما و كل Sonu: ما يكون اوراكه سهلا نسميه بوفه وليكن الله اخر الكتاب والحمد لله لهم الصواب.

229 Şerhu Miftāhu'l-‘Ulūm

Râşit Efendi Eki 1015

Bu eser, Kāşī İmādüddīn Yaḥyā b.Aḥmed (ö.745/1344'den sonra)⁸⁹ tarafından te'lif edilmiştir. Eser, Sekkākī'nin Miftāhu'l-‘Ulūm adlı eserinin şerhidir. Sekkākī'ye göre belâgat, “konuşan kişinin mānaları ifade etme hususunda öyle bir meleke kazanmasıdır ki, bununla terkiplerin hakkını verir, teşbih, mecaz ve kinaye çeşitlerini maharetle kullanır.” olarak tanımlanmaktadır.

Bu nüsha, 189 yaprak, 29 satır, 217x143, (164x85) mm ölçüsünde nesih hatla istinsâh edilmiştir. Bitkisel motifli ebru işlemeli alt üst kapak sertab ve miklepten oluşmaktadır. Sırt ve sertab kahve rengi deri ile kaplı iç kapaklar sade beyaz mukavvadır. Serlevha ve varaklarda cetvel yoktur.

وبه اللون والتوه اللهم من قصر ارباب المعانى عن وصف يدابع صفاته و كلّ
لسان الفصى عند شروق انوار غطمة واته. وطاح عبادات البلغا عند ثلألانوار شمس
جلاله وتحير نفوس العلمانى اورك حقيقه كماله بأمن شكونواله مقتضى كل طال. و حمد
افضاله موجب كل معال. اما بعد فان المقتقر الى الله الغنى محي ابن احمد الكاش. اجري
الله لسانه مالميون سبس نجاته . و القى في جناحه ما نصير وسيلة لارفع درجاته.

⁸⁹ bk. Mu‘cem, XIII, 184; el-A‘lām, IX, 162; Suppl., II, 295.

والقيب ايل فنعيج اذا استنطقته و سور اكب . واحمم اذا خاطبته وسور اهيل .
 والاري مو العسل والخبتر سامجستر مز التموع و عيرع و اشارته اى اجنبته و الحدتل
 و العوامل.

230 Ta'liġāt 'Alā Şerhi'l-Miftah

Râşit Efendi 610/1

Bu eser, Cürcânî olaraktanın Seyyid eş-Şerif 'Ali b. Muḥammed (ö.816 /1413)⁹⁰ tarafından te'lif edilmiştir. Eser, Sekkākî'nin "Miftāhu'l-'Ulūm" isimli eseri üzerine yazılmış şerhin hâşiyesidir.

Bu nüsha, 199b-238a yaprak, 21 satır, 172x127, (bbxbb) mm ölçüsünde nes-ta'lîk hatla istinsah edilmiştir. Yeşil meşin kaplı alt üst kapak sertab ve miklepten oluşmaktadır. Koruyucu kap ebru işli kenarları ve ağzı kahverengi deri kaplıdır. İç kapaklarda yeşil meşin kaplı olup eser serlevhasız ve varaklar cetvelsizdir.

و به نستعين لك اللهم الحمد والمده وعلى رسولك وآله واصحابه الصلوة و
 الخية مخلبة المبايل كزوة صفة لقسم و نصبه حالا من الفهر المنسوب في جعلهما او
 مفعولا شانيا للجعل و نراول او نقلطواالنان معنى اما بر اول فلا مختلط المنائل...

تمت لتابه وتمت افارته والله الموفق للسداد و صلى الله على خير خلقه
 محمد وآله الطيبين الطاهرين اجمعين.

231 Şerhu Ādābi'l-Cedel

Râşit Efendi Eki 9329/2

Bu eser, İsfērāyīnī, Ebū İshak İbrāhim b. Muḥammed (ö.945/1536)⁹¹ tarafından te'lif edilmiştir. Eser Ādābü'l-Cedel isimli eserin şerhi olup münākasa kuralları ve

⁹⁰ bk. s. 2.

⁹¹ bk. s. 29.

münâkaşanın nasıl olacağı üzerinde durmakta, tartışmanın verimli olabilmesi için karşımızdaki kişiyi önce iyice dinlememiz gerektiğini ifade etmektedir.

Bu nüsha, 15b-21b yaprak, 15 satır, 217x150, (145x90) mm ölçüsünde nes-ta'lık hatla istinsah edilmiştir. Bordo renk deriden alt ve üst kapaktan oluşmaktadır. Cildin tamir gördüğü ve sanatsal değerinin korunamadığı görülmektedir. Kapaklarda herhangi bir süsleme yoktur. İç kapaklar sade beyazdır.

الحمد لله الذي لامانع لعطائه ولا معارض لقيائه ولا مناقص لانشاءه والصلوة
على سيد انبيائه وسند اصفلئه وعلى اله واصحاب اوله اوليائه اما بعد فقد كتب عدة من
السطور مع قلة البضاعة وكثرة السطور في علم المناظرة والاداب وقد قصدت الان
شرحها بعون الملك الوهاب احمدك يا مجيب...

باب اداب البحث اذ لامزيد عليها من الله التوفيق لاطهار الحق والهام و
الصواب في كل باب والحمد لله على التمام وعلى برسولة واله وافضل السلام انتحب هذه
الرسالة من النسخة التي نقلت من بنسخة المص تحت تامنا بعون الله الملك الوهاب في
يوم اثنين.

232 el-Müstatraf fî Külli Fennin Müstazraf

Râşit Efendi 592

Bu eser, İbşîhi olarak tanınan Muḥammed b. Aḥmed el-Ḥatîb (ö.850/1446) tarafından te'lif edilmiştir. Eser, 84 babdan oluşmaktadır. 1.bab İslâm esasları ve ona ulaşma, 2. bab akıl zeka ve ahmaklıktan, 3. bab Kur'an'ın fazileti Allah'a yakın olma ve büyük sevaplardan, 4. bab ilim, edeb ve âlimin faziletinden, 5. bab edeb ve hükmü, 6. bab fazilet, 27. bab ucup ve kibir, 43. bab hicab ve öne geçme, 84. babta ise müellif namazın fazileti ve Rasulullah'ın şefaati konularını ele almaktadır.

Bu eser, 481 yaprak, 27 satır, 260x150, (180x90) mm ölçüsünde nesih hatla 7 Temmuz 1570'de istinsâh edilmiştir. Siyah deriden alt üst kapak sertab ve miklepten

oluşmakta olup kapaklarda baskı ile yapılmış kırmızı yaldızlı şemse ve şemşelerin uçlarında salbekler vardır. Miklepte de yuvarlak yaldızlı ve tıgılı bir işleme mevcuttur. Sertab kırmızı deri ile yamalı olup sertab süslemesinde sağdan sola ve soldan sağa Allah yazısı göze çarpmaktadır. İç kapaklar sade turuncudur. Koruyucu kap mukavva olup ağız kısmı ve koruyucu kap kenarları bordo deri ile kaplıdır. Ağız kısmında şöyle yazmaktadır: المستطرف في كل فن مستظرف Eser serlevhalı olup varaklar cetvelsizdir.

Başı: الحمد لله الملك العظيم القلي الكبير. الغنى الخמיד. اللطيف اما بعد فقد رأيت جماعة من دوي الهمزة جمعوا السكينة من الاداب و حكم. ولسبطوا محلبادات في التواريخ واسواد والاخبار.

Sonu: اغفر كمايته ولو لقد ولما لکه ولمن قراقيد ودعى لصر بالمعرفن. انسى و كان الفرع من ذلك في يوم الجعل. البارک الثالث من صفر الخير الاتمر اليمون من شهور سنة 987 احسر الله عاعة في خير لفرامين.

233 el-Müstatraf fî Külli Fennin Müstazraf

2.Nüsha

Râşit Efendi Eki 1402

Bu nüsha, 208 yaprak, 25 satır, 292x203, (220x125) mm ölçüsünde nesih hatla Ebu Zeydi'l-Ezherî tarafından 31 Mart 1691'de istinsâh edilmiştir. Mukavvadan ebru işlemeli alt üst kapak sertab ve miklepten oluşmaktadır. Sırt ve sertab kahverengi deri ile kaplıdır. İç kapaklar ise sade beyaz kağıttır.

Başı 1. nüsha ile aynıdır.

Sonu: القرآن من كتابته يوم السبت المبارك في أول شهر رجب القرد سنة الف و مائة و اثنين على يد كاتبة الفقير. البرّ الازمیری الفقير زيد الازمری...

234 Rebîu'l-Ebrâr ve Nuşûşu'l-Aḥbâr

Râşit Efendi 622/1-2

Bu eser, Cârullâh Ebü'l- Kâsım Maḥmud b. 'Ömer (ö.538 /1143) tarafından te'lif edilmiştir. Eserin başında konu fihristi vardır. Eserde eğitim öğretim ve siyaset, ceza ve mukafaatın ölçüsü, müslümanların Allah'a ve Rasulüne itaatleri, doğruluk ve hakkın gerekliliği gibi konular işlenmektedir.

Bu nüsha, 2 cilt olup 1. cilt: 2+271 yaprak, bb satır, 247x173, (bbxbb) mm ölçüsünde nesih hatla istinsah edilmiştir. İkinci cilt 259 yaprak, 21-30 satır, 282x186, (195x122) mm ölçüsünde nesih istinsâh edilmiştir. Kırmızı deriden alt üst kapak sertab ve miklepten oluşmaktadır. Cilt etrafı baskılı cetvellidir. Kapaklarda dikdörtgen biçiminde yanları ve uçları bombeli yaldızsız şemseler vardır. Salbek mevcut değildir. Miklepte yuvarlak ve uçları sivri baskılı süsleme vardır. İç kapaklar hâki renktir koruyucu kap ebru süslemeli olup ağız kısmı ve kenarları kahverengi deri kaplı ve etrafı zencireklidir.

Baş1 الحمد لله الذي استحار لبوحيات المحامد مما اسبع عليهم من نعمه النواد
الغوايد حمد ملاء ذات الرجوع و طلاع ذات الصدع الي ان يبلغ رضاه و لقضو موجب
حقه و مقتضاه والصلاة على المرسلين....

Sonu: كتب الجزء الاول من كتاب ربيع الاسرار. و يتلو في الجزء الثانى باب
الحزّ والشرف و علوّ. الخطر والقدر والرياسة والحياة والجعبية والاحتسام والشهرة.

235 Nefāyisü'd-Dürer fi Ḥavāsi'l- Muḥtaşar

Râşit Efendi 542

Bu eser, Yūsī olarak tanınan Ebu 'Ali Nureddīn Ḥasan b. Mes'ud en-Naḥvī el-Lügavī (ö.1110/1699) tarafından te'lif edilmiştir. Eser, Telhīsü'l-Miftāh üzerine Ebū 'Abdullāh Muḥammed es-Sünūsī'nin yazdığı şerḥin hâşiyesidir.

Bu nüsha, 123 yaprak, 29 satır, 230x160, (178x103) mm ölçüsünde nesih hatla 18 Ağustos 1700'de istinsâh edilmiştir. Mukavvadan ve ebru işlemeli alt üst kapak, sertab ve

miklepten oluşmakta olup gri ve mavi tonlar ağırlıktadır. Cilt kenarları sırt ve sertab kırmızı deri ile kaplıdır. İç kapaklar ise turuncudur.

Başı: قال الشيخ الفاضل النحوي اللغوي سيدنا ابو علي القوي الحمد لله الناطق له
بالربوبية اثره الظاهر. السابق بكل وحسببيه ورسول الرحمة.... اما بعد فهذه نخايس
الدرر في خواصي المختصر جعلته بعون الله تعالى

انتهى الكتاب المبارك الحمد لله و حسن عرنه و صلى الله عليه واله وصحبه وسلم
و بان.... ثالث من ربيع اول في شهر اثنان عشر ومائة والف غفر الله لكاتمه و لمن
فرافيه ولوالدينا و والديهم ولكاقه المسلمين لكلمات.... غفر الله وصحبه اجمعين و سلام
علي المرسلين والحمد لله تم.

236 el-Egāni'l Kebīr

Râşit Efendi 598/1-2

Bu eser, İsfehānī, Ebü'l Ferec ' Ali b. Hüseyin el- Kuraşī (ö.356/966)⁹² tarafından te'lif edilmiştir. Eser, toplumsal olayların şarkı ve şiir yoluyla anlatıldığı bir eserdir. Eserde toplumun problemleri ve yaşayış şekilleri görülebilmektedir.

Bu nüsha, 2 ciltten oluşmaktadır. 1. cilt 66 yaprak, 41 satır, 350x210, (240x130) mm ölçüsünde nesih hatla istinsah edilmiştir. 2. cilt, 656 yaprak, 41 satır, 350x210, (240x130) mm ölçüsünde nesih hatla 21 Ekim 1715'te istinsah edilmiştir. Birinci cilt kırmızı tek parça deriden alt üst kapak, sertab ve miklepten oluşmakta olup kapaklar, sertab ve miklep cetvelli ve zencireklidir. Şemse salbek ve köşebent yoktur. İç kapaklar siyah olup herhangi bir işleme yoktur. 2. cilt kırmızı deri kaplı alt üst kapak sertab ve miklepten oluşmaktadır. Cilt etrafı cetvelli olup kapaklar ve miklep zencireklidir. Zencirek ve çizgiler cetvellidir. Sertab noktalarla süslenmiştir. Koruyucu kap,

⁹² bk. Mu'cem, VII, 78; Līsān el-Mizān, IV, 221-222; GAL, II, 99; Keşfü'z- Zünūn I, 129.

mukavvadan ebru işlemeli, çevresi ve ağzı kahverengi deri ile kaplı, güzel bir şekilde serlevhalıdır.

Başı: قتله الحاوت بن ظالم المرّی. قال: ابو عبده كان الذى هاج بن الامر بن الجدادى ابن طالم وحالدى حففران خالدا اعار على زهط الحارن بن ظالم من بنى يوبوع بن غيظ ابن هقه وهم فواد\ يقال له حرض فقاتل الرجل حتى اسرع والحادث يومقو علام....

Sonu: اخو الحذاء الدابع بن كتاب الاغانى الجامع وهذا خوما اللغة ابو القدج على بن الحسين الاصْبَهَانِى رحمه الله صلى الله على محمد وعلى اله في يوم الاثنين المبارك ثانى عشرين شوال سنة سبع وعشرين ومائة والف.

İkinci cilt:

Başı: هذا الفه على بن الحسين بن محمد القریشی الكتاب المصرف بالاصبهانى. وجمع ما حضره وامكنه جمعه من الاغانى. العربية قديمها وحديثها وسب كل ماذكره منها الى قايل سعره و صانع لحنه طريقته من ابقاعه واصعه . التى ينسب الهما من طرقية واشترك ان كان بين المستعنين فيه على شرح لذلك و تلخيص.

Sonu: تم الجزء الثانى بحمد الله وعونه وحسن توفيقه و صلى الله على وتيلوه ان شا الله تعالى في الذى بعده ذكر مقتل خالد بن جعفر ابن كلاب والحمد لله وحده تم.

237 Elf Leyle ve Leyle

Râşit Efendi 614

Bu eserin müellifi hakkında bilgi bulunmamaktadır. Eser, bin bir gece masallarından bir parçadır. Meşhur doğu klasiklerinden olan bin bir gece masallarında, Kral ile Şehrazad arasında geçen olaylar anlatılmaktadır

Bu nüsha, 152 yaprak, 15 satır, 193x150, (135x95) mm ölçüsünde nesih hatla kaleme alınmıştır. Cilt alt üst kapak sertab ve miklepten oluşmaktadır. Kapaklar mukavvadan olup kapaklar sırt ve sertab ebru süslemelidir. Süslemelerde kullanılan renk kahverengidir.

İç kapaklar sade sarı mukavvadır. Koruyucu kap ebru işlemeli kenarları ve ağız kısmı siyah deri ile kaplıdır. Deri üzeri yaldızlı zencirekli ve varaklar cetvelsizdir.

و صلى الله على سيدنا محمد وعلى اله وصحبه وسلم دئماً ابداً الى يوم
الدّين آمين آمين وحسبنا الله و نعم الوكيل لاحولاً ولا قوة الا بالله العلي العظيم قالت
فلما سمع المذكر شاهر يازاده حديث المالك شاذخت والوار يد الوزير تعجب غاية
العجب وقوب شهراد من قلبه و كبرت في عينه و قال والله مثل هذه....

فلما كانت الليلة الغالبة قالت دنيا دار لا حتهاشهرازاد بالله عليكم يالحتاه ان
كئى غير نايمه فالمتي فالمتي لنا حديثكي قالت نعم حباً و كرامه.

238 Şerhu Ferāidi'l-Avā'id

Râşit Efendi 1001/2

Bu eser, Kul Aḥmed olarak tanınan Aḥmed b. Muḥammed (ö.785 /1383)⁹³ tarafından te'lif edilmiştir. Eser, zenginliğin önemi, tavuklar ve köpekler, eşekler, inekler tavşanlar gibi uysal hayvanlar ve güvercinler aslanlar gibi birçok hayvandan bahsetmek-te hayvanları konuşturmakta veciz sözlerle mesajlar vermektedir.

Bu nüsha, Ebü'l-Ḳāsım el-Leysī es-Semerkindī'nin Risāletü'l-İsti'āre Ferāidü'l-Avā'id isimli eserinin şerhi olup 21b-30b yaprak, 21 satır, 205x140, (bbxbb)mm ölçüsünde nes-ta'lık hatla Maḥmud b. 'Osmān tarafından 1619'da istinsah edilmiştir. Mukavvadan ebru süslü alt üst kapak sertab ve miklepten oluşmaktadır. Sırt ve sertab siyah deri iç kapaklar turuncu mukavvadır. Koruyucu kap ise yine ebru süslü mukavvadan olup kap çevresi ve ağzı siyah deriyle kaplıdır.

⁹³ bk. s. 157.

الحمد لله المجد والصلوة على رسوله محمد، وعلى اله وصحبه من الازل الى
الايستمل المص اولا تيمنا، وعملا بموجب الحديث وعقبة بالمحمد له اقتداء محمىل لكتاب
اليه وبنا بالسواب.

تمت الكتاب بعون الله الملك الفقير الحقيف ابارحه الله حسين بن
محمد غفر الله لهما في شهر رجب في يوم الاثنين في وقت الضحى في مدرسة الحص
المنصور سنة ستة وثمانين و الف 1086

239 el-Risālatü's- Seyfiyye

Râşit Efendi 617/5

Bu risale, Mecdî b. ‘ Abdullâh el-Edirnevî (ö.999 /1590) tarafından te’lif edilmiştir. Risalede kılıcın parlaklığını yıldızlara, yıldızları da çokluk bakımından ilme benzetmekte, kılıcın gücü ve ilmin gücü üzerinde durmakta ilmin gücünün kılıcın gücünden daha etkili olduğu sonucuna varmaktadır.

Bu nüsha. 16b-19b yaprak, 15 satır, 177x105, (bbxbb) mm ölçüsünde nesih hatla istinsah edilmiş olup sonundan eksiktir. Mukavvadan olan cilt lale motifli ebru işli alt ve üst kapaktan oluşmaktadır. Sırt kahverengi deri ile kaplıdır. İç kapaklar sade beyazdır. Koruyucu kap da mukavvadan olup yüzeyi ebru işli kenarları kahverengi deri kaplı ve üzeri yıldızlı zencireklidir. Ağız kısmı yine kahve rengi deri kaplıdır. Risale serlevhasız ve varakları cetvelsizdir.

الحمد لله الذي سلّ سيوف الادلة الساطعة بحجا فاطعة معروضا مسنونا .
وشهر صوارم الدلائل القاطعة نصوصاً ساطعه منصوحاً نطنونا . والصلوة على النبي
الذى قال انابنى اليف وعمد في عمد الاعاء قواطع الظلم والحيف.....

يفرّ من تعره كلّ من المتركين وجعلناها برجو ما للشياطين ويمتنع النظر اليه
غرايب بمعارصين.

240 el-Risāletü's- Seyfiye

Râşit Efendi 617/12

Bu risale, Fevrî, Aḥmed b. ‘ Abdullāh el-Müftî (ö.978/1571) tarafından te’lif edilmiştir. Risalede Fevrî, kılıcın parlaklığını yıldızlara, yıldızları da çokluk bakımından ilme benzetmekte ve kılıcın gücü ve ilmin gücü üzerinde durmaktadır.

Bu nüsha, 51a-57a yaprak, bb satır, 177x105,(bbxbb) mm ölçüsünde nesih hatla istinsah edilmiştir. Mukavvadan olan cilt lale motifli ebru işli alt ve üst kapaktan oluşmaktadır. Sırt kahverengi deri ile kaplıdır. İç kapaklar sade beyazdır. Koruyucu kap mukavvadan olup yüzeyi ebru işli kenarları kahve rengi deri kaplı, üzeri yıldızlı zencireklidir. Koruyucu kabın ağız kısmı yine kahverengi deri kaplıdır. Risāle serlevhasız ve varakları cetvelsizdir.

الحمد لله الذي ستر بمعروض توفيقه سيوف الافكار والضائر فقطعت بان
طاعنه التى: ندب اليها عباده مفترصته عليها تم وواجبته. وسلّ عن عمد الغفلة و العطلة
مواضحي الافهام...و بعد فان السيوف في حنادس الوفابع. الغير اتم بيان فاطع وان كان
في اوساط الناس...

وعامل الرمح معمولاً. وما اصبح القلم اميناً والسيوف للفتح صمينا. يرحم الله: Sonu:
عند اقال اميناً تم.

241 Sirru'l- Edeb fî Mecārî Kelāmi'l-‘ Arab

Râşit Efendi 562

Bu eser, Sa‘ ālibî, ‘ Abdülmelik b. Muḥammed b. İsmāil en-Nīsābūrî (ö.429 /1037) tarafından te’lif edilmiştir. Müellif, eserde eşyalar ve özellikleri, farklı renklerin oluşumu, hayvanların halleri ve durumları, hikayeler, toplum, çocuk, ziraat, arılar, farklı eğitim kuralları gibi konularını ele almaktadır.

Bu nüsha, 68 yaprak, 25 satır, 208x127, (153x76) mm ölçüsünde nesih hatla İsmā‘ il b. Ḥalīfe tarafından 1748’de istinsâh edilmiştir. Cilt bordo deriden alt üst kapak sertab ve

miklepten oluşmaktadır. Kapaklar şemseli bitki figürlü yıldızlı şemse uçlarında yine yıldızlı oval salbekler vardır. Cilt etrafı yıldızsız soğuk baskı ile cetvellidir.

اما بعد حمد الله على الابه و الصلاة على محمد واله فان من احب الله تعالى
 احب رسوله محمد المصطفى صلى الله عليه وسلم ومناحب الرسول احب العرب ومن
 احب العرب والعجم ومن احب اللغة العربية عنى بها وثابر عليها وصرف همه اليها
 ومن هذه الله للاسلام...

هذا احزما وجد من رسائل الشيخ ابى العلا احمد ابن عبد الله بن سليمان التمنو
 حى المعرى رحمه تعالى وقد بجز بحرین هذه النسخة نهار الاربعاء الثالث يوم من شهر
 رجب الفرد سنة اثنين وستين ومائة والف.

242 Ma‘āhidü’t-Tensîş ‘alâ Şevāhidi’t -Telhîş

Râşit Efendi 1004

Bu eser, ‘Abbasî (Abbādî) ‘Abdürrahîm b. ‘Abdurrahmân (ö.963/1555) tarafından te’lif edilmiştir. Eser, balāğatla ilgili olup “Telhîsü’l miftāh” isimli eserde geçen şāvaḥid beyitlerin şerh ve tahlilidir. Eserde İmrul Kays, Ebu Temam , Ferezdak, İbni Bābek, Sul-ṭan ‘Abādi, Ebu ‘Alel el-Muarri, Dırar, Aḥtal, ‘Abdullāh b. Hemen, Züheyr b. Ebi Selma, İbni Ceyş, el-Ḥariri gibi bir çok şairin şiirleri de yer almaktadır.

Bu nüsha, 4+468 yaprak, 23 satır, 285x13, (205x92) mm ölçüsünde ta’lık hatla Seyyid Ḥalil b. Kāra Muşṭafa tarafından 1749’da istinsah edilmiştir. Alt üst kapak sertab ve miklepten, kırmızı tek parça deriden oluşmaktadır. Cilt alt ve üst kapakta oval yapraklı altın yıldız işlemeli şemseler vardır. Şemselerin ucunda küçük ve şemseye birleşmemiş salbekler vardır. Miklepte de yuvarlak uçları sivri yıldızlı işleme vardır. Cilt etrafı yıldızsız zencirekli ve köşebentlidir. Koruyucu kap siyah deriden, etrafı yıldızlı zencirek-
 li ve ağız kısmında şöyle yazmaktadır: معاهد التنصيص على شواهد التلخيص

İç kapaklar sade saman kâğıttır. Başta üç varaklık bir indeks vardır. Her sayfa 50 kareye bölünmüş kareler içinde konu ve sayfalar yazılmaktadır. Kareler çift çizgili olup araları

yaldızlıdır. Kitabın başında güzel bir serlevha vardır. Varaklar çift cetvelli ve cetveller arası yaldızlıdır.

الحمد لله الذي جعل العقل معنّاح العلوم ومدرك معاني المنطوق والمعهوم. و Başı: مشأبيان المحقق الموسوم. وبعد كان الفقير الحقير المعرف بالعجرف التقصير. نظ الله اليه بعين العفو والغفران. ورضي عنه اتم الرضوان.

و قد فرغت بموئة الله تعالى من نسخة يوم الجمعة في اوائل شهر محرم الحرام Sonu: سنته ثلاث وستين ومائة والـف و انا الفقير اليه اسبحانه السيد خليل الشهم بابن قرا مصطفى عفى الله عنهما والمسلمين تمنيه و كرامة آمين وصلى الله على سيدنا محمد و على آله وصحبه اجمعين.

243 el-Risāletü'l- Şem'iyye

Râşit Efendi 617/1

Bu risale, el-Mecdî olarak tanınan Muḥammed b. 'Abdullāh el-Edirnevî (ö.999 /1590)⁹⁴ tarafından te'lif edilmiştir. Eserde sözün belâğatı üzerinde durulmakta ve belâğatın söze gücünü kazandırdığı ifade edilmektedir.

Bu nüsha, 1b-8b yaprak, 15 satır, 177x105, (bbxbb) mm ölçüsünde ta'lık hatla istinsah edilmiştir. Mukavvadan olan cilt lale motifli ebru işli alt ve üst kapaktan oluşmaktadır. Sırt kahverengi deri ile kaplıdır. İç kapaklar sade beyazdır. Koruyucu kap mukavvadan olup yüzeyi ebru işli kenarları kahverengi deri kaplı üzeri yaldızlı zencireklidir. Ağız kısmı yine kahverengi deri kaplıdır. Risale serlevhasız ve varakları cetvelsizdir.

الله ولي الذين امنوا يخرجهم من الظلمات الى النور. الحمد لله الذي خلق: Başı: السماوات والارض و جعل الظلمات النور. والشمس ضياءً و القمر نوراً لان يغرب الظلام والدليور. مابعد يا من يتوضح عنى صفت الشمع. فاستمع لما يتلى عليك بلاشمع.

⁹⁴ bk. Keşfü'z-Zunûn, I, 874.

والصلوة على نبي مكرم. محمد الذي مهونور حديقة عين الوبالعجم و على آله Sonu: المطر الذي مموبياض النسان الاسور الاوحر. و سلم تسليمًا لثيراً.

244 el-Risāletü'l- Şem'iyye

Râşit Efendi 617/2

Bu risale, Ümmü Veled-Zâde olarak tanınan 'Ali b. 'Abdül'azîz (ö.980/1572)⁹⁵ tarafından te'lif edilmiştir. Eserde sözün belâğatı üzerinde durulmakta ve belâğatın söze gücünü kazandırdığı ifade edilmektedir.

Bu nüsha, 9a-10b yaprak, 15 satır, 177x105, (bbxbb) mm ölçüsünde nes-ta'lık hatla istinsâh edilmiştir. Mukavvadan olan cilt lale motifli, ebru işli alt ve üst kapaktan oluşmaktadır. Sırt kahve rengi deri ile kaplıdır. İç kapaklar sade beyazdır. Koruyucu kap da mukavvadan olup yüzeyi ebru işli kenarları kahverengi deri kaplı ve üzeri yaldızlı zencireklidir. Ağız kısmı yine kahverengi deri kaplıdır. Risale serlevhasız ve varakları cetvelsizdir.

الله ولي الذين امنوا يخرجهم من الظلمات الى النور. الحمد لله الذي خلق : Başı : السماوات والارض وجعل الظلمات النور. والشمس ضياءً و القمر نوراً . مابعد يا من يتوضح عنى صفت الشمع. فاستمع لما يتلى عليك بلا شمع.

بشرى بخير يا اولى الانصار. قد حاركم نورا من الانوار ولو نطقر يوما Sonu: لقاتل اظنكم. تخالون انى من حذارا الروابكى فلا تحسبوا ومعى لو صدوحدثه. فقد ترفع الاحداف من كمر الصنحك. تمت الشمعية.

⁹⁵ bk. Keşfü'z-Zunûn Zeyli, I, 565.

245 Keşfü'l-Muammā 'an Mes'ele'ti'l-İsmi ve'l-Müsemmā

Râşit Efendi 610/5

Bu eser, Şihâbüddîn Ahmed b. Muhammed el-Hafâcî (ö.1069/1658) tarafından te'lif edilmiştir. Eser, dört babdan oluşmaktadır. Birinci babda hak mezhepler mutalââ edilmektedir. 2.babda Allah'ü te'alanın doksandokuz ismi ve bunların sırlarından bahsedilmektedir.

Bu nüsha, 120a-124a yaprak, 23 satır, 245x135, (170x75) mm ölçüsünde nesih hatla 'Abdülkâdir el-Bağdādî, tarafından 1658'de istinsah edilmiştir. Cilt alt üst kapak sertab ve miklepten oluşmaktadır. Cilt etrafı soğuk baskı ile cetvelli olup iki cetvel arası kalın zincireklidir. Şemse salbek ve bordür gibi süslemeler yoktur. İç kapaklar koyu yeşil renk kâğıt kaplamadır.

يا من تبارك و تبركت اسماءه في القدم قبل ان تنتبه عين العناص من سنة .Başı:
العدم. صلى وسلم على اشرف المرسلين و بعد فهذا كشف المعمي عن مسألة الاسم
وللسمى. التي صعبت على الفحول .ووقفت وراء ابوابها المقفلة سائلة العقول.

هذه المسئلة سائل فقيهة. منها مالو قال اسمك طالق هل يقع ير الطلاق ام لامنها لو
قال باسم الله لافعلن كذا هل يكون يمينا املا وندا و نأمن اسم به.

246 Risāle 'alā Dībāceti'l-Muṭavvel

Râşit Efendi 992/2

Eserin müellifi hakkında bilgiye ulaşılamamıştır. Eserde, me'ânî, güzel fikirleri orta-ya çıkarma, bedî', kinaye yoluyla murat edilen fikirlerin ortaya çıkması konu ediliyor. Eserde bazı kelimeler ve terimler açıklanmaktadır. Örneğin gâzi kelimesini ele almış ve Allah'ın düşmanları ile Allah yolunda savaşan, Allah rızasına ulaşan kişi olduğu anlamını kaydetmiştir.

Bu eser, 121b-137a yaprak, 18 satır, 182x130, (125x75) mm ölçüsünde nesih hatla istinsah edilmiştir. Mukavvadan ebru işli alt üst kapak sertab ve miklepten oluşmaktadır.

Sırt ve sertab kahverengi deri ile kaplıdır. Koruyucu kap mavi ton ağırlıklı ebru işli, ağız siyah deri kaplıdır. Eser serlevhasız ve cetvelsizdir.

الحمد لله شيوع بحث الشمية و التحميد في صدر المصنفات صار بحيث اغناناً
عن التعرض له مع ان الشادحدح تعرّض بحتهما في مقامه و سنورد باذن الملك العلامة
يناسب المعام فلنقصر هناك على تحقيق المعاني اللطيفة لل فقرات يشارك هناك ما
اللغة و بيان...

فاتني لم يدركني على طريق الكناية و له المنالى الملك الوهاب تم تعلق من
الاوراق على يد المعبد.

247 Ḥalbetü'l-Kümeýt fi'l-Edebi ve'n-Nevâdiri'l-Mütteallikâti bi'l

Ḥamriyyât.

Râşit Efendi 602

Bu eser, Nüvâcî olarak tanınan Muḥammed b. Ḥasan b. 'Ali el-Mısrî (ö.1454)⁹⁶ tarafından te'lif edilmiştir. Eserde şarap ve şarapla ilgili bilgiler anlatılmakta ve sonra şarap mecazi olarak ele alınmakta konu şarap üzerine değilde özellikle aşk ve tasvir konuları üzerine yoğunlaşmakta, belîğ bir şekilde aşk konusu işlenmektedir.

Bu nüsha, 291 yaprak, 21 satır, 210x150, (bbxhb) mm ölçüsünde nesih hatla Yūsuf b. Ğanem tarafından istisah edilmiştir. Cilt açık kahverengi alt üst kapak sertab ve miklepten oluşmaktadır. Cilt çevresi soğuk baskı ile cetvelenmiştir. Kapaklarda oval uçları ve yanları bombeli aralarında lale şekilleri olan şemseler ve salbekler vardır. Miklep daha açık kahverengi, deri olup baklava dilimi şeklinde, uçlarında lale motifli işlemelidir. Koruyucu kap ebru süslemeli olup kenarlar ve ağız deri kaplı olup ağız kısmında şöyle yazmaktadır:

حلبة الكميت في الادب لشمس الدين محمد بن الحسن النواجي

⁹⁶ bk. Keşfü'z Zünûn, I , 687.

اللهم صلى وسلم على سيدنا محمود وآله وصحبه وسلم الحمد لله الذي اداركو :Başı
الادب علي اهل الوق فما لواطرباً بتعموة الانشا. وبعد فقد سألني مئى امرمطاع و نجالفته
لاتسطاع. ان اجمع له مئى مقاطع الشرب نبيله دفيعة اليز رقيقة الحاشية.

الصلاة و السلام على يد فقير رحمة ربه ولطفر الفقير يوسف بن جانم :Sonu
الحنفي. لطف الله به والمسلمين وغفرله ولوالديه ولمزنظر- فر هذا الاب و سأل الله
تعالى المغفرة له ولكاتبه و جامعه ولمسلمين تم.

248 et-Tuhfetüs-Seniyye fî Şerhi'l-Hemziyye

Râşit Efendi Eki 1384

Bu eser, Cemālî olarak tanınan Şihâbeddîn Aḥmed b. Yūsuf el-Mālīkī (ö.1310 /1892) tarafından te'lif edilmiştir. Eser, İmām Būsīrī'nin "el-Ḳaṣīdetü'l-Hemziyye" isimli manzūmesinin şerḥidir. Müellif belağat'ın muktezi hâle göre söz söyleme sanatı olduğunu ifade eder. Belagat ve edebi sanatlar üzerine yazılmış bir eserdir. Ayrıca lafız ve māna ilişkisinden, Peygamber Efendimizin hayatından, güzel ahlakından bahseder.

Bu nüsha, 128 yaprak, 23 satır, 210x145, (162x103) mm ölçüsünde nesih hatla istinsah edilmiştir. Bordo deriden alt üst kapak sertab ve miklepten oluşmaktadır. Kapaklarda soğuk baskıyla yapılmış oval ve kenarları tahrirli, şemseli ve salbeksizdir. Tüm cilt etrafı iki sıra soğuk baskıyla yapılmış cetvellidir. Miklepte de yuvarlak ve tahrirli bir süsleme vardır. İç kapaklar sade beyazdır. Eser serlevhasız ve varaklar cetvelsizdir.

صلى الله على سيدنا محمد وآله وصحبه وسلم ، والحمد لله الذي افاض :Başı
فايض جوده على اعل العنايات فناد فوادهم بعداء مجحاله. اما بعد فانّ قد نبينا محمد
صلى الله عليه وسلم لايقدر. و كما لا تروصناتر. لاتحصر و مناقيه اشهر انا تذكر.

القصيدة الهمزية للعلامة شهاب الدين يوسف الجمالي جمال الدين السهير :Sonu
سبه الكريم بابن قيطع المالكي لا شعري البر ليعاد الله علينا و على المسلمين هي بركته

و بركات علوم في الوهاب والاخرة آمين منظمه من ابن الشخة في المعانى والبيان و
البديع.

249 Kitābü't-Temyiz fi'l-Muḥādarāt

Râşit Efendi 563

Bu eser, Hüseyin b. Faḥrüd-dīn b. Korkmaz İbni Ma'ān (ö. 1109/1697)⁹⁷ tarafından te'lif edilmiştir. Eser, 86 babdan oluşmaktadır. 1. babda akla övgü konusunu ele alınmış ve 12 fasıldan oluşmaktadır, 2. babda ilme övgü konusunu ele alınıp 15 fasıldan oluşmaktadır. 3. bab hilme övgü olup 31 fasıldan oluşmaktadır. Diğer bablarda müellif hayā, sabır, cesaret, edeb, sanatkarlık, kanaat, utanma, ziyaret, hidayet, ticaret, kadın, yolculuk ve ölüme övgü gibi konuları ele alınmıştır. Edebi sanatlar konular işlenirken sıkça kullanılmaktadır. Eserin başında bir fihrist vardır

Bu nüsha, 2+169 yaprak, 19 satır, 272x175, (202x150) mm ölçüsünde harekeli nesih hatla 21 Mayıs 1689 tarihinde müellifin hattıyla istinsah edilmiştir. Cilt kahverengi alt üst kapak , sertab ve miklepten oluşmaktadır. Sırt ve sertab kırmızı deri ile kaplıdır. Şemşeler, oval uçları çıkıntılı bitkisel figürlü yaldızlı, tahrirli ve tıgıldır. Kapaklarda salbek yoktur. Miklep yuvarlak şekilli ve tıgıldır. İç kapaklar sade sarı renktir. Eser, serlevhalı ve ilk iki varak hariç cetvelsizdir.

الحمد لله الذي اعطى كل خلقه ثم هدى. و صلى الله سيدنا محمد نبي الرحمة.
والهدى. واله واصحابه مصابيح الدجى. و سلم ما غاب نخم و بدى. و بعد فيقول العبد
المفتقر الى رحمة الله الرؤف.

من نسخة بخط مؤلفه في اوائل شهر شعبان المعظم لسنة مائة و الف هجرية.
والحمد لله رب العالمين. قال مؤلف هذا الكتاب الحمد لله على انعام ما قداولى. ثم صلاة
الحق. على سميع الخلق تمت بعون الله الوهاب.

⁹⁷ Mu'cem, IV, 40; Hediyye, I, 324; İzahü'l Mekkūn, II, 283; Keşfü'z Zūnūn, II, 283.

250 el-Mıṣbah fî Şerhi mifātihi'l-‘Ulum

Râşit Efendi 1012

Bu eser, Cürċânî olarak tanınan Seyyidü’ş-Şerîf ‘Alî b. Muḥammed (ö.816 /1413)⁹⁸ tarafından 1400’de te’lif edilmiştir. Eser, Sekākî’nin “Miftāḥu’l-‘Ulūm“ isimli eserinin serhidir. Belāğat konularını ele almaktadır.

Bu nüsha, 175 yaprak, 27 satır, 273x180, (187x115) mm ölçüsünde ta’lık hatla Huseyin b. Müfred tarafından 1429’da istinsah edilmiştir. Cilt alt üst kapak, sertab ve miklepten oluşmaktadır. Deniz mavisi ve beyaz renk zemin üzerine kapaklarda oval gri şekiller vardır. Sertab ve sırt kırmızı deri ile kaplıdır. İç kapaklar turuncu renktedir. Koruyucu kap ise mukavvadan olup turuncu beyaz su yolu işlemeli iki sıra gri yuvarlak şekillerle süslüdür. Ağzında şöyle yazmaktadır: شرح المفتا للسيد الشريف Varaklar cetvelsiz olup varaklar beyaz, saman rengi ve turuncu renklerden oluşmaktadır.

الحمد له اللهم على ما سيدنا الشرف و فايق المعان بحمد اللهم على ما بدبنا
اليه في وفايق المعان يندابع البيان واطلعنا عليه.....و بعد فند طال ما جال في صدرال
وار خلدی ان ارتيب للقسم الثالث فمتام الفلوم حرحا يذل صعابه و يمييطع.

و قد تجر الفراغ من تاليفه اواسط شوال من سنة ثلث وثمانمئة حسبنا الله
و نعم الوكيل كتبه تمت.

251 Tuhfetü’l-Aḥbāb

Râşit Efendi 610/1

Bu eser, Ebū Râşid olarak tanınan İbrâhim b. Şeyḥ İsmâil el-Enârî tarafından te’lif edilmiştir. Eser, muallaḳat’ı seb‘ a dan seçilmiş beyitlerden ve bu beyitlerin incelenmesinden ve edebi sanatlarının açıklanmasından oluşmaktadır.

⁹⁸ bk. s. 116.

Bu nüsha, 61b-131b yaprak, 19 satır, 210x155, (140x75 mm ölçüsünde nesih hatla istinsah edilmiştir. Eserin 1846'da kırâat kaydı vardır. Telhîsü'l-Mifâh ile şerhlerinde Muhtasar ve Muṭavvel'de geçen şevahid beyitlerin şerhi olarak hazırlanmıştır. Cilt mukavva alt üst kapak sertab ve miklepten oluşmaktadır. Sırt ve sertab kahverengi deridir. İç kapaklar sade kağıttır. Varaklar sarı ve beyaz olarak karışıktır.

Baş: بِسْمِ لَنَا فَهْمُ الْمَعَانِي وَالْبَيَانِ وَ نَوَّرَ صَدْرَ نَابِيْدِ اِيَعِ النِّعَمِ وَالْاِحْسَانِ صَلَّى
عَلَى نَبِيِّكَ الَّذِي عَجَزَ عَنْ مَعَارَصَتِهِ فَصَحَاءُ عَدْنَانَ وَعَلَى اَصْحَابِهِ الَّذِينَ عَلَبُوا بِالْفَصَاحَةِ
وَالْبَلَاغَةِ عَلَى بُلْغَاءِ فَحْطَانٍ وَبَعْدَ فَيَقُولُ اِلَى رَحْمَةِ الْبَارِي اَبُو رَاشِدٍ اِبْرَاهِيْمَ بْنِ الشَّيْخِ
اِسْمَاعِيْلَ الْاِنَّارِي لَمَّا ارَدْتَ اَنْ اَجْمَعَ اَبْيَاتَ تَلْخِيصِ الْمِفْتَاحِ وَ مَاذَكَرَ التَّعْتَازَانِي...

و قد ختمنا تدرين، المختصرله و لطفه وفضله والحمد لله في اليوم الخامس
بعد العصر من شهر جمادي الاخر من سنة ثلاثة وستين بعد المائتين والالف. في مدينة
قيصري.

252 Hüsni't-Tevessül ilâ Sınâati't-Teressül

Râşit Efendi 574

Bu eser, İbni Fehd olarak tanınan, Şihâbeddîn Maḥmūd b. Süleymân el- Ḥalebî (ö.1324) tarafından te'lif edilmiştir. Müellif , Qur'an ve hadislerden örnekler vererek edebi sanatlarla ilgili açıklamalar yapmaktadır. Ayrıca Qur'an-ı Kerim'in yüksek belâğatına ve 'icazına değinmekte ve Kur'anın 'icazını gözler önüne sermektedir.

Bu nüsha, 103 yaprak, 25 satır, 210x138,(136x74) mm ölçüsünde nesih hatla 'Abdurrahmân b. 'Abbâs tarafından 12 Zilka'ade 1117 H.'de istinsâh edilmiştir. Cilt ebru işli mukavvadan alt üst kapak, sertab ve miklepten oluşmaktadır. Sırt ve sertab deri kaplıdır. Koruyucu kap mukavvadan olup ebru işlemelidir. Kenarları ve ağzı deri kaplı ve deri üzeri kalın zencireklidir. İç kapaklar sade sarı renk mukavvadır. Varaklar kırmızı cetvellidir.

قال الشيخ الامام العامل الفاضل الكامل . جامع استات الفلصيل المتحمير بنعم: Başı: العلوم الحلايل. منها الاسلام والمسلمين. اما بعد حمد الله جاعل الانسان مخسواتحت اللسان محنوا من مواهب البلاغة في النطق بالمراتب الحسان والصلوة والسلام على سيدنا محمد المخصوص من معجر القرآن.

في تلك الانواع وذلك يحصل بالكلام المقبول دون المختار وفرغت من تعايقه: Sonu: بحمد الله تعالى و تبارك يوم الجمعة ثانی عشر من شهر ذی القعدة المياريك سنة الف و مائة و سبعة وعشر من لنا عبد الرحمن بن عباس ابن عبد الجاد بن محمد بن احمد بن محمد.

253 el-İzāh fî Şerhi'l-Makāmāt

Râşit Efendi Eki 21535/4

Bu eser, Nâsır b. 'Abdusseyyid el-Mutarrizî (ö.610/1213)⁹⁹ tarafından te'lif edilmiştir. Eser, şerhi'l makāmāt'ın cümlelerini tek tek ele almış cümleleri hem açıklamış hemde edebi sanatı üzerinde durmuş, edebi sanatlar hakkında bilgi vermiştir.

Bu nüsha, 239b-258b yaprak, 25 satır, 210x150, (150x75) mm ölçüsünde nes-ta'lîk hatla istinsah edilmiştir. Ebru işlemeli sarı renk mukavvadan alt ve üst kapaktan oluşmakta olup kapaklar bir hayli yıpranmış durumdadır. İç kapaklar sade beyazdır. Varaklar cetvelsiz olup parlak kâğıt kullanılmıştır.

يقول عبد الله الفقير اليه ناصر بن المطرّزى لجاز الله عنه الحمد لله المحمود: Başı: على جميع الالاء المسكور لحسن البلاء المعيو و في الارض والسماء الممدوح يا حسن الصقات الاسماء...

ثم سوا النبات حيّا لانه يكون بالمطر ثم اثعوا افسموا السحم والسمن حيا لا Sonu: ربما يكونا ر من البنات و وسو الذي اراوه الروه الراعى في قول له و منداب يا واسع المجال طويل الازيال تم.

⁹⁹ bk. s. 88.

254 el-Ḳāfiyetü'l Bedī' iyye

Râşit Efendi 1308/3

Bu eser, Safiyyüddin el-Ḥillî olarak tanınan, Lisānū'l-Edeb ' Abdülazîz b. ' Alî eş-Şafi'î (ö.750 /1349) tarafından te'lif edilmiştir. Eser, İmâm Būsîrî'nin "Ḳasîdetü'l Bürde" isimli eserine nazire olarak hazırlanmış 167 beyitlik bir ḳaşıde olup Rasulullah (s.a.v) medhedilmektedir. Genellikle her beyitte bir sanat işlemek suretiyle 151 edebî sanat zikredilmiştir.

Bu nüsha, 184a- 191a yaprak, bb satır, 2 sütun, 275x165, (168x87) mm ölçüsünde nesih hatla istinsah edilmiştir. Kırmızı tek parça deriden alt üst kapak, sertab ve miklepten oluşmaktadır. Cilt etrafı soğuk baskı ile cetvelli ve kapaklar ortasında şemseler mevcuttur salbek ve bordür yoktur. Miklepte de şemseye benzer işleme mevcuttur. Koruyucu kap mukavvadan ve ebru işlemeli olup ağız kısmı kenarları kırmızı deri kaplı deri üzeri zencireklidir. Kitap serlevhasız, iç kapaklar, sade fıstık yeşili rengindedir.

قال الشيخ الامام العالم العلامة حجة الوب لسان الادب عبد العزيز علي بن
علي بن ابي القاسم الشافى رحمه الله تعالى معارضا لصاحب البريئة بهذه القصيدة التى
بتتضمن صنائع بديع النظم المستنوع مبتدا يا بصناعة...

ولبعضهم هذه القايدة في الايام التى قصح بها روية المنام في كل وشهر
كان من الواحد الى الثلاثين يوم يا تاسع العشرين يا خليلى فاهنا ناطلة الناولي ثم
الثلاثون بلا مجاله صادقة علي لحل حاله تمت.

255 el-Muṭavvel fi Havāsī'ş-Şerḥi'l-Muṭavvel

Râşit Efendi 1003

Bu eser, Ḳırîmî olarak tanınan Aḥmed b. ' Abdullah (ö.862/1457' den sonra)¹⁰⁰ tara-fından 1452'de te'lif edilmiştir. Eser belâğatla ilgili olup Taftâzânî'nin yazdığı "el-

¹⁰⁰ bk. Mu' cem, I, 297; Keşfü'z-Zünûn, s. 192, 475; 1146, 1545, 1546.

Muṭav-vel” isimli şerhin hâşiyesidir. Me‘âni ve beyan ilmi üzerine kaleme alınmış bir eserdir.

Bu nüsha, 119 yaprak, bb satır sayısı, 270x12 ,(bbxbb) mm ölçüsünde nesih hatla istinsah edilmiş olup alt üst kapak sertab ve miklepten oluşmaktadır. Kapaklar, açık pembe, açık mavi ve siyah suyollu ve suyolları arasında oval şekillerden oluşmaktadır. Sırt, sertab ve kapak kenarları koyu kahverengi deri ile kaplıdır. Koruyucu kap açık mavi ve beyaz suyollu ortaları oval ve yuvarlak, içerisi gri dolgulu şekiller vardır ve ağzında şöyle yazmaktadır: كتاب المعول على المطول للعلامة الفاضل القريمجي: iç kapaklar sade ve saman rengidir.

وحاشية المولى احمد بن عبد الله: Kitabın başında bir açıklama olup şöyle yazmaktadır: القرى المتوفى سنة خمسين و تسعمائة اولهما الحمد لله الذى شرح صند و نابى رقم حقايق المعانى 990

الحمد لله الذى شرح صرورنا برقم حقايق. المعانى على حاشية الجنان.....و. Başı: بعد فهذه حواش رشجت من حياض اذهان الحداق من افضل الدكيا. ورتعت من رياض حنان السابق من اكمل الاصغياء و فوايد سمحت بها افيلة فحود العلما. و فوايد سحت على السنة.

قوله واما قوله تعالى ولو علم الله فيهم حتى الخير هذا ال سكال والجواب Sonu: عنه..... مخصص لا يتعز وافرأ وامت الحاسية الحلقة على المطول المسمى بالمبعول للفرمى .

256 Hâşiye ‘alâ Şerhi Miftāhu’l-‘Ulūm

Râşit Efendi 27410

Bu eser, Sirâcüddin Ebû Yâkub Yûsuf b. Ebi Bekir es-Sekkākī (ö.626 /1229)¹⁰¹’nin yine kendisi tarafından “Miftāhu’l-‘Ulūm” isimli eseri üzerine yaptığı şerhin hâşiyesidir. Me‘āni ve beyan ilmi üzerine kaleme alınmıştır. Eserin sonu eksiktir.

Bu eser, 166 yaprak, 31 satır, 234x152, (173x80) mm ölçüsünde nesih hatla 17. yy.’da istinsah edilmiştir. Kahverengi deriden alt ve üst kapaktan oluşmaktadır. Her hangi bir süsleme mevcut değildir. Cilt yıpranmış olup iç kapaklar sade sarı renkten oluşmaktadır.

و صلى الله على سيدنا محمد وعلى اله اللهم يسر ولا تعسر قوله المنا حقايق
المعانى وفايق البيان. الاقوب الى الفريق مطالقا لاحتاج ارادة معناه العر في اغنى القاء
الخبر في قلب العير بلا استفاضة فكرية منه الى تكلف.

قوله اللفظ الموضوع له ليت قد يحقيقت ان اللام الغاية لاصليه للوضيع فان
ماوضعله ليت الهيئة الحريه.....فلهذا صادت كلمة ليت حرفا لا اسما هذا على قانون
تقرير الفاضل.

257 Hâşiye ‘alâ Muhtasaru’l-Me‘ānī

Râşit Efendi 996/1

Bu eser, Hafidü Taftāzānī, Aḥmed b. Yaḥyā b. Muḥammed b. Mes‘ud (ö. 916 /1510) tarafından 1481’de te’lif edilmiştir. Eser, “Telḥīsü’l-Miftāḥ” üzerine Taftāzānī’nin yazdığı “Muhtasaru’l-Me‘ānī” isimli şerhin hâşiyesidir. Me‘āni ilmi üzerine kaleme alınmıştır.

¹⁰¹ Naḥiv, sarf, me‘ānī ve ‘arūz konularında eserleri olan Yûsuf b. Ebi Bekr, H. 555(m. 1160) senesinde Havârizm’de doğdu. Maḥmūd b. Âid’den ders almıştır. H.626 (m.1229) tarihinde vefât etmiştir. Muṣṭafa ez-Zehrâ ve Risâle fî ‘İlmel- Munâzara adlı eserlerini zikredebiliriz. (bk. Keşfü’z Zünûn, II, 1763; Şezerât, V, 122; Hediyye, II, 553; el-A‘lâm, VIII, 222; Mu‘cem el-Müellifin, XIII, 282; GAL, I, 294; Suppl., I, 515-519.)

Bu nüsha, 1b-43a yaprak, 27 satır, 25x140, (175x80) mm ölçüsünde nes-ta'lık hatla, 'Abdurrahmān el-Ḳırīmī, tarafından 1663'de istinsah edilmiştir. Mukavvadan ebru süslü alt üst kapak sertab ve miklepten oluşmaktadır. Sırt ve sertab kısmı kahve rengi deri kaplıdır. İç kapaklar samani renktir. Koruyucu kap ebru işlemeli olup kenar ve ağız kısmı kırmızı deri ile kaplıdır.

قوله بحمدك انما المحمود عليه سنانعت شراساً الصّدول و تنوير القلب و
قد قال الله تعالى لئن شكرتم لا زيدنكم لانويباجة القرآن المجيد موشخة.....

في المعانى والبيان والمنسوب الى جدى لال كاسمه المسعد و سعدا في
الجنان في شهور سنة ستة وثمانين وثمانمائة كتبه الفقير عبد الرحمن البقرير في زواجر
شهر رمضان من سنة اربع وسبعين في الف.

258 Risāle fī Haḳḳı Elfāzı'l- Mecāziyye

Râsit Efendi 27017/20

Bu eser, Hadimî olarak tanınan Ebū Sa' id Muḥammed b. Muṣṭafa (ö.1176/1762)¹⁰² tarafından te'lif edilmiştir. Eser, kelimelerin mecaz anlamları ile gerçek anlamları arasındaki ilişkiden bahseder. Mecazda söylenilen kelime değil kastedilen māna anlaşılır. Mecaz anlam kullanılırken çoğu zaman murad kelimelerin kullanıldığı asıl kastedilenin açıklama yoluyla anlaşıldığı ifade edilmektedir.

Bu nüsha, 94b-95a yaprak, 23 satır, 210x130, (180x110) mm ölçüsünde nesih hatla Simitçi-Zāde Meḥmed Edib el- Ḳayserī tarafından 1893'de istinsâh edilmiştir. Çok yıpranmış durumda olan cildin kapakları sade beyaz mukavva sırt kahverengi deri, sertab kareli bez, miklep yine beyaz mukavvadan oluşmaktadır. Koruyucu kap yoktur.

¹⁰² Mu'cemul Müellifin, XI, 301; Mu'cem et-Matbuat, s. 808.

اعلم ان الالفاظ المجازية و المسقارة اذا قصد تفسيرها بلغة اخرى مثل تعير: Başı: العربية بالتركية والفارسية فاما ان يعبر عنها بمايراد بها في تلك اللغة راعبا للحميرية التي اعتبرت فيها اولا مثل ان تفسير الاسد في قولك...

الفقير الحقير محمد بن علي الشهير بسميدى زاده الله في الذين زاده لسنة احدى Sonu: عشر و ثلاث مائة والف من هجرة من له الفسر والشر و آمين.

259 Risāle fī'l-Havāṣ ve'l-Mezāya

Râşit Efendi Eki 674/4

Bu risale , Kemal Paşa-Zāde, Aḥmed b. Süleymān (şeyḥu'l-İslām) (ö. 940/1533) tarafından te'lif edilmiştir. Eser, duygular üstün meziyetler ve vasıflar arasındaki ilişkiyi ve beyan ilmini ele almaktadır. Yine belâğat kitaplarının sözün anahtarının sahibi olduklarını ifade etmekte, seçkinlerin meziyetleri ve sözün rikkati üzerine değerlendirmeler yapmaktadır.

Bu nüsha, 32b-35a yaprak, 17 satır, 210x130, (150x70) mm ölçüsünde ta'lık hatla istinsah edilmiştir. Cilt kahverengi deri alt üst kapak sertab ve miklepten oluşmaktadır. Kapaklar baskı ile yapılmış şemseli olup şemşe süslemeleri yaldızsızdır. Miklepte soğuk baskı ile yapılmış yuvarlak ve bitki figürlü işleme mevcuttur. Risale serlevhasız ve varaklar kırmızı cetvellidir.

الحمد لوسيله والصلوة على نبيه فهذه رسالة رتباع في الخواص والمزايا و Başı: البيان والفرق بينهما فانه قر الشتر على الناظرين في كتاب البلاغة حتى زعم بعض من حسن الظن بنهم انهما منه اوقات فنقول قال صاحب المفتاح البلاغة من بلوغ المتكلم في ناوية المعانى حداله اختصاص بتوفيته خواص التركيب حقها و ابراو انواع التشبه و المجاز وكناية على وحها وفرا القول منه.

¹⁰³ bk. s. 69.

في فنون السحر البيانى بوالمهاره فيه و ان الاستعاره في فروعته و اما
 المنافان الظائره بين موجب مزالدرج ومقتضى ذلك الاخراج فوجر انر فاعها مذكور
 فيما علقهما على المفتاح من الحواص.

260 Risāletü'l-İmtihān

Râşit Efendi Eki 993/3

Bu risale, Bezcî- Zâde olarak tanınan Muştafa Efendi el-Üskübî tarafından te'lif edilmiştir. Eser, yüce ahlak'ın faziletlerinden ve ilmin yüceliğinden bahsetmekte insanın değerinin ahlakı ile ortaya çıktığı, ilmin insanı nasıl yücelttiği gibi konuları ele almaktadır.

Bu nüsha, 137b-143b yaprak, satır, 182x130, (110x665) mm ölçüsünde nesih hatla istinsâh edilmiştir. Cilt mukavvadan ebru işlemeli, alt üst kapak sertab ve miklepten oluşmaktadır. Sırt ve sertab kahverengi deri ile kaplıdır. Koruyucu kap yine mukavvadan, ebru sanatı ile süslenmiş ve ağız kısmı siyah deri ile kaplanmıştır.

الحمد لله الذي علم الانسان مالم يعلم . والهमे بيان المعانى باللسان و العلم. و
 ميّزه عن سائر الحيوانات بالعلوم و الحكم. كما مير بعض افراده عن البعض افرده عن
 البعض بالعلم....و بعد فهذه رساله مشتملة على ماسنح لهذا الفقير، في اثناء مطالعة
 الدرس و التقرير دعانى الى غرره صدق الرعبة و قول الاشتياق.

و الله اعلم بما لديه وقيل ذكر اليد مقهم فيكون المسند اليه العلم حقيقه فيطابق
 الباب لعل فائدة الافحام ما ذكر من كون يده ماعثا لنزول الاقيه والدعا على الكل
 مالبهلاک.

261 el-Risāletü'l-Ḳalemiyye

Râşit Efendi 617/6

Bu eser, Devānî olarak tanınan Celālüddīn Muḥammed Es'ad b. Muḥammed es-Sıddikī eş-Şafî'î (ö.905/1502)¹⁰⁴ tarafından te'lif edilmiştir. Eserde, Ayeti kelime şerhedilmekte, nun ve kalem arasındaki ilişki üzerinde durulmakta nun'un hemen

¹⁰⁴ Mu'cem el-Müellifin, IX, 47; el Bedr et-Tâli, II,130; el-A'läm, VI, 257; GAL; II, 217.

arkasından kalemin gelmesini ve üzerine yemin edilmesinin hikmetini değerlendirilmektedir.

Bu nüsha, 20a -23b yaprak, bb satır, 177x105, (bbxbb) mm ölçüsünde nesih hatla istinsâh edilmiştir. Mukavvadan olan cilt lale motifli ebru ile süslü alt ve üst kapaktan oluşmaktadır. Sırt kahverengi deri ile kaplıdır. İç kapaklar sade beyazdır. Koruyucu kap, mukavvadan olup yüzeyi ebru ile süslü ve kenarları kahverengi deri kaplıdır. Ağız kısmı yine kahverengi deri kaplıdır. Risale serlevhasız ve varakları cetvelsizdir.

ن والقلم وما يسطرون. انّ ينده تذكرة لقومى يعقلون. يا مزفاق البراعة ستالتنى
غروصف البراعة. فاسمع لما ينالى علبان. ذلك من انباء الغيب نوحيه اليك. ام حسب ان
اصحاب الكهف و الرقيم كانوا امز اياتنا عجباً اذاوى الفتية الى الكهوف فقالوا زينا
اتنامز برحمة و يقتى لنا من امرنا رشدا.

نسخ الكتاب السالفة و لمن يركب بنانه القلم. وهدى الحاير بن الي اقوام اللهم
ماوقب غوا سق الظلم. صلى الله تعالى عليه وعلى اله و اصحابه الكرم.

262 el-Risāletü'1 - Kālemiyye

Râşit Efendi 617/13

Bu risale, Ümmi Veled -Zade olarak tanınan 'Ali b. ' Abdül' aziz (ö.980/1572) tarafından te' lif edilmiştir. Eser, ilim üzerine kaleme alınmış olup müellif kalemin ilmi temsil ettiği üzerinde durmaktadır. Müellif burada kalem suresine atıfta bulunmakta surenin ilk ayetini zikretmekte, ilmin ancak kalem yoluyla artabileceğini yani nesiller boyu aktarılabileceğini ifade etmektedir.

Bu nüsha, 57b-60a yaprak, bb satır, 177x105, (bbxbb) mm ölçüsünde nesih hatla istinsah edilmiştir. Mukavvadan olan cilt lale motifli ebru işli alt ve üst kapaktan oluşmaktadır. Sırt kahverengi deri ile kaplı ve iç kapaklar sade beyazdır. Koruyucu kap mukavvadan olup yüzeyi ebru ile süslü kenarları kahverengi deri kaplı ve üzeri yaldızlı

zencireklidir. Ağız kısmı yine kahve rengi deri kaplıdır. Risale serlevhasız ve varakları cetvelsizdir.

نحمدك اللهم يا من عجز اقدام الاقلام في لتمر قدا انحه الجميله. وكل لسان
الانسان في تقرير بنا الجزيله....و بعد فان ثلاث من افضل الومائل. و اماله فاحبل. الذين
ادركوا قواصحي البلاغة. ومكو ابيض طروسهم و سمر التحافهم نراصى العصاهر.

قد انهى سير قدم العلم. وجند الله خالق العرو الظلم على يدى اقل الفقراء. Sonu:
واعلم ما في الفقراء. العبد الضعيف العونى على بن عبد العزيز. المعروف بام الولد
ذاده. جعله الله من الذين سبعت لهم الحنى و نر اله تم.

263 el-Risāletü'l-Ḳalemiyye

Râşit Efendi 617/10

Bu risale, Fevrî olarak tanınan ‘Aḥmed b. ‘Abdullāh el-Müftî (ö.978/1570)¹⁰⁵ tarafından te’lif edilmiştir. Eser, müellif âyeti kelimeyi şerhetmekte, nun ve kalem arasındaki ilişki üzerinde durmakta nun’un hemen arkasından kalemin gelmesini ve üzerine yemin edilmesinin hikmetini değerlendirmektedir.

Bu nüsha, 39a-46b yaprak, bb satır, 177x105, (bbxbb) mm ölçüsünde nesih hatla istinsah edilmiştir. Mukavvadan olan cilt lale motifli ebru işli alt ve üst kapaktan oluşmaktadır. Sırt kahverengi deri ile kaplıdır. İç kapaklar sade beyazdır. Koruyucu kap mukavvadan olup yüzeyi ebru işli kenarları kahverengi deri kaplı ve üzeri yaldızlı zencireklidir. Ağız kısmı yine kahverengi deri kaplıdır. Risale serlevhasız ve varakları cetvelsizdir.

¹⁰⁵ bk. Osmanlı Müellifleri, 1, 392; Hidayet el-Ārifin, I, 147.

الحمد علّم بالقلم. علم الانسان مالم يعلم والصلوة على النبي الامتحى الاكرم. Başı:
وبعد فلا شكّ انّ علوم العبرتيه بجملتها. وفنف الابيشر برمتها. من اشرف العلوم و
افضلها. و من احاسن الفضائل و احملها. اذبها الفوز المغي المرادف نظم كلام الله الملك
العلام.....

والباقية من القواعد و القوائد هو المصالحات فان كان العلم على الميل. اوف Sonu:
لنا الكيل وان احسن الينا. و تصدق علينا. فان الله يجرى المتصدقين ولا يضع احرا
المحسنين تم.

264 el-Risāletü'l- Kālemiyye

Râşit Efendi 617/8

Bu risale, Kınalı-Zāde, 'Alī b. Emrullāh (ö.979/1571) tarafından te'lif edilmiştir. Eserde, kalem sūresinin ilk ayetlerini şerhedilmekte nun ve kalem arasındaki ilişki üzerinde durulmakta nun'un hemen arkasından kalemin gelmesi ve üzerine yemin edilmesinin hikmeti değerlendirilmektedir.

Bu nüsha, 29b-33a yaprak, bb satır, 177x105, (bbxbb) mm ölçüsünde nesih hatla istinsah edilmiştir. Mukavvadan olan cilt lale motifli, ebru süslü alt ve üst kapaktan oluşmaktadır. Sırt kahverengi deri ile kaplıdır. İç kapaklar sade beyazdır. Koruyucu kap da mukavvadan olup yüzeyi ebru süslü kenarları kahverengi deri kaplı ve üzeri yaldızlı zencireklidir. Ağız kısmı yine kahverengi deri kaplıdır. Risāle serlevhasız ve varakları cetvelsizdir.

هذه الى التقوى و علّم بالقلم تولفين الكاف و النون وتنقش لوح الكون من ذلك Başı:
الرقم. وسحب مر التسليم على مرقدقيد المروّه والكرم تجافي عن الاقلام طرف ينانه.
وقد نسخت مزينه كتب الامم. صلات الصلوة والسلام و بعد فان بعض الموصوفين
بالبراعة. اعينى بوصف البراعة واحرد قصاية الشق في مضماره . وحرّم على مصليّه
ان من شق عباده....

لم يخلق اللوح و القلم ولم يعلم الاثنان مالم يعلم . صلى الله تعالى عليه و سلم. نبى Sonu:
بر فيق عطوف كريم. صفتى شفيقي رقف برحيم.

265 el-Risāletü'l- Kālemiyye

Râşit Efendi 617/11

Bu risale, el-Nadirî b. ‘ Abdülğani (ö.1036/1626) tarafından te’lif edilmiştir. Eserde, kalem sûresinin ilk ayetlerini şerh dilmekte nun ve kalem arasındaki ilişki üzerinde durulmakta nun’un hemen arkasından kalemin gelmesini ve üzerine yemin edilmesinin hikmetini değerlendirilmektedir.

Bu nüsha, 46b-51a yaprak, bb satır, 177x105, (bbxbb) mm ölçüsünde nesih hatla istinsah edilmiştir. Mukavvadan olan cilt lale motifli ebru işli alt ve üst kapaktan oluşmaktadır. Sırt kahverengi deri ile kaplıdır. İç kapaklar sade beyazdır. Koruyucu kap mukavvadan olup yüzeyi ebru işli kenarları kahverengi deri kaplı ve üzeri yaldızlı zencireklidir. Ağız kısmı yine kahverengi deri kaplıdır. Risale serlevhasız ve varakları cetvelsizdir.

Baş: علم بالقلم علم الانسان ما لم يعلم .وسفاه من كأس الذواة رحيق الحكم و كأن
ذلك في الكتاب مسطورا. صلّ على البريته الى بلار السلام. الذي تبر ايطة كفه من
قصب الاقلام اما بعد فان عصابه في الشجرة المغلفين. اولئك الدين استاسروا عقول
الفحول في فضل الكازرونى.

و الكسر فبر خطاء التكات بكس التون جمع نكته والضم فيه خطاء. Sonu:

266 el-Risāletü'l- Kālemiyye

Râşit Efendi 617/7

Bu risale, Kāzerûnî olarak bilinen Hâtib Ebü'l- Fazl tarafından te’lif edilmiştir. Eserde, âyeti kelime şerh edilmekte nun ve kalem arasındaki ilişki üzerinde durulmakta nun’un hemen arkasından kalemin gelmesi ve üzerine yemin edilmesinin hikmeti değerlendirilmektedir.

Bu nüsha, 23b-29a yaprak, bb satır sayısı, 177x105, (bbxbb) mm ölçüsünde nesih hatla istinsah edilmiştir. Mukavvadan olan cilt lale motifli ebru işli alt ve üst kapaktan

oluşmaktadır. Sırt kahverengi deri ile kaplıdır. İç kapaklar sade beyazdır. Koruyucu kap da mukavva olup yüzeyi ebru işli kenarları kahverengi deri kaplı ve üzeri yaldızlı zencireklidir. Ağız kısmı yine kahverengi deri kaplıdır. Risale serlevhasız ve varakları cetvelsizdir.

الحمد لله الذي جعل أوّل ما خلق الله القلم ثم امر لنسخ الكواين الى يوم النعيا: Başı:
من والصلوة والسلام على من لا يفي بنعتكماله القلم ولوانّ ما في الارض من شجرة
اقلام اما بعد فيقول الفقير الى الله العنى. ابو الفضل القرش اللكذى ونى. يا من يدعنه في
الكمال.

ما رقم القلم علي البياض. وابر حومن الله تعالى الاّخا انه المبدئ الفيّاض. تمت: Sonu:
الرسالة لد وانتتهت.

267 el-Risāletü'l- Kālemiyye

Râşit Efendi 617/9

Bu risale, Lārī, Musliḥuddīn b. ʿAbdulḡaffūr en-Naḡvī (ö.979/1571)¹⁰⁶ tarafından teʿlif edilmiştir. Müellif eserde, ayeti kelimeyi şerh etmekte nun ve kalem arasındaki ilişki üzerinde durmakta nun'un hemen arkasından kalemin gelmesini ve üzerine yemin edilmesinin hikmetini değerlendirmektedir.

Bu nüsha, 33a-39a yaprak, bb satır sayısı, 177x105, (bbxbb) mm ölçüsünde nesih hatla istinsah edilmiştir. Mukavvadan olan cilt lale motifli ebru ile süslü alt ve üst kapaktan oluşmaktadır. Sırt kahverengi deri ile kaplıdır. İç kapaklar sade beyazdır. Koruyucu kap mukavva olup yüzeyi ebru işli, kenarları ve ağzı kahverengi deri kaplı, üzeri yaldızlı zencireklidir. Risale serlevhasız ve varakları cetvelsizdir.

¹⁰⁶ Tefsir ve Mantık âlimi olan Muslühiddin el-Lārī, H.979 (m.1571) yılında Lār'da vefat etmiştir. Şerḥ Tehzib el-Mantık, Ḥāşīye ʿalā Şerḥ et-Tevālī, Ḥāşīye ʿalā Tefsir el-Beydavī (bk. Muʿcem el-Müellifin, XII, 293; el-Aʿlām, V, 39; GAL, Suppl., I, 517.)

حامداً لمن علّم بالقلم الانسان مالم يعلم. ومصلياً على نبيّ ابيّ لم يتعلم قطّ .
Başı: .
ومادرس وماخط.....وبعد فان بعض البالغين حد البلاغة .اعرب في وصف البراعة
بلاغة.....

و ثلاثة من صدر سوري لم يزل وهمنا جفّ القلم. والله اعلم من حكم والحمد
Sonu: لله وحده والصلوة على رسوله لا نبيّ بعده وعلى من تعرّ تدعده تم.

268 el-Risāletü'l- Kālemiyye

Râşit Efendi 617/3

Bu risale, Nî‘metullāh b.‘Osmān el-Honāzī (ö. 966/1558’den sonra) tarafından 1558’de te’lif edilmiştir. Müellif eserde, āyeti kelimeyi şerhetmekte nun ve kalem arasındaki ilişki üzerinde durmakta nun’un hemen arkasından kalemin gelmesini ve üzerine yemin edilmesinin hikmetini değerlendirmektedir.

Bu nüsha, 11a-13a yaprak, bb satır sayısı, 177x105, (bbxbb) mm ölçüsünde ta’lık hatla 17.yy.’da istinsah edilmiştir. Mukavvadan olan cilt lale motifli ebru işli alt ve üst kapaktan oluşmaktadır. Sırt kahverengi deri ile kaplıdır. İç kapaklar sade beyazdır. Koruyucu kap mukavvadan olup yüzeyi ebru işli kenarları kahverengi deri kaplı ve üzeri yıldızlı zencireklidir. Ağız kısmı yine kahverengi deri kaplıdır. Risale serlevhasız ve varakları cetvelsizdir.

الحمد لله الذي خلق اللوح والقلم . واخرج وحود اله نسان من كتم العدم
Başı: وحتوره باحسن القوتم في صحائف العالم وعلى ما لا يعلمون.....اما بعد فاني قد سمعت
من اهل التى اعته . الذى كالقانم المستقم و الى اعر. اوصاف اول ما خلقه الله ...

قال تاريخا لها هي عين المعرفة وانا العصر الى الملك المناكر نعمة الله
Sonu: عثمان 966 تمت الرساله .الدحر انه القلمه باكر.

269 Rişāle fî Kışşati Fazlūn el-‘Ābid

Râşit Efendi 27017/65

Bu risalenin müellifi hakkında bilgi yoktur. Risalede Fazlun isminde bir kişinin zamanın en yakışıklısı olduğu, Allah’a ibadetinin, güzelliğinin, şöhretinin Medine’de yayıldığı ve bunun üzerine Peygamber efendimizin yanına çağırdığı bir kişiden ve aralarında geçen diyalogtan bahsetmektedir. Rasulullah fazlun b. Abbasi’ye güzellikte ilk insan Adem , 2. Yûsuf , 3. benim 4. fazlun diyor. Fazlun Rasulullah’a Yûsuf mu yoksa siz mi diyor ? Rasulullah benim buyuruyor.

Bu risale, 193b-198a yaprak, 23 satır, 210x130, (bbxbb)mm ölçüsünde nesih hatla Simitçi Zâde Mehmed Edib el-Ķayserî tarafından 1893’de istinsah edilmiştir. Yıpranmış durumda olan cildin kapakları sade beyaz mukavva sırt kahverengi deri, sertab kareli bez, miklep beyaz mukavvadan oluşmaktadır. Eserin Koruyucu kabı yoktur.

الحمد لله رب العالمين والصلوة والسلام على سيد المرسلين سيدنا محمد و
آله و صحبه اجمعين روى والله اعلم بقية واحكم فيما مضى ولقد انه كان شاب في عره
رسول الله صلى الله عليه وسلم يقال له فضلون العابد و كان هذا احمل ازمان واعبدهم الله
تعالى فلما ان كبر وانتشا افتتنوبه واهلا المدينة وسمائها وشاع حيره بالجمال حتى بلغ
ذلك الحبر ارّسول الله (ص)...

اسماعيل بن ابراهيم بن محمد على ملحوظة بنظر من عليه لسانا الصدق يثنى
حضرة حسن بك ولمبرقة محمد الصباغ في التصحيح و التربية حفل الله معهم تقارنا
و توفيقه وانا الفقير محمد اديب القيصري غفر عنه ربنا الباري.

270 Risāle fî Taḥkīki Ma’ne’n Nazmī’s-Siyāga

Râşit Efendi Eki 674/10

Bu risāle, Kemal Paşa-Zāde olarak tanınan Aḥmed b. Süleymān , Şeyḫü’l-İslām (ö. 940/1533)¹⁰⁷ tarafından te’lif edilmiştir, Eserde, müellif nazımlarda mānaları incelemekte

¹⁰⁷ bk. s. 96.

belâğatın esasının mânaları kuvvetlendirmek olduğu, kelimenin yanlış kullanılmasının ve yerinde kullanılmamasının mânayı kısır bıraktığı kelimenin doğru ve yerinde kullanılmasının yazıyı zenginleştirdiği üzerinde durmaktadır.

Bu nüsha, 49b-51b yaprak, 17 satır, 210x130, (150x70) mm ölçüsünde ta'lık hatla istinsah edilmiştir. Kahverengi deriden alt üst kapak sertab ve miklepten oluşmaktadır. kapaklar baskı ile yapılmış şemseli olup işlemler yaldızsızdır. Miklepte soğuk baskı ile yapılmış, yuvarlak ve bitki figürlü işleme mevcuttur. Risâle serlevhasız olup varaklar kırmızı cetvellidir.

الحمد لوليه والصوة على نبيه فهذه رسالة رتيناع في تحقيق معنى البركم
والصياغة عند ارباب البلاغة واصحاب البراعة فنقول ومن الله التوفيق وبيد اوم التحقيق
اعلم ان اساس البلاغة و قاعدة الفصامة تظم الكلام لامعنى ضم يعضها الى لعبص كيف
جاء اتفق بل بمعنى...

التوسع والتجوزو ان رحان العاضلان تعالى عا في وحبیه كلام کمال
المذكور على علاقة المحاز في لفظ العين و تاليد زياون المعلق والاربتاط تمت.

271 Risâle fî Tahkîkî Enne'l-Ḳur'ane Mû'cizûn ve Enne İ'câzehû bi Belâğatihi

Râşit Efendi Eki 674/27

Bu risale , Kemalpaşa-Zâde, Aḥmed b. Süleymân , Şeyḥu'l-İslâm (ö. 940/1533)¹⁰⁸ tarafından te'lif edilmiştir. Eserde, Kur'an'ın her zaman ve mekana hitap ettiği, onun kelâmının 'icazlı olduğu yani az bir sözle çok şey ifade ettiği ve bir çok sanatı içinde barındırdığı üzerinde durulmaktadır.

Bu nüsha, 109a-114b yaprak, 17 satır, 210x130, (150x70)mm ölçüsünde ta'lık hatla istinsah edilmiştir. Cilt kahverengi deriden alt üst kapak sertab ve miklepten oluşmaktadır. Kapaklar baskı ile yapılmış şemseli olup işlemler yaldızsızdır. Miklepte soğuk baskı ile

¹⁰⁸ bk. s. 96.

yapılmış yuvarlak ve bitki figürlü işleme mevcuttur. Risāle serlevhasız olup varaklar kırmızı cetvellidir.

الحمد لله الذي انزل كلام بلاغته معجزة والصلوة على محمد صار
المنكرون عن معارضته عاجزة وبعد معمولة في تحقيق القرآن معجز وتصديق من قالوا
ناعجار، بلاغته فنقول بالله التوفيق المعجزة لا بر فيها في اعجاز المنكر فان مارت به
المتحدى....

قول في فرا المغى لاماقر ولا ماكر وليل على انه قول فاسد واى ليس مزأ
فوى التحصل الى منا كلامه لعباره واسه اعلم و احكم تم.

272 Şerhu Gülistan

Râşit Efendi 604

Bu eser, Sürûrî olarak tanınan , Muşafa b. Şaban (ö.969/1561)¹⁰⁹ tarafından te'lif edilmiştir. Eser, Sâdî'nin Gülistan isimli eserinin şerhidir.

Bu nüsha, 170 yaprak, 21 satır, 203x135, (135x82) mm ölçüsünde nesih hatla ' Ali b. Muşafa tarafından 1064 H.'de istinsah edilmiştir. Cilt ebru işli mukavvadan alt üst kapak sertab ve miklepten oluşmaktadır. Sırt bordo deri ile kaplıdır. İç kapaklar sade sarıdır. Koruyucu kap ebru ile süslü ve kenarları ve ağzı bordo deri kaplı deri üzeri zencirekli ve zencirek üzeri yaldızlıdır.

الحمد لله الذى جعلنى من علما البيان و المعنى . و الشكر له الذى صيرنى
مفتاح الابرا القرانى و الصلوة على رسوله محمد افصح الانام . وعلى اله الكرام و
اصحابه القطام و بعد فان العبد المنوسل الى رحمة الملك القدير . بعنر تقصيره في فكرته
سرورى الفقير.....

¹⁰⁹ Bu zât, H.897 (m.1491) yılında Gelibolu kasabasında doğdu. Kadirî ve Taş köprü-Zade'den ders aldı. Nihayet H.969/m.1561) senesinde vefât etti. Bazı eserleri Hâşiye 'alâ Tefsir el-Beyzavî ve Şerh Merâh el-ervâh'dır. (bk. Şezerât,VIII, 956; Hediye, II, 434; el-A' lām, VII, 235; Osmanlı Müellifleri, II, 235; GAL, II, 579; İA,XI, 249-250.)

تمت الكتاب جلستان بعون الله الملك المنان الفقير الحقير علي بن المصطفى Sonu: المخباح الى رقمه ربه الفتى الكريم الفتاح الرحيم سنة اربعة ستين والى بعد هجرة النبي عليه الصلوة والسلام في جمادى الاخر في يوم سبت وقت العصر اله وفقنا الله و اياكم من الداعر والفاربيين عفا الله له ولوالديه.

273 Tırāzü'l-Mecālīs

Râşit Efendi 610/1

Bu eser, Hafâcî olarak tanınan Şihâbüddîn Aḥmed b. Muḥammed (ö.1069/1658) tarafından te'lif edilmiştir. Eser, şiir dil ve me'ânî üzerine kaleme alınmış olup sıfat, müsned , müsnedi ileyh, haẓf, bedî' vd. gibi kırk bölümden oluşmaktadır.

Bu nüsha, 1b-114 yaprak, 23 satır, 245x135, (170x75) mm ölçüsünde nesih hatla ' Abdülkâdir el-Bağdadî tarafından 1658'de istinsâh edilmiştir. Bordo deriden alt ve üst kapaktan oluşmakta ve kapaklar etrafı iki sıra çizgili ve çizgiler arası zencireklidir. Kapaklarda şemse ve salbek işlemesi yoktur. Koruyucu kap yüzey kırmızı deri, çevresi ve ağzı kahverengi deri kaplı, deri üzeri yaldızlı zencireklidir. İç kapaklar koyu yeşildir. Eser serlevhasız ve varaklar cetvelsizdir.

Baş: اما بعد حمد الله على ان انزلنى ربيع فضله الحبيب و احلى في ربووة كرمما
لرحيب الصلاة والسلام على سيدنا محمد الذي كل فضل في النهاء و كل خير تحت اديم
الخصراء فهو قطرة من سيل تلعتد ولمعة من اسعة غوتر. وعلى اله واصحابه الكرام.

Sonu: كتبه الفقير الى الله في جميع حالاته عبد القادير البغدادى نطق الله به في
الدارين خط مؤلفها الشهاب الحفاجى سلمه الله تم في ثامن ربيع الثانى من شهور تسعة و
ستين بعد الف.

274 Hâşiye ‘alâ Muhtasarı’l-Me‘ânî

Râşit Efendi 986

Bu eser, Mevlânâ-Zâde, ‘Osmân b. ‘Abdullâh el-Haṭayî (ö.901 /1495) tarafından te’lif edilmiştir. Eser, Telhisü’l-Miftâḥ üzerine Taftâzânî’nin yazdığı “Muhtasarı’l-Ma‘ânî” isimli şerhin hâşiyesidir. Me‘ânî ilmi ile ilgili kaleme alınmış bir eser olup me‘ânî ilmi örneklerle açıklanmaktadır.

Bu nüsha, 56 yaprak, 23 satır, 200x127, (140x55) mm ölçüsünde nesih hatla istinsah edilmiştir. Bordo deriden alt üst kapak, sertab ve miklepten oluşmaktadır. Bütün cilt etrafı iki sıra çizgi ile cetvelli olup iki cetvel arası zencireklidir. Kapaklarda dikdörtgen biçiminde tıgılı ve tahrirli şemse vardır. Şemse uçlarında yaldızlı noktalarla salbek görünümü verilmiştir. Miklepte de yuvarlak süsleme vardır. İç kapaklar sade sarı renktir. Koruyucu kap kırmızı deri kaplı olup etrafı zencireklidir. Varaklar cetvelli şerhler cetvel dışına yapılmıştır.

نحمدك اللهم على ما اعطينا من سوابع النعم . على جراكمل وانه . قوله
نحمدك أثر الحمد على التكر لانه الحمد نعيم الفضاعل والقواضل والتكر يخص بالاخير
و كما انه الله تعالى.....

Sonu: مع مخاطب معين وبيكفة لا بالخطاب وكلام رحم لله لا يجتمل ذلك هذا و
الاولى انه يغابل المشترك بالمسرقك اليه فيغال يترك المعين الى غير المعين في الخطاب
او تيرلنا الخطاب مع معين الى غير خطاب لا غير هذا الخطاب مع مائتين.

275 Hâşiye ‘alâ Muhtasarı’l-Me‘ânî

2.Nüsha

Râşit Efendi 996/2

Bu nüsha, 45b-75a yaprak, 27 satır, 250x140, (175x75) mm ölçüsünde nes-ta’lık hatla ‘Abdurrahmân el- Kırımı tarafından 1662’de istinsâh edilmiştir. Cilt mukavvadan ebru süslü alt üst kapak sertab ve miklepten oluşmaktadır. Sırt ve sertab kısmı kahverengi

deri kaplıdır. İç kapaklar samanî sarı kâğıttır. Koruyucu kap ebru işlemeli kenar ve ağız kısmı kırmızı deri ile kaplıdır.

Baş 1. cilt ile aynıdır.

Sonu: تم الكتاب بعون الله الوهاب في اول حرسعان من شهور سنة ثلث وسبعون
الف. كتبه الفقير عبد الرحمن القريني....

276 Hâşiye ‘alâ Muhtasarü’l-Me‘ânî

3.Nüsha

Râşit Efendi 9332/1

Bu nüsha, 1b-48b yaprak, 21 satır, 205x145, (150x80) mm ölçüsünde nes-ta’lık hatla Bekir b. Cum‘a tarafından 1652 ‘de istinsâh edilmiştir. Cilt çok yıpranmış mukavva-dan alt ve üst kapaktan oluşmaktadır. Sırt kısmı, siyah yıpranmış deri ile kaplıdır. Ebru süslemeleri silinmiş durumdadır.

Baş 1: ربه نستعين ربّ تمنى رب تمم با الخير لحمدك اللهم على ما حسن للعلمى
واعطشا من سوابع النعم وبوالغ الحم ونصلى على نبيك الى يدى للعرب والعجم.

Sonu: الرحيم والحمد لله رب العالمين والصلاة على محمد واله اجمعين سنة 1063

277 Miftāhu’l- ‘Ulūm

Râşit Efendi 1010

Bu eser, Sekkākī olarak tanınan Sirācuddīn Ebū Yakub Yūsuf b. Ebū Bekir (ö.626 /1228)¹¹⁰ tarafından te’lif edilmiştir. Eserde, sekkakī teşbih, işti‘are, mecaz ve kināye

¹¹⁰ Naḥiv, sarf, me‘ânî ve ‘arūz konularında eserleri olan Yūsuf b. Ebi Bekr, H. 555(m. 1160) senesinde Havārizm’de doğdu. Maḥmūd b. Āid’dan ders almıştır. H.626 (m.1229) tarihinde vefāt etmiştir. Muṣṭafa ez-Zehrā ve Risāle fi ‘ilmel-Munāzara adlı eserlerini zikredebiliriz. (bk. Keşfü’z Zünûn, II, 1763; Şezerât, V, 122; Hediyye, II, 553; el-A‘lām, VIII, 222; Mu‘cem el-Müellifin, XIII, 282; GAL, I, 294; Suppl., I, 515-519.)

üzerinde durmaktadır. Eser'in üçüncü bölümü me'ânî ve beyân üzerine kaleme alınmıştır. Me'ânî ilmini dokuz bölüme ayrılmakta ve misallerle konu incelenmektedir.

Bu nüsha, 165 yaprak, 17 satır, 265x172, (177x108) mm ölçüsünde nesih hatla Fażlullâh b. Tîmûr tarafından 1457'de istinsah edilmiş olup yalnız üçüncü kısım mevcuttur. Cilt siyah deriden alt üst kapak sertab ve miklepten oluşmaktadır. Cilt çevresi yaldızlı zencirekli kapaklar ve miklep köşebentli süslü, sertab çiçek figürlü şemse oval bombeli, uçlarında laleye benzer yaldızlı tahrirli ve tıgıldır. İç kapaklar sade turuncu kâğıttır. Koruyucu kap siyah mukavvadan olup çevresi ve ağzı kırmızı deri kaplı ve zencireklidir. Ağız kısmında şöyle yazmaktadır: **المفتاح الامام السكاكى رحمة الله عليه**. Varaklar çift cetvelli olup şerhler iki cetvel arasına ve satır aralarına yapılmıştır.

Baş: **القسم الثالث من الكتاب في علمي الموا في والبيان و فيه مقدمة لبيان حدّي المعلمين والفرض فيها وفضلان لضبط معاقدهما والكلام فيهما المقدمة اعلم ان علم المعاني تتبعحواس**

Sonu: **صاحب علمي المعان والبيان وحزب انتصبنا لا فاوته لزمنا ان لا تضمن بشيئ مؤخر جملته وان نستمد الله التوفيق.**

278 Miftāḥu'l- 'Ulūm

2. Nūsha

Râşit Efendi Eki 1020

Bu nüsha, 56 yaprak, 17 satır, 185x148, (bbxbb) mm ölçüsünde nesih hatla istinsâh edilmiştir. Cilt bordo deriden alt üst kapak sertab ve miklepten oluşmaktadır. Kapaklarda soğuk baskı ile yapılmış oval şemseler olup şelbeksizdir. Ön iç kapak sade beyaz mukavva son iç kapak kahverengi deri kaplıdır. Miklepte yuvarlak baskılı süsleme vardır.

قال الاستاذ الامام البادع العلامة سراج الملة الدين او يعقوب يوسف بن ابى: Başı:
بكر محمد بن على حزه الله حيراً و بعد فان نوع الادب نوع ينعاوت كتوة شعب و قلة و
صعوبة فنول وبسهولة و تباعد طرفين و تدأ بياً لحسب حظ متولية من سائر العلوم كما
لا ولقصانا و لفاء منزلته.

و نصلين على الاحيار ولنشمّر الذيل لا ملاء حواش عرى عن قواعدها المتن: Sonu:
لقصد الاختصار والله اعلم بالصوّ ابو اليه المرجع الماب.

279 Miftāhu'l- 'Ulūm

3. Nüsha

Râşit Efendi 26590/3

Bu nüsha, 108b-153b yaprak, 23 satır, 220x158(155x70) mm ölçüsünde 17. yy.'da nesih hatla istinsah edilmiştir. Sonu eksiktir. Siyah deriden alt üst kapak sertab ve miklepten oluşmaktadır. Kapaklarda soğuk baskı ile deriden yapılmış şemse mevcuttur. İç kapaklar sade beyaz mukavvadır.

Baş 1. nüsha ile aynıdır.

و كذلك قوله ما هذا بشران هذا الامك كريم فصل ان هذا لكوته . فوكد اللاول: Sonu:
في نفى البشرين ولك ان تقول الذى عليه العرق متى قيل في استسان.

280 Miftāhu'l- 'Ulūm

4. Nüsha

Râşit Efendi 26590/4

Bu nüsha, 154b-211a yaprak, 23 satır, 220x158, (155x70) mm ölçüsünde nesih hatla 17. yy.'da istinsah edilmiş olup sonu eksiktir. Cilt siyah deriden alt üst kapak sertab ve miklepten oluşmaktadır. Kapaklarda soğuk baskı ile deriden yapılmış şemse mevcuttur. İç kapaklar sade beyaz mukavvadır.

Başı 2. nüsha ile aynıdır.

Sonu tahrip olmuş ve okunmaz durumdadır.

281 Mifhatü'l- Beyân

Râşit Efendi 27017/30

Bu eser, Marsafî olarak tanınan Zeyn b. Aḥmed b. Zeynü's-Şayyad el-Ezherî (ö.1301/1883) tarafından te'lif edilmiştir. Eser, 1 mukaddime , 8 bab ve 1 hâtimeden meydana gelmiş olup 131 beyitlik bir manzûmedir. Eserde, hakikat, mecaz, mecâz-ı mürsel isti'âre, isti'âre-i mekniyye, isti'ârenin kısımları ve mecaz-ı mürekkeb konuları kaleme alınmaktadır.

Bu nüsha, 120b-123b yaprak, 23 satır, 210x130, (180x73) mm ölçüsünde nesih hatla Simitçi-Zade Mehmed Edib el-Ḳayserî tarafından 1863'de İstanbul'da İstinsah edilmiştir. Mukavvadan alt üst kapak sertab ve miklepten oluşmaktadır. Cilt çok yıpranmış durumdadır. Sertab kareli kumaşla kaplıdır. Varaklar kareli kâğıttan olup cetvelsizdir.

Başı: فرّت بنيد القصد منه العين قال الفقير المرصفي زين
حمد المن علمنا البيان نا و عن مجاز الحة قدابابا

Sonu: تمت هذه الملحّة نظماً بالقسطنطينية سنة 1280 نحمد وصه سطره الفقير محمد
اديب القيصري غفر عنه ربنا الباري آمين آمين آمين.

282 el-Muarreb

Râşit Efendi Eki 21535/1

Bu eser, Cevâlîkî olarak tanınan Ebū Maṣṣūr Mevhūb b.Aḥmed (ö. 465/1072)¹¹¹ tarafından te'lif edilmiştir. Eser, Kur'anı kerimde geçen birçok müteşabih âyet ve kelimeyi açıklamakta ve anlamaya yardımcı olmaktadır. Bu kelimeler, Dareyn, el-Siccil, el-Sagareyn vd. kelimelerdir. Müellif Bunları açıklarken her harf bir bab olarak ele almıştır.

¹¹¹bk. Mu'cem el Müellifin, XIII, 53; Mu'cem el-Udebâ, XIX,205-207; Tezkiret el-Huffâz, V, 78.

Bu nüsha, 1b-42b yaprak, 23 satır, 210x150, (150x75) mm ölçüsünde nes-ta'lık hatla istinsah edilmiştir. Cilt mukavvadan ebru işlemeli alt üst kapak sertab ve miklepten oluşmaktadır. Sırt ve kapak çevresi siyah deri ile kaplı ve kaplamalar yıpranmış durumdadır. İç kapaklar sade beyazdır. Eser serlevhasız ve varaklar cetvelsizdir.

قال الشيخ الامام الاوحد ابو منصور مروب بن احمد بن محمد بن الخضر
الجو البقي رحمه الله انه الكتاب نذكر فيه، تكلمت به العرب من الكلام الاجمى و نطق به
القرآن المجد و ورد في اخبار الرسول الله والصحابة والتابعين رضوان الله عليهم....

قال ابو حاتم اظن اصله بالسريانيته باهياً سراهيا بهم الكتاب بعون الله الملك
الوهاب غفر له .

Müfâharetü's-Seyf ve'l-Ğalem

283 Râşit Efendi 617/14

Bu eserin müellifi hakkında bilgi yoktur. Eserde kılıç gücü, kalem ise ilmi temsil etmektedir. Bu bağlamda kılıcın ile kalemin gücü üzerinde tartışılmaktadır.

Bu nüsha, 60a-61b yaprak bb satır sayısı 177x105 (bbxbb) mm ölçüsünde nesih hatla istinsâh edilmiştir. Ebru işlemeli alt ve üst kapaktan oluşmaktadır. Sırt ve kapak kenarları kahve rengi deri ile kaplıdır. Koruyucu kap yine ebru işlemeli kenarlar ve ağız deri kaplı olup deri üzeri yaldızlı zencireklidir. İç kapaklar sade beyaz mukavvadır.

لما كان السيف و القلم عدتى العمل والقول وعمل في الدول فان عد فهما دوله
اسناى الملك المقربين غير المحفوض والمرفوع وتقدمتى نتيجة العدل فلاحول وركنى
البدال الصادر عنها المحمول....

هو عندى الصحيح الا انه علم المعرسهما بعلم و يكن سعرة مصهما الواف و
بحاحبهما المديل سبيط ظلم يقاتلها بماوقر وصلده في الف القار و سكنى فلم السكىنة

ماذ كان في فعله بما وفي وصلره في الفقار وسكنى في قلبى في السلينة فاذا كانه في فعله
فلا معى الحمد.

284 Müfâharetü'l-Evâil ve Müsâmeretü'l-Evâhır

Râşit Efendi 439/2

Bu eser, 'Ali Dede olarak tanınan Şeyh 'Ali Dede b. Muştafa es-Siketvārī (ö.1007/1598) tarafından 1589'da te'lif edilmiştir. Eser otuz yedi bölümden oluşmaktadır. Birinci kısım hadis tercümesi olup iki fasıldan oluşmaktadır. Eserde birinci kısım ikinci fasılda, peygamberimizin son anlarına delalet eden hadisleri, üçüncü bölüm yaratılanların ve kâinatın kuralları, dördüncü bölümde dilin öncelikleri ve ilahiyat, altıncı bölüm ahlâk'ın, sınırları diğer kısımlarda ahiretten bahsetmekte olup içerisinde son inen âyet, sûre, son halife, dünyanın sonu ve sonumuz konuları ele alınmıştır.

Bu nüsha, 181b-363a yaprak, 212x124, (155x75) mm ölçüsünde nesih hatla Muhammed Sürûrî tarafından 1 Kasım 1719'da Kudüs'te istinsah edilmiştir. Cilt kahverengi deriden alt üst kapak sertab ve miklepten oluşmaktadır. Bütün cilt etrafı iki sıra soğuk baskı ile cetvelli, kapaklar soğuk baskı ile yapılmış yuvarlak bitki motifli şemselidir. Şemsenin uçlarında salbekler vardır. Miklepte de salbek'e benzeyen işleme vardır iç kapaklar açık kahverengi mukavvadır. Eser serlevhasızdır.

باسم الاول الاخر . الباطن الظاهر نحمد بلسان الحمد و كل حامد . هما بدا :
Başı: في الوحوا من غايت وشاهد اله لايعزب في الاكوان عن علمه المحيط ذره.....امّا بعد لما
اطلعت على كتاب لطيف في معرفه الاوائل . للامام الخبر الهمام، و البعالم المتقن للعلام
الهمام. استاذ المتاخرين، حاتم المجتمدين جلال المسلة والذين عبد الرحيم المسيوطى
رحمة الله عليه جعلت كتابى هذا ولحصته من كتابة المذكور....

وكان الفراغ من كتابته في صبحه نهار الاربعاء من اثنى عشر بقيت من ذى
Sonu: الحجة الحام من شهور سنة 1131 على يد اضعف العباد خاتم العلم الشريف محمد

الالسرورى اجد المحاور بن بالمسجد الاقص الشريف غفر الله لنا ولمؤلفه و لمن طالع و
دعالنا وله بالمعفرة آمين آمين.

285 Müfâharetü'l-Evâil ve Müsâmeretü'l-Evâhır

2. Nüsha

Râşit Efendi 553

Bu nüsha, 165 yaprak, 25 satır, 203x133, 157x86) mm ölçüsünde nes-ta'lık hatla istinsah edilmiştir. Cilt yeşil meşinle ile kaplı, alt üst kapak sertab ve miklepten oluşmaktadır. Alt ve üst kapakta sadece soğuk baskı ile yapılmış salbeksiz şemseler vardır. Koruyucu kap deri kaplama olup yüzeyi kalın yaldızlı zencireklidir. İç kapaklar yeşil meşin ile kaplıdır. Eserde serlevha yeri ayrılmış fakat boş bırakılmıştır. Varaklar kırmızı cetvellidir.

Başı 1. nüsha ile aynıdır.

تم الكتاب وفقنا الله طريق الرضاء و الصلواة منه المرجع و اليه الباب الحمد
الله وحده اولًا وخزا وفضل لصلات على منه لابن بعده وباطنا وظاهيرا محمد سيد
الاولين والآخرين وعلى اله و صحبه اجمعين آمين اللهم آمين.

286 el-Hevādī fī şerhi'l-Mesālik

Râşit Efendi 1000/1

Bu eser, Nüreddin Hâzma b. Turgut el-Aydinî (ö.979/1571)¹¹² tarafından 1562'de te'lif edilmiştir. Müellif Hâzma-ü Dimeşki'nin "Telhîsü'l-Miftâh" isimli eserini "el-Mesâlik" adıyla ihtisar etmiş daha sonra da bunu "el-Hevādī" ismiyle şerh etmiştir. Aydinî, me'âni ilmi, 'arûz ve 'arûz vezinleri vb. edebi sanatlardan bahsetmekte özellikle kelimelerin farklı anlamları üzeride durmaktadır.

¹¹² Kâdî -Zâde'den ders almıştır. Bir müddet Bursa'da Hâzma Beğ Medresesi müderrisliği yapmıştır. H.979 (m.1571) yılında hanımının tuzağıyla öldürülmüştür. Yukardaki eserini yine kendisi şerh etmiştir. (bk. Keşf, I, 478; Hediye, I, 338; Osmanlı Müellifleri, II, 42; GAL, I, 296; Suppl., I, 519.)

Bu nüsha, 1b-100a yaprak, 19 satır, 205x145, (156x80) mm ölçüsünde ta'lık hatla 1620'de istinsah edilmiştir. Kahverengi deriden alt üst kapak sertab ve miklepten oluşmaktadır. Kapaklarda oval yapraklı bitki motifli şemseler ve uçlarında lale motifli salbekler vardır. Miklepte de yuvarlak ve şemse ile aynı motifli işleme vardır. Koruyucu kap siyah yüzeyli kenarları ve ağız kısmı deri kaplı ve yüzey etrafı yaldızlı kalın zencireklidir. Ağız kısmında şöyle yazmaktadır: هواد في شرح المسالك وكافى في شرح الوافي كلاهما في المعاني

الحمد لله الذي علق قلائد الفاظ. مصونه عن تناو الا لحظ لحجوبة عن عيون: Başı: اهل عكاظ. على نحو ذلك عرائب المعاني. اما بعد فلما ساقنى في اثنين وستين و تسعمائة سائق التقديم، وقام في عقيب القفول عن الحج في دمشق الشام قائد التربية...

تمت الهواوى، بعون الوهاب انه زاوى، يوم ابعادى. قد وقع الفرغ عن: Sonu: تسويد بقسطنطنية في ضحوة اربعا في اوائل شعبان سبعين و تسعمائة، و قد وقع تأليف دمشق في شهر جمادى الاولى من شهور اثنين وستين وتسعمائة تم بعون الله في آخر جمادى الاخر سنة ثلاثون بعد الف.

287 el-Hevādī fī Şerhi'l-Mesālik

2. Nüsha

Râşit Efendi Eki 1022

Bu nüsha, 144 yaprak, 19 satır, 207x142, (145x75) mm ölçüsünde nesih hatla Aḥmed b. İbrāhim tarafından 1715'de istinsah edilmiştir. Cilt alt üst kapak sertab ve miklepten oluşmakta olup sarı renk mukavvadandır. Kapaklarda herhangi bir süsleme yoktur. Sırt ve sertab kahverengi deri ile kaplıdır. Şemseler dikdörtgen biçiminde olup deriden yapılma ve yapıştırımadır. İç kapaklar sade turuncudur. Kitap serlevhalıdır. Varaklarda dış ve iç cetvel vardır ve şerhler iki cetvel arasına yapılmıştır.

الحمد لله الذي علّق قلائد الفاظ. مصونه عن تناو لا لحظ لحجوبة عن عيون Başı
 اهل عكاظ. و رصّيو يا ببدايع جولر البيان ممضوقة عن تداول البنان محسورة
 الصوبه....

كتبه الفقير احمد بن ابراهيم عفى الله لهما وأستاذ ولجميع المؤمنين المؤمنات Sonu
 أمين اجمعين. سنة ثمان وعشرون ومائة والف.

288 el-Hevādī fī Şerhi'1-Meşâlik

3. Nüsha

Râşit Efendi Eki 1143/1

Bu nüsha 1b-113a yaprak, 19 satır, 217x127, (145x74) mm ölçüsünde nesih hatla Muştafa b. Yakub tarafından 11 Mayıs 1717'de istinsah edilmiştir. Cilt açık kahverengi, alt üst kapak sertab ve miklepten oluşmakta ve etrafı kalın zencireklidir. Kapaklarda iç işlemesi yaldızsız tahrirli ve tıgılı şemse vardır ama salbek yoktur. Miklep işlemeside mevcuttur. İç kapaklar ebru işlemeli ve eser serlevhalıdır.

Başılı. nüsha ile aynıdır.

وقع الفراغ من كتابة هذه النسخة النفيسة في شهر جمادى الآخر في اليوم: Sonu
 التاسع وعشرين في وقت الضحى في اسلامبولاً عنه يد العبد الضعيف المذنب الفقير الى
 عناية ربه الكريم الغنى الهافه القدير حافظ مصطفى بن الحاج يعقوب غفر الله له ولوالديه
 واحسن اليهما سنة تسع وعشرين ومائة والف في هجرة منه له العز والشرف.

289 Muhtasaru'l- Me'ânî

Râşit Efendi 993

Bu eser, Taftâzânî olarak tanınan Sâdüddîn Mes'ud b. 'Ömer (ö.791/1389)¹¹³ tarafından 756 H.'de te'lif edilmiştir. Eser, el-Müsned, el-ğasr, el-inşâ', 'ilmü'l me'ânî, teşbih, işti'are, kinaye, el-aks, hüsnü ta'lil, te'kid, zem, cinas, gibi edebi sanatlar üzerine kaleme alınmıştır.

Bu nüsha, 181 yaprak, 23 satır, 209x120, (151x58) mm ölçüsünde nesih hatla Muhammed b. Muştafa b. Aḥmed b. 'Ali b. Hüseyin tarafından 1698'de istinsah edilmiştir. Cilt alt üst kapak sertab ve miklepten oluşmakta olup alt kapak kahverengi üst kapak daha açık kahverengidir. Kapaklarda herhangi bir süsleme yoktur. İç kapaklar gri meşin kaplıdır. Koruyucu kap mavi ve gri ton ağırlıklı ebru işlemeli mukavvadan oluşmaktadır. Varaklar cetvelli olup şerhler cetvel dışına ve satır aralarına yapılmıştır. Eser serlevhalıdır.

نحمد بامن شرح صدورنا لتلخيص البيان في ايضاح المعاني و تورقلوبنا بلوا
مع اتبيان من مطالع المتافي ولضلى على نسكه محمد المويد ومليل اعجازه باسم از
الجيل عنه وتمای آله واصحابه للجائرين قصب السبق...و بعد يقول الفقير الى الله العنى
مسعووين عمر المدعو لسعدا الشقازانى. يده الله سواء الحمد وافقه حلاوة التحقيق...

بالتمائل مع التذكر لما تقدم من الأصول والقواعد المذكر في المقول الثلاثة
التى لا يمكن الاطلاع على تعاربها وتفاصيلها الاعلام الغيوب فانه بظهر تيزكر ان
كلامن وقع موقعه بالنظر الى معرب حنيا الاخوال.

¹¹³ Mes'ud b. 'Ömer et- Taftâzânî, naḥiv, sarf, me'ânî, beyân, fıkıḥ ve mantık âlimidir. Kutbuddîn ve 'Adududdîn adlı iki âlimden ders almıştır. Bu zât H.791(m. 1389) tarihinde Semerkant'ta vefât etmiştir. Eserlerinden bazıları şunlardır: Şerḥ Telḥis el-Miftâḥ, Hâşiye 'ale'l- Keşşâf et-Tezhib (bk. Şezerât – ez-zeheb, XI, 319-322; Bugyet el-Vu'at, II,285; Mu'cem el-Müellifin, XII, 228; Keşf ez-Zunûn, s, 55,67, 474, 496, 515, 847, 1063.)

290 Muhtasaru'l- Me' ānī

2. Nüsha

Râşit Efendi 1014

Bu nüsha, 210 yaprak 15 satır, 188x117, (126x63) mm ölçüsünde nes-ta'lık hatla istinsah edilmiştir. Cilt kahverengi deri alt üst kapak sertap ve miklepten oluşmaktadır. Tüm cilt yaldızlı kalın zencireklidir. Oval bitki figürlü şemse ve ucunda lale motifli salbek bağlanmıştır. Miklepte yuvarlak miklep ucunda bombeli tıgı tahrirli şekil vardır. İç üst kapak bordo deri etrafı zencirekli şemse ve salbek vardır. İç alt ve üst kapak samani sarı renktir. Eser, serlevhalı olup varaklar kırmızı çizgi ile cetvellidir.

Başı: نحمد با من شرح صدور نا لتلخيص البيان في ايضاح المعاني و تور قلوبنا
بلوامع الشبيان من مطالع و بعد يقول الفقير الى الله العنى مسعووين عمر المدعد
لسعدا الشغازانى. يده الله سواء الحمد وافقه حلاوة التحقيق...

Sonu: با لتأمل مع التذكر لما تقدم من الأصول والقواعد المركز في المقول الثلاثة
التي لا يمكن الاطلاع على تعاربها وتفاحسيلها العلام الغيوب فانه يظهر تذكرة ان
كلامن وقع موقعه بالنظر الى معرب حنيا الاخوال.

291 Muhtasaru'l- Me' ānī

3. Nüsha

Râşit Efendi Eki 1023

Bu nüsha, 186 yaprak, 17 satır, 215x155, (145x80) mm ölçüsünde nesih hatla Aḥmed b.Muḥammed tarafından 1119 H.'de istinsah edilmiştir. Cilt siyah deriden alt ve üst kapaktan oluşmakta ve her hangi bir işleme yoktur. İç kapaklarda siyah deri kaplıdır. Varaklar cetvelsizdir ve serlevhasızdır.

Başı 1. nüsha ile aynıdır.

الحمد لله على امام. والصلاة على محمد الذى هو خير الانام. وعلى اله و: Sonu:
 اصحابه الذين هم في القفض والاحترام بياحقر الطلاب. وافقر الخلق الى النعنى الوهاب.
 احمد بن الحاج في محمد اليحان ويريدى ذاده غفر الله له ولوالديه والهما استعن اله و
 اصحابه برحمتك يا الرحيم سنة 1199

292 Muhtasaru'l- Me' ānī

4. Nüsha

Râşit Efendi Eki 1025

Bu nüsha, 176 yaprak, 19 satır, 194x115, (132x62) mm ölçüsünde ta'lık hatla yazılmıştır. Cilt siyah deriden alt ve üst kapaktan oluşmaktadır. Sırt siyah deri ile kaplıdır. Kapaklarda baskılı oval şemseler vardır. İşlemeler yaldızsız olup kırmızı cetvellidir. Şerhler cetvel dışına yapılmıştır.

Baş 1. nüsha ile aynıdır.

وقع موقعه بالنظر الى معرب حنيا الاخوال ذلك وقع موقعه بالبظر الى مصصيات Sonu:
 الاحوال وان كلامن السور بالسبة الذى يتصمنه مشتملة على لطف الفانحة منطوية على
 حسن الخاتمة والحمد لله ومنه صلى الله على محمد واله.

293 Hāşīye 'Alā Muhtasaru'l-Me' ānī

Râşit Efendi 991

Bu eser, Yezdī olarak tanınan ' Abdullāh b. Huseyin (ö.1015/ 1606) tarafından te'lif edilmiştir. Eser, müsned, el-ğasr, el-inşā', 'ilmü'l me' ānī, teşbiḥ, işti'are , kinaye, el-aks, hüsnü ta'lil, te'kid, zem, cinas, gibi edebi sanatlar üzerine kaleme alınmış olan muhtasaru'l me' āninin ḥaşıyesidir.

Bu nüsha, 65 yaprak, 19 satır, 205x137,(152x78) mm ölçüsünde nes-ta'lık hatla Hasan b. İbrāhim et- Tokādī tarafından 1658'de Diyarbakır'da istinsah edilmiştir. Cilt

mukavvadan alt üst kapak, sertab ve miklepten oluşmakta olup ebru ile süslüdür. Sırt ve sertab kahverengi deri kaplıdır. Koruyucu kap ebru işlemeli olup kenarları ve ağız kısmı deri ile kaplıdır.

حموا لمن خلق الانسان و على البيان وشكر المن اعلم بدايع المعان في
زوابع البيان وصلواته على نبيه المبعوث الوفان ومعاتيح القرآن....

تمت هذه الخاسية الى صيغها الفاضل المحقيق المدقو سلالة السلاطين عبد الله: Sonu:
المزوى على يد العبد الضعيف الحيف المحتاج الى ربه الغنى ملم في بلدة دياربكر في
مدرسة عزيزية حسن بن ابراهيم سنة 1069

294 Hāṣiye ‘alā Muḥtasaru’l-Me‘ānī

2. Nūsha

Râṣit Efendi Eki 9332/2

Bu eser, 51b-119a yaprak, bb satır, 203x145,(bbxbb) mm ölçüsünde ta’lık hatla Ebū Bekir b. Cüm‘a tarafından 1652’de istinsah edilmiştir. “Telhīsü’l -Miftāḥ” üzerine Taftāzānī’nin yazdığı şerh’in hāṣiyesidir. Cilt çok yıpranmış mukavvadan alt ve üst kapaktan oluşmaktadır. Sırt kısmı siyah yıpranmış deri ile kaplı ve ebru süslemeleri silinmiş durumdadır.

Baş 1. nūsha ile aynıdır.

قد وقع الفراغ في وقت الظاهر في يوم الخامس من شهر شوال المظهر في
تاريخ ثلاث و ستين والف من الهجرة النبوية عليه اكمل الصلوة وافضل التحية تمت تمام
تمام.

295 el-Muṭavvel fī Şerḥi Telḥisi'l-Miftāḥ

Râşit Efendi 988

Bu eser, Taftâzânî olarak tanınan Sâdüddîn Mes'ûd b. 'Ömer (ö.792/1389)¹¹⁴ tarafından 1347'de te'lif edilmiş belâğatla ilgili eserdir. Eserde me'âni ilmi, me'âni'nin kısımları, müsned ve müsnedi ileyh'in durumu fiillerin müteallakları, kısr, inşa'a, 'icaz, itnab, beyan ilmi ve bedî gibi belâğat konularını ele alınıp detaylı bir şekilde incelenmektedir.

Bu nüsha, 156 yaprak, 25 satır, 260x177, (185x110) mm ölçüsünde ta'lık hatla istinsâh edilmiştir. Cilt alt üst kapak sertab ve miklepten oluşmaktadır. Cilt alt ve üst kapak koyu kahverengi, miklep kırmızıdır. Sertabda küçük bir yama vardır. Kapaklar etrafı zencirekli olup şemse ve salbek yoktur. İç kapaklar sade turuncudur. Koruyucu kap, yüzeyi sade siyah etrafı kahverengi deri ve ağız kısmı kırmızıdır yüzey etrafı zencirekli ve ağız kısmında şöyle yazmaktadır: مطول للسّئل التتانی فی علمی المعانی
Kitabın başında bir de fihrist ve mukaddime vardır. Varaklar cetvelsiz olup satır aralarında ve sayfa boşluklarında şerhler vardır.

Başı: الحمد لله الذى المنام حقايق المعانى فوائق البيان و بعد فان احق
العصرين بالتدعيم واسقها في اسنبحاب التعظم هو الحلي بحقايق العلومو المعارف.

Sonu: و حقايق لبا الفوز بهذ المرام. و تهياء الفراغ من تعلم الى البياض في اليوم
الاربعاع الحلي عشر من صغى سنة ثمان و اربعين و سبعمائة.....و منه المدية الى سواء
الطريق الصلوة على محمد خير البرية واصحابه ذوي النعنوى الذكية تم.

¹¹⁴ bk. s. 209

296 el-Muṭavvel fî Şerḥi Telḥisi'l-Miftāḥ

2.Nüşa

Râşit Efendi 955

Bu nüsha, 179 yaprak, 23 satır, 260x177, (185x105) mm ölçüsünde nes-ta'lık hatla Süleymân b. İsrail b. Muḥammed b.Süleymân tarafından 1497'de istisah edilmiştir. Cilt alt üst kapak sertab ve miklepten oluşmakta olup alt kapak açık kahve rengi deri ve şemseli olup, şemse oval ve içi sarı ve kırmızı yaldızlıdır. Üst kapak, şemse alt kapak ile aynı ve noktalı salbek görünümü verilmiş, noktalı şekil şemseye bağlanmıştır. Kapaklar etrafı yaldızsız baskılı ve zencireklidir. Sırt kısmı siyah deri ile kaplıdır. Miklep, yuvarlak şemseye benzer işlemeli ve kenarları tıgılı ve tahrirlidir. Koruyucu kap kırmızı yüzeyli işlemesiz kenarları yaldızlı zencirekli kenarları ve ağzı siyah deri kaplıdır. Koruyucu kabın ağzında şöyle yazmaktadır: مطول لسعد التفتاذانى في علم المعانى sayfalar cetvelsiz olup şerhler satır aralarına ve sayfa boşluklarına yapılmıştır. Eserde serlevha yoktur.

Baş 1. nüsha ile aynıdır.

الحمد لله على التمام و على رسول له افضل السلام قد وقع الزاعر من تبره يوم:
الاثنين وقت الضحى في الكبرى في الشهر المبارك رجب تاريخ سنة ثلاث و تسع مائة
في شهر سونيا على يدا عبد الضعيف....

297 el-Muṭavvel fî Şerḥi Telḥisi'l-Miftāḥ

3.Nüşa

Râşit Efendi 1006

Bu nüsha, 276 yaprak, 25 satır, 207x123, (164x82) mm ölçüsünde nesih hatla 3 Temmuz 1134'de istinsâh edilmiştir. Cilt alt üst kapak sertab ve miklepten oluşmaktadır. Kapaklar kırmızı deri sırt kısmı turuncu deri ile yamanarak tamir edilmiştir. Kapaklar gömme şemse ve köşebentlerle süslenmiş bitki motiflidir. Oval biçimde olan şemseler uçlarından salbeklere bağlı ve etrafı tıgılıdır. Tüm cilt etrafı cetvelli ve zencireklidir. Kö-

şebentlerde çiçek ve yaprakları andıran süslemeler vardır. Koruyucu kap sade kırmızı deri etrafında yıldızlı ve zencirekli iç içe iki cetvel vardır. Ağız kısmında كتاب المطوّل yazmaktadır. İlk sayfa güzel bir şekilde serlevhalıdır. Kitabın başında bir de mukaddime mevcuttur. Yapraklar çift çizgili olup cetvel araları yıldızlıdır. Varak numaraları müstensih tarafından verilmiş olup varaklarda herhangi bir şerhe rastlanmamaktadır.

الحمد لله الذي الهنا حقايق المعانى و دقايق البيان وحصصنا ببدايع الايادى و
روايع الاحسان اتقن بحكمته نظام العالم على وفو ما اقتضته الحال....و بعد فان احق
الفضائل بالقتديم واسقها في استجاب التعظيم هو التحلى بحقايق العلوم والمعارف و
التصدى للاحاطة.

والحمد لله ولي الانعام والصلاة والسلام على سيدنا محمد سيّد الانام وعلى اله
الخواص والعوام والحمد لله على الملم في نهار السبت تاسع عشر شهر رمضان المبارك
سنة 1124

298 el-Muṭavvel fī Şerhi Telhisi'l-Miftāh

4.Nüsha

Râşit Efendi 9343

Bu nüsha, 203 yaprak, 23 satır, 293x185, (215x90) mm ölçüsünde nes-ta'lık hatla Emrullāh b. Abdullāh tarafından 1716'da istinsāh edilmiştir. Cilt alt ve üst kapaktan oluşmakta olup siyah deridendir. İki kapakta da baskı ile yapılmış yıldızsız oval şemse ve bitişik salbekler vardır. Kapak etrafı tek çizgi ile cetvelli ve salbekler de bu cetvele bağlıdır. İç kapaklar sade sarı renktedir. Kitabın başında fihrist mevcut olup varaklar cetvelsizdir. Sayfa boşluklarında yer yer açıklamalar vardır.

Baş 1. nüsha ile aynıdır.

و قد وقع الفراغ في سنة النسخة الشريف في زمان في شهر رجب في يوم
الجمعة وقت الضحى...و كاتبه امر الله بن عبد الله تاريخ سنة 1129

299 el-Muṭavvel fī Şerḥi Telḥisi'l-Miftāḥ

5.Nüşa

Râşit Efendi 11262

Bu nüsha, 175 yaprak, 27 satır, 237x165, (165x77) mm ölçüsünde nesih hatla Muḥammed b. Yâkub tarafından 1803'de Lârende de istinsah edilmiştir. Cilt alt üst kapak sertab ve miklepten oluşmaktadır. Cilt kırmızı deriden olup kapaklar etrafı üç sıra cetvellidir. Kapak ortasından dikine ve enine iki sıra çizgi geçmekte olup şemse ve salbek yoktur. Çiçek şeklinde küçük baskılar alt kapakta dikine ve enine çizgiler oluşturur. Sertab ve miklep etrafında da bu şekiller mevcuttur. Üst iç kapak su yolu işlemeli, alt iç kapak ise sadedir.

Başı 1. nüsha ile aynıdır.

Sonu: والحمد لله ولى لانعام والصلوة على محمد واله الكرام قد فرع سن
الكتاب من يد الضعيف محمد بن يعقوب غفر الله له ولولديهما في مدينة لارنده في
مدرسة صاى دائرس في شهر رمضان سنة 1218

300 Enne't-Te vessü'a Şāyiun fī Lüḡati'l-'Arab

Râşit Efendi Eki 674/6

Bu eser, Kemal Paşa Zâde Aḥmed b. Süleymân, Şeyḥü'l-İslâm (ö.940/1533)¹¹⁵ tarafından te'lif edilmiştir. Eser, Belâgat üzerine kaleme alınmış olup cümleye belîğ ifadenin kattığı değeri ortaya koymaktadır.

Bu nüsha, 39a-40a yaprak, 17 satır, 210x130, (150x70) mm ölçüsünde ta'lîk hatla istinsâh edilmiştir. Kitapta alt ve üst kapak mevcuttur. Kapaklar mukavvadan ve kahve rengi yüzey üzerine, sarı yonca yaprak süslemelidir. Sırt kısmı kahve rengi deri ile kaplıdır. Varak-lar kırmızı cetvellidir.

¹¹⁵ bk. s. 96.

اعلم ان التوسع شائع في لفظ الوب وبن على الخاء منها اجراء الاسم فجرى
الضيقة قال صدر الاماضل في ضرام السقط شرح سقط الززووان ابى العلاء المعري

قال شرطاً او شرطاً اقول يعنى حال كون الحدوث شرطاً لعلم الحاجة او
شطراً منها فلاخراسة في الكلام....بين الشرط والمشروط والعتيه المعبر بين الشطرين
تم تم.

301 Risāletü'l - (Feride)İsti' āre

Râşit Efendi Eki 9330/2

Bu eserin müellifi ile ilgili bilgi bulunmamaktadır. Eser mecazi luğavi, lafzi, tabirler, kinaye ve teşbih üzerine kaleme alınmıştır. Mecaz ilminin faydaları on bir başlık altında tasnif edilmiş ayrıca cümleler üzerinde değerlendirmeler de yapılmıştır.

Bu nüsha, 46a-50a yaprak, 19 satır, 205x140, (150x60) mm ölçüsünde ta'lık hatla 1759'da istinsah edilmiş edebiyatla ilgili bir eserdir. Cilt sade balmumu rengi mukavva alt ve üst kapaktan oluşmaktadır. Sırt ve kapak kenarları siyah deri ile kaplı olup herhangi bir işleme yoktur. Üst iç kapak açık yeşil ve sade, alt iç kapak ise beyazdır.

الحمد لله وسلام على عباده الذين اصطفى امّبعد فريده تذكرة في طريق التعيم
الفيفة والمجى زو الكتابة وهي مشتملة على الفوائد الاولى الحقيقة هي اللفظ المستعمل في
ما وضع له عند اصطلاح به النحاطب.

اللتابة ابلغ من الحقيقة و النضرح لكونهما كدعوى الشئ ببينته تم ستنكى المن
وفقنا الانمام و حمدا الحق هذين الاسلام وصل الله على سيدنا محمد واله وصحبه

اجمعين سنة 1173

302 Risāletü'l -İsti'āre

Râşit Efendi Eki 26210/4

Bu eser, Gözübüyük-Zāde olarak tanınan İbrâhim b. Meḥmed Mu'îd-Zāde Ḳayseriyî (ö. 1255/1839) ¹¹⁶ tarafından te'lif edilmiştir. Eserde, istiare me'âni teşbih ve teşbihin bölümlerini ele alınmaktadır. Risale içerisinde bazı satırların tercümesi yapılmıştır. Eserde cümleler tek tek ele alınmış ve cümleler istiare ve me'âni bakımından değerlendirilmiştir. Cümleler değerlendirilirken sadece isti'are ve me'âni ile sınırlı kalınmayıp cümleler mecaz anlam açısından da değerlendirilmektedir.

Bu nüsha, 110b-128a yaprak, 21 satır, 175x120, (116x68) mm ölçüsünde nesih hatla, Kurtçu-Zāde Muhammed b. Ömer tarafından 1839'de Ḳayseri'de istinsah edilmiştir. Cilt alt üst kapak sertab ve miklepten oluşmaktadır. Bordo deriden oluşan cildin kapakları ve miklepi çevresi çift çizgi ile cetvelli köşeden diğer bir köşeye çizgiler vardır. Dağınık bir şekilde soğuk baskılı çiçekler basılmıştır. Sertab ve miklepte de baskı vardır. İç kapaklar sade deniz mavisi rengindedir. Varaklar cetvelsiz olup parlak kâğıt kullanılmıştır.

الحمد لله ربّ العالمين والصلوة والسلام نبيه محمد واله اجمعين وبعد فاقول انّ
جميلة والصلوة على خير البرية اعترصنا سنشأؤه كون الورو عاطفة ومورده عطف يده
الجميلة على الجملة السابقة وحاصلة النقص الاجمالى الشيهى و تقريره بيكذا بذا العطف
لايجوز....

تمت التقريرات للاستاذ المشهور بكوز بيوك ذاده و هو قيصريّ مات من
يده كوز بيوك ذاده و سلطانه محمد خان اغنه من السنة 1255 كتبه من عشرة قرحه
كورت محمد بن عمر بن البسرى غفر الله له ولولديهما وطوله الله عمر سنة 1255

¹¹⁶ Ḳayseri Uleması, s. 41.

303 Risāletü'l -İsti'āre.

Râşit Efendi Eki 990/3

Bu eser, Anṭākī Maḥmud b. Abdullāh (ö.1160/1747)¹¹⁷ tarafından kaleme alınmıştır. Eser, belāğat üzerine kaleme alınmış olup eserin adından da anlaşılacağı gibi isti'āre ve isti'are çeşitlerini ihtiva etmektedir.

Bu nüsha, 33b-42a yaprak, 13 satır, 211x136, (135x80) mm ölçüsünde nesih hatla istinsâh edilmiştir. Cilt alt üst kapak Sertab ve miklepten, desenli mukavvadan oluşmaktadır. Bal mumu rengi mukavva üzerine dışta siyah yeşil ve içte turuncu olmak üzere oval şekiller vardır. Sırt sertab ve kapaklar etrafı kahverengi deri ile kaplıdır. İç kapaklar sade turuncudur. Koruyucu kap, su yolu işlemeli turuncu beyaz, mavi, kahverengi renklerden olup oval gri renkli şekillerden oluşmaktadır. Ağız kısmında şöyle yazmaktadır:

عصام على رسالة الوضعية و حسن زيار على العفام

Başı: الحمد لله حمدا الشاكرين والصلوة على سيد الاولين والآخرين وعلى اله
العالمين الطاهرين فاعلم ان طرف اداء المراد ثلاثة حقيقة ومحازة و كنانة فالحقيقة لفظ
مستعمل فيما وضع له سن حيس انه غير لعلاقة بينهما اى اتصال و مناسبة بين
الموضوع له والمستعمل فيه مع قرينه سائعة عن ارادة الموضوع...

نحو ان مجمع ضعك وصغة فلان طويل النحر بمعنى المفامة او نسبة بينهما Son
الكرام في بيت فلان بمعنى ان الكرم فلان تمت بعون الله تعالى تمت.

¹¹⁷ Kaynaklarda sadece yukardaki eseri zikredilen Maḥmūd el-Anṭākī, H.1160 (m.1747) yılında vefāt etmiştir. (bk. İzāḥ el-Meknūn, I, 553; Mu'cem el-Müellifin, XII, 175; GAL, II, 234; Suppl., II, 329.)

304 Risāletü'l-İsti'āre.

2.Nüsha

Râşit Efendi 26907/ 7

Bu nüsha, 45b-48b yaprak, 17 satır, 215x150\158x85) mm ölçüsünde nes-ta'lık hatla Antep de Müftü medresesinde 1787'de istinsah edilmiştir. Cilt alt ve üst kapaktan oluşmaktadır. Cildin tamir edildiği ve tamir edilirken siyah deri ile kaplandığı ve sanatsal özelliklerinin yok edildiği görülmektedir. İç kapaklar sade ve turuncu renktedir. Varaklar cetvelsiz olup zaman zaman kırmızı yazı kullanılmıştır.

Başı: الحمد لله حمد الشاكرين والصلوة على سيد اولين والآخرين وعلى اله
الطيبين الطاهرين و بعد فاعلم ان طرُق اواء المراد ثالثة حقيقة ومجاز وكناية فالحقيقة لفظ
مستعمل فيما وضع له من حيث اته ما وضع له والمجاز.

Sonu: تمت الرسالة الشريفة المقبولة المنسوبة الى الفاضل محمود الانطكي تولدأ
ثم الحلبي توطنا في بلدة عينتاب في مدرسة مفتى في سنة 1202 في شهر رجب.

305 Risāletü'l-İsti'āre.

Râşit Efendi Eki 9329 /3

Bu eser, Ebü'l Kâsım olarak tanınan el-Leysî es-Semerkândî, (ö. 886/1483'den sonra)¹¹⁸ tarafından te'lif edilmiş edebiyatla ilgili bir eserdir.

Bu nüsha, 23b-25a yaprak, 21 satır, 217x150, (160x80) mm ölçüsünde nes-ta'lık hatla 1756'da istinsah edilmiştir. Alt ve üst kapaktan oluşan cildin tamir edildiği ve tamir edilirken kırmızı deri ile kaplandığı ve sanatsal özelliklerinin yok edildiği görülmektedir. İç kapaklar ise sade beyaz renktedir. Varaklar cetvelsiz olup noktalamalar kırmızıdır.

¹¹⁸ Beyân konusunda eserleri olan Ebu'l Kâsım el-Leysî, Semerkanlı olup, H.88(m.1483) yılı civarında vefât etmiştir. Riyazat el Ahlâk ve Hâşiye 'alâ Şerh Miftâh el-'Ulûm eserleri arasında yer almaktadır. (bk.Mu'cem el Müellifin, VIII, 103; Keşfü'z-Zünûn, I, 845; GAL, II, 194-195.)

الحمد لو ايت العظيمة .والصلوة على خير اليومية امّا بعد فان معان الاستعارات :Başı:
قد ذكرت في الكتاب مفصلة عسيمة الضبط فاروت زكرع محمد له مضبوطة على
وجب نطقه كتب المتقدمين وولّ عليه ربه المتأوين..

قوة الاختصاص بالمشبه به فايهما اقوى اختصاصا و تعلقا به فهو القينة وماسواه :Sonu:
شيخ تمت الرسالة ماكتبه 1180 تم

306 Risāle fi'1-İsti'āre.

Râşit Efendi 1178 /12

Bu eser, Aydinî Ālim Mehmed b. Ḥamza Güzelhisarî (ö.1120/1603)¹¹⁹ tarafından te'lif edilmiştir. Eserde,Müellif istiāre ile ilgili olarak kaleme alınmış olup isti'āre ve çeşitlerinden bahsetmekte isti'are sanatını örneklerle incelemektedir.

Bu nüsha, 31a-31b yaprak, 27 satır, 205x150, (160x78) mm ölçüsünde nesih hatla 18. asırda istinsâh edilmiştir. Alt ve üst kapaktan oluşan cilt yeşil beyaz su yolu motifli olup, sırt ve kapak kenarları siyah deri ile kaplıdır. İç kapaklar sade mor renktir. Varaklar cetvelsizdir.

الحمد لله وسلام على عباده الذين اصطفى اعلم انّ في تصرفات ارسل اللغة :Başı:
في كلامهم و توسعاتهم في اراء مرامهم جعل افراد السئ بطريق التاويل والادّعا قسمين
متعارفا وهو افردة الحقيقية وغير شعارف

¹¹⁹ Aslen Aydınli olan Güzelhisarî, eğitimini Aydın'da tamamlamış, Hocası Ni' metullâh'dan ders almıştır. Sonra Bursa'ya gitmiş orada müderrislik yapmıştır. Bursa'nın ileri gelenlerinden İshâk Efendinin oğluna da ders vermiştir ve İshâk Hocası diye meşhur olmuştur. H.1120 (m.1603) tarihinde vefât etmiştir. Manzume-i 'Akâid ve Sunduk el Ma'ârif önemli eserlerindendir. (bk. Mu'cem el-Müellifin, I, 218; Hediyyet el-Ârifin, I, 168; Keşf ez-Zunûn, II,1798; Osmanlı Müellifleri, I, 232.)

والحمد لله رب العالمين . والصلى الله على سيدنا محمد واله وصحبه لعمغيز
 بجز سرو هذه الكلمات يوم الاثنين يوم محرم سنة ستة ومائة والف.

307 Risāletü'l-İsti'āre.

Râşit Efendi 26907 /6

Bu eser, Gümüşhânevî, Ebû Bekr İbrâhim b. Seyyid Yakub el-Arifî el-Müderriş (ö.1207/1792) tarafından edebiyat üzerine kaleme alınmıştır.

Bu nüsha, 39b-41b yaprak, 15 satır, 215x150, (150x75) mm ölçüsünde nesih hatla 'Ömer b. 'Abdullah tarafından 1785. de istinsâh edilmiştir. Alt ve üst kapaktan oluşan cildin tamir edildiği ve tamir edilirken siyah deri ile kaplandığı ve sanatsal özelliklerinin yok edildiği görülmektedir. İç kapaklar ise sade ve turuncu renktedir. Varaklar cetvelsiz fakat sayfa boşluklarında şerhler vardır. قول، اقول kırmızı yazılmıştır.

الحمد لله الحي القيوم الاحد. والصلوة على النبي الذي اسمه احمد. فأعلم ان
 مدلول اللفظ الموضوع الذي سمعته من متكلم فصيح باعتبار فهمك اباه عنه بسمي

و قد وقع الفراغ سن شويده مفده الرسالة بعون الملك الوهاب سن يد عمر بن عبد
 الله غفر الله عنهما و عن اجدا وصحا و سائم المؤمنين في شهر ربيع الاول 13 سنة

1200

308 Risāletü'l-İsti'āre.

2. Nüsha

Râşit Efendi 26907 /10

Bu eser, 56b-59b yaprak, 17 satır, 215x15, (155x78) mm ölçüsünde nes-ta'lık hatla 18. yy.'da istinsâh edilmiştir. Alt ve üst kapaktan oluşan cildin, tamir edildiği ve tamir edilirken siyah deri ile kaplandığı ve sanatsal özelliklerinin yok edildiği görülmektedir. İç kapaklar ise sade ve turuncu renktedir. Varaklar cetvelsiz بيان kırmızı yazılmıştır.

الحمد لله رب العالمين والصلوة والسلام على سيد المرسلين إمّا بعد فعد التمس
 منابعض الاحوان المتروّد علينا ان نبين الاستعارة على لفسهم بنوع من الحة التحقيق
 العائدات من السوات فنقول باله التوفيقى و في يده آذمة التحقيق.

وهذه الترجمة ان تهديوا ثلاث احلاصات وفاتجه الكتاب لروح هذا المزنّب
 واحركم على اله تعالى سبحان ربك رب العزة عما يصفون وسلام على المرسلين
 والحمد لله رب العالمين تم تم تم.

309 Risāletü'l -İsti'āre.

3.Nüşha

Râşit Efendi 26907 /9

Bu eser, 54a-54b yaprak, 19 satır, 215x150, (140x78) mm ölçüsünde nes-ta'lık hatla 18. yy.'da istinsâh edilmiştir. Alt ve üst kapaktan oluşan cildin tamir edildiği ve tamir edilirken siyah deri ile kaplandığı ve sanatsal özelliklerinin yok edildiği görülmektedir. İç kapaklar ise sade ve turuncu renktedir. Varaklar cetvelsizdir.

اعلم ان الاستعارة المكتبة فيها ثلاثة مذاهب مذهب السلف ومذهب الخطيب و
 مذهب السكاكى فعلم السلف هي لفظ المستعمل في المشير....

فهى مكنية فهذا الثلاثة مندرجة تحت مطلق الاستعارة ائد رابرح الجزئى تحت
 الكلى فاحقظ هذا الكلام راحيا لطف الملك العلام فانهم من مزالق الاقدام حمزه افندى.

310 Risāletü'l-İsti'āre.

4. Nüsha

Râşit Efendi 26907 /8

Bu nüsha, 49b-53b yaprak, 19 satır, 215x150, (140x80) mm ölçüsünde nes-ta'lîk hatla 18. yy.'da istinsâh edilen edebiyatla ilgili eserdir. Alt ve üst kapaktan oluşan cildin tamir edildiği ve tamir edilirken siyah deri ile kaplandığı ve sanatsal özelliklerinin yok edildiği görülmektedir. İç kapaklar sade ve turuncu renktedir. Varaklar cetvelsizdir.

Başı: الحمد الذى المن والاحان والصلوة على رسولنا المؤيد ببراعة له المعان
وفصاحة البيان وعلى اله الكرما واصحابه العظما الذين يهتدى من بايهم يقتدى.

Sonu: في اللغة للدعاء وفي الشرع للعبادة تمت الرسالة الشريفة والاستعارة بعون
الله الملك القدير.

311 Sifru's-Sa'āde ve Sefīru'l-İfāde

Râşit Efendi 800

Bu eser, Sehavî, 'Alâmüddîn Ebü'l-Hâsan 'Ali b. Muḥammed (ö. 643/1245) tarafından belâğat üzerine te'lif edilmiştir. Eserde kelimeler varak boşluklarına kırmızı olarak yazılmış ve açıklanmıştır. Bir nevi kelimeleri açıklayan lûğat gibidir. Eserin sonunda Ebü'l 'Abbas Aḥmed b. Ebü'l Fazâil ed-Daḥmīsî'nin 16 beyitlik eseri medheden bir bir kasidesi vardır.

Bu nüsha, 161 yaprak, 23 satır, 225x150,(175x85) mm ölçüsünde nesih hatla 'Ali b. İbrâhim b. Ṭayyib tarafından 26 Ekim 1702'de istinsah edilmiştir. Cilt alt üst kapak sertab ve miklepten oluşup, turuncu, açık mavi ve beyaz suyolu ebru işlemelidir. Sırt siyah sertab ise kahverengi deri kaplıdır. İç kapaklar ise turuncudur. Koruyucu kap, mavi beyaz suyollu ortasında oval ve yuvarlak şekiller vardır. Çevresi ve ağzı kahve rengi deri ile kaplıdır. Ağız kısmında şöyle yazmaktadır: سفر السعادة و سفير الافادة للسخوى ilk

varak güzel bir şekilde serlevhalıdır. Varaklar dıştan kırmızı içten siyah bir çizgi ile cetvelli ve iki cetvel arası yıldızlıdır.

Başı: قال ستخناو سيدنا الفقيه الامام العالم العلامة الفاضل الكامل سيد العلماء و الفضلاء. شرف النحاة والقراءة، علم انر لم والكبراء . علم الدين ابو الحسن على بن عبد الصمد السحاوي...

Sonu: وصح ذلك في يوم الثالث في جمادى الآخرة سنة خمس ثلاثين و ستمائة بجامع دمشق تمره الله وكتبه عبد الله بن مالك بن رجب الاندلس.

312 Telhīsü'l-Miftāh

Râşit Efendi 634 /3

Bu eser, Haṭībū Dimeşķī olarak tanınan Muḥammed b. ‘Abdurrarāḥmān (ö.739 /1338) tarafından belāḡat üzerine kaleme alınmıştır. Eser, Sekkāķī’nin “Miftaḥu’l-‘Ulūm” isimli eserinin üçüncü kısmının şerhidir. Eserde mütekellimin tek başına fesahati ve belāḡatı ele alınmakta, güzel söz parladığı zaman kılıcın parlaklığına benzetilmektedir. İlmü’l me‘āni, müsnedin ileyh, kıasır, inşa‘a, i‘caz, itnab, musava‘at ve beyan vb. konular ele alınmaktadır.

Bu nüsha, 36b-82b yaprak, 19 satır, 80x125, (105x50) mm ölçüsünde nesih hatla 1636’da istinsâh edilmiştir. Cilt alt üst kapak sertab ve miklepten oluşmaktadır. Kapaklar ve miklep zencirekli ve kesik işlesmesiz köşebentlidir. Alt ve üst kapak yıldızlı , tahrirli ve tıgılı, şemse ve salbikle süslenmiştir. Sırt kısmında kırmızı deriden yama vardır. Koruyucu kabın yüzeyi siyah, kenarları ve ağız kırmızı deri kaplıdır. İç kapaklar ise sade saman rengi kartondur.

Başı الحمد لله على ما انام. و علم فر البيان ما لم تعلم والصلوة على سيدنا محمد من نطق بالصواب اما بعد فلما كان علم البلاغة و نوابعها من اجل العلم قدراً خيراً وادفها سرّاً. اذ بر تعرف دقایق العربية واسرارها.

و هذا دعاء للبرية شامل وجميع فواح السور وحوها تمها وارادة على احسن Sonu: الوجوه والملها يظهر ذلك بالتأمل مع التذكر لما تقدم تم تم.

313 Telhîsü'l-Miftâh

2. Nûsha

Râşit Efendi 816 /4

Bu nüsha, 36b-58b yaprak, 26 satır, 214x130, (160x80) mm ölçüsünde nesih hatla istinsah edilmiştir. Cilt alt üst kapak sertab ve miklepten oluşur. Kapaklar etrafı iki dıştan iki içten olmak üzere çift çizgi ile cetvelli ortası zencireklidir. Şemse ve salbek yoktur. Koruyucu kap kırmızı deri kaplı ve ağız kısmı turuncu deri yamalı ve kenarları zencireklidir. İç kapaklar pembe ve mavi noktacıklar ile ebru süslüdür. Sayfalar çift çizgi ile cetvelli ve araları yaldızlıdır. Basit süslemeli bir de serlevha mevcuttur.

Baş: الحمد لله علم ما انعم وعلم في البيان ما لا نعلم. والصلوة على سيدنا محمد
ضرب في نطق بالصواب.... اما بعد فلما كان علم البلاغة وتوابعها في اجل العلوم
قدرا واو قهما سرا. يعرف دقائق العربية واسرار.

Sonu: بالسان بالتأمل مع التذكر بما تقدم والله الموفق تم التلخيص في علم المعان و
والبديع تم.

314 Telhîsü'l-Miftâh

3.Nûsha

Râşit Efendi 989

Bu nüsha, 195 yaprak, 7 satır, 141x90, (74x31) mm ölçüsünde nesih hatla 1737'de istinsah edilmiştir. Cilt alt üst kapak sertab ve miklepten ve kırmızı deriden olup, kenarları tümünden zencireklidir. Şemse salbek ve miklep işlemesi yoktur. Koruyucu kap balmumu rengi karton olup üzerinde sarı turuncu ve maviden oluşan üç tane nergis'e benzeyen motifle süslüdür. Kenarlar ve ağız kahverengi deri ile kaplı ve zencireklidir.

İç kapak sade sarıdır. تلخیص المفتاح الخطیب دمشق: Ağz kısmında şöyle yazmaktadır: İlk sayfada çok güzel serlevhalıdır. İlk sayfa çift çizgili ve yaldızlı diğer varaklar sade tek kırmızı cetvellidir.

خير الحمد لله على انعم وعلم من البيان ما لم تعلم والصلوة على سيدنا محمد
من نطق بالصواب وافضل من اوتى الحكمة..... اما بعد فلما كان علم البلاغة و توابها
من اجل العلوم قدراً وهدقها سرّاً ادبه يُعرف دقائق العربية....

وهذا اعلم للبرية شامل جميع فواتح السور و حواتمها و ارادة على حسن الوجوه: Sonu:
و اكملها يظهر ذلك بالتأمل من التذكر لما تقدّم.

315 Telhîsü'l-Miftâh

4.Nüsha

Râşit Efendi Eki 9218

Bu nüsha, 69 yaprak, 13 satır, 212x130, (125x60) mm ölçüsünde ta'lık hatla 1694'de istinsâh edilmiştir. Çok yıpranmış alt ve üst kapak mevcuttur. İç kapaklar sade sarıdır. Varaklar cetvelsiz olup satır aralarında şerhler vardır. Sonunda bir dua bulunmaktadır.

Baş başı birinci nüsha ile aynıdır.

وارادة على حسن الوحدة والمكهما يظهر ذالك بالتأمل مع تذكر لما تعدم من: Sonu:
الاصول واليه اعلم بالصواب كتب هذا الكتاب في سنة ستة والمائة والالف من الهجرة
النبوية.

316 Telhîsü'l-Miftâh

5.Nüsha

Râşit Efendi Eki 9220 /2

Bu nüsha, 31b-49a yaprak, 19 satır, 210x155, (140x75) mm ölçüsünde nesih hatla istinsah edilmiş olup sonu eksiktir. Sonunda Hisarcıklı-Zâde Muhammed Salim b.

Muṣṭafa el-Ḳayserī'ye ait 1221 H. tarihli bir temellük kaydı vardır. Cilt alt üst kapak sertab ve miklepten oluşmakta ve işlemesiz sarı mukavva kaplıdır. İç kapaklar sade beyazdır. Varaklar cetvelsiz ve koruyucu kap yoktur.

Başı birinci nüsha ile aynıdır.

Sonu: بحمد ربهم ويومئذ فاته لو اختصر لم يذكر و يؤمنون به لئن انما انهم
لاينكر في يشتهم

317 Telhīsü'l-Miftāh

6.Nüsha

Râşit Efendi Eki 9330 /1

Bu nüsha, 1b-45a yaprak, 19 satır, 205x140, (150x60) mm ölçüsünde ta'lık hatla 1761'de istinsâh edilmiştir. Cilt sade balmumu rengi mukavva alt ve üst kapaktan oluşmaktadır. Sırt ve kapak kenarları siyah deri ile kaplı olup herhangi bir işleme yoktur. Üst iç kapak açık yeşil ve sade, alt iç kapak ise sade beyazdır. Varaklar cetvelsiz olup açıklamalar satır aralarına ve sayfa boşluklarına yapılmıştır. Varaklar parlak kâğıttan olup bazı kelimeler kırmızı yazılmıştır.

Başı birinci nüsha ile aynıdır.

Sonu: ان اله لالة للنطق فاللفظ الواحد بالتسبية اله المعانى يجوز ان يكون محزراً
سراوان يكون استعارة باعتبارية.

318 Telhīsü'l-Miftāh

7.Nüsha

Râşit Efendi Eki 26210 /1

Bu nüsha, 1b-74a yaprak, 11 satır, 175x120, (116x68) mm ölçüsünde nesih hatla Ḳurtçu-Zâde olarak tanınan Muḥammed b. 'Ömer Ḳayserī tarafından 1838. İstinsah edilmiştir. Cilt alt üst kapak, sertab ve miklepten oluşmaktadır. Bordo deriden oluşan cildin kapakları ve miklep çevresi çift çizgili ve köşeden diğer bir köşeye çizgiler vardır.

Dağınık bir şekilde soğuk baskıyla çiçekler basılmıştır. Sertab ve miklepte baskılıdır. vardır. İç kapaklar sade deniz mavisi rengindedir.

Başı birinci nüsha ile aynıdır.

تم الكتاب بعون الله الملك الوهاب من يدا حقر العباد محمد بن عمر قوتجو
 ذاده في بلد قيصري في مدرسة محمد مالك غازي واصل من عشرة قوح كورت سنة
 اربع وخمسين بعد المائتين والالف سنة 1254

319 Hâşiye ‘alâ Şerhi Risâleti’l İsti‘âre

Râşit Efendi 26210/3

Bu eser, İsferyîni olarak tanınan İsmâüddîn İbrâhim b. Muḥammed (ö.944/1537)¹²⁰ tarafından te’lif edilmiştir. Eser, İsti‘âre risâlesi üzerine yazılmış bir şerhtir.

Eser, 80b-108a yaprak, 11 satır, 175x120, (116x68) mm ölçüsünde nesih hatla Kurtçu- Zâde Muḥammed b. ‘Ömer, tarafından 1839’da Kayseri’de istinsah edilmiştir. Cilt kırmızı deri kaplı alt üst kapak sertab ve miklepten oluşmakta olup bütün cilt etrafı soğuk baskılı cetvelenmiştir. Kapak bordürlü ve tek deriden oluşmaktadır. İç kapaklar sade mavidir. Varak boşluklarına ve satır aralarına şerhler yapılmıştır.

يقول العبد الفقير الى الطاق ربه الخفية. عصام الدين ابن محمد حفري مغفرته:
 الجاية. ان احسن هانر او به النعم الوقية. و يدفع به البلية في البكرة والعشية.

في الصباح والواح تمت النسخة الشريف المنوب الى عصام الدين الواقعة
 على رسالة الاستعارة بعون الله مع يداق الطلاب محمد بن عمر غفر الله له ولوالديه
 سنة 1255

¹²⁰ bk. s. 29.

320 Haşıye ‘alā Şerhi Risāleti’l İsti‘āre

Râşit Efendi 1001/3

Bu eser, Şirānisi olarak tanınan Mevlānā Muḥammed (ö.1016/1607’den sonra) tarafından te’lif edilmiş Eser, Semerkandî’nin isti‘āre risālesi üzerine İsmāüddīn İbrāhim b. el-İsferāinî’nin yazdığı şerhin ḥaşıyesidir.

Bu nüsha, 31b-54a yaprak, 23 satır, 220x150, (151x90) mm ölçüsünde ta’lık hatla Hüseyn b. Muḥammed tarafından 1657 tarihinde istinsah edilmiştir. Ebru işlemeli mukavvadan alt üst kapak, sertab ve miklepten oluşmaktadır. Sırt ve sertab siyah deri ile kaplıdır iç kapaklar sade turuncu renk mukavvadan oluşmaktadır. Koruyucu kap yine ebru işlemeli mukavvadan olup ağız ve kenarları meşin kaplıdır.

Başı: قوله الى الطاور به جمع لطف في القاموسى لطفي كنصر لطفًا بالضم فَعَاوُنَا
ولطواليه اوصل لكب مرادكه بطف و كلم بطغاف لطفة صغير دق واللطف.

Sonu: الله تعالى حسن بن محمد غفر الله له ولوالديه واحسن اليهما واليه سنة سنة و
ثمانين والى من هجرة النبي اللهم اخرجنى من ظلمات النور والومم و اكرمن ثبور اللهم
افتح علينا ابواب رحمتك يا الرحم الراحمين آمين تم تم.

321 Haşıye ‘alā Şerhi Risāleti’l İsti‘āre

Râşit Efendi Eki 26183/2

Bu eser, Muḥammed el-Kürdî tarafından te’lif edilmiştir. El-Kürdi cümleleri ve kelimeleri nahiv ve sarf yönünden incelerken bu değişikliğin mânaya etkisini detaylı olarak ele almakta ve açıklamaktadır.

Bu nüsha, 32b-89b yaprak, 23 satır, 205x150, (140x75) mm ölçüsünde nes-ta’lık hatla Muḥammed b. Hacı Es‘ad el- Karamanî, tarafından 1671’de İstanbul’da istinsah edilmiştir. Cilt mukavva ebru işli kartondan, alt ve üst kapaktan oluşmaktadır. Kapak

kenarları ve sırt deri kaplı olup iç kapaklar sade beyazdır. Varaklar parlak kağıttan oluşmakta ve cetvelsizdir.

Başı: الحمد لله الذي اوبنا باحن الاراب، والصلوة والسلام على حراف الحلمة فصل
الخطب، وعلى اله واصحابه الناطقين بالصواب وبعد فيقول العبد الفقير الشيخ محمد
الكردي لما رأيت تو فرعبات الطالبين وكثيرة الهجوم المجصلين وعلى حكمة حضرت
الاميراب الفتح على شرح رسالة الاراب للشيخ الخنفي رحمهم الله.....

مثل زيد ابوه صالح افسته وعمر وابوه بخبل و ما احوره و منه قوله قال
Sonu: حسيا الله ونعم الوكيل الحمد لله رب العالمين والصلوة على محمد وآله اجمعين والرواية
للمخلصين تم تم 1082

322 Haşıye ‘alā Şerhi Risāleti’l İsti‘āre

Râşit Efendi 860/4

Bu eser, Zibārī olarak tanınan Ḥasan b. Muḥammed (ö.1050/1640 civarı) tarafından te’lif edilmiştir. Eserde, mubalağa, te’kit, atıf, emir sigası, lafız ve māna arasındaki ilişki ele alınmaktadır. Örneğin Kād ekinin Zeyd isminin önüne gelmesinin mānada nasıl bir değişiklik yaptığı açıklanmaktadır.

Bu nüsha, 96b-127b yaprak, 25 satır, 202x143, (bbxbbb) mm ölçüsünde nes-ta’lık hatla İbrāhim b. Muḥammed tarafından 5 Nisan 1700’de istinsâh edilmiştir. Cilt mukavva alt üst kapak, sertab ve miklepten oluşmaktadır. Sırt sertab ve kapak kenarları bordo deri ile kaplıdır. İç kapaklar sade sarıdır. Varaklar cetvelsiz parlak samānī renktir.

Başı: الحمد لله الذي خلو الانب عليه البيان . وجعله و ربه الى معرفة قاله القرآن
و الصلوة والسلام على من فخر عن او راكب مقاماً عقول العقلاء. و كلّ عمن بيان حالالة
السينة محول التلقاء و على آله واصحابه الوصلين الى الله الواحد الذي لا تعدّوقت.

تمت الحاشية على شرح عصام الدين لولا في حسن الزيارى في وسط شوال: Sonu:
المباركت على يدا ابراهيم بن محمد غفر الله تعالى لهما بحرمة محمد في دياحسة يقوله
الله الملك المالى تريح سنة 1111

323 Hāṣiye ‘alā Şerhi Risāleti’l İsti‘āre

2. Nüsha

Râşit Efendi 990/4

Bu nüsha, 42b-76b yaprak, 23 satır, 211x136, (157x73) mm ölçüsünde nesih hatla Aḥmed el- İzmîrî tarafından 1712’de İstanbul’da istinsâh edilmiştir. Mukavvadan ebru ile süslü alt üst kapak, sertab ve miklepten oluşmaktadır. Sırt ve sertab kısmı meşin kaplıdır. İç kapaklar sade turuncudur. Cilt kenarları bordo meşin ile kaplanmıştır. Varaklar kırmızı cetvelli ve şerhler cetvel içerisine yapılmıştır. Koruyucu kap yine ebru işlemeli mukavvadan olup kenarları ve ağzı bordo deri ile kaplıdır. Ağz kısmında şöyle yazmaktadır: عصام على رسالة الوضعيه وحسن زيارى على العظام.

الحمد لله الذى خلق الاناء وعلم البيان وجعله دريقه الى معرفة: Başı:
دقايق القراءة و الصلوة والسلام على في عجرمع ادرك مصّا ماعقول العقلاء و كل غه
بناء حالا السنة فحول البلغاء وعلى اله واصحاب الواصلين الى الله الواحد الذين لا بعد
فيه بصاقه مختلفة. وبعد فيه بصاقه مختلفه وبعد فهذه حوائق على الشرح المنود الى
المولى المكرم والى استاذ المفخم مولانا عصام الدين بن ابراهيم.

كتب في القسطنطينية في مدرسة سلطان محمد في طرف مجر الابيض في : Sonu :

مدده ستة اليوم في وقت سنة 1137

324 Hâşîye ‘alâ Şerhi Risâleti’l İsti‘âre

3. Nüsha

Râşit Efendi 999/6

Bu nüsha, 82b-123b yaprak, 19 satır, 218x150, (150x65) mm ölçüsünde nesih hatla Seyyid ‘Abdülvehhab b. Molla Hüseyin tarafından 1738’de istinsah edilmiştir. Ebru işli mukavvadan alt üst kapak, sertab ve miklepten oluşmaktadır. Sırt ve sertab kısmı siyah deri ile kaplıdır. İç kapaklar ise sade turuncudur. Varaklar cetvelsiz ve serlevhasız olup herhangi bir şerh yapılmamıştır.

Baş 1. nüsha ile aynıdır.

ابن ملا حسين بن ولي. حلصنهما الله الم الدينوى. و صفانهما الله فه غداب : Sonu
الاحروى. غفر الله له وله ولوالديه . واحسن اليهم اليه وامورنا معرض سنة 1151 اليه
في تاريخ في سيد علي باشا في شهر الرجب تم تم.

325 Hâşîye ‘alâ Şerhi Risâleti’l İsti‘âre

4. Nüsha

Râşit Efendi Eki 26183/1

Bu nüsha, 1b-31b yaprak, 23 satır, 205x150, (140x75) mm ölçüsünde nes-ta’lık hatla Muḥammed b. Hacı Es‘ad el- Karamānī tarafından 1672’de istinsâh edilmiştir. Ebru süslü mukavvadan alt üst kapak sertab ve miklepten oluşmaktadır. Sırt ve sertab kısmı siyah deri ile kaplıdır. İç kapaklar sade turuncudur. Varaklar cetvelsiz ve serlevhasız olup varak boşluklarına şerhler yapılmıştır.

Baş 1. nüsha ile aynıdır.

الكتاب بعون الله الملك الوهاب حشية من قرآته من يد العبد الصغير
محمد ابن الحاجا سعد في مدرسة مصوله حسين باش سنة 1083

326 Risāletü'l-(Ferīde) İsti'āre

Râşit Efendi Eki 9330/2

Bu risalenin müellifi tespit edilememiştir. Eserde, hakiki ve lafzî isti'āre örneklerle açıklanmaktadır. Eserde İstiare on başlık altında ele alınıp incelenmekte ve açıklanmaktadır.

Bu eser, 46a-50a yaprak, 19 satır, 205x140, (150x60) mm ölçüsünde ta'lık hatla 1759'da istinsâh edilmiştir. Cilt sade balmumu mukavva rengi alt ve üst kapaktan oluşmaktadır. Sırt kısmı ve kapak kenarları bordo deri ile kaplıdır. İç kapaklar sade açık mavi renktir.

Başı: الحمد لله و سلام على عباده الذين اصطفى اما بعد فهذه تذكرة في طرف التعبير
اطفقه والمبى والكناية وهي مشتملة على فواعد الفائدة الحقيقة هي اللفظ لمستعمل في ما
وضع له عند اصطلاح التلطب وهي اربعة لغوية كصلوة في الدعاء وشرعية كصلوة
في الأركان المعلومة واضطلاحية.

Sonu: اعلم المحاز والكناية ابلاغ من الحقيقة والنضربح لكونه كدعوى السئ ببينة
تم وفقنا الاتمام وحما لحق هدينا الاسلام صلى الله على سيدنا محمد واله وصحبه
اجمعين سنة 1173.

327 Risāletü'l- İsti'āre

Râşit Efendi 9329/3

Bu eser, Ebü'l Kāsım el-Leysī es-Semerkāndī (ö.888/1483'den sonra)¹²¹ tarafından te'lif edilmiştir. Eserde isti'āre, kinaye ve mecaz konuları işlenmiş cümlelerde bu konularla ilgili örnekler verilmiş ve açıklamaları yapılmıştır.

¹²¹ Beyān konusunda eserleri olan Ebu'l Kāsım el-Leysī, Semerkantlı olup, H.88 (m.1483) yılı civarında vefat etmiştir. Riyazat el Ahlāk ve Hāşiye 'alā Şerh Miftāh el-'Ulūm eserleri arasında yer almaktadır. (bk. Mu'cem el Müellifin, VIII, 103; Keşfü'z-Zünun, I, 845; GAL, II, 194-195.)

Bu nüsha, 23b-25a yaprak, 21 satır, 217x150, (160x80) mm ölçüsünde nes-ta'lık hatla 1756'da istinsâh edilmiştir. Alt ve üst kapaktan oluşan cildin tamir edildiği anlaşılmaktadır. Cilt bordo deri ile kaplanmış olup herhangi bir sanatsal değeri yoktur. İç kapaklar sade beyazdır.

Başı: الحمد لواجب العطية. الصلوة على خير البرية. وعلى آله ذوى النقوش
الركية اما بعد فان معانى الاستعارات وذوكرت في الكتب مفضلة الضبط فاروت ولرم
محبلة مضبوطة على وحب نطق به كتب المتقدمين وولّ عليه...

Sonu: استعارة الخفيقته او اثباته لتحيلة وبين ما لجعل زائد عليهما شي قوة
الاختصاص با لمشبة به فايهما افوى اختصاصا وتعلقابه فهو القرينة و ماسواه تم شيخ
تمت الرسالة كتب 1170.

328 Şerhu Risāletü'l- İsti'āre

Râşit Efendi 990/5

Bu eser, Kul Aḥmed b. Muḥammed (ö.785/1383) ¹²² tarafından te'lif edilmiştir. Eser, Ebü'l-Kāsim el-Leysī es- Semerkandī'nin "Risāletü'l İsti'āre" isimli eserinin şerhidir.

Eser, 78b-86b yaprak, 25 satır, 200x111, (143x57) mm ölçüsünde müellifin kendisi tarafından nesih hatla yazılmıştır. Cilt mukavva ebru işli, alt üst kapak, sertab ve miklepten oluşmaktadır. Sırt ve sertab kısmı meşin kaplıdır. İç kapaklar sade turuncudur. Cilt kenarları bordo meşin ile kaplanmıştır. Varaklar kırmızı cetvelli ve şerhler cetvel içerisine yapılmıştır. Koruyucu kap yine ebru işlemeli mukavvadan olup kenarları ve ağzı bordo deri ile kaplıdır. Varaklar kırmızı cetvelli ve şerhler boşluklara yapılmış olup sarı parlak kâğıt kullanılmıştır.

¹²² bk. s. 157.

الحمد لله المجد والصلوة على رسوله محمد وعلى اله واصحابه من الازل الى البد، Başı: بسم المص رحمة الله تعالى اوّل يتيمنا وعملا يوجب الحديث وعقيه بالحمد له اقتداء بكتاب الله له و ثمين باسلوب الحكيم وامثال بالحديث و والتدافع بين الحد يثين.

و انا الحصير الفقير فول احمد بن محمد بن حضر عفى الله رحمتها Sonu:
ذنوبه التى و حستان نكرمه ولطعمه العميم.

EDEBİ SÖZLER

329 Şerhu Risāletü'l- İsti'āre

Râşit Efendi Eki 11233

Bu eser, İbni Karatepeli, Hüseyin b. Muştafa (ö.1191/1777) ¹²³ tarafından 747'de te'lif edilmiştir. Eser, Maḥmud b. 'Abdullah el-Anṭakī 'nin "Risāletü'l-İstiāre" isimli eserinin şerhi olup on bölümden oluşmaktadır. Hitabet konusundan ve hitabın nerede kime nasıl olacağı cümlelerin mānaları, belāğat, manevī ve lafzī isti'are konularını ele almaktadır.

Bu nüsha, 24 yaprak, bb satır sayısı, 225x150, (bbxbb) mm ölçüsünde nesih hatla istinsâh edilmiştir. Açık haki mukavvadan alt ve üst kapak ve beyaz miklepten oluşmaktadır. Cilt kenarları, sırt ve sertab siyah deri kaplıdır. İç kapaklar ise sade sarıdır.

Başı: الحمد لله لمن افرد الحقائق والصلوة على الشرح باعلى الدقائق وعلى اله
المجربين عن ملائم العلائق وبعد فيقول العبد الفتقر الى الطافا ربّه الخيفته ابن قرص
ربه لى حقها مقفرتهاالجلية ان رسالة الاستعارة للمولى الالعتفا والجر المرفق مولانا
محمود الانطكى طاب الله طب الله تراه....

يشكر الناس، ربّ من يقولون سبحانه ربنا رب العزة عما يصفون وسلام
على المرسلين والحمد لله رب العالمين سنة اربع و ثلاثين بعد مأتين والى من هجرة في
له انعزواالشرف سنة 1224

¹²³ bk. Hediyyetü'l Ārifin ,I ,327; Mu'cem el-Müellifin, IV, 62.

330 el- İşrâf fî Menâzili'l-Eşrâf

Râşit Efendi 201/2

Bu eser, İbni Ebi'd-Dünyâ, Ebû Bekr ' Abdullâh b. Muḥammed b. ' Ubeyd el-Kurâşî (ö. 281/894) tarafından te'lif edilmiştir. Eser, edebi sözler üzerine kaleme alınmış olup eserde sözün yerinde ve zamanında sanatlı ve 'icazlı bir şekilde söylenmesinin önemi üzerinde durulmaktadır.

Bu nüsha, 67b-114a yaprak, 23 satır, 218x157, (150x82) mm ölçüsünde nesih hatla Seyyid Muṣṭafa b. Seyyid İbrâhim el-Ulvânî el-Ḥamevî tarafından 9 ocak 1735'de istinsâh edilmiştir. Cilt alt üst kapak, sertab ve miklepten oluşmakta olup mukavvadandır. Üst kapak mavi, sarı ve beyaz yaprak motifli, alt kapak ise mavi, siyah, sarı ve turuncu yaprak şeklinde ebru süslüdür. Kapak etrafı, sırt ve sertab kahve rengi deri kaplıdır. İç kapaklar sade sarıdır. Varaklar cetvelsiz olup sarı kâğıt kullanılmıştır.

Baş: هذا كتاب الاشرف في منازل الاشرف لابن ابى الدنيا رحمه الله تعالى

حدثنا ابو الحسين احمد بن محمد بن عمر قال حدثنا ابو بكر عبد الله بن محمد بن عيب العرسى من كتابه قال حدثنا ابراهيم بن المنزر الحزامى حدثنا محمد بن طلحة بن الطويل قال...

خر كتاب الاشرف وقد فرع من كتابة فقير عقوبه اليه مصطفى بن السيد Sonu: ابراهيم بن السيد حسين بن اويس العلوانى الحمورنها رالست رابع عشر شهر شعبان المبارك سنة 1147 سبع واربعين ومائة والف. والحمد لله رب العالمين وصلى الله على سيدنا محمد وعلى اله وصحبه وسلم وغفر الله لنا ولوالدينا ولمشاينا والمسلمين اجمعين آمين.

331 Mi'e Kelime-i Belîgâ

Râşit Efendi Eki 223 /4

Bu eserin müellifi tespit edilememiştir. Eser Hz. Ebû Bekir'e nisbet edilen 100 edebî sözden meydana gelmektedir. Sayfa ortalarına, cetvel içine sözler yazılmış ve açıklamaları cetvel dışına osmanlıca olarak sözlerin açıklamaları yapılmıştır.

Bu nüsha, 90b-96b yaprak, 17 satır, 214x127, (135x60) mm ölçüsünde nesih hatla istinsâh edilmiştir. Cilt alt ve üst kapaktan oluşmakta ve siyah meşin ile kaplıdır. İç kapaklar mor renk olup herhangi bir işleme yoktur. Eserin başında şöyle yazmaktadır: هذه مائة كلمة بليغة المنسوبة الى خليفة رسول الله على التحقيق ابن ابن قحافه ابى بكر الصديق رضي الله تعالى عنه.

Başı:

الكلمة الاولى

صنایع المعروف تقى مضارع السوء.

الكلمة الثانية

الفجر عن درك الادراك ادراك.

صنایع: اعمال المعروف: حسنة نقى: حفظه مضارع : جمع مضارع اى محل سقوط سوء: والضحم يرامزلق

Sonu:

الكلمة الماسة التمه

Osmanlıca şerhi

استعن بالله وكفى به معينا و توكل على الله وكفى به و كيلا.
اللهدن يردم استه ذيرا الله تعالى سنا معين اولديعى حالده الله سكا كفايت ايدر و الله توكل اليه.

332 Mie Kelime-i Belîgâ

Râşit Efendi Eki 223 /5

Bu eserin müellifi tespit edilememiştir. Eser, Hz. ‘Ömer’e nisbet edilen 100 edebî sözden meydana gelmektedir. Varaklarda cetvel içine sözler yazılmış ve açıklamaları cetvel dışına Osmanlıca olarak yapılmıştır.

Bu eser, 97b-102b yaprak, 17 satır, 214x127, (135x60) mm ölçüsünde nesih hatla istinsâh edilmiştir. Cilt alt ve üst kapaktan oluşmakta ve siyah meşin ile kaplıdır. İç kapaklar mor renk olup herhangi bir işleme yoktur.

Başı: هذه مائة بليغة الى خليفة عمر بن الخطاب رضي الله تعالى.
الكلمة الاول: تَفَقَّه اقبل ان تسودوا

الكلمة الثانية: من ذهب حياؤه مات قلبه
1- سيد اولمزدن اول علم تعلم ايله ياخود تزووج ايتمدن اول ديمك اوله.

الكلمة المائة التامة
Sonu: اقتصاد في سنة خير من اجتهاد في بدعة
تمت الكلام العمرية رضي عنه رب البرية الحمد لله على الاتمة ولرسله افضل السلام
تم

333 Mie Kelime-i Beligā

Râşit Efendi Eki 223 /6

Bu eserin müellifi tespit edilememiştir. Eser, Hz. ‘Osmān’a nisbet edilen 100 edebî sözden meydana gelmektedir. Varaklar cetvelli olup edebi sözler birinci kelime, ikinci kelime şeklinde cetvel içine yazılmış Osmanlıca açıklamalar cetvel dışına yazılmıştır.

Bu nüsha, 103b-109a yaprak, 17 satır, 214x127, (135x60) mm ölçüsünde nesih hatla istinsah edilmiştir. Cilt alt ve üst kapaktan oluşmakta ve siyah meşin ile kaplıdır. İç kapaklar mor renk olup herhangi bir işleme yoktur.

Başı: هذه مائة كلمة بليغة المنسوبة الى خليفة سيد ولدعدنان جامع القران
عثمان بن عفان

الكلمة الاول: تاحروا الله تربحو

الكلمة الثانية: الحسود نيعتم وقت سرورك

1- الله تعالى ايله اعمال صالحه وصدقات ايله تجارت ايلك فائده لنور سزديملدر

2-سنگ سرورك وقتنده معموم اولان حسود

Sonu:

الكلمة المائة التامة:

اساء الله لى ولكم الهدى وعملا بطاعته حتى يرضى.

334 Mie Kelime-i Belīgā

Râşit Efendi Eki 223 /7

Eser, Hz. ‘Osmān’a Nispet edilen 100 edebī sözden meydana gelmektedir. Varaklar cetvelli olup edebi sözler birinci kelime, ikinci kelime şeklinde cetvel içine yazılmış Osmanlıca açıklamalar cetvel dışına yazılmıştır.

Bu eser, 109b-114a yaprak, 17 satır, 214x127, (135x60) mm ölçüsünde nesih hatla istinsâh edilmiştir. Cilt alt ve üst kapaktan oluşmakta ve siyah meşin ile kaplıdır. İç kapaklar mor renk olup herhangi bir işleme yoktur.

Başlı: هذه مائة كلمة بليغة المنسوبة الى خليفة الورى خاتم الانبياء نور الهدى على المرتضى رضوان الله تعالى عليه وعلى سائر الصّحابة والال والتابعين اجمعين و الحمد لله رب العالمين
الكلمة الاول : لو كشف الغطا ما ازددت يقينا

Osmanlıca şerhi

1- دنياده واقعى اوله حجب حسمايه كشف اولنه امور احزنة
اللهم اغفر رمزان الالحاظ وسقطاب الالفاظ وشهوان الجنان وهفات
للسان تمت الكلمت المرتضوية عليه رضوان حضرت الصمدية الحمد لله على الاتمام
والصلوة والسلام على رسول الانام و على اله واصحابه الكرام تم.

335 Neşru’l-Le‘ālī

Râşit Efendi Eki 1418 /7

Bu eser, el-İhsā‘ī olarak tanınan Muḥammed b. Ebū Cumhūr eş-Şī‘ī (ö.878/1473’den sonra) ¹²⁴ tarafından te’lif edilen edebi sözlerle ilgilidir. Eser, Hz. ‘Ali’ye nispet edilen

¹²⁴ Keşfü’z-Zünün, II, 1928.

veciz sözlerden meydana getirilmiştir. Önce edebi sözler arapça olarak yazılmış hemen sonra osmanlıca açıklanmış olan bir risâledir.

Bu eser, 163b-170a yaprak, 13 satır, 210x148, (bbxbb) mm ölçüsünde harekeli nesih hatla istinsah edilmiştir. Alt ve üst kapaktan oluşan cildin kapakları açık yeşil ve beyaz şekillerden oluşmaktadır. Üst iç kapak beyaz, alt iç kapak ise mavidir. Sırt ve kapak kenarları siyah deri ile kaplıdır. Varaklar kırmızı cetvelli olup sözler alfabetik sıraya göre yazılmış ve bazen sayfa dışına açıklamalar yapılmıştır.

Baş: ابتدا کتاب نشر اللالی للامام لعلی لاعلیه الکرمه

باب الالف : ایمان المرؤ یعف بایمانہ . اظللها الغنی من الشکر . اخوک من واساک فی الشدة . ادب المرؤ خیر من ذهبه . اداء الذین من الذین ادب عیالك تنفعهم . اخوک من و اسألك بنسب لامن واساک بنسب . احسن الی المسی لحسده اخوان عذا الزمان جواً سید العیون

تأیس القلب راحة النفس یصعد الرجل بمصاحبة السعید . بهنز العرش عند : Sonu: بکاد الیتیم تم الكتاب بعون الله تعالى.

336 Neşru'l-Le'ālī

2.Nüşa

Râşit Efendi 27017 /60

Bu nüsha, 176b-178a yaprak, 23 satır, 210x130, (bbxbb) mm ölçüsünde nesih hatla Simitçi-Zâde Mehmed Edib b. 'Ali el-Ḳayserî tarafından 1893'de istinsâh edilmiştir. Cilt alt üst kapak, sertab ve miklepten oluşmaktadır. Cilt çok yıpranmış durumdadır. Kapaklar mukavva sırt kısmı kahverengi deri kaplıdır. Kapaklarda herhangi bir işleme yoktur.

Baş ve sonu 1. nüsha ile aynıdır.

337 Şad (Kelime) Kelām

Râşit Efendi Eki 1418 /8

Bu eser, İmām ‘Ali b. Ebū Tālib (ö.40/660) tarafından te’lif edilmiş edebi sözlerle ilgili bir eserdir. Hz. ‘Ali’ye nisbet edilen edebi ve veciz sözlerden ve bu sözlerin açıklamalarından oluşan bir risâledir.

Bu nüsha, 170b- 172b yaprak, 13 satır, 210x148, (145x75) mm ölçüsünde harekeli nesih hatla istinsâh edilmiştir. Alt ve Üst kapaktan oluşan cildin kapakları açık yeşil ve beyaz şekillerden oluşmaktadır. üst iç kapak beyaz, alt iç kapak ise mavidir. Sırt ve kapak kenarları siyah deri ile kaplıdır. Sayfalar kırmızı cetveli olup herhangi bir şerh yapılmamıştır. Serlevha yeri ayrılmış fakat serlevha yerinde sadece risâlenin adı yazmaktadır.

Başı: قال امير المؤمنين على المرتضى لو كشف العطاء. ما اذنت يقيناً الناس نيام
هذا صد كلام فاذا ماتوا انبتوها.

Sonu: قلب الاحمق و سراء لسانه . البخيل متعجل بالفقر يعيش في الدنيا عيش الفقراء
ويحاسب في العقبى حساب الاغنياء . اللهم اغفر رمزان اللاحاظ وسقطان الالفاظ و
هوات اللسان وشهوات الجنان.تم الكتاب بعون الله .

338 Şad (Kelime) Kelām

2.Nüsha

Râşit Efendi Eki 11272 /2

Bu nüsha, 8b-33b yaprak, 11 satır, 205x148, (140x85)mm ölçüsünde sülüs-nesih ta’lık hatla Hidāyetullāh b. Nāsirüddīn b. Hacı ‘Ali tarafından 1 Ocak 1539’da istinsah edilmiştir. Cilt alt üst kapak, sertab ve miklepten oluşmaktadır. Miklebin derisi kapağa oranla biraz daha açık renk olup bütün cilt etrafı soğuk baskı ile bir sıra cetvellidir. Kapaklar baskı ile yapılmış oval uçları sivri bir şemse ile süslüdür. Salbek yoktur.

Miklepte soğuk baskı ile yapılmış bir gül vardır. İç kapaklar sade balmumu rengindedir. Varaklar cetvelli olup çift çizgi ile iki sütuna bölünmüştür.

Baş 1. nüsha ile aynıdır.

Sonu: تمت كلمات امير المؤمنين امام المبعين بعسوب الذين اند الله الغليت علي
ابن حاج طلب في يوم ل احد 24 في شهر شعبان 965 علي ابن العبد الفقير الى الله الغني
هل يت الله بن ناصر الدين بن حاج خليل لبغدادى غفر الله له ولوالديه وحسن الهما واليه تم

339 Hāşiye ‘ale’l - Muṭavvel

Râşit Efendi 1008

Bu eser, Seyrāmī olarak tanınan Seyrāmī, Yaḥya b. Seyf el-Mısrī (ö.833/1429)¹²⁵ tarafından 1426 'da te'lif edilmiştir. Eser, “Telḥīsü'l- Miftāḥ” üzerine Taftāzānī'nin yazdığı şerhin hāşiyesidir. Beleşāt ve beleğāt'ın doğuşu ile ilgili açıklamalarda bulunur. Cümlelerin müteallıkları ve kelimelerin tek tek mecaz mānaları üzerinde durur. Örneğin sabah kelimesini ele alır, buradaki maksadın aydınlığa çıkış olduğu, aydınlığın fikirlerin değişimi olduğunu ifade eder.

Bu nüsha, 351 yaprak, 21 satır, 210x150, (132x103) mm ölçüsünde nesih hatla Abdülkerīm b. Muṣṭafa el-Ḥamevī tarafından 1625'de istinsah edilmiştir. Cilt ebru işli mukavvadan alt üst kapak, sertab ve miklepten oluşmaktadır. Kenarları sırt ve sertab kırmızı deri kaplıdır. Koruyucu kap yeşil ton ağırlıklı ebru sanatı ile süslüdür.

الحمد لله الذي زين سما البلاغة تمصايح البيان فاهتد ينابها الى تلخيص البيان في
ايضخ المعانى بلوامع التبيان . والصلاة والسلام على المويد دلایل اعجاز. باسرار
البلاغة. محمد واله وبعد فيقول العبد الى رحمة ربه العنى اكبره الحلبي بن سيف السير
امي بلغه الله مناه. ووقاهما يتوقاه هذا شرح كتبه على المطول شرح تلخيص المفتاح
للعامة امام ايمة البلاغة ببينه.

¹²⁵ bk. Mu'cem el Müellifin, XIII, 236; Hediyye, II, 527; Keşf., s. 475.

ونعم المولي ونعم النصير على يد الفقير العباد مصطفى الحموي بلد الشافيع Sonu:
مذهبا الاشعري اعتقاد احامدا مصلبا محسبلا محوفلا رحمة الله على يدنا محمد وعلى اله
وصحبه وسلم تسليما...

340 Hāṣiye ‘ale’l - Muṭavvel

Râṣit Efendi 994

Bu eser, es-Siyalkūtî diye tanınan Şemsüddîn ‘Abdülhākīm b. Muḥammed (ö.1067 /1657)¹²⁶ tarafından te’lif edilmiştir. Eser, “Telḥīsü’l- Miftāḥ” üzerine Taftāzānī’nin yazdığı şerhin hāṣiyesidir.

Bu 374 yaprak, 23 satır, 212x138, (138x76) mm ölçüsünde ta’lık hatla İbrahīm Kırīmî tarafından istinsâh edilmiştir. Cilt bordo alt üst kapak, sertab ve miklepten oluşmaktadır. Sırt kırmızı deri ile kaplı ve bütün cilt iki sıra yaldızlı zencireklidir. Kapaklar dikdörtgen şeklinde şemseli olup kenarları ve ucu bombelidir. Miklep yuvarlak işleme, tahrirli ve tıgıldır. İç kapaklar turuncu olup eserde güzel bir serlevha vardır. Varaklar kırmızı cetvellidir.

قوله افتتح كتابه اى كتابه المقدر في الدين ان كانت الخطيبة ابتدائية والمحقق
ان كانت الحاقية والافتتاح التصدير ومعنى افتتاح الكتاب بالحمد بعد التيمن بالسمية اى
بعد افتتاح بها ذكر الحمد عقيب التسمية بلا فصل مفد ما على ماسواء ممد سزا الكلام
ولا له على حيرئيته شئ منهما ولا على عدمهما على ماوسم وزاو لقد....

تمت الكتاب بعون الله الملك الوهاب غفر الله لمؤلفه وكاتبه ولوالديه ولجميع : Sonu
المؤمنين يغفر الله وفضله انه سواالتواب كاسه ابراهيم القريمى.

¹²⁶ Fıkıh tefsir, sarf ve naḥiv konularında eserleri olan ‘Abdülhakim es-Siyalkūtî, H:1067(m.1657) senesinde vefat etmiştir. Eserlerinden Hāṣiye ‘alā Tefsir el-Beydavî ve Hāṣiye ‘ale’l muṭavvel zikredilebilir. (bk. Hediyye, I, 504; Keşfü’z Zünûn, I, 475-476; el-A‘lām, III, 238; Mu‘cem el-Müellifin, V,95; GAL, I, 417-418 Suppl., II, 613-614)

341 Hâşiye ‘ale’l - Muṭavvel

Râşit Efendi 829/4

Eser, ‘Ali Kuşçu olarak tanınan ‘Ali b. Muḥammed es-Semerkindî (ö.879/1474)¹²⁷ tarafından te’lif edilmiştir. Eser, “Telhîsü’l-Miftâh” üzerine Taftâzânî’nin yazdığı Muṭavvel isimli şerhin hâşiyesidir.

Bu nüsha, 50b-52b yaprak, 21 satır, 195x105, (132x58) mm ölçüsünde ta’lık hatla yazılmıştır. Cilt kırmızı deriden alt üst kapak, sertab ve miklepten oluşmaktadır. Tüm cilt etrafı kalın zencirekli olup kapaklarda şemse ve salbek yoktur. Koruyucu kap siyah deri kaplı ağız kısmı koyu kahverengi etrafı kırmızı deri kaplı ve zencireklidir.

Başı: قال سيف العلماء وقدس سرّة العامل لهما العول اركانه لمراعه في رؤية
واقعه على سحسص معنى....

Sonu: كتب المطول العبد الضعيف على القوسجى.....

342 Hâşiye ‘ale’l Muṭavvel

Râşit Efendi 992/1

Bu eser, Şeyyidü’ş- Şerîf ‘Ali b. Muḥammed el-Cürçânî (ö. 816/1413)¹²⁸ tarafından te’lif edilmiştir. Eser, “Telhîsü’l-Miftâh” üzerine Taftâzânî’nin yazdığı Muṭavvel isimli şerhin hâşiyesidir.

Bu nüsha, 1b-120a yaprak, 20 satır, 182x130, (121x70) mm ölçüsünde nesih hatla 1483’de istinsâh edilmiştir. Cilt mukavvadan alt üst kapak sertab ve miklepten oluşmaktadır. Sırt ve sertab kahverengi deri ile kaplanmıştır. Koruyucu kap ebru süslemeli

¹²⁷ bk. s. 41.

¹²⁸Ebu’l Ḥasan Ali b. Muḥammed aslen Cürçan’lı olup H.740 (m.1339) yılında Cürçan’da doğmuştur. Çeşitli ilimlerde kendini yetiştiren bu zât, H. 816(m.1413) yılında Şam’da vefât etmiştir. Birçok eseri arasında şunlar yer almaktadır: Şerh et-Tezkire, Hâşiye ‘alâTefsir el-Beydavî, Hâşiye ‘ale’l Muṭavvel (bk. Miftâh es-Se’âde, I, 167 ; Hediyyet el- Ārifin, I, 728-729; GAL., II, 216-217 ; Suppl., II, 305-306; Keşfü’z Zünûn, I , 422.)

olup ağzı ve etrafı siyah deri ile kaplıdır. İç kapaklar sade samanî renktir. Varaklar cetevelsiz olup serhler varak boşluklarına yapılmıştır.

و به نستعين ربّ تم بالخير قوله وبهذا الحشّ أه يريد أنّ ما ذ لمب اليه من أنّ
اللام في الحمد بالله تعالى تلزم استلزماً مرّاً اختصاص جميع المامديه تعالى إذ لو ثبت على
ذلك التقدير فرد من الحمد لغيره لكان جنسه ثابتاً.

قوله ومثل الرقطة الزقطة رسوله يشوى نقط بيامى يقال وجاجة وقطاتم بعون: Sonu:
الله وكرم الله. تمت الرسالة الشريف في وقت الضحى الكبيرى في يوم الاثنين من
ايام شهر الصفر سنة ثمانية وثمانون وثمانمائة.

343 Hâşiye ‘ale’l-Muṭavvel

Râşit Efendi 1011

Bu eser, Ḥasan Çelebî b. Muḥammed (ö.886/1481)¹²⁹ tarafından te’lif edilmiştir. Eserde, me‘ânî ilmi, İsnadü’l ḥaber, müsnedü’n ileyh’in halleri, müsned’in halleri, kısar, inşa‘a, ‘icaz, ıtnab, ‘ilmü’l beyan, ‘ilmü’l bedi‘i, konuları kaleme alınmıştır.

Bu nüsha, 280 yaprak, 23 satır, 246x120, (178x72) mm ölçüsünde ta’lık hatla ‘Ali b. Muḥammed b.Ḥasan tarafından 11Haziran 1616 ‘de istinsah edilmiştir. kahverengi deriden alt üst kapak sertab ve miklepten oluşmakta cilt çok yıpranmış olduğundan işlemler görülmemektedir. Sadece cilt etrafındaki zencirekler günümüze kadar ulaşabilmiştir. Üst iç kapak sade samanî renk, alt iç kapak ise sade mordur. Koruyucu kap ebru işlemeli olup kenarları ve ağız kısmı deri kaplı ağız kısmında şöyle yazmaktadır: حسن جلبى على المطوّل

¹²⁹ Osmanlı âlimlerinden olan Ḥasan Çelebi Muḥammed, molla Ḥasan Çelebi olarak bilinir. Birkaç defa Şam ve Mısır’a gitmiş ise de doğumu, büyümesi ve ölümü Türkiye’de olmuştur. H.886 (m.1481) yılında Bursa’da vefât etmiştir. Eserlerinden Hâşiye ‘ale’l Keşşâf ve Hâşiye ‘ale’t -Tefsîr el- Beyzâvî zikredilebilir. (bk. keşf., I, 474; Şezerât, I, 517; Osmanlı müellifleri, I, 272; el-A’lâm, II, 216; Suppl., II, 321-322; İA, XVI, 313-315.)

الجناحقين المعانى ووقايق البيان الاقرب الى الفهم انّ الم او بالا فهما
Başı: في يد اللقام معناه اللغوى ويو الاعلام مطلقاً لا حنياج ارادة معناه العرف اعنى القا الخير
في قلب الغمر ستمعاضة فكرة منه الى يكلف ولحقايق في المعنى في مسایل الفن الائل
بحمل الحقيقة على المعنى اللغوى الذى تذكره واما الجميلها

شهر جمادى الاول من شهر سنة الف وعشرون من هجرة النبوية عليه
Sonu: افضل الصلوة السنة.....على يد العبد المذنب الفقير الى غفوره الغني علي بن محمد
حسن المعلم... 1025

344 Hāṣiye ‘ale’1 - Muṭavvel

2.Nüsha

Râşit Efendi Eki 1016

Bu nüsha, 232 yaprak, 27 satır, 205x140, (150x45) mm ölçüsünde ta’lık hatla
1632’de istinsâh edilmiştir. Koyu kahverengi deriden alt ve üst kapaktan oluşmaktadır.
Sırt siyah deri ile kaplıdır. Kapaklarda sadece oval yapraklı ve bitki motifli soğuk baskı
ile yapılmış şemseler vardır. İç kapaklar sade beyazdır. Kitap serlevhalı ve ilk iki varak
çift çizgi ile cetvelli ve araları yaldızlıdır. Diğer varaklar kırmızı çizgi ile cetvellidir.

Başı 1. nüsha ile aynıdır.

Sonu: ربه لرجب المحل عند سكره شبه تكلم الفصيح لصوت الفحل في نهكه
الحالة فيقال بذا اشقسّعه وحطب ووشعشقه والتذكر الله حكيم المذكرة في علم المعان و
البيان انا لم تعرض للبدیع لكونه خارجا عن البلاغة . تمت الاوراق بعون الخلاق تم.

345 Hāṣiye ‘ale’1 - Muṭavvel

3.Nüsha

Râşit Efendi Eki 11283

Bu nüsha, 188 yaprak, 25 satır, 210x155, (150x90) mm ölçüsünde nes-ta’lık hatla
‘Abdülgaḥḥar b. ‘Abdünnasır tarafından 16 Şubat 1605’de İstanbul’da istinsah edilmiştir.

Cilt alt üst kapak, sertab ve miklepten oluşmaktadır. Kapakları siyah miklep kahve rengi deridir. Etrafı baskılı cetvelli, kapaklar oval bitki motifli şemselidir. Salbek yoktur. Kapaklar enine ve boyuna çizgilerle dört parçaya ayrılmıştır. Miklep, yıldızlı motifli, altın sarısı yıldızlı şekillerle süslüdür. İç kapaklar ebru süslemelidir. Diğer nüshadan farklı olarak eserin başında fihrist bulunmaktadır.

Baş 1. nüsha ile aynıdır.

تمت بعون الله تعالى وحسن بتوفيقه في شهر رمضان المبارك من شهر
سنة ثلاث عشر والف في اليوم السابع والعشرون على يد ا قوالورى و رضعف العباد عيد
الغفار بن عبد الناصر لاقتضى عفا الله عنهما العفو العلى بحرمة رسول محمد الضنع صلى
الله تعالى عليه وعلى اله الاظهار في محمد قسطنطينية في مدرسة سلطان بايزيد خان عليه و
الرحمة والقوان و الراضيع.

346 Hâşiye 'ale'l - Muṭavvel

Râşit Efendi Eki 11253

Bu eser, Mevlânâ-Zâde Nizâmeddîn ' Osmân b. ' Abdullâh el- Ḥaṭayî (ö.901/1495) tarafından te'lif edilmiştir. Eser, 72 yaprak, 25 satır, 185x135, (140x85) mm ölçüsünde nes-ta'lık hatla yazılmıştır. Alt üst kapak ve siyah deriden olan cildin her hangi bir işlemesi yoktur. Cilt yıpranmış durumdadır. Sırt kısmı pembe deri ile yamalıdır. İç kapaklar sade pembedir. Kitap serlevhasız ve varaklar cetvelsizdir.

قال الشارح الحمد لله وقد ذكر فكفينا مؤن لله البهمنه الالهام ايقاع الشح من
الخير في القلب بطريق الفيض فقولنا من الخير احتراز عن الوسنة فيقول...

Sonu: وكان في قول المص الذى طلب امرأة عمران اشاك اى وكل ولمكان لمريقال ما
وكر من الذكر بل كوران بكفز بلعتا رار لمل عصصت الحصص التحمر يديه علم له
مطوبها للوالد كرولو ليس مذكورا حركا.

347 Hâşiye ‘ale’l - Muṭavvel

Râşit Efendi 1005

Bu eser, Molla Hüsrev Muḥammed b. Ferāmuz Şeyḥu’l-İslām (ö.885/1480)¹³⁰ tarafından te’lif edilmiştir. Eser, Kırīmī’nin ḥâşiyesindeki itirazlara cevap olarak Muṭavvel’in Molla Hüsrev Muḥammed b. Ferāmuz Şeyḥu’l-İslām tarafından kaleme alınmıştır.

Bu nüsha, 161 yaprak, 27 satır, 199x130, (150x71)mm ölçüsünde ta’lık hatla İsmā‘il Efendi tarafından 1655’de istinsah edilmiştir. Cilt ebru işli alt üst kapak sertab ve miklepten oluşmaktadır. Sırt ve sertab kahverengi deri kaplıdır. İç kapaklar sade sarı renktir. Koruyucu kap mukavvadan ebru işlemeli kenarları ve ağız kısmı kahverengi deri kaplıdır. Ağız kısmında şöyle yazmaktadır: الملاخسرو على المطول. lar Varak cetvelsiz olup şerhler varak boşluklarına yapılmıştır.

الحمد لله الذى يد انا الى المحيىص المعانى في مفتاح البيان . وحد انا الى ايضا
المبان بمصبخ الثالسان و الصلوة على سيدنا محمد المؤيد مايرار البلاغة ولأبل اعجاز و
المشيّدا وكان الدين بما انزل عليه مع نيلية الجبازة وعلى آله مصابيح الوار التنزيل
وصحبه مفاتيح اسرار التاويل.

حيث انه بوضوع له و هذا لما بوجب كوته في غير، وضع له فلا يوجب
حقيقة او كناية لاكليو عنها كما سيعرف به اترح ربه الله عليه رحمة تم الحاسية للمولا
خسر على المطول 1066

¹³⁰ Molla Hüsrev diye tanınan Muḥammed b. Ferāmuz fıkıh, kelām, tefsir, ve belāgat ālimidir. Tanınmış şahsiyetlerden ilim tahsil eden bu zāt, Edirne ve Bursa’da ders okutmuş ve İstanbul’da kadılık görevini yürütmüştür. Daha sonra İstanbul’dan Bursa’ya taşınmış, burada H. 885 (m.1480) yılında vefāt etmiştir. Eserlerinden bazıları şunlardır: Dururu’l-Hükkām fi Şerḥ Gurer el- aḥkām, Hâşiye ‘ale’l Muṭavvel, Şerḥ el- ‘Akāid, Hâşiye ‘alā Tefsir el- Beydavī (bk. ed-Dav’el-Lāmi, VIII, 279, Mu‘cem el-müellifin, XI, 122-123; Hediyet el-Ārifin, II, 211; el-A‘lām, VII, 219; Keşf, I, 474; GAL, Suppl., I, 517.)

348 Hâşiye ‘ale’l -Muṭavvel

Râşit Efendi 987

Bu eser, Muşannifek olarak tanınan ‘Ali b. Muḥammed (ö.875/1470)¹³¹ tarafından te’lif edilmiştir. Eser, “Telhīs’l-Miftāḥ” üzerine Ṭaftāzānī’nin yazdığı “el Muṭavvel” isimli şerhinin hâşiyesidir.

Bu nüsha, 267 yaprak, 21 satır, 210x150, (158x92) mm ölçüsünde ta’lık hatla 11 Nisan 1565’de istinsâh edilmiştir. Cilt alt üst kapak, sertab ve miklepten oluşmakta olup alt ve üst kapak siyah deri, sertab açık kahverengi deri kaplı, miklep ise işlemez mukavvadır. Kapaklarda şemse ve salbek mevcut değildir . Kapaklar etrafı ince zencirekli ve iç kapaklar yeşil meşin ile kaplıdır. Koruyucu kap kırmızı deri kaplı olup çevresi kalın zencireklidir. Varaklar cetvelsiz ve şerhler varak boşluklarına yapılmıştır. Serlevha yoktur.

Başı: الحمد لله الذي وفقنا التسبيع الخواص لتركيب البلوا واو رعد الابرا لو المعانى
في طريق مختلفة بالوضوح والحفا. علمه بدايع البيان في حقايق المتانى. والصلاة و
السلام على محمد الذي أرسل وجوامع كلهم.....أما بعد فتح الله على صدرى ابواب و
المعارف وانتظمه في سلك طالب عارف، كنت اتصدى لكشو الخب عن اسراده، ونيل
الاسضاء....

Sonu: قد قضى اتم ام كتابه هذا الكتاب، بعون الله الملك العربى الوهاب في اليوم
العاسر من رمضان من شهور سنة اثنين و سبعين و تسعمائة قد تقلته عن سحة مصنعه
رحمه الله تعالى رحمه واسعه و صلى الله سيدنا محمد و آله اجمعين.

¹³¹ Ali b. Muḥammed el-Bistāmī Osmanlı âlimlerinden olup, H.803 (m.1400) yılında dünyaya gelmiştir. Bilhassa fıkıh ilminde derin bilgiye sahip olan bu zât H.875 (m.1470) yılında vefât etmiştir. Eserlerinden bazıları şunlardır: Hâşiye ‘alâ Şerḥ el-Miftāḥ, Şerḥ el-Misbāḥ, Şerḥ el-Mesnevī, Şerḥ el-İrsād el-Hādī fī Naḥv. (bk. Hediyyet el-Ârifin, I,135.)

349 Hâşiye ‘ale’l - Muṭavvel

Râşit Efendi 1009

Bu eser, Semarkandî olarak bilinen Ebü'l-Ḳāsım b.Ebü Bekir el-Leysî, (ö.893/1487 'den sonra) tarafından te'lif edilmiştir. Eser, “Telhîsü'l-Miftâh” üzerine Taftâzânî'nin yazdığı “el- Muṭavvel” isimli şerhinin hâşiyesidir.

Bu nüsha, 204 yaprak, 25 satır, 238x145, (170x77) mm ölçüsünde nes-ta'lık hatla müellifin kendisi tarafından 1487'de yazılmıştır. Kırmızı deri kaplı alt üst kapak sertab ve miklepten oluşmaktadır. Cilt çevresi miklep ucu hariç çift sıra çizgi ile cetvelli ve ortası zencireklidir. Kapaklar oval şemseli tahrir ve tığlar yaldızlıdır. Salbek yerinde sadece tığ uzantısı vardır. Miklepte de yuvarlak tığlı tahrirli bir işleme mevcuttur. Korumucu kap kırmızı deri kaplı çevresi zencirekli ve ağız kısmında şöyle yazmaktadır: قاسمى لشيخى iç kapaklar sade turuncudur. Varaklar kırmızı cetvelli olup şerhler cetvel dışına yapılmıştır.

الحمد لله انعم علينا بتلخيص وقايق المعانى بيدايع البيانى. و خصصنا بايضاح
حقايق المعانى بذرايع المران اما بعد فيقل الفقير الى الله اسم يدى ابو القاسم بن ابى
بكر الليس السمرافندى اصلح الله شأنه....

تمت قد وقع الفراغ عن جميع انداء لفوايد ونظم.....كتب في اول البياة الى
الاخر مؤلفها الفقرا ابو القاسم بن ابى بكر اليس في اوائل سنة ثلاث و تسعين و ثمانمائة
و الحمد لله اولاً و آخر او ظاهرا وباطنا والصلوة والسلام على النبى واله الكرام.

350 Hâşiye ‘ale’l - Muṭavvel

2. Nüsha

Râşit Efendi Eki 1018

Bu nüsha, 200 yaprak, 23 satır, 200x140, (138x78) mm ölçüsünde nesih hatla yine müellifin kendisi tarafından istinsah edilmiştir. İstinsah tarihi ile ilgili bilgi yer almamak-

tadır. Cilt ebru işlemeli sarı renk mukavvadan alt ve üst kapaktan oluşmakta olup kapaklar bir hayli yıpranmış durumdadır. İç kapaklar sade beyazdır. Varaklar cetvelsiz olup parlak kâğıt kullanılmıştır.

Başı 1. nüsha ile aynıdır.

الحمد لله على نعمه العظم و منحه الحسام والصلوة على نبيه محمد واله واصحابه
البررة الكرام وعلى من تبعهم الى يوم القيام كتب من اول البيان الى الآخر مؤلفها الحقيقير
ابو القاسم بن ابى بكر اللشي في اوائل سنة ثلاث و تسعين و ثمانمائة والحمد لله اولاً
وأخراً تمت.

351 Hâşiye ‘alâ Telhîşî’l-Miftâh

Râşit Efendi 829/10

Bu eser, Mirzâcân olarak tanınan Hâbîbullah b. ‘ Abdullâh eş-Şirâzî (ö.994/1585)
¹³² tarafından te’lif edilmiş olup “Telhîsü’l miftâh”ın şerhidir.

Bu nüsha, 89b-128b yaprak, 21 satır, 195x105, (132x57)mm ölçüsünde ta’lık hatla
Hüseyn el-Bosnavî, tarafından 1678’de İstanbul’da istinsah edilmiştir. Cilt bordo deriden
alt üst kapak, sertab ve miklepten oluşmaktadır. Kapaklar ve miklep etrafı iki sıra cetvelli
olup cetveller arası zencireklidir. Kapaklarda şemse ve salbek yoktur. İç kapaklar sade
turuncudur.

Başı: قُوله ان احفى، للتسر جعفرنه المعط جعفر الى انه قد لخلق الساء، على ما
لاكمى، كرن في راوفيه...

Sonu yıprandığı için okunmaz durumdadır.

352 Mevâridü’l-Kilem ve Silkü Düreri’l-Hıkem

Râşit Efendi 581

Bu eser, Feyzî el-Hindî, Ebü’l-Feyz Feyzullâh b. Mübârek (ö.1004/1595) tarafından
1577’de te’lif edilmiştir. Eser, belâğat üzerine kaleme alınmıştır. El-Hindî Cümlelerin ve

¹³² bk. Keşfü’z Zünûn, I, 95,185; 475, 685, 842, 1716, 1853; GAL, II, 414; Mu‘cem, III, 188.

sözün değerinin ancak ve ancak belâğatla ortaya çıkacağını ifade etmektedir. Belîğ sözü parlaklık ve karşıdaki kişiyi etkileme bakımından inciye benzetmektedir.

Bu nüsha, 60 yaprak, 17 satır, 214x128, (153x72) mm ölçüsünde nesih hatla Muştafa b. Muhammed el-Eyyübî tarafından 31 Ağustos 1738’de istinsah edilmiştir. Kırmızı deriden alt üst kapak, sertab ve miklepten oluşmaktadır. Şemseler oval bombeli içleri siyah ve motifleri yıldızlı olup salbek de şemseye bitişik durumdadır.

Salbekler lale motiflidir. Koruyucu kap siyah deri olup çevresi yıldızlı zencireklidir. Varaklar çift çizgi ile yıldızlı ve cetvellidir.

يقول العبد ابو الفيض فيض الهندي. ان هذه الرسالة الغير المعجمة المختصرة. Başı: منسطة من الكتاب المتداولة في الصححين . والاتقاب للسيوطي واحياء العلوم والطعاق السلمية...

قد تمت اللتاب بعون الله الملك الوهاب مصطفى بن محمد الايوبى من تلاميذ: Sonu: راسم بن محمد افندى في يوم الخامس عشر جمادى الاولى لسنة احد وحسين و مائة و الف.

353 Nüzülü’l-Gays ‘alâ Şerhi Lâmiyyetü’l -‘Acem

Râşit Efendi 576

Bu eser, Mahzûmî olarak tanınan Bedrüddin Muhammed b. Ebû Bekr el-Mâlikî, ed-Demâmî (ö.837/1433) tarafından 795 H.’de te’lif edilmiştir.Eser,Tuğrâi’nin “Lâmiyyetü’l-Acem” isimli eseri üzerine Safedî’nin yazdığı şerhe reddiye olarak hazırlanmıştır. Sonunda bu eser hakkında İbni Haldûn, İbni Tunûsî, İbnü’l-Cezerî, İbni Şihne İsmâil el-Hanefî, Ğamerî, İbni Mekânîs, Bedrü’l-Beşteki, Şihâbüddîn İbni Hacer, Zeynüddîn İbnü’l Acemî ve Muhammed Zerkeşi gibi zatların takrizleri vardır.

Bu nüsha, 49+12 yaprak, 25 satır, 205x120, (150x64) mm ölçüsünde nes-ta’lık hatla istinsâh edilmiştir. Cilt kırmızı tek parça deriden alt ve üst kapağı etrafı zencirekli ve yıldızlı çizgilerle cetvellidir. Kapaklarda köşebent şemse ve salbek gibi herhangi bir işleme yoktur. Kapaklarda enine ve boyuna üç tane karşılıklı noktalar vardır. Koruyucu

kap mukavvadan olup ebru işli, ağzı ve kenarları deri kaplıdır. İç kapaklar sade hardal rengindedir. Varaklar kırmızı çizgilerle cetvellidir.

Başı: يقول العبد الفقير الله تعالى محمد بن ابى بكر بن عمر المخزوى المبالكى
عاملة الله بالطافه اما بعد حمد الله الذى لايتوجه الاعتراض على نعم نزل بها صعب
المسايل وترض والصلوة والسلام على سيدنا محمد ... البديع حالياً بغرايد الميان فارى
غيث الارب الذي اسجم و صلى الله وصحبه الذين احصوا الجهل.

و كتبه يوم السبت الثالث عشر من جمادى الاخر سنة خمس تسعين و سبع مائة: Sonu:
حامداً و مصالباً ومسلماً تم.

354 Ravzu'l-Aḥyārī'l-(Aḥbār) Mūnteḥab min Rebī' il-Ebrār

Râşit Efendi 587

Bu eser, İbni Ḥatīb olarak tanınan Muḥyiddīn Muḥammed b. Ḥatīb Ḳāsım el-Amāsī (ö.940/ 1533) tarafından 1511'de te'lif edilmiştir. Eser, Zemahşerî'nin "Rebīu'l-Ebrar ve Nusūsu'l Aḥbar" isimli eserinin muhtasarıdır. Eserin başında bir fihrist mevcuttur.

Bu nüsha, 231 yaprak, 17 satır, 185x115, (130x57) mm ölçüsünde ta'lık hatla müellifin kendisi tarafından 1511'de istinsah edilmiştir. Cilt kırmızı deriden alt üst kapak, sertab ve miklepten oluşmakta olup etrafı yaldızlı ve zencireklidir. Kapaklarda oval bombeli, ucu sivri ve içi bitkisel figürlü şemse vardır. İşlemeler yaldızlı tahrirli ve tığlıdır. Miklep işlemesi lale motifli yaldızlı ve etrafı tığlıdır. Koruyucu kap, yüzey siyah deri kenarları ve ağzı bordo deri, iç kapaklar sade hardalî renktir. Eser serlevhalı ve ilk varak boşlukları yaldızlıdır.

Başı: نحمد الله على ما علمنا من البيان. والهمتنا من البيان وشكرك على ما اسعت
علينا من الاحان. نسألك المعرفة ولرضوان. و نصلى بناب المبعوث الى كافة الخلق يا

عدل الاوليان...و بعد فقول العبد المنضع فاتح القلوب وماتر العيوب. و مع الله ليطفه و
كرمة عن واله كل الكوب. غفر له ولهما بفضلله جميع الذنوب.

قد تم سندا لروض في فصل الربيع الزمان بريعة في فصله لما سألت العقل Sonu:
عن تاريخه قد جاء في التاريخ باء لقيصله.

355 Risāle fī Ḥiṭābi'l-Vāḥid Ḥiṭābü'l-İşneyn

Râşit Efendi 674/17

Bu risale, Kemal Paşa-Zâde olarak tanınan Aḥmed b. Süleymân, Şeyḥu'l İslâm (ö. 940/1533)¹³³ tarafından te'lif edilmiş olup 73b-74b yaprak, 17 satır, 210x130, (150x70) mm ölçüsünde ta'lık hatla istinsâh edilmiştir. Kahve rengi sade işlemez deriden alt üst kapak sertab ve miklepten oluşmaktadır.

Başı: انهم حاطبوا الواحد خطاب الاثنين، عالموا المنر معالر لجمع انا الاول فقير
صرّجه صاحب اكنشاف في تفسير سونه في حيث و ان العرب اكثر تاسم افق الرجل
منهم اثنين فكر على السنتم خليل و صاحبي وقف واسمدا اصّى حاطبو الواحد...

Sonu: واسم اعلم بالصواب، ثم ان حلم بالولالة فيما نقل عنه تم على ان الاثنين جماعته
الشر عن فقط عن الاتاع المنقول اوح لابيوق اشر عن الدلالة المذكورة لمالا لخيف
على فوى العقول.

356 Risāle fī Taḥkīki Enne'l-Lafza ḳad Yūza' u Muḳayyeden

Râşit Efendi Eki 674/34

Bu risāle, Kemal Paşa -Zâde olarak tanınan Aḥmed b. Süleymân, Şeyḥu'l -İslâm (ö. 940/1533) tarafından te'lif edilmiştir. Belâğat ve edebi sanatlar üzerine kaleme alınmış bir risâledir.

¹³³ bk. s. 69.

Bu nüsha, 130a-132b yaprak, 17 satır, 210x130, (150x70) mm ölçüsünde ta'lik hatla istinsah edilmiştir. Kahve rengi deriden alt üst kapak, sertab ve miklepten oluşmaktadır. Kapaklar baskı ile yapılmış şemseli olup işlemler yaldızsızdır. Miklepte soğuk baskı ile yapılmış yuvarlak ve bitki figürlü işleme mevcuttur. Risâle serlevhasız olup varaklar kırmızı cetvellidir.

اعلم ان اللفظ يوضع بمعنى مقيدا فيكون ولك القيد معيرا في مفهومه لو
استعمل اللفظ المذكر في المعنى المجرد عن ذلك القيد لكان استعماله فيه بطريق المحاز
كالشعة والمسفر والحجفل قال الشيخ عبد العابر في اسرار البلاغة في بيان التوسع في
اوحساع اللغة و السنوق..

عند اراو، احد المعسين المذكورين ولحتاج الى ریاوة لو عند اراوتهما لعدم صحته Sonu:
اراوة، معنى المشترك معًا وما قدمًا، في رور عم الرغب البیصاوب لایتمش فیما ذکر
صاحب المحبل

DARB-I MESEL

357 el -Ādābū'n-Nāfi'a bi'l - Elfāzı'l - Muhtāreti'l - Cāmi'a fi'l-Emsāl

Râşit Efendi Eki 1199

Bu eser, İbni Şesi'l- Hılāfe, Cafer b. Şemsi'l-Hılāfe Muḥammed el-Mıṣrî (ö.623/1225)¹³⁴ tarafından kaleme alınmıştır. Eser, beş baba ayrılmıştır bunlar: el-Hikmetü mine'n-nesri, el-Füsülü'l Kıṣār mine'l-Hikmeti, el-Hikmetü mine'ş-Şi'ir, Ebyātü'l-emsālî'l-Müfrede, 'icāzü'l-ebyāt'tır.

Bu nüsha, 112 yaprak, 13 satır, 213x160, (154x105) mm ölçüsünde nesih hatla 13. yy.'da Kadı ' Abdürrahim b. ' Ali tarafından istinsah edilmiştir. Cilt kahve rengi deriden alt üst kapak, sertab ve miklepten oluşmaktadır. Kapaklar soğuk baskı ile yapılmış çiçek motifli şemseli ve lale motifli salbektir. Miklep daha koyu renk deri ile kaplı olup yuvarlak süslemesi mevcuttur.

الحمد لله رب العالمين على سيد المرسلين وبعد فان لطف الكلام موفعا:
اشرفه موضعا كلمة حكمه يقدي الانسان سناها فيهدى و يتبع هذا هاقير تدع ومثل ساير
لغنى با لفاظه في المحافل عن العاظ تولفها و معان تتكلفها و تزل صاحبه من العلم ...

الغدر ذل والوفاعر والصدق وبعض الاموار عجز انعمى ام خالد رب ساع لقاعد
حل من قل حيره للفي الناس غيره.

¹³⁴ Keşfü'z-Zünün Zeyl, I, 4.

358 Mecma‘u'l-Emsāl

Râşit Efendi 544

Eser, Meydānī olarak tanınan Ebü'l-Fazl Aḥmed b. Muḥammed en-Nisābūrī (ö.518 /1124)¹³⁵ tarafından te'lif edilmiştir. Eser içerisinde 6000'den fazla Darb-ı Mesel bulunup alfabetik sıra ile tertip edilmiştir. Darb-ı Mesellerin açıklamaları yapılmıştır.

Bu nüsha, 403 yaprak, 23 satır, 200x110, (150x70) mm ölçüsünde harekeli nesih hatla istinsah edilmiştir. Cilt alt üst kapak, sertab ve miklepten oluşmakta olup tüm cilt turuncu bir meşin ile kaplı ve cildin herhangi bir sanatsal değeri görülmemektedir. İç kapaklar turuncu, üst iç kapak yıldız kaplıdır. Kapaktaki siyah noktalar göz alıcı bir renk oluşturmuştur. Koruyucu kabın kenarları ve ağız kısmı siyah deridir. İç kapakta yıldızlı ve dikdörtgen şeklinde yapraklı bitki motifli ve yıldızlı bir şemse vardır. İç zencirek turuncudur. Ağız kısmında şöyle yazmaktadır: الامثال الميداني Eserde güzel bir de serlevha vardır. Serlevha, bitki motifli ve kuş figürleri ile süslüdür. Varaklar çift çizgili iki çizgi arası yıldızlıdır. Kitabın 1a-2b sayfa kenar boşlukları bitki ve çiçek motifleri ile süslüdür. Diğer varaklar ise çift cetveli olup cetvel araları yıldızsızdır.

انّ احسن ما يوتّش به صدو اللّلام. واجمل ما يفضل به الانعام تم الصلوة: Başı:
على خير الانام وبعد فان من المعلوم انّ الادب سلم الى معرفة العلوم به يتوصّل الى
الوقوف عليها ومنه يتوقع الوصول اليها غير انّ له مسالك ومدارج ولتصله مراقبي
ومعارج من رقي فيها درجاً بعد درج.

Meseller kırmızı ile yazılmış sonra şerhleri yapılmıştır.

اڤاك اڤاك انّ من لا اڤاله كساع الى الهنڤاء بغير سلاح. Örnek mesel:
و انّ ابي عمّ المرو فاعلم حناحه وهل ينهض النازي بغير جلسلج. نضي قولّه ان من لا
اڤاله اراد لا اڤ له قرادلفاً لانّ في قوله ان من لا اڤاله اراد لا اڤ له قراد الفاً لانّ في

¹³⁵ Edip nahiv ve lügat âlimi olan ebu'l Fazl el- Meydani, Nisâbur'da doğdu. Ebu'l Hasan el Keşfü'z-Zünûn Vâhidî 'den ders aldı. Nihayet H.518 (m.1124)'de Nisâbur'da vefât etti. Eserleri arasında Nüzhet et-Taraf fi 'İlm es-Sarf ve Şerḥ Mufaddaliyat bulunmaktadır. (bk. Vefeyât, I, 130; Keşfü'z-Zünûn, II, 2026; Şeẓerât, IV, 58; Hediyye, I, 82; el-A' lām, I, 214; Mu' cem el-Müellifin, II, 63; GAL, I, 289; Suppl., I, 506-507.)

قوله له معنى الاضافة و يجوز ان يحمل على الاصل اى انه في الاصل اخوا فلما صادخاً كعصاً ورحاً يرك هاهنا عاى اصله.

تمره الادب الفقلُ الراجح وثمره العلم العمل الصّالح. جهد المقل خير من Sonu: عنو المخل. الانقياد لا وامر الهم المسفة من نتاج الاخلاق الشريف تم الحمد لله رب العالمين وصلوته حبيبه محمد واله الطاهرين للجمعين.

ŞİİR

359 Ebyātü Mutaḥḥar b. Süleymān

Râşit Efendi 928 /7

Bu eserin müellifi hakkında bilgi bulunmamaktadır. Eser, değişik konularda söylenmiş 49 beyitlik bir şiir olup İbni Hişam'ın es-Sîretü'n-Nebeviyye isimli eserinin devamıdır.

Bu eser, 449b-451b yaprak, 18 satır, 300x210, (293x132) mm ölçüsünde harekeli nesih hatla 1408'de istinsâh edilmiştir. Cilt alt üst kapak sertab ve miklepten ve açık bordo deriden oluşmaktadır. Alt üst kapak ve miklep zencirekli köşebentli ve bitki motiflidir. Şemseler oval ve soğuk baskılı motiflidir. Şemse ve salbek tahrirli ve tıgıldır. Miklep işlemesi şemsenin biraz daha küçüğü olup aynı şekildedir. İç kapaklar biraz daha koyu deri olup şemse ve salbek işlemesi aynı dış kapak gibidir.

Başı: عنيرة للامام مطهر بن سليمان رحمه الله تعالى و رضي عنه تسعون تمت
بحمد الله من عمرى. وما تخويني اذ طال بي عمر ولا نحى لي تقويم ولا حملت عيرة.

غيره : تمتعتها ياناظرى بنظرة. فأردت ما قلبى أمر الموارد . أعينى عن فؤاديه
فائه. من البغي سيعى اثنين في قتل واحد.

360 Ebyātü Cemālüddin ‘Ali b. ‘Abdullāh

Râşit Efendi 928 /8

Bu eserin müellifi hakkında bilgi yoktur. Eser, değişik konularda söylenmiş şiirler olup İbni Hişam'ın “es-Sîretü'n-Nebeviyye” isimli eserinin devamındadır. Eserin sonunda 69 beyitlik bir kasîde vardır.

Bu nüsha, 451b-454a yaprak, 18 satır, 300x210, (293x132) mm ölçüsünde harekeli nesih hatla 1408'de istinsah edilmiştir. Cilt alt üst kapak sertab ve miklepten oluşmakta olup açık bordo deridir. Cilt köşebentli ve bitki motiflidir. Oval şemse soğuk baskılı süslüdür. Şemseler ve salbek tahrirli ve tığlıdır. Miklep işlemesi şemsenin biraz daha küçüğü olup aynı şekildedir. İç kapak dış kapaklara göre daha koyu deri olup şemse ve salbek işlemesi aynı dış kapak gibidir.

Başı: غير هل لسيد العلامة جمال الدين علي بن عبد الله رحمة الله تعالى.

الذي يبدى الصادقة إن صافك دهر و ان تمايل غاد باكا.

Sonu : أُملي و طبت بعرشاً ومعبلاً فاسلم ومدّ الله جلّ جلاله . من حفظه ظلاً :
عليك ظليلاً . تمت لله دن القائل.

361 Ebyätü Seyyid İbrâhim b. Muḥammed b. ‘Ubeydullah b. el-Ḥādī b.

İbrâhim

Râşit Efendi 928 /5

Bu eserin müellifi hakkında bilgi yoktur. Eser, farklı konularda şiirlerden meydana gelmiş olup İbni Hişam'ın “es-Sîretü'n-Nebeviyye” isimli eserinin sonunda devam etmektedir.

Bu nüsha, 441b-442a yaprak, 18 satır, 300x210, (293x132) mm ölçüsünde nesih hatla 1408'de istinsâh edilmiştir. Cilt alt üst kapak, sertab ve miklepten ve açık bordo deriden oluşmaktadır. Alt üst kapak ve miklep zencirekli, köşebentli ve bitki motiflidir. Şemse ve salbek tahrirli ve tığlıdır. Miklep işlemesi şemsenin biraz daha küçüğü olup aynı şekildedir. İç kapaklar biraz daha koyu deri olup şemse ve salbek işlemesi aynı dış kapak gibidir.

اجاب السيد العلامة ابرهيم بن محمد بن عبد الله الهادي بن ابرهيم رحمه الله
 تعالى. ليحيى منك بالقران أدّى وافظم خيرةً وأشلّ الحيا وأنت كمقفلٍ صَعُقت قَواه. يباذي
 سابقات الخيل جرياً.

حاميك يا رحمن جابر نحتاج من الحيّ خامي، و الا جنى زهر خدّه وسوف
 تذكر كلامي

362 Ğurerü'l-Hasâyisi'l-Vadıha ve 'Urerü'n-Negâyisi'l-Fādıha

Râşit Efendi 591

Bu eser, Vatvâtü'l-Ketbî olarak tanınan Muḥammed b. İbrâhim el-Enşârî (ö.718 /1318) tarafından te'lif edilmiştir. Bu eser, fazîlet ve fazîletin üstünlüğünden bahsetmektedir. Mütenebbî'nin şiirlerinden alıntılar yapılmış ve 12 babdan oluşmakta ve babların üçü me'ânî diğerleri cinas konusunu ele almaktadır.

Bu nüsha, 140 yaprak, 27 satır, 285x190, (210x135)mm ölçüsünde nesih hatla Seyyid 'Abdülvahhâb el-Cevherî tarafından 20 Ağustos 1752'de istinsah edilmiştir. Cilt siyah deriden alt üst kapak, sertab ve miklepten oluşmaktadır. Tüm cilt çevresi iki dış iki iç çizgi ile cetvelli ve cetveller arası kalın zencireklidir. Kapaklarda şemse ve salbek yoktur. Kapaklarda ve miklepte köşeler noktalarla süslenmiştir. İç kapaklar ebru ile süslenmiştir.

الحمد لله الذي جعل اللسان عنوان عقل النسان. تُظهر سر الجنان. بفصيح
 العبارة وصريح البيان وصلاة على سيدنا محمد.....اماً بعد فاني لما رايت تغاير معانى
 الاكلاق. دالاً علي تباين مبانى الاعرق. النفوس تتغاوت في ميلهما الى اعرضها على
 حسب اختلاف جواهرها واعراضها.

Sonu okunmaz durundadır.

363 Ebyätü's-Şâfi'î

Râşit Efendi 928 /6

Bu eser, imam Muḥammed b. İdrīs eş-Şafī'ī (ö. 150/767) tarafından te'lif edilmiş edebiyatla ilgili bir eserdir. Eser, 184 beyitlik farklı konularda şiirlerden meydana gelmekte olup İbni Hişam'ın "es-Sîretü'n-Nebeviyye" isimli eserinin sonunda devam etmektedir. Bunlar imam Şafī'ī'ye nisbet edilen şiirlerdir.

Bu nüsha, 442a-449b yaprak, 18 satır, 300x210, (293x132) mm ölçüsünde harekeli nesih hatla 811 H. 'de istinsâh edilmiştir. Cilt alt üst kapak, sertab ve miklepten, açık bordo deriden oluşmaktadır. Alt üst kapak, miklep zencirekli ve köşebentli ve bitki motiflidir. Oval şemse soğuk baskılı ile yapılmıştır. Şemse ve salbek tahrirli ve tığlıdır. Miklep işlemesi şemsenin biraz daha küçüğü olup aynı şekildedir. İç kapaklar biraz daha koyu deri olup şemse ve salbek işlemesi aynı dış kapak gibidir.

Başı: من كلام الامام الشافعي رحمه الله ورضي عنه ما جالست ثقيلاً قطّ الا و
الشيئ الذي يلبر أتقل من السيئ الآخر.

Sonu: غيره هما الغيد مغتفر. لأجل مرّشف الشنب ولذع النخل مختقر. لأجل
حلاوة الضرب.

364 Dīvān

Râşit Efendi 1282

Bu eser, İbni 'Arabī olarak tanınan Muḥyiddīn Muḥammed b. 'Alī (ö.638 /1240) tarafından edebiyat üzerine kaleme alınmıştır. Eser, çeşitli konularda kaleme alınmış şiirlerin toplanması ile oluşmuş bir eserdir.

Bu nüsha, 1b-24b yaprak, 17 satır, 2 sütun, 180x115, (160x80) mm ölçüsünde nesih hatla istinsah edilmiştir. Alt ve üst kapaktan oluşan cilt kırmızı deri kaplıdır. Kapaklar yaldızlı ve zencireklidir. Şemseler dikdörtgen biçiminde ve salbekler uçlarına bitişmiş durumdadır. Şemse ve salbekler bitkisel motiflerle süslü olup yaldızlı, siyah renkten oluşmaktadır. Koruyucu kap, mukavvadan olup ortasında sarı, turuncu, mavi renk

¹³⁶ bk. Hidayyetü'l Ārifin, II, 1155; İA, VIII, 533 vd.

çiçek motifli ve kenarları bordo deri ile kaplı olup üzerleri zencireklidir. Ağz kısmında Varaklar دیوان محي الدين بن العربي و بعض ملتقات الفتوحات: şöyle yazmaktadır: cetvelsiz olup açıklamalar sayfa kenarlarına yapılmıştır.

قال شيخ الامام العادل الرب اني والقطب الفرد الصمد اني الشيخ الاكبر
سیدی محي الدين عربی الحاتمنی الطائي قسّ الله روحه ونور صريحة واعاد علينا و
على المسلمين من بركاته

كلما أذكر من طلب * اوربوع ومعاذ كلما
وكذا ان قلت ها اوقلت با * فاشرت اليها وإمسا.
بكل بعيت شطره قصيد * وكلنا لبيته عبيد
Sonu:

ورحمة الله له في الآخره * خاتمه مع الهبات الوافره
تم الصلاح دايمًا * على الذي للرسل جاختما.

365 Dīvān

Râşit Efendi 561 /2

Bu eser, İbnü'l-Fârız, Şerefüddîn Ebû Hafz 'Ömer b. 'Ali (ö.576/1181) tarafından edebiyatla ilgili olarak te'lif edilmiştir. Eser, İbnü'l-Fârız, Şerefüddîn Ebû Hafz 'Ömer b. 'Ali tarafından yazılan şiirlerden oluşmaktadır. Eserde beyitler yazılmış beyit aralarına kırmızı ile şerhler yapılmıştır

Bu nüsha, 72b-96b yaprak, bb satır sayısı, 298x210, (bbxbb) mm ölçüsünde harekeli nesih hatla 1344'de Şam'da istinsah edilmiştir. Cilt alt üst kapak sertab ve miklepten oluşmaktadır. Kapak ve miklep kenarları yaldızlı çift çizgi ile çevrilidir. salbek ise soğuk baskı ile yapılmış bitkisel figürlü tahrirli ve tığlıdır. Miklep işlemesi de şemseye benzer fakat yuvarlaktır. Alt iç kapaklar sade beyaz, üst iç kapak sade sarıdır. Koruyucu kap , mavi beyaz mukavvadan, gri yuvarlak ve oval şekillerden oluşmaktadır.

Kenarları siyah deri kaplı ve cetvelli olup cetvel kalın çizgi ile yaldızlıdır. Ağız kısmı kırmızı deri ile kaplıdır ve ağız kısmında şöyle yazmaktadır:

اهنى المنايح في اسنى المدايح للشيخ شهاب الدين محمد بن سليمان جمع فير قصا في
مدح النبي عليه السلام وفيه ابصها محبى الدين الفارض.

العالم الزاهد العابد الوزع الكامل البارع المحقق المكاشف العلامة شرف ادين
ابي حفص عمر بن على السعد المعروف بابن الفارض قدس الله روحه وتور ضربه.
شايق الاطعين يطوي البيدطي منعماً عرج علي لثبان طين.

وتكون عوناً للصئبة والجوي * وتذيب صبي والتجلد والقوي
تاالله ما هذى طباعك في الهوي * لكن حظوظ قسمت في الناس

366 Dīvān

Râşit Efendi 1264

Bu eser, İbni Fârızın torunlarından Ali isminde birisi tarafından toplanmış ve tertip edilmiş olup, baş tarafında müellifin hal tercümesi ve menkıbeleri de anlatılmaktadır

Bu nüsha, 86 yaprak, 15 satır, 2 sütun, 190x115, (118x60) mm ölçüsünde ta'lık hatla istinsâh edilmiştir. Cilt alt üst kapak sertab ve miklepten oluşmaktadır. Tek parça kırmızı deriden olan ciltte kapak kenarları cetvelli, yaldızlı ve zencireklidir. Üst kapak kareler şeklinde ve küçük karelere bölünerek yaldızlı, dört tarafında örgü şeklinde çıkışlar vardır. İç kapaklar sade pembedir. Koruyucu kapda turuncu mavi beyaz renklerden oluşan suyolu motifli işlemler vardır. Kenarları ve ağız kahverengi deri kaplama olup ağız kısmında şöyle yazmaktadır :. ديوان ابن الفارض جمعر سبطر علي

Varaklar çift çizgi ile cetvelli ve araları yaldızlıdır. İlk varak 1b çok güzel serlevhalıdır.

الحمد لله الذي اختص حبيبه الاسنى بمقام واوني وقرون اسمم الشمر باعظم

اسماً ايه الحسنی واشهد ان لا اله الا الله وحده لا شريك لك له ولي عبادہ و حبيد عبادہ و
اشهد انّ محمداً عبده ورسوله . وحسبه وخليله صلى الله عليه وعلى اله الشرفا.

Sonu:

و قال رضي الله عنهم

عوزت جبي رب الطور * من اقم بالجرى من المقدور

ما قالت جُسي من السقي * بل يعذب اسم السّتي بالتصغر

تمت اللتان المجربديوان عمر بن الغارض بعون الملك الوهاب الرزاق.

367 Dīvān

Râşit Efendi 561/4

Bu eser, İbnü'n Nebih olarak tanınan Kemālüddin Ebü'l-Hasan 'Ali b. Yūsuf el-Eşrefi el-Mısrî (ö.769/1367) tarafından te'lif edilmiş olup edebiyat üzerine kaleme alınmıştır.

Bu nüsha, alt üst kapak sertab ve miklepten oluşmaktadır. Kapak ve miklep kenarları yıldızlı çift çizgi ile çevrilidir. Sütun sayısı bazen iki bazen üçtür. Sütun araları yıldızlı virgüllüdür. Şemse ise soğuk baskı ile yapılmış bitkisel figürlü tahrirli ve tıgıldır. Miklep işlemesi şemseye benzer fakat yuvarlaktır. Alt iç kapaklar sade beyaz, üst iç kapaklar sade sarıdır. Koruyucu kap mavi beyaz mukavvadan, gri yuvarlak ve oval şekillerle süslüdür. Kenarları siyah deri kaplı ve cetveli olup cetvel kalın çizgi ile yıldızlıdır. Ağız kısmı kırmızı deri ile kaplıdır. Açıklanacak sözler kırmızı olarak yazılmıştır.

Başı

ديوان شعر الصناحب الاجلّ

الرئيس العلم الفاضل البارع كمال الدين ابي الحسن على بن النبىة الاشرف رحمه الله
تعالى. الحليفيات قال بمديح الامام الناص لدين الله امر المؤمنين قدس الله روحه وبعده
مكت واحمد احمد حجوا الي تلك المناسك واسجدوا...

تم الديوان بحمد الله و عونہ
 Sonu: و حسن توفيقه و مئہ. الحمد لله وحده وصلوته وسلامه على سيدنا محمد خلقه وعلى اله
 الطاهرين وعترته وصحابه اجمعين وحسبنا الله ونعم الوكيل.

368 Dīvān

Râşit Efendi 561/5

Bu eser, Hâcîrî olarak tanınan Emîr Hısâmüddîn İsâ b. Sencer b. Behrâm el-Erbîlî (ö.632/1234) tarafından te'lif edilmiştir. Eser, çeşitli konularda yazılmış şiirleri ihtiva etmektedir.

Bu nüsha, 137a-150a yaprak, bb satır, 298x210, (bbxbb) mm ölçüsünde harekeli nesih hatla 1344'de Şam'da istinsâh edilmiştir. Cilt alt üst kapak sertab ve miklepten oluşmaktadır. Kapak ve miklep kenarları yaldızlı, çift çizgi ile çevrilidir. Şemse soğuk baskı ile yapılmış bitkisel figürlü, tahrirli ve tıgıldır. Miklep işlemesi de şemseye benzer fakat yuvarlaktır. Alt iç kapaklar sade beyaz, üst iç kapak sade sarıdır. Koruyucu kap mavi beyaz mukavvadan, gri yuvarlak ve oval şekillerden oluşmuştur. Kapak kenarları siyah deri kaplı ve cetvelli olup cetvel kalın çizgi ile yaldızlıdır. Varaklar cetvelsiz olup sütun araları yaldızlı virgülle bölünmüştür. Bölüm başlarındaki yazılar da yaldızla yazılmış ve açıklamalar yapılmıştır.

د يوان الامير الكبير العالم
 Başı: الفاضل حسام الدين عيسى بن سنجر بن بهرام الاربلي المعروف بالحاجري. بو عيس بن
 سخر بن بهرام بن حمار تكين ابن طاستكيز الاربلي المعروف بالحاجري عرف بالحاجري
 لانه يكثر ذكر حاجي في شعره وهو شاب من اولاد الاتراك بأربيل وكان جنداً ثم صار
 صوفياً و كان فافكاهة محاضره وشعره نعلب عليه الرقة.

تم الديوان بحمد الله و عونہ.
 Sonu: و حسن توفيقه، الحمد لله رب المالمين وصلى الله على سيدنا محمد واله وعترته
 الطاهرين وصحبه اجمعين وحسبنا الله ونعم الوكيل

369 Dīvān

Râşit Efendi 1293 / 2

Bu eser, Ḥassān b. Sābit el-Hazreci es Şahābī¹³⁷(ö. 49/669) tarafından te'lif edilmiştir. Eser, çeşitli konularda yazılmış şiirlerin bir araya getirilmesiyle oluşturulmuştur.

Bu nüsha, 241b-290a yaprak, 17 satır, 2 sütun, 245x162,(145x88) mm ölçüsünde harekeli nesih hatla istinsah edilmiştir. Alt üst kapak, sertab ve miklepten oluşan cilt bordo deri kaplıdır. Kapaklar köşebentli ve köşebentler tahrirli ve tıgıdır. Tahrirler ve tıg yaldızlı köşebent işlemleri bitki motifli ve yaldızsızdır. Şemse ve salbek baskı ile yapılmış bitki motiflidir. Salbek şemseye bitişmiş durumdadır. İç kapaklar bordo deri kaplama olup etrafı zencireklidir. Kâğıtlar beyaz ve samanî karışık durumdadır. Koruyucu kap, kırmızı tek parça deriden ve çevresi zencireklidir. Ağz kısmında دیوان متنبی yazmaktadır. Yaldızlı kalın çizgili bir dış cetvel bir de iki çizgiden oluşan ve arası yaldızlanmış ve yazıyı çevreleyen iç cetvel vardır. Varaklar yine çift çizgili ve arası yaldızlı ve dik çizgi ile iki sütuna ayrılmıştır. İç ve dış cetvel aralarında şerhler vardır.

قال حسام بن ثابت بن المنزر بن حزام بن عمر بن زيد مناة بن عدی بن عمرو
الانصري الخزرجي وامّ حسان الفرعة بنت خنيس بن لوزان بن عد ودن ربع بن تعلبه
بن الخزرج بن ساعد بن كعب بن الخزرج قال في يوم فتح مكة
عفت ذات الاصابع فالجواى * الى عدر منزلها خلاء
ديار لمن بنى الحساس قفر * تعفيها الوامس والسماء

و تترك مثل الكلب يلمح ايره تنزع محسوراً وتقع آيتما تمت الكتاب بعون الله
الوهاب تم.

¹³⁷ bk. Mu'cem el-Müellifin, III, 191; el-A' lām, II, 188; Suppl., I, 67-68.

370 Dīvān

Râşit Efendi 1293

Bu eser, Mütenebbî olarak tanınan, Ebü't-Ṭayyib Aḥmed b. Ḥuseyin el-Kindî (ö. 354/ 965)¹³⁸ tarafından te'lif edilmiştir. Eser, Mütenebbî'nin şiirlerinin bir araya getirilmesinden oluşmaktadır. Eserin sonunda Mütenebbînin hayatı, kişiliği ve şiirdeki yeri ve önemi anlatılmaktadır.

Bu nüsha, 214+24 yaprak, 15 satır, 2 sütun, 245x162,(135x85) mm ölçüsünde nesih hatla istinsah edilmiştir. Alt üst kapak, sertab ve miklepten oluşan cilt bordo deri kaplıdır. Kapaklar köşebentli köşebentler tahrirli ve tığlıdır. Tahrirler ve tığ yaldızlı, köşebent işlemleri bitki motifli ve yaldızsızdır. Şemse ve salbek baskı ile yapılmış bitki motiflidir. Salbek şemseye bitişmiş durumdadır. İç kapaklar bordo deri kaplama olup etrafı zencireklidir. Kâğıtlar beyaz ve samanî karışık durumdadır. Koruyucu kap, kırmızı tek parça deriden ve çevresi zencireklidir. Ağız kısmında دیوان منتبى yazmaktadır.

Başı:

ديوان منتبى كتاب ديوان شعر ابو الطيب

قال ابو الطيبا احمد بن الحسين المنتبى رحمة الله و مولده بالكوفة في كندة سنة ثلاث و ثلاثمائة يمدّه سيف الدولة و كان امره باجازه ابيات على هذا الوزن وهذا الروي من اول الكامل والقافية متداردى...

وتترك مثل الكلب يلح ايره تنزع محسوراً وتقع آيتما تمت الكتاب بعون الله
الوهاب تم.

¹³⁸ el-Mütenebbî diye tanınan Ebu't Ṭayyib Aḥmed b. Ḥuseyin Arap edebiyatında meşhur bir şairdir. Bu zât H.303 (m.915) yılında Kufe'de doğdu ve Şam'da yetişti. Halep'te hüküm süren Hemedâniler sultanı Seyfuddevle, Mısır'da hüküm süren İhşidiler sultanı Kâfur ve Bağdat'ta hüküm süren Büveyhilerden İbn el-İmâd ile yakın ilişkilerde bulunmuştur. el-Mütenebbî, H.354 (m.965) yılında öldürülmüştür. Bu zâtın dīvânı meşhurdur. (bk. Mu'cem el-Müellifin, I, 201; Keşfü'z-Zünûn, I, 809; Hediyyet el-Ârifin, I, 64.)

371 Dīvān

Râşit Efendi 1308

Bu eser, Safiyyüddīn el Hıllī, Lisānū'l-Edeb 'Abdül'azīz b. 'Alī eş-Şi'ī (ö.750 /1349) tarafından te'lif edilmiştir. Eserin baş kısmında iki yapraktan oluşan bir mukaddime ve fihrist mevcuttur.

Bu nüsha, 191 yaprak, 23 satır, 2 sütun, 275x165, (168x87) mm ölçüsünde nesih hatla istinsâh edilmiştir. Cilt alt üst kapak sertab ve miklepten oluşmakta ve kırmızı deri ile kaplıdır. Kapaklar köşebentlidir. Kapağın etrafını çevreleyen soğuk baskı ile yapılmış dış cetvel vardır. Alt ve üst kapakta yaldızsız şemseli ve salbeksizdir. Miklepte de oval bir baskı görülmektedir. İç kapaklar yeşil meşin kaplıdır. Kitabın 1b ve 2a yaprak kırmızı çift çizgi ile cetvelli ve yaldızsız, diğer sayfalar kırmızı tek çizgilidir.

Başı: الحمد لله الذي الانان البيان ومن به عليه و الصلاة على نبيه محمد الذي مدح الشعر
ودعي لناظم واليه وعلى اله اهل البيت وخزنة علمه والاسناء على مالدیه وبعد ناني كتب
قبل ان اشب عن الطرق.

Sonu: و تاسع العشرين يا خليلي * فانها باطلة التاويلنى
ثم الثلاثون بلا محاله * صادقة على كل حاله تمت.

372 Dīvān

Râşit Efendi 561/3

Bu eser, Telemsānī, Sadrürreīs Afīfüddīn Süleymān b. 'Alī (ö.690/1291)¹³⁹ tarafından te'lif edilmiştir. Esere besmele kalın ve kırmızı yazılarak başlanmıştır. Fasıl aralarına büyük kırmızı yazılmış dualar vardır.

Bu nüsha, 98b-118b yaprak, bb satır, 298x210, (bbxbb) mm ölçüsünde harekeli nesih hatla 344 m.'de Şam'da istinsah edilmiştir. Cilt alt üst kapak, sertab ve miklepten

¹³⁹ bk. En-Nucūm ez-Zāhire, VIII, 29; Mu'cem el-Müellifin, IV, 270; GAL, I, 258; Şezerāt, V, 412; Keşfü'z-Zünun, I, 802.

oluşmaktadır. Kapak ve miklep kenarları da yıldızlı çift çizgi ile çevrilidir. Şemse ise soğuk baskı ile yapılmış bitkisel figürlü tahrirli ve tığlıdır. Miklep işlemesi de şemseye benzer fakat yuvarlaktır. Alt kapaklar sade beyaz, üst iç kapak sade sarıdır. Koruyucu kap , mavi beyaz mukavvadan, gri yuvarlak ve oval şekillerden oluşmuştur. Koruyucu kabın kenarları siyah deri kaplı ve cetvelli olup cetvel kalın çizgi ile yıldızlıdır.

قال الشيخ الامام العالم العامل الفاضل الصدر الكامل الرئيس الماسل المحقيق
Başı
مادون رامة للحب مرام سيما اذ الاحت له الاعلام. لا يملك العبرات مقلته ولا ثنى آعنة
شوقه اللوام.

و رحمة الله ملؤ رؤضته أو يتلقه الواحد الصمد تا الله لا املك التجلد من بعدك
Sonu:
حتى يضمنى الجلد.

373 Dīvān

Râşit Efendi 561/6

Bu eser, Yezit b. Muāviye b. Ebū Süfyān el-Emevī (ö.64/ 683)¹⁴⁰ tarafından te'lif edilmiştir. Divan Yezit b. Muāviye'nin kendisi tarafından yazılmış şiirlerin bir araya getirilmesi suretiyle oluşturulmuştur.

Bu nüsha, 150b-154a yaprak, bb satır sayısı, 298x210, (bbxbb) mm ölçüsünde harekeli nesih hatla 1338 m.'de Şam'da istinsâh edilmiştir. Cilt alt üst kapak, sertab ve miklepten oluşmaktadır. Kapak ve miklep kenarları yıldızlı çift çizgi ile çevrilidir. Şemseler soğuk baskı ile yapılmış bitkisel figürlü, tahrirli ve tığlıdır. Miklep işlemesi şemseye benzer fakat yuvarlaktır. Alt iç kapaklar sade beyaz, üst iç kapak sade sarıdır. Koruyucu kap, mavi beyaz mukavvadan, gri yuvarlak ve oval şekillerle süslüdür. Kenarları siyah deri kaplı ve cetvelli olup cetvel kalın çizgi ile yıldızlıdır. Varaklar cetvelsiz olup sütun araları yıldızlı virgülle bölünmüştür. Noktalama işaretleri ve **أما بعد،** **ايضاً،** **قال،** kelimeleri kırmızı yazılmıştır.

¹⁴⁰ Keşfü'z-Zünun, I, 820.

قال يزيد بن معاوية بن ابي سفيان و اسم ابي سفيان صخرين حرب بن أمية: Başı:
 بن عبد مناف بن قصي بن كلاب امرمرة بن كعب بن لوي بن غالب بن فهر بن مالك بن
 النصر بن كنانة واسم النصر قريش وكنانة بن حزيمة بن مدركة بن الياس بن مضر بن
 ترار بن معد بن عدنان بن اد بن ادره وكان ابو سفيان سيد قريش ورئيسهم .

نجز هذا الديوان الحمد لله وعونه، وحسن توفيقه، في سابع عشر جمادي: Sonu:
 الاخر سنة تسع وثلاثين وسبعماية الحمد لله رب العالمين وصلى الله على سيدنا محمد و
 اله الطاهرين وصحبه اجمعين.

374 ‘Ürcüze fi’l-Me‘ānī ve’l-Beyān ve’l-Bedī’

Râşit Efendi 27017/29

Bu eser, İbni Şihne olarak bilinen Muhibbuddin Ebü'l-Velîd bin el Halebî (ö.815 /1412) tarafından te'lif edilmiştir. Eser, bir mukaddime, 8 bab ve 1 hâtimeden meydana gelmiş, 100 beyitlik bir manzûmedir. 1. bab isnad-ı haberî , 2. bab müsned İleyh , 3. bab müsned 4. bab müteallikati'l-fiil, 5. bab kasr , 6. bab İnşa'a , 7. bab fasıl-vasıl , 8. bab icâz ve ıtınab konularını ihtiva etmektedir. Eserin hâtıme kısmında şi'irin bazı özelliklerinden bahsedilmiştir.

Bu nüsha, 118a-120a yaprak, 23 satır, 210x130, (180x80) mm ölçüsünde nesih hatla Simitçi-Zâde Mehmed Edib el-Çayserî tarafından 17. asırda istinsâh edilmiştir. Cilt alt üst kapak sertab ve miklepten oluşmakta olup çok yıpranmış durumdadır. Sırt sade renk deri, sertab kareli bez kaplıdır. Kapaklar mukavva olup parçalanmış durumdadır. İç kapaklar kareli kağıt kaplıdır. Eser serlevhasız olup varaklar kareli kağıttan ve cetvelsizdir.

الحمد لله وصلى الله على رسوله الذى اصطفاه محمد واله وسلما او بعد فذا: Başı:
 حبيت ائى اتطما

منه تضمين ونلميح وحد ومنه عقد و التافق ان سل Sonu:

براعة الاسهلل واشقال حسن الختم انتهى المقال
كتبه الفقير محمد اديب القيصرى.

375 Dīvānu Ebū Mansūr ‘Ali b. ‘Abdullāh b. el-Muḳarreb

Râşit Efendi Eki 21498

Bu eser, İbnü'l-Mukarreb olarak tanınan el-Emîr Cemâlüddîn Ebū Mansūr ‘Ali b. ‘Abdullāh el-‘Abdalî (ö.626/1231)¹⁴¹ tarafından te’lif edilmiştir.

Bu nüsha, 127 yaprak, 17 satır, 2 sütun, 240x150, (180x83) mm ölçüsünde nesih hatla istinsah edilmiştir. Cilt alt üst kapak, sertab ve miklepten oluşmakta olup kırmızı deri ile kaplıdır. Kenarları soğuk baskı ile cetvelli ve kapaklarda herhangi bir işleme yoktur. Alt kapağın kenardan bir bölümünün yandığı görülmektedir. İç kapaklar sade sarı renklidir. Saman kâğıt kullanılmış olup sayfalar cetvelsizdir.

Başı: فهذا الحمد لله رب العالمين وصلى الله على سيد الاولين والآخرين. اما بعد
ديوان لسان العرب وحجة اهل الادب الاخري جمال الدين ابي منصور علي بن عبد الله
ابن المقرب العبد لى الشاعر المعلق. والفصيح المقلق، نعمده الله برحمة امين والمسلمين.

Sonu: ان انرزن وللقلوب هزّة * برودو شى فى يدي بزاذها
واستعرض العقود من نظامها * واستنشر الفوز من فزارها
تم وكمل والحمد لله رب العالمين.

376 el- Edvāü’l Behce fî İbrāzı Daḳāiḳı’l Münferice

Râşit Efendi Eki 26184/3

Bu eser, Ḳadı Zekerîya b. Muḥammed el- Enṣārî (ö.926/1519) tarafından te’lif edilmiştir. Eser, “İbni Nahvî’nin“ el- Ḳaṣīdetü’l –Münferice” isimli manzumesinin şerhîdir. Eser, Allah’ü te‘âlâya Na‘âttır ona yalvarma ve yakarışı içermektedir. Eserde şu ifadeler

¹⁴¹bk. Keşfü’z-Zünûn Zeyli, I, 487.

yer almaktadır: Allah'ım ben nakısım sözlerim duam da eksiktir. Eksiklerimi tamamla ya Rabbi! Ya Rab! Kalbimiz kırık, lisanımız sana şükran için yetersiz olarak sana geliyoruz gibi yakarış içermektedir.

وصلی الله علی سیدنا محمد علی اله وصحبه وسلم قال الشیخ الامام العالم
Başı: العلامة الخیر الفهامة شیخ الاسلام والمسلمین حافظ سنة ستبد المرسلین صدر المدرسین
حجة المناظرین صاحب التصانیف العدیة ...

تم الشرح نحمد الله تعالی وعونه والصلوة والسلام علی اشرف طفه محمد واله و
Sonu: صحبه اجمعین.

377 Ḥadīkatü'l-Üdebā ve Ravzatü'l-Ḥuṭabā

Râşit Efendi 27017/9

Bu eser, Seyyid Ḥalil b. Şeyḥ 'Ali et-Ṭokādī (ö.17.yy.) tarafından te'lif edilmiştir. Eserde âyet-i kerime ve ḥadis-i şeriflerden iktibaslar yapılmış ve bunlar şiir içinde ustalıkla kullanılmıştır. Ayrıca mev'iza ve latâif konusunda, ilham, tevriye, cinas vs. gibi sanatlar kullanılarak şiirler söylenmiştir.

Bu nüsha, 61b-69a yaprak, 23 satır, 210x130, (158x78) mm ölçüsünde nesih hatla Simitçi-Zâde Mehmed Edib b. 'Ali el-Ḳayserî tarafından 18. asırda istinsah edilmiştir. Cilt mukavvadan alt üst kapak, sertab ve miklepten oluşmakta ve çok yıpranmış durumdadır. Sırt yıpranmış deri ile kaplıdır. Sertab kareli kumaş kaplıdır. Varaklar kareli kâğıttan olup cetvelsizdir.

الحمد لله الذي احلح قالنا وبالنا وسقر باذ بال لطفه وكرمه وبالنا وبين لنا ما
Başı: علينا ومالنا واحربان نبذل كما لنا ومالنا والصلوة والسلام على سيدنا وقره عينا محمد
الذي هو احب البنامى لحبيبنا وعيننا وعلى اله واصحابه ذو الافهام اب عين في ارادة
الحق والاقهم وبعد فيقول الفقير الى ربه القدير اليه خليل ابن الشيخ على غفر لهما الفقير
العلیّ....

بقلم الفقير محمد بن على المشهور بسمد جزاه غفر الله لهما ولوالديهما في Sonu: ساعة الخامسة وهو النضوالاول من العشر الثامن من الثالث الاول من الدرس السادس في النحف الاول من العشر الخامس من العقد الاول من العشر الرابع من الالف الثانى من هجرة النبي المdney عليه وعلى اله صلوة الله الملك القوى وسلام في ايام و الليالى.

378 Şerhu Dīvānī'l-Mütenebbī

Râşit Efendi 1295

Bu eser, Vāhidī olarak tanınan Ebü'l Ḥasan 'Ali b. Aḥmed (ö.468/1075)¹⁴² tarafından te'lif edilmiştir. Eser, Ebü't-Tayyib Aḥmed b. Ḥüseyn el-Kindī'nin Divanı'nın şerhidir. Divanda Mütenebbi'nin şiirleri yer almaktadır. Mütenebbi'nin şiirleri kırmızı olarak yazılmış ve sonra şerhleri yapılmıştır.

Bu nüsha, 240 yaprak, 35 satır, 255x175, (205x90) mm ölçüsünde nesih hatla Muḥammed b. Zeynüddin tarafından 1653'de istinsah edilmiştir. Cilt kahverengi deriden alt üst kapak, sertab ve miklepten oluşmaktadır. Kapaklar oval bombeli, bitki motifli soğuk baskıyla yapılmış şemselidir. Miklepte de aynı şekilde yuvarlak işleme mevcuttur. Kapak kenarları, sırt ve sertab kırmızı deriyle kaplıdır. İç kapaklar sade sarıdır.

الحمد لله على سوايع النعم. وله الشكر على حلائل القسم، ربنا الذي علم بالقلم
علم الانسان مالم يعلم فانطقه الحروف المعجمة التى هي صيغ الكلم . منسورة ومعهومه
واما بعد فان الشعر انقى كلامواعلا نظم

Sonu: كان الفراغ من هذه النسخة المباركة في نهار الجمعة المبارك لما بنة ينة ايام
خلت متى شهر شوال سنة 1064 على يدا حقير العباد واحويهم الى عفوايه القوى المعين
محمد بن زين الدين علاي الدين بن زين الدين السهير بالكفيرى كفر الله ذنوبه و ستر
عيوبه و بلغة فضله مطلوبه آمين.

¹⁴² bk. Vefeyât el-A' yân, I, 419; GAL, I, 411-412; Mu'cem el-Müellifin, VII, 26.

379 Selametü'l Evrāk fi'l- Muḥādarāt

Râşit Efendi 585

Bu eser, İbni Hicce olarak tanınan Şeyḫ Ebū Bekir 'Alī b. 'Abdullāh el-Hamevī (ö.837/1433) tarafından te'lif edilmiştir. Eser, Şeyḫ Bedreddin b. Sahib'in sözlerinden, nüktelerinden, şiirlerinden, düşmanı tenkit etme ve acele etme üzerine yazılmış eserinin bölümlerden alıntı yoluyla meydana getirilmiş eserdir.

Bu nüsha, 127 yaprak, 25 satır, 260x180, (185x115) mm ölçüsünde nesih hatla Aḥmed b. Maḥmūd er-Rūmī tarafından 1567'de istinsâh edilmiştir. Cilt kahverengi deriden alt üst kapak sertab ve miklepten oluşmaktadır. Köşebentler bitkisel motiflidir. Kapaklarda oval yaldızlı şemseler ve ucunda salbekler vardır. Miklepte hem köşebent hem de işleme mevcuttur. Sertab beş parçaya bölünmüş ve her bölümün içi, çiçek motifi ile süslüdür. Sırt kırmızı deri ile kaplıdır. İç kapaklar süslemesiz ve kahverengi deri ile kaplıdır. İlk varak tamamen serlevha ile süslü olup varaklar cetvelsizdir.

قال الشيخ العلامة علامة الادب . ترجمان الادب، قاضى الادب وفاضله نفي:
 الدين رحلة الطالبين ملك المسادمين ابو بكر حجة اما بعد حمد الله الذي فكمننا ثمادا و ذاق
 العلماء، والصلاة على نبيه شجرة الاسم الذى امهاتاتب و فرعما في السماو على اله و
 اصحابه الدين...

Sonu: من تعلقه على يد احمد بن محمد والرومي غفر الله له ولوالديه ولجميع
 المسلمين وذلك رابع صفر الخير عام خمس سبعين بعد التسعمائة ثم ذلك والحمد تم.

MAKĀMĀT EDEBİYAT

380 el -Büdürü't- Tāmmāt fī Bedī' i'l Maḳāmāt

Râşit Efendi 546

Bu eser, Mavsılî olarak tanınan Vā' iz Muḥammed b. Maṣṣūr el- Ḥaddād (ö.677 / 1278 'den sonra) tarafından 1274-1278 yıllarında te'lif edilmiş edebiyatla ilgili bir eserdir. Eserde müellif nüshasından alınmış 30 makāme vardır. Eserde Irak'ta meydana gelen on farklı konudaki olaydan bahsedilmekte ve doğa olaylarına değinilmekte yaz ve kış mevsimi güzel bir şekilde övülmektedir.

Bu nüsha, 117 yaprak, 15 satır, 173x125, (120x90) mm ölçüsünde nesih hatla Yaḥya b. 'Ali b. Mūsā b. Muḥammed tarafından 1355 tarihinde istinsâh edilmiştir. Alt üst kapak, sertab ve miklepten oluşan cilt, mukavvadan olup canlı renklerle ebru süslemelidir. Sırt, sertab ve cilt etrafı kırmızı deri ile kaplıdır. Sertab kısmında yaldızlı noktalar vardır. İç kapaklar sade sarı renktir. Serlevhasız olan eserin varakları cetvelsizdir.

Başı: اللهم انا نحمد لعلی ما اولیت من الالاء ووالیت من النعماء واسیلت من المنایح
والسیلت من القبایح كما یحمد علی تعلم البیان . المبین فضیلة الانسان. عن قص ختام
الآفاظا لقباح والحسان ولعودبك من حصر الكنة وقصر المكنة.

Sonu: نسخة بخط طشیئها اللح رحمة الله تعالى و فزغ موز انشایها فی يوم الربعا
لامام خامس سبعمئة وحسبنا الله نعم الوکیل.

381 el-Büdürü't-Tāmmāt fī Bedī' i'l-Maḳāmāt

2.Nüsha

Râşit Efendi 546

Bu eser, 117 yaprak, 15 satır, 173x125, (120x90) mm ölçüsünde nesih hatla Yaḥyā b. 'Ali b. Mūsā b. Muḥammed tarafından 754 H.'de müellif nüshasından istinsâh

edilmiştir. Alt üst kapak, sertab ve miklepten oluşan cilt mukavvadan olup ebru süslüdür. Sırt sertab ve kapak kenarları bordo rengi deri ile kaplıdır. Kapak çevresi yaldızlı çizgi ile cetvellidir. Sertab çift çizgili cetvelli olup içerisi yaldızlı noktalarla doldurulmuştur.

Koruyucu kap ebru işlemeli olup ağzında şöyle yazmaktadır: **البدور التامّات في بديع**

المقامات المستنسخ محمد بن منصور الحداد والموصلى.

Baş: اللهم انا بحمد لعلّي ما ليت من الآلاء و واليت من البعماء واسئنيات من المناج. واسئلت من القبايح كما نحمد لعلم نعلم البيان. و بعد فاني وان قدمت الاعتذار لا اوحز الجزر. ممن شاب صفولا بالا كدار. ونيز بالخاين الغدار.

Sonu 1. nüsha ile aynıdır.

382 el-Makāmāt

Râşit Efendi 555

Bu eser, Harîrî olarak tanınan Ebū Muḥammed Kāsım b. ‘Ali b. Muḥammed (ö.516 / 122)¹⁴³ tarafından te’lif edilmiş edebiyatla ilgili bir eserdir. Eserde cümlelerin sonu, ortası kafiyeyle hale getirilmiş bir sanatla 50 makame (hikayecik)olarak yazılmıştır. Eserin mühim bir kısmını şiirler teşkil eder. İbareler yer yer âyetler hadisler ve darbı mesellerle süslenmiştir. Kelime sanatına dair verilen misaller birer zeka mahsülüdür. Hikayelerde teşbihler isti‘areler mazmunlar göze çarpmaktadır.

Bu nüsha, 208 yaprak,15 satır, 292x152, (199x83) mm ölçüsünde nesih hatla Seyyid Muḥammed Ḥasīb b. İbrāhīm tarafından 1762’de istinsâh edilmiştir. Cilt alt üst kapak, sertab ve miklepten oluşmaktadır. Kapaklar bordürlü, köşebentli, şemseli ve salbeklidir. Bodür tümünden yaldızlı ve bitki motiflidir. Köşebentler yarım daire şeklinde içi mor ve siyah bitki motiflidir. Şemse oval yapraklı mor renk içinde yaldızlı iki daire vardır. Miklep, yarım şemse şeklinde işlenmiş boşluklar yaldızlıdır. Siyah deriden ve

¹⁴³ Bu zât aslen Basralıdır. H. 446 (m.1054) tarihinde Basra’da doğdu. Basra’da beni haramda yaşadı eğitimini orada aldı ve yine Basra’da 1222 m. senesinde vefât etti. Bazı eserleri şunlardır: el-Makāmāt, Duret el-Ġavās fî’l-Evhāmi’l-Ḥavās, Manzūme Minhāt-il-i‘rāb fî’n-Naḥv, Divān Şi‘ir, (bk. Mu‘cem el-‘Üdebā, XVI, 261-293 ; Vefeyāt el-A‘yān, I,530; Tezkiretu’l-Ḥuffāz, IV,51; Hediyyet el-Ārifin, VIII,108.)

etrafı zencirekli koruyucu kap mevcuttur. İç kapaklar kırmızı deri kaplı olup etrafı yaldızlı zencireklidir. Güzel bir şekilde süslü serlevha mevcuttur. Sayfalar dıştan kırmızı ve içten siyah çizgi ile cetvelli ve iki çizgi arası yaldızlıdır. Sayfa boşluklarına şerhler yapılmıştır.

Baş: لهم انا نحمدك على ما علمت من البيان والهمت من التبيان... و بعد فانه جرى
انئذته الأدب ذكر المعامات التي ابتدعها بديع الزمان.

Sonu: و انا عبده المحتاج الى غفرانه الرحيب . السيد محمد الحبيب ابن ابراهيم
عفرلهما الغفور التي حتى فاز رحهما في العابرة والغابرة و اكرمهما بالفلا في الدنيا و
الأخرة.

383 el-Makāmāt

2.Nüsha

Râşit Efendi 1396 /3

Bu nüsha, 17b-144b yaprak, bb satır, 215x165, (bbxbb) mm ölçüsünde harekeli nesih hatla Ziyāaddīn b. Yūsuf tarafından 5 Haziran 1736 ‘de istinsâh edilmiştir. Cilt alt ve üst kapaktan oluşan yeşil meşin kaplı olup, her hangi bir işlemesi yoktur. İç kapaklar sade sarı kartondur. Varaklar cetvelsiz olup sayfa boşluklarına açıklamalar, bazen kırmızı bazen de turuncu kalemle yapılmıştır.

Baş: اللهم انا نحمدك على ما علمت من البيان . والبهمت من النبيان لكا نحمدك على
ما استعت من العطاء. واسلت من الغطاء. و نعوذ بك من شره اللس.

Sonu: وشفع المحشر والحمد لله تعالى احمداً وفبا وشكراً كما فيها على ما اعطانا.
باطغه و كرمه وبفضله وحسابه. الكتاب بعون الله الملك الوهاب وبعونه وبفضله و
بكرمته تم.

384 el-Makāmāt

3.Nüsha

Râşit Efendi Eki 11235

Bu nüsha , 152 yaprak, bb satır sayısı, 245x150, (bbxbb) mm ölçüsünde nesih hatla istinsâh edilmiştir. Alt ve üst kapaktan oluşan cilt zencirekli yaldızlı köşebentlidir. Kapaklar cetvelli ve cetveller soğuk baskı ile yapılmıştır. Köşeler üçgen kesilmiş yaldızlı üç noktalı şemseli ve salbeklidir. Şemse oval içerisi yaldızlı, tahrirli ve tıglıdır. İç kapaklar deniz mavisi sadedir. Mākāmātlar kırmızı yazılmıştır. Şiirler kırmızı yazılmış شعر yazılarak başlamıştır.

Baş 1. nüsha ile aynıdır.

ذلك في الكتاب ميشطوراً وانا استغفر الله تعالى مما اودعتها من ابابيل
الغوى اضاليل الله واشتر شدة الى ما يغصم من الشهو ويحطى بالعقو انه هو اهل
التقوى، واهل المغفرة وولى الخيرات، في النيا والاخرة والحمد لله قد وقع الفراغ من
كتب.

385 el-Makāmāt

4.Nüsha

Râşit Efendi Eki 26216

Bu nüsha, 107 yaprak, 6 satır, 214x155,(135x90) mm ölçüsünde nesih hatla istinsâh edilmiştir. Cilt alt ve üst kapaktan oluşmakta olup bordo deri kaplamadır. Kapaklar üzerinde herhangi bir işleme yoktur. İç kapaklar sade beyazdır. Bu eserde 41. mākāmāt'tan 50. Mākāmāt'a kadar işlenmiş olup, قال ve şiirler kırmızı yazılmıştır. Satırlar geniş tutulmuş ve satır aralarına Arapça açıklamalar yapılmıştır.

اخبر الحارث بن عمّام قال: اطعت دواعى النصابى في غلواى شبابى، فلم
اذل ديراً للعيد. واذناً للاعاريذ الى ان وافى النذير و دلى العيش.

تمت المقامات التي انشاها الشيخ الامام ابو القاسم بن علي بن محمد الحريري
رحمه الله وايانا اجمعين .

386 el-Makāmāt

5.Nüsha

Râşit Efendi Eki 26217

Bu eser, 135 yaprak, 6 satır, 185x120, (145x65) mm ölçüsünde ta'lık hatla istinsâh edilmiştir. Cilt kırmızı deri kaplı alt ve üst kapaktan oluşmakta olup kapaklarda herhangi bir işleme yoktur. Sırt kısmı parçalanmış durumdadır. İç kapaklar sade beyazdır. 21 den 30'a kadar olan mākāmâtı içermektedir. Varaklar cetvelsiz olup satır aralarında ve sayfa boşluklarında açıklamalar vardır.

Baş 4. nüsha ile aynıdır.

مفارقة واحشو صدقتى من درر الفاظه، الى ازنت بيننا غراب البين، فصارقته
الجفن للعين تمت. كتبه في شهر ايلول في سنة 1787 اولبركه على اولادنا السامعين و
واعلين كما هو محرر.

387 el-Müntehab min Maḳāmātı Bedī'üz-Zaman

Râşit Efendi 550

Bu nüsha, 'Ali b. Muḥammed tarafından 1758 'de te'lif edilmiştir. Eser , dört yüz makamattan oluşan Bedī'üzzamān el- Hemedānī'nin makāmāt'ından alınmış elli makāme ve onların şerhinden oluşmaktadır.

Bu nüsha, 100 yaprak, 13 satır, 193x108, (bbxbb) mm ölçüsünde harekeli nesih hatla yazılmıştır. Cilt kahverengi tek parça deriden alt ve üst kapaktan oluşmaktadır. Kapak çevresi soğuk baskı ile cetvelli ve araları zencireklidir. Köşebentler bitkisel motifli ve işlemleri yıldızlıdır. Şemseler oval hafif bombeli işlemler yıldızlı , tahrirli ve tıgıdır. Şemse ucuna bitişmiş ve işleme bakımından şemse ile aynı görüntüde salbek

vardır. İç kapaklar açık kahverengi olup fırça ile yapılmış, yaldızlı şemse salbek ve köşebentler vardır. Eserin başı serlevhalıdır.

Başı:

المقامة الاولى.

حَدَّثَنِي عَيْسُ بْنُ هِشَامٍ قَالَ دَخَلْتُ الْبَصْرَةَ وَأَنَا مِنْ سَنَى فِي قَتِي. وَ مِنْ الزَّيِّ فِي خَزٍّ
وَوِشَا مِنْ الْغَنَى فِي بَقَرٍ شَكٍّ.

والحمد لله اولاً و اخراً وذلك في ثمانية ايام خلت من شهر رجب الفرد سنة: Sonu:
اثنتين وسبعين ومائة والى من الهجرة النبوية على صاحبها افضل الصلاة وانتم السلام و
اكمل التحية بيد العبد الضعيف علي بن محمد السيدة غفر الله له ولوالديه ولمن قرافي
بعده النسخة ولكل المسلمين اجمعين والحمد لله رب العالمين تم.

388 Künüzü'l-Berā'a bi Letāif-i Rumūzı'l-İbāre fi Şerhi'l-Makāmāti'l-

Haririyye

Râşit Efendi 556

Bu eser, Râzî olarak tanınan Şemsüddîn Muhammed b. Ebu Bekr b. ' Abdülkâdir (ö.660/1261)¹⁴⁴ tarafından kaleme alınmıştır. Eser, çeşitli konularda kaleme alınmış makamatlar ve makāmâtların şerhlerinden oluşmaktadır.

Bu nüsha, 279 yaprak, 31 satır, 315x185, (220x105) mm ölçüsünde nesih hatla Muştafa el-Üveysi el-Hamevî tarafından, 27 Haziran 1747 'de İstanbul'da istinsah edilmiştir. Cilt alt üst kapak sertab ve miklepten oluşmaktadır. Kapaklar siyah, miklep kahverengi, sırt ve sertab kırmızı deri kaplıdır. Kapaklarda oval şemseler vardır. Şemseler bordo boyalı ve baklava dilimli salbekler vardır. Miklepte bombeli ve oval şekiller vardır. İç kapaklar sade turuncudur. Eser serlevhalı olup varaklar çift çizgi ile cetvelli ve cetvel araları yaldızlıdır.

¹⁴⁴ bk. s. 64.

الحمد لله الذى الاعاية لكملله. ولانهاية لجلاله. ولاعدّ لنعمه ولاحدّ لجوده و Başı: كرمه ولا حصر لصفات علوة ولا احصاء الله جات سمّوه. وصلاته وعلى خير خلقه محمد ختم الانبياء وبعد فائى لما رايت علم الادب لسائر العلوم بمنزلة العقد ولوشاح.

وقد الجز ذلك في نهاية الجمعة لثامن عشر بربيع الثانى سنة ستين بعد Sonu: المائة والالف والحمد لله وحده صلى الله وسلم على منلابنى بعده وعلى اله واصحابه والتاسعية لهم من لجبابر تم شرح المعات، للرازى.

ḲĀŞİDE EDEBİYATI

389 Ḳaşıdetü Bānet Su‘ād

Râşit Efendi 27017 /34

Bu eser, Müzenî olarak tanınan ka‘b b. Zühayr İbni Ebî Sülmâ es-Saḥâbî (ö.50 /670)¹⁴⁵ tarafından te‘lif edilmiştir. Eser Peygamberimiz Aleyhis Selâm’ı mehdîye olarak kaleme alınmış 57 beyitlik bir manzûmedir. Rasûlullah (s.a.v) huzurunda okunan bu ḳaşıdenin sahibine mübarek hırkasını hediye etmiştir.

Bu nüsha, 132b-133b yaprak, 23 satır, 210x130 (180x85) mm ölçüsünde nesih hatla Simitçi Zâde Mehmed Edip el-Ḳayserî tarafından 14. miladi asrın sonlarında istinsah edilmiştir. Cilt alt üst kapak sertab ve miklepten oluşmakta ve çok yıpranmış durumdadır. Kapaklar mukavva sırt kısmı kahve rengi deri kaplı süsleme yoktur. Varaklar Kareli beyaz kağıttır. Varaklar iki sütun şeklinde olup sütunlar kırmızı virgül ile ayrılmıştır.

Baş: قصدة بانة سعاد في مدح النبي المكرم صلى الله عليه وسلم بانة سعاد فضلى
اليوم سنبول. معبم اثرهما لم يفد مكبول. وما سعار غداة البين ازرحلوا. الا اغنّ عضض
الطرف مكحول.

Sonu: لا يقع الطعن الا في مخورهم ومالهم عن عياض الموت سنهیر. نعمة
الحقیر محمد اديب القیصری.

¹⁴⁵ Muallaḳa sāhibi Zuheyr b. Ebi Sülmâ’nın oğludur. Doğum tarihi ma‘lum değildir. Divanındaki birçok şiirinden Ṭayy, Kureyş ve Hazveḳ kabilelerine karşı yapılan savaşıra katılmıştır. Peygamberin nübüvvetinde kardeşi Buceyr, hicretin 7. senesinden az evvel İslâmiyeti kabul etmiştir. Fakat ka‘b onu takip etmekten imtina etmiş ve peygamber aleyhine hicivler yazmıştır. Hicretin 9. senesinde ani olarak peygamberin bulunduğu bir camiye gitti ve Bā’net Su‘ad diye başlayan meşhur kasidesini okudu. Kendisinin methini işitince Peygamber fevkalâde mütehassıs oldu. Bürde diye isimlendirdiği cübbesini onun omuzlarına attı. (bk. Tabakat eş-Şu‘arâ, neşreden Hell, s. 20-26; GAL, I, 39; Suppl.,I, 68; İslâm ansiklopedisi, VI, 4-5)

390 Kaşidetü Bānet Su‘ād

2. Nüsha

Râşit Efendi 816 /26

Bu nüsha, 91b-100a yaprak, 23 satır, 3 sütun, 214x130, (bbxbb) mm ölçüsünde nesih hatla istinsah edilmiştir. Cilt alt üst kapak, sertab ve miklepten siyah deriden oluşmaktadır. Kapakların çevresinde iki dış iki de iç çizgi vardır. Çizgiler arası zencirekli ve yaldızlıdır. Şemse ve salbek işlemesi yoktur. İç kapaklar sade hâki üzerine pembe noktalarla ebru süslüdür. Koruyucu kap kırmızı deri kaplı ve çevresi zencireklidir. Ağız kısmında cetvelli ve yaldızlı üç nokta vardır. Varaklar yaldızlı ve cetvelli olup küçük yaldızla süslü serlevha vardır.

رسالة فيه وافيته في علم العروض والقافية.

Başı: الحمد لله ذى العزّة والعظمة والانام. والصلوة على خير اله وسيد الانام، وعلى اله وصحبه الكرام الاعلام وبعد فهذه رسالة كافية في علمى العروض والقافية اما الاول ففيه معدّمة وبابانه وحنامة.

Sonu: عليه الحمد لله على الاتمام و ساء الانعام وصلى الله على خير اليه به محمد السلام وعلى اصحابه الكرام تم تم.

391 Kaşidetü Bānet Su‘ād

3. Nüsha

Râşit Efendi 1078 /7

Bu nüsha, 188b-197a yaprak, 8 satır, 165x105, (105x50) mm ölçüsünde harekeli nesih hatla istinsâh edilmiştir. Cilt alt üst kapak sertab ve miklepten oluşmakta olup kapaklar kahve rengi deridir. Miklep biraz daha açık kahverengi deri, sırt ve sertab kırmızı deri ile kaplıdır. Kapaklarda soğuk baskı ile yapılmış şemse ve salbekler mevcuttur. Kapaklarda köşeleri kesilmiş köşebentler vardır. Miklepte ise gül benzeri işleme vardır. Koruyucu kap mavi beyaz suyollu turuncu sarı ve mavi bir çiçek motifi

ortasındadır. Kenarlar ve ağız kısmı deri kaplama olup deri üzeri zencireklidir. Varaklar sarı ve turuncu yapraklardan oluşmaktadır. Sarı sayfalar kırmızı çift çizgi ile cetvelli ve iki çizgi arası yaldızsızdır. Sayfa boşluklarına şerhler yapılmıştır.

Baş 3. nüsha ile aynıdır.

Sonu: لا يقع الطعن إلا في خورهم وما لهم عن حياض الموت تهليل.

392 Fetḥu Bābi'l-İs'ād fi Şerḥi Kaşīdeti Bānet Su'ād

Râşit Efendi 535/1

Bu eser, 'Aliyyü'l- Kārī Nurüddīn 'Ali b. Sulṭan Muḥammed el- Herevī (ö.1014 / 1605) tarafından te'lif edilmiştir. Eser, Ka'āb b. Zübeyr el-Müzenī es- Sahābī'nin "Bānet Su'ād" isimli Kaşīdesinin şerhidir. Ka'ab b. Züheyr tarafından kaleme alınan kaşidenin hangi olay üzerine nasıl yazıldığını anlatmaktadır. Bu kaşidenin bizzat Rasulullah'a okunduğu Rasulullah'ın kaşideyi çok beğendiği hatta mescidi nebeviyyeye astırdığı , ka'ab b. Züheyr'in daha sonra müslüman olduğu rivayet edilmektedir.

Bu nüsha, 1b-19a yaprak, 27 satır, 212x145, (158x80) mm ölçüsünde ta'lık hatla 'Abdurrahmān tarafından 1714'de istinsah edilmiştir. Ebru işlemeli alt üst kapak, sertab ve miklepten oluşmaktadır. Sırt ve sertab kısmı kahverengi deri ile kaplıdır. İç kapaklar sade turuncudur. İlk varak etrafı yıldız ile işlenmiş diğer varaklar çift çizgi ile cetvellidir.

Baş: الحمد لله الذي خلق السعداء من العباد. و جعل منهم الاتعباء كما آراو و يمتقني
نعوته الجمالته. و بموجب صفاته الحلالية والصلوة والسلام على سيد ومنيع السعوات و
على من بسعد بقرينة وصحبه وخدمت، ومتالعبته في امته.

Sonu: في دار البقاء ولا ارتياب في انه ليس بين الموت والفرق فرق عند اربابه
الاستباق على ان فكر الموت هو منتهى مورا لم عند رباب الاستيق على ان وكرالموت
اقصي غاية وانتهى الى منتهى نهاية فنسالا، العافية في الدنيا وحسن الحاتمه في حان

الروح الى العقبي ان يتفصل علينا بالخير ادولي. وان يبلغنا المقام قد تم على يد عبد الرحيم الخطيب المدرس. عند الرحمن القاض عقى عنهما سنة ستة عشرون و مائة و الف.

393 Fethu Bâbi'l-İsâd fî Şerhi Kaşîdeti Bânet Su'âd

2. Nûsha

Râşit Efendi Eki 21527/2

Bu nüsha, 60b-86b yaprak, 23 satır, 218x165, (bbxbb)mm ölçüsünde nesih hatla istinsâh edilmiştir. Kahverengi deriden alt üst kapak sertab ve miklepten oluşmaktadır. Alt üst kapak baskı ile yapılmış, oval şemseli ve salbekli olup yaldızsızdır. Kapaklar ve miklep çevresi baskılı zencireklidir. Miklepte de işleme vardır. İç kapaklar ebru ile süslenmiştir.

الحمد لله الذي خلق السعداء من العباد. و جعل منهم الاتعباء كما آراو يمتقفي. Başl. نعوته الجمالبتة. و بموجب صفاته الحلالية.....أما بعد فيقول المفتقر الى برّبه الغنى البارى علي بن سلطان محمد الفارى عامله الله بلطفه الحفي. و كرسه الوفي. ان هذا شرح لطيف. فتح شريف لحل بعض مشكلات القصيدة الثميرة ببنات سعاد من منظومات كعب بن زهير بن ابن سلمى.

بسعى الفتى لا سور ليس يدركهما فالنفس واحدة واليههم سنتشر Sonu: والمراسعاس محمد ودلدامل. لا تنتهى العين حتى ينتهى الاثر. تم الشريح المسار الساجد الله وعونه وعسر توفيه والحمد لله رب العالمين آمين.

394 Şerhu Dīvānı Ebū Temmām

Râşit Efendi 1281

Bu eser, Tebrîzî olarak bilinen Ebū Bekr Yaḥya b. ‘Alî el-Ḥatîb (ö.502/1108)¹⁴⁶ tarafından nesih hatla te’lif edilmiştir. Eserde Ebu Temmam’ın farklı konulardan oluşan kasideleri ele alınmış ve bu kaşidelerin şerhlerini yapılmıştır.

Bu nüsha, 265 yaprak, 21 satır, 255x155, (bbxbb) mm ölçüsünde nesih hatla istinsah edilmiştir. Cilt alt üst kapak, sertab ve miklepten oluşmaktadır. Kapak yüzeyleri ebru işli kenarları kalın bir şekilde zencirekli ve yaldızlıdır. Sertab ve miklebin dış kısmı bordo deri kaplıdır. İç kapaklar hakî rengindedir. Eserde serlevha ve cetvel yoktur.

Başı: والحمد لله رب العالمين قال البنج ابو بكر يحيى بن علي الخطيب التبريز
رحمة الله تعالى الحمد لله رب العالمين وصلى الله على سيدنا محمد وبعد فانحى نظرت
في سعراي تمام حبيب بن اوس الطائي و فيما ذكر فيه من النعاسير فرأيت بعصهج...و
قال ابو العلا احمد.

Sonu: حاينة العيون بمقدمة تحوي ضمائر ع و لما تطرق يقول افا نغلت القصيدة تم
شرح ديوان ابي تمام باخطيب التبرميرى.

395 el- Kaşidetü’l Bürde

Râşit Efendi 816/23

Bu eserin müellifi hakkında bilgi yoktur. Eser, belâğat ilmini tanımlayarak başlar, Kur’an-ı Kerim’in yüksek belâğatına değinir. Eser yedi bölümden oluşmaktadır. 1.kısım belâğat ilmi, 2.kısım beyan ilmini konu alır.Eser beyan ilminin tanımını yaparak başlar. Aynı zamanda teşbih, teşbih edatları ve kinaye konularını ele alıp inceler. 3.kısım ‘ilmü’l bedii olup manevî bedi’î, cinas, tekid ve İsti‘are gibi sanatları inceler. 4. kısım farzlar,

¹⁴⁶ Mu‘cem, XIII, 214; Vefeyât el-A‘yan, II, 307-310; Şezerât ez-Zeheb IV, 4-5.

Beşinci kısım ' Akaid, 6. kısım kelim, 7. kısım fıkıh usulünden bahsetmektedir. Eser 162 beyitlik bir manzumedir.

Bu nüsha, 37b -91a yaprak, 1 satır, 2 sütun, 214x130(bbxbb) mm ölçüsünde nesih hatla istinsah edilmiştir. Eser kitabın üst kısmındadır. Cilt alt ve üst kapak, sertab ve miklepten oluşmaktadır. Şemse salbek ve bordür yoktur. Kapaklar ve miklep kalın zencireklidir. İç kapaklar turuncu renkli ve hakī noktalıdır. Koruyucu kap kırmızı deri kaplı ve etrafı zencireklidir. Eser, serlevhalı olup serlevhada **تخييص في المعان البيان** yazmaktadır. Varaklar çift cetvelli ve araları yaldızlıdır.

Baş: **و علم في البيان مالم يعلم أمّا لبعء فلما كان علم البلاغة و نوابعها في اجلّ العلوم قدرا، واو قهامرا، اوبه يعرف وقايق العربية و اسرار، و به يكشف و جواه لا الحمد لله عجاز في نظم القرآن استارع.**

Sonu: **ما رخت عند ابات البان ريح صبا و اطرب العيس حاد العيس بالنعيم سبحان ربك ربّ العزة عما يصفون ، و سلام على المرسلين والحمد لله رب العالمين.**

396 el-Ḳaṣīdetü'l - Bürde (Bür'e)

Râşit Efendi 26889 /2

Bu eser, Būsīrī olarak tanınan Şerefüddin Ebū 'Abdullāh Muḥammed b. Sa'īd (ö.697/1298)¹⁴⁷ tarafından te'lif edilmiştir. Eser, 162 beyitlik bir ḳaṣīde olup Peygamber Efendimiz 'Aleyhis Selām'ı medhmetmektedir.

Bu nüsha, 18b-23b yaprak, 15 satır, 215x160, (175x115) mm ölçüsünde harekeli nesih hatla 20 Ocak 1765'de istinsâh edilmiştir. Cilt siyah deri kaplı alt ve üst kapaktan oluşmaktadır. Sonradan tamir edildiği anlaşılan cildin sanatsal her hangi bir değeri

¹⁴⁷ Bu zāt, H.608 (m.1211) yılında Dellās'da doğmuştur. Tasavvuf âlimi olan bu zāt, gençlik yıllarını şiirle geçirmiş ve H.697 yılında İskenderiye'de vefât etmiştir.Eserlerinden el-Burde diye tanınan Ḳaṣīde el-Ḳavākib ed-żürīyye fī Mehdi Ḥayr el- Beriye adlı eseri meşhurdur. (bk. Şezerāt ez-Zeheb, V,432; Mu'cem el müellifin, X, 28; Hedīyyet el- Ārifin, II, 138; GAL, I, 264-267; Suppl., I, 467-472; Keşf ez-Zunūn, s., 1331,1349.)

kalmamıştır. İç kapaklar sade pembe kartondan oluşmaktadır. Varaklar cetvelsiz olup pembe renk kâğıt kullanılmıştır.

هذا كتاب قصيدة البردة في مدح بسيد المرسلين و قد قيل لهذه القصيدة خواصّ: Başı:
 كتابرة يحصل تلك الخواص عند قراءتها شرط الصّلاح لبسم الله الرحمن الرحيم آمين
 تذكر جيران بذي سلم.

تمت ما وخت محمد بات البان ربحسبا و اطرب العيس حادى العيس بالقسم Sonu:
 الهضيدة البرج الحمد الله رسوله سنة 1178

397 el-Ḳaṣīdetü'1 - Bürde (Bür'e)

2.Nüsha

Râşit Efendi 26906 /3

Bu nüsha, 75b-90a yaprak, 11 satır, 140x95 (115x63) mm ölçüsünde harekeli nesih hatla Muştafa b. Ḥasan b.Muḥammed Ḥan tarafından 1769'de istinsâh edilmiştir. Cilt siyah alt ve üst kapaktan oluşmaktadır. Sonradan tamir edildiği anlaşılan cildin sanatsal her hangi bir değeri görülmemektedir. İç kapaklar sade pembe renklidir. Varaklar yeşil kalın çizgiler ile cetvellidir.

آمين تذكر جيران بذي سلم مزحبت ومعا جرى من مقلّة بدم ام هبت الرّيح من Başı:
 تلقاء كاظمة. و او مضي البرق في الظّلماء من اضم.

تم بعون الرحيم الرحمن و صلى الله على سيدنا محمد صاحب الفرقان. Sonu:
 الذي لا يجي مثله في الدور و الدوران. حزنه الحقيّر الحمد مصطفى بن حسن بن محمد
 خان سنة 1183 في ذى القعدة.

398 el- Kışıdetü'l Bürde

4. Nüşha

Râşit Efendi 547/1

Bu nüşha , 1b-41b yaprak, 4 satır, 175x125, (85x60) mm ölçüsünde harekeli nesih hatla istinsah edimiştir. Cilt alt ve üst kapak, sertab ve miklepten oluşmaktadır. Kapaklar bordo deri olup zencirekli yaldızlı tahrirli ve tıgıdır. Miklep çift çizgi ile cetvelli ve cetvel arasında yaldızlı noktalar mevcuttur. Koruyucu kap, kahverengi beyaz dalgalı su yolu işlemelidir. Kenarları ve ağzı kahverengi deri kaplı ve deri üzeri zencireklidir. İç kapaklar sade sarı renktir.

Başı ve sonu 1. nüşha ile aynıdır.

399 el- Kışıdetü'l Bürde

5.Nüşha

Râşit Efendi 1078/6

Bu nüşha,161b-186a yaprak, 8 satır,1sütun 165x105, (117x50) mm ölçüsünde harekeli nesih hatla istinsâh edilmiştir. Cilt alt ve üst kapak, sertab ve miklepten oluşmaktadır. Kapaklar üç sıra soğuk baskı ile çevrilmiştir. Kapaklarda oval soğuk baskılı şemse ve ucunda salbek vardır. Sırt ve sertab ciltten daha koyu renk deri ile tamir edilmiştir. İç kapaklar ise sade sarı kâğıt kaplıdır. Koruyucu kap ebru işlemeli etrafı kahverengi deri ile kaplanmış, zencirekli ve yaldızlıdır. Varaklar beyaz ve sarı samanî kağıtlardan oluşmaktadır.

Başı 1. nüşha ile aynıdır. Sonu okunamaz durumdadır.

400 el- Kışıdetü'l Bürde

6.Nüşha

Râşit Efendi Eki 26147/4

Bu nüşha, 42 b-47b yaprak, 15 satır, 2 sütun, 214x150, (162x90) mm ölçüsünde nesih hatla 1769'da 'Ali efendi tarafından istinsah edilmiştir. Alt ve üst kapak sertab ve

miklepten ve siyah deriden oluşmaktadır. Kapaklar ve miklep kenarları tek sıra soğuk baskı ile cetvellidir. Soğuk baskılı kalın zencirekler kapaklar etrafını çevirmektedir. Ortasında bitkisel motifli şemse mevcut olup salbeksizdir.

Başı 3. nüsha ile aynıdır.

Sonu: تمت كتاب الحقیق الضعیف علی الرحمن من تلامیذ الذب فل غفر الله له
ولديهما و احسن اليهما رمضان شريف 20 سنة 1183

401 el- Kâsîdetü'l Bürde

7.Nüsha

Râşit Efendi Eki 26181

Bu nüsha, 5 yaprak, 17 satır, 2 sütun, 195x140, (142x90) mm ölçüsünde nesih hatla 1589'de istinsah edilmiştir. Cilt alt ve üst kapaktan oluşmaktadır. Mukavvadan olan cilt ebru sanatı ile siyah ve beyaz renk ağırlıklı işlemeli, sırt kısmı kırmızı deri ile kaplıdır. İç kapaklar ise sade beyaz renkten oluşmaktadır.

Başı 3. nüsha ile aynıdır.

Sonu: تمت و الحمد لله و رحمة و صلى الله على سيدنا محمد و اله شهر صفر من
سنة 998

402 en-Nefehâtü'l- Anberîyye fî Meḥdi Ḥayrî'l-Berîyye

Râşit Efendi 1078/5

Bu eser, İbni 'Allân olarak bilinen Muḥammed 'Ali b. Muḥammed Allân es-Sıddîkî (ö.1057/1649) tarafından te'lif edilmiştir. Bu kaşîde Ravzâ-i mutahḥhara'nın etrafına yazılmıştır. Ravza-i Mutaḥḥhara'yı övmektedir. Kaşide de; Burası şerefini Rasulullah'tan almıştır. Burası Rasulullah'ın evidir. Burası gibi güzel hiçbir yer yoktur. Müslümanların kalbi burada atmaktadır. ifadeleri kasidede yer almaktadır.

Bu nüsha, 123a-161a yaprak, 7 satır, 2 sütun, 165x105, (107x57) mm ölçüsünde nesih hatla istinsâh edilmiştir. Cilt alt üst kapak, sertab ve miklepten oluşmaktadır. Bütün cilt etrafı baskılı çizgi ile dört sıra cetvellidir. Kapaklar bordürlü ve köşebentlidir. Kapaklarda oval şemseler ve uçlarında salbekler vardır. Sırt ve sertab kırmızı deri ile kaplıdır. Miklep daha açık kahve rengi ve yuvarlak şemseye benzer şekilde süslüdür. Koruyucu kap, ebru işlemeli mukavvadan olup ağız ve kenarları bordo deri ile kaplı ve deri üzeri zencireklidir. Eser, serlevhasız olup varaklar kırmızı çizgi ile cetvellidir.

هذا المدح مكتوب حول ورضة النبي صل الله عليه و سلم . يا سيدى يا رسول الله :
خذ بيد دينى . مالى سواك ولا لوى الى احد
فانت نور الهدى في كل كائنة
و انت حقاً غياث الخلو اجمعهم.

Sonu: امين ياربنا مادام ناغلة
صلى الاله على المبعوث للامام
اجابة وجبت لدعوة الزد
محيرد سيد العربه و العجم
من مدحر مدرج في هذه اللكم.

403 el- Qavlü'l-Mütevâtî fî Şerhi Kaşîdeti'd Dimyâti

Râşit Efendi Eki 680/3

Bu eser, Cezâirî olarak tanınan Şerif Muḥammed b. Aḥmed (ö. 1139/1726)¹⁴⁸ tarafından te'lif edilmiştir. Eser, Şemsüddîn Muḥammed b. Aḥmed el-Mıṣrî'nin el-Kaşîdetü'd- Dimyâtıyye fi't-Teveşşülü bi Esmâi'llâhi'l-Ḥusnâ isimli kaşîdesinin şerhidir.

Bu nüsha, 53b-66a yaprak, 17 satır, 163x108 (130x68) mm ölçüsünde nesih hatla istinsah edilmiştir. Bordo deriden alt üst kapak sertab ve miklepten oluşmaktadır. Cilt etrafı soğuk baskı ile cetvelli olup kapaklarda şemse, salbek ve bordür süslemesi yoktur. İç kapaklar lale motifli ebru işlemelidir. Varaklar turuncu çizgiler ile cetvellidir.

¹⁴⁸ bk. Keşfü'z-Zunûn Zeyli, II, 2230.

القول المتوالمى في شرح قصيدة الدمياطى الشريف محمد بن احمد الجزائري :Başı:
المستوفي سنة 1139 بدأت لبسم الله و الحمد اوّلا على نعم جمع نعمة لم تحص اي لم
يمكن ان يحصبها احد فيما تنزّلا اي في محل تنزل تلك النعم و الالف لاسباع فمنها اي
من تلك النعم خير مقدم ثناء للاله و في نسخة باصافه و هو مبتداء مؤخر بنفسه...

والال و الصحب كلهم و بعد اي بعد الفراغ محمداً لله هذا مبتداء و حيره محذوف :Sonu:
اي فحدهى لله واجب على حتماً بالخاء المعجمه و اوّلاً منصوبان على نزع الخافض.

404 Ma‘āhidü’t-Tenşîş ‘alā Şevāhidi’t-Telḥîş

Râşit Efendi 26886

Bu eser, ‘Abbāsī (Abbādī) ‘Abdurrahim b. ‘Abdurrahmān (ö.966/1558) tarafından te’lif edilmiştir. Eser,“Telḥîsü’l-Miftah” da geçen Şevahid beyitlerin şerhi ve tahlilini yapmaktadır.

Bu nüsha, 333 yaprak, 31 satır, 300x210, (220x125) mm ölçüsünde nesih hatla 16. yy.’da istinsah edilmiştir. Cilt siyah deri kaplama, alt ve üst kapaktan oluşmaktadır. Cildin günümüzde yeni tamir gördüğü ve sanatsal herhangi bir özelliğinin kalmadığı görülmektedir. Serlevhasız ve varaklar cetvelsizdir.

الحمد لله الذى اطلع سماء البيان اهله المعانى و بدع بديع الاعجاز ايات المئا :Başı:
في وجلي حبيد الادب باسرار البلاغة الأسرار و جلى افق الغصاحة بانوا المشادى و
مشادق الانوار دافيت في رياض الذهاب زهر المعارن و اطلع في عياص الجثمان طلع
اللطيف واهب نسمات المعركة.....

النواظر و تنشير بسطره مندوا الخواطر و ان كان لعفسوى داينا للمعرب لا :Sonu:
سيما في دللر عوارطه تصد عن الفضائل و عصرىكافع بشاغل في شاغل.

405 Ma‘āhidü’t-Tenşîş ‘alâ Şevāhidi’t-Telhiş

2. Nüsha

Râşit Efendi 1004

Bu eserin müellifi hakkında bilgi yoktur. Eserde İmru’l Kays , Mütenebbi, Ebu Temmam, el-Ferazdak, İbnü Bâbek, Ebu’l ‘ale el Mualî, Kays b. Hatim, Bahteri, Ebu el-Hizem, ‘Abdullah b. Hemam, Züheyr b. Ebî Selma, Mu‘az b. Gaylen, Cerir, Harîrî , gibi bir çok şairin kasideleri yer almakta ve onların şerhi yapılmaktadır.

Bu nüsha, 4+468 yaprak, 23 satır, 285x13, (205x92) mm ölçüsünde ta’lık hatla Seyyid Halil b. Kâra Muştafa tarafından 1749’da istinsâh edilmiştir. Bordo deriden alt üst kapak, sertap ve miklepten oluşmaktadır. Oval bombeli, bitkisel figürlü ve yaldızlı şemse ve lale motifli yaldızlı salbek mevcuttur. Siyah deriden olan koruyucu kabın ağzı bordo deri ile tamir görmüştür. Ağız kısmında şöyle yazmaktadır: معاهد التنصيص على شواهد التلخيص Eser serlevhalı olup varaklar çift çizgi ile cetvellidir.

Baş: الحمد لله الذى جعل العقل مفتاح العلوم. و مدرك معنى المنطوف و المفهم منشأ بيان المحقق و الموسوم. منشأ بيان المحقق و الموسوم. و منظر بديع المشورو بعد كان الفقير الحقيق المعروف بالعجز و التقصير. نظ الله اليه يعن العفو و الغفران و رضى عنه اتم الرضوان...

Sonu: و قد فرغت بمعونة الله تعالى نسخة يوم الجمعة في أول شهر محرام سنة ثلاثٍ و سئتين و مائة و ألفٍ و انا الفقير اليه سبحانه السيد خليل الشهر بابين قرا مصطفى عفى الله عنهما.

406 Fehmü'l-Elma‘î fî İzâhı'l- Endülüsî

Râşit Efendi 735/2

Bu eser, Mostārî olarak tanınan Maḥmūd b. Ḥalîl (ö.1099/1687)¹⁴⁹ tarafından te’lif edilmiştir. Eser, Ebü'l-Ceyş el- Endülüsî’nin “‘Arūzu’l Endülüsî” isimli eserinin şerhidir. ‘Arūz ve me‘āni ilmi üzerine kaleme alınmış olan bir eserdir.

¹⁴⁹ Fıkıh, naḥiv, me‘āni ve beyān ālimi olan maḥmūd el-Mostarî, Mostar’da doğdu. Bir müddet İstanbul’da kaldı. Halep’e Kadı olarak tayin edildi. H.1099 (m.1687) yılında ve vefât etti. Eserlerinden Şerḥ el-Bediiyye

Bu nüsha, 41b-80a yaprak, 23 satır, 208x140, (116x75) mm ölçüsünde nesih hatla istinsâh edilmiştir. Ebru işlemeli alt üst kapak, sertab ve miklepten oluşmaktadır. Sırt ve sertab kahve rengi deri ile kaplıdır. Serlevha yeri ayrılmış fakat süslemesi yapılmamıştır. Kapaklarda dikdörtgen biçiminde ortası ve uçları bombeli şemseler vardır. Kapak kenarları üç sıra soğuk baskı ile cetvellidir. Miklepte yuvarlak işleme vardır. İç kapaklar ebru ile süslenmiş mukavvadandır. Varaklar kırmızı cetvellidir.

الحمد لله الباسط نعماء الموقر بانعاماتها. التحى رحلت الانان بالا والعجرج
اداء مقتضياتها.... وبعد فيقول الفقير محمود بن خليل المستادى اوصله الى مايبى صاه
الحالق البارى لما كانه علم العروض و توابعه للعروض في علم المعانى كما صرحبه
العلماء معرهما.

اعلم انه جميع العلل لا تتور و على جميع الاجراء بل بعض يا الحيفى لبعض
الاجراء كما الحرم مثلا فانه الحفوص بمفاعلين فتأمل ولا تغفل.

407 Şerhu Kaşâ'idi Aşri't-Tıvāl

Râşit Efendi 599

Bu eser, Nahhâs olarak tanınan Ebū Cāfer Aḥmed b. Muḥammed el-Mıṣrî (ö.1540 /949) tarafından te'lif edilmiştir. Eser, "Muallaḳātü's-Seb'a" isimli meşhur kasidelerin şerhidir.

Bu nüsha, 169 yaprak, 16 satır, 223x175, (bbxbb)mm ölçüsünde nesih hatla Muḥammed b. 'Ali Bağdadî tarafından 1158'de istinsah edilmiştir. Kahverengi alt üst kapak, sertab ve miklepten oluşmaktadır. Tüm cilt etrafı iki sıra baskılı çizgili ve çizgiler arası ince zencirekli ve zencirekler yaldızlıdır. Köşebentler bitki figürlü olup şemse ve sertab yoktur. Sırt siyah deri kaplı, sertab yaldızlı ve süslüdür. Koruyucu kap, mukavvadan ve ebru süslemeli olup kenarları ve ağzı kahverengi deri kaplıdır. Eser serlevhasız ve varaklar cetvelsizdir.

قال امرؤ القيس بن حجر بن الحادث الكنديّ و يكفى ابا الحرث و ابالبشد :Başı
 قعانبك من دگری حدبمنزله يسقط الله بز الدخول فحومل السقط ماتساقط الرمل و اللوى
 منقطع الرمل من حيث يروّ و الدخوله و حومل موضعان.

لا بدّ لامجاولا وحده .تجرته القصيد العشر لحمد الله و صلى الله على سيدنا :Sonu
 محمد النبي و اله و سلم تسليما كتبه محمد بن علي في منتصف شوال من سنة ثلاث و
 خمسين و خمس مائة.

408 Şerhu Kaşîdeti Bânet Su‘âd

Râşit Efendi 535/2

Bu eser, Hüseyn ‘Âbādî, İbrâhim b. Haydar el-Kürdî es-Şafevî (ö.1111/1699’dan sonra) tarafından te’lif edilmiştir. Eser, Ka‘b b. Züheyr el-Müzenî’nin 57 beyitlik Peygamberimizi metheden manzumesinin şerhidir.

Bu nüsha, 20b-50a yaprak, 23 satır, 212x145, (150x70) mm ölçüsünde ta’lık hatla müellifin kendi hattıyla 1699’da istinsâh edilmiştir. Ebru süslü mukavvadan alt üst kapak sertab ve miklepten oluşmaktadır. Sırt ve sertab kırmızı deri ile kaplıdır. Koruyucu kap mukavva ve ebru işli olup kenarları ve ağzı bordo deri kaplıdır. İç kapaklar turuncudur. Eser serlevhasız olup varaklar kırmızı çift çizgi ile cetvelli ilk varakta iki çizgi arası yaldızlıdır.

الحمد لله الذي انعكس حماله في مريالا ذارات الوحود فاليس على بصائر :Başı
 الطالبين بكثرة التعينات القيود فتاموا في بوادى مطالبنه و الخرفوا عن اصل المقصد و
 المراد ...اما بعد فيقول الفقير الى الله الهوى. ابراهيم حميد بن احمد بن حيدر الكردي .
 الحسين آبادى لماتمت في نفس وقعه القصيدة الموسوقة بالبووة من كلمات....

تم انّ يجعل قدوم هذه الجميلة علينا حير مقدم في تارح الف و مائة و احدى عشرة : Sonu
من هجرة النبيّ الاق الافضل الام خير البشر وله اوم محمد صلى الله عليه و سلم ما
افترق من عشيقه عاشق و متناق و احترق صب من هج شعل يزان الفراق.

409 Şerhu Kaşîdeti Bânet Su‘ âd

Râşit Efendi 579/1

Bu eser, İbni Hişâm olarak tanınan ‘Abdullah b. Yûsuf (ö.761/1360)¹⁵⁰ tarafından te’lif edilmiştir. Eser, Ka’b b. Züheyr el-Müzenî’nin 57 beyitlik peygamberimizi metheden manzumesinin şerhidir.

Bu nüsha, 1b-76a yaprak, 25 satır, 205x120, (160x70)mm ölçüsünde ta’lık hatla 1355’de istinsah edilmiştir. Cilt bordo deri alt üst kapak, sertab ve miklepten oluşmaktadır. Miklep ucu hariç bütün cilt etrafı çift çizgi ile cetvelli olup yine cetvel arası yaldızlı zencireklidir. Kapaklar oval şemseli şemseler yaldızlı tahrirli ve tıgılı ve şemselerin ucu salbeklidir. Süsleme dolgusu olarak siyah renk kullanılmıştır. Koruyucu kap siyah deri kaplı olup etrafı kalın yaldızlı zencireklidir. İç kapaklar sade sarıdır. Eser güzel bir serlevha ile süslüdür. Varaklar çift çizgi ile cetvelli olup araları yaldızsızdır.

اما بعد حمد الله المنعم ، لبهم الحمد بعينه . حمداً موافيقاً لنعمه و مكافياً لميزه .
و الصلاة و السلام على المبعوث رحمة للعالمين . وقررة للعالمين . محمد النبي لاقى و
الرسول العرقبى . وحبیب الرحمن وحلیله . رسوله المؤمن على تبلغ رسالته واواء
تنزله.

¹⁵⁰ Naḥiv me‘āni, beyan, ‘arūz, fıkıh ve diğer konularda eserleri olan İbni Hişâm, H.708 (m.1308) yılında Mısır’da doğdu. ‘Abdullatif b. Marhal, ‘Ali b. Sîrac et- Tebrizi ve Ebû Hayyâm’dan ders aldı. H. 761(m.1360) senesinde Mısır’da vefât etti. Katr en-Nedâeserleri arasında yer almaktadır. (bk. Şezzerât,VI,191; keşf. ,II, 1751; el-A‘lâm, IV, 147; Mu‘cem el-Müellifin ,VI, 163; GAL, II, 23-25; Suppl., II,16-20.)

وهذا اخبر لخصته في شرح هذه القصيدة المباركة و قد لطفلت بشرحها على Sonu: كريم الممدوح فيها صلى الله عليه و سلم و به استسفع الى زتى ان يصلح قلبي ويغفرني و يصحح قصدي ولو فرمن احسنه جدى وان يغفر زلتى و يصلح لى في درتى وان يفعل ذلك بجميع ابيلى واحبابى يمنه وكرمه والحمد لله اولاً وآخر .

410 Şerhu Қаşıdeti Bānet Su‘ād

Râşit Efendi 568/1

Bu eser, Kāsım el-Bağdādī, İbnü'l-Enbārī (ö. 328 /949) tarafından te'lif edilmiştir. Eser, Bānet Su‘ād'ın mısralarını ele almış ve mısraların 'irâbını yapmıştır. Cümleleri de nahiv bakımından incelemiş ve mânalarına değinmiştir.

Bu nüsha, 1b-29b yaprak, 12 satır, 163x123, (bbxbb) mm ölçüsünde harekeli nesih hatla istinsâh edilmiştir. Eser, ebru işlemeli mukavva alt üst kapak, sertab ve miklepten oluşmaktadır. Sırt ve sertab bordo deri ile kaplıdır. İç kapaklar sade turuncudur. Koruyucu kap ebru işli mukavva, etrafı ve ağız kısmı kırmızı deri kaplıdır. Kenarlar ve deri üzeri zencireklidir. Eser serlevhasız ve varaklar cetvelsizdir.

Baş: قال لعب بن زهير بن ابى سلمى المزيّ لمَدح النبي صلى الله عليه و سلم قال
ليس في العرب سلمى نصمّ البين غيره بانّت سعاد فقلنى اليوم متبول متيمر اثارها.

Sonu: تمت عراب القصيدة بحمد الله وحسن توفيقه وصلواته على سيدنا محمد اله الطيّز
الطامرز و سلامه.

411 Şerhu Қаşıdetü'l- Bürde

Râşit Efendi 11277/5

Bu eser, Ebū Şāme olarak tanınan ‘Abdurrahmān b. İsmâil (ö.665/1266) tarafından te'lif edilmiştir. Eser, imām Būsīrī'nin 162 beyitlik peygamberimizi metheden kasidesinin şerhidir. Bu risālenin hemen başında risalenin adı ile ilgili şöyle bir rivayet yer almaktadır:

Bu risalenin müellifi çok hasta idi bir gün Rasulullah'ı rüyasında gördüğünü ve peygamber Efendimizin onun saçını okşadığını, başını meshettiğini ve uykudan uyanınca hastalıktan iyileştiğini bazı kimselere anlattı. Bu haber vezire ulaştığında vezir onu çağırdı ve bir burde hediye etti ve risale de adını bu olaydan almaktadır.

Bu nüsha, 32b-125b yaprak, 15 satır, 210x155, (145x70) mm ölçüsünde nesih hatla Hasan b. İskender tarafından 1577'de istinsah edilmiştir. Cilt sade süslemesiz mukavvadan alt üst kapak sertab ve miklepten oluşmaktadır. Miklep yeşil ton ağırlıklı ebru işlemeli sırt ve sertab siyah deri kaplıdır. İç kapaklar sade beyazdır. Risāle serlevhasız ve varaklar cetvelsiz sarı kâğıttır.

Baş: شبّحان من اخفى سبحات وجهه. بانوار جلال ذاته. وابدی سراد قات عزّه .
باشاوكمال صفته. افاض قيض فضله على حماء مسنون. فاضحى مظهر الاسرار. و
لقى ضوء حبه على سلاله من ماء مهين...

Sonu: تمت الكتاب بعون الله الملك الوهاب على يدى العبد الضعيف المحتاج الى
رحمة ربه القوى حسن بن اسكندار غفر الله له ولوالديه ولكلّ المسلمين اجمعين يا ربّ
العالمين اجمعين يارب العالمين في شهر شعبان في تاريخه سنة خمس و سبعين و
تسعمائة سنة 975

412 Şerhu Kaşīdeti'l- Bürde

Râşit Efendi 549

Bu eser, Şeyh-Zāde Muhyiddīn Muhammed b. Muştafa (ö.951/1544) tarafından te'lif edilmiştir. Müellif , kaşīdetü'l bürde'yi edebi sanatlar bakımından ele alıp incelediği gibi mısraları tek tek ale alıp māna bakımından değerlendirmektedir.

Bu nüsha, 107 yaprak,17 satır,198x117,(131x57) mm ölçüsünde nes-ta'lık hatla istinsah edilmiştir. Bordo renk deri alt üst kapak sertab ve miklepten oluşmaktadır. Kapaklarda soğuk baskı ile yapılmış yaldızsız bitki figürlü oval şemseler mevcuttur. Salbek yoktur. Koruyucu kap ebru işlemeli olup kenarları ve ağzı bordo deri ile kaplıdır. Ağız kısmında eserin adı شيخ ذاده شرح قصيدة البردة yazmaktadır. İç kapaklar sade turuncudur. Serlevha yeri ayrılmış fakat işlemezdir. Varaklar kırmızı cetvellidir.

الحمد لله المحتجب عن درك العيون بكمال فرو انيته. المتفرد عن لواحق الطنون
بجلال وحد اتيته. و بعد فما لا يخفى على الذين طاب وقهم بطبيب الجيب. و شرير بم
يحرّاحات القلب الكتيب فشتوارا الحيم عن رياض العشاق.

و قالت محاطباً اياه لولاك ان تجعلنى من الذين انت انيسهم و تدحلنى في
زمرة قوم لا يشقر جليسهم وان ترزقنى طواف بيتك الحرام و روضته نبيكم عليه
الصلوة والسلام.

413 Şerhu Kaşîdeti'1- Bürde

2. Nüsha

Râşit Efendi Eki 26184/1

Bu nüsha, 1a- 73a yaprak, 17 satır, 200x122, (122x57) mm ölçüsünde nesih hatla Muştafa Tösyavî tarafından (ö.1607).’de istinsah edilmiştir. Cilt mukavvadan alt üst kapak , sertab ve miklepten oluşmaktadır. Alt kapak süslemesiz, üst kapak süslemesi yıpranmış durumdadır. Miklep ebru işli, soğuk baskılı yaldızlı baklava dilimi şeklinde işlemelidir. Sırt kırmızı, sertab siyah deri kaplıdır. İç kapaklar sade sarı renktir. Risale serlevhasız ve cetvelsiz olup şerhler varak boşluklarına yapılmıştır.

Baş 1. nüsha ile aynıdır.

و نقاوة كل سى حياراة والحلم بالكسرة التعب ومنه حلم الرجل بالضم وتحلم لكاف
الحلم والالعطف على الشهائم . واهل جزمتداء مخد فاعليهم ابل التقى وهذا البيت ليس
في الكتو النسخ . نقل من شرح احمد . تم بعون الله الملك الصمد . تم تم.

414 ez-Zübde fî Şerhi Kaşîdeti'l-Bürde

Râşit Efendi 328/18

Bu eser, 'Aliyyü'l-Ķārî olarak tanınan Nûrüddin 'Ali b. Sulţan Muḥammed el-Herevî (ö.1014/1605)¹⁵¹ tarafından te'lif edilmiştir. Eser, İmam Bûsîrî'nin "el- Kaşîdeti'l-Bürde" isimli eserinin şerhidir. On bölümden oluşmaktadır. beyan, Peygamber Efendimizin spor anlayışı, mucizeler, Ķur'an da miraç konusu, gazve ve 'arûz konularını ele almaktadır. Ayrıca Ķur'an ayetlerini naḥiv bakımından incelemekte, kelimeleri de sarf bakımından tetkik etmektedir. Kaşide sözleri kırmızı yazılmış altına şerhler yapılmıştır.

Bu nüsha, 181b-231b yaprak, farklı satır sayısı, 208x140, (bbxbb) mm ölçüsünde nes-ta'lık hatla 'Abdülkerim b. Muḥammed tarafından 1724'de istinsah edilmiştir. Cilt siyah deriden alt üst kapak, sertab ve miklepten oluşmaktadır. Kapaklar soğuk baskıyla yapılmış şemselidir. Sırt ve sertab kırmızı deriyle kaplıdır. İç kapaklar sade sarı renktir.

احمد امثالا لاحره لاجحاء لشكره و اصلى على حبيبه و صفيه و رسوله و
نبيه و على اله و صحبه وبا بعيه و حزير و بعد فقد دوى عن ناظم القصيدة المعروف
بالبرءة المسهورة بالبردة انه قال اصحابينه خلط فالج ابطال نصفى و فكرت انا عمل
قصيدة في مدح النبي صلى الله تعالى عليه و سلم.

موجبة لحمال المصلى و كماله و مقتضته لطرب حاله وحسن ماله و صلى
الله و سلم عليه و على اله و على صبيح خوانه من الانبياء والمرسلين والحمد لله رب
العالمين قال مؤلفة فرغ فاواخر شهر صفر حتم بالخير الطفر عام ست بعد الالف من
هجرة سيد البشر في مكة المكرمة.

¹⁵¹bk. keşfü'z- zunûn, II, 1335; Keşfü'z Zunûn zeyli, I, 612.

415 ez-Zübde fî Şerhi Kaşîdeti'l-Bürde

2. Nüsha

Râşit Efendi 507/4

Bu nüsha, 117b-166b yaprak, 23 satır, 215x160, (162x83) mm ölçüsünde nesih hatla 1751'de istinsah edilmiştir. Cilt Kahverengi deriden, alt üst kapak, sertab ve miklepten oluşmakta ve tek parça deridir. Bütün cilt etrafı zencirekli köşebentler süslü kırmızı yaldızlıdır. Şemseler oval bombeli tahrirli ve yaldızlıdır. Miklep işlemesi köşebentlerle aynı şekildedir. Koruyucu kap siyah, yüzey kenarları ve ağzı kırmızı deri kaplı, deri üzeri yaldızlı zencireklidir. İç kapaklar sade sarıdır. Eser serlevhalı ve varaklar cetvellidir.

Baş1: احمد امتنا لا لامره لا احصاء لتكره واصلی علی حبيبہ و صفیہ ورسوله نبیہ
وعلى اله وصحبه وتابعه وحزبه و بعد فقد روى عن ناظم القصيدة المعرفة بالبرءة
المهورة بالبرءة انه قال اصابنى خلط فالج ابطل نصفى ففكرت انا عمل قصيدة في مدح
النبي صلى الله عليه وسلم....

Sonu: في اول شهر ذى القعدة حتم بالخير سنة خمس وستون ومائة والى من هجرة سيد
البشر في ذكر الال والصحابة ملحقا بالقصيدة من كلام الناظم.

416 Şerhu Kaşîdeti's-Sâ' iyye

Râşit Efendi 568/3

Bu eser, İbni Düreyd olarak tanınan Ebū Bekr Muḥammed b. Ḥasan el-Ezdī tarafından (ö.321/933)¹⁵² te'lif edilmiştir. Kaşide, İbni Düreyd'in 95 beyitlik manzumesinin yine kendisi tarafından yapılmış şerhidir.

Bu nüsha, 57b-68a yaprak, 12 satır, 163x123, (bbxbb) mm ölçüsünde harekeli nesih hatla istinsah edilmiştir. Mukavvadan ebru işlemeli alt üst kapak, sertab ve miklepten oluşmaktadır. Sırt ve sertab bordo deri kaplıdır. İç kapaklar turuncudur. Koruyucu kap

¹⁵² bk. Mu'cem el-^c Udebā, XVIII, 127 vd. ; Suppl., I, 172; Mu'cem el- Müellifin, IX, 189.

yine mukavva olup ebru işlidir. Kenarlar ve ağız kırmızı deri kaplı olup deri üzeri yaldızlı zencireklidir. Kaşide serlevhasız ve varaklar cetvelsizdir.

قال ابو بكر محمد بن الحسن بن دريد الأزدي رحمة الله تعالى اما طت لثاماً
عن اواحى الدمايث بمثل اساريع الحقوف امطت حسرت و اللثام ما وقع على طرف
الانف من القلت.

تمت القصيدة بحمد الله ومثسه صلى الله على سيدا البشر محمد واله و سلم
كثيراً عدّة تسعون بيتاً.

417 Şerhu Kaşidetî't-Tantarāniyye

Râşit Efendi 26184/2

Bu eserin müellifi hakkında bilgi yoktur. Eserde Kaşidetî't-tantariyye' nin mısraları tek tek ele alınmış kelimelerin kökleri üzerinde durulmuştur. Ayrıca eser sarf bakımından ve anlam bakımından incelenmiştir. Bazen kelimelerin müradifleri üzerinde durulmuştur.

Bu nüsha, 75b-106a yaprak, 19 satır, 200x122, (125x60) mm ölçüsünde nesih hatla istinsâh edilmiştir. Cilt mukavvadan alt üst kapak, sertab ve miklepten oluşmakta ve alt kapak süslemesiz, üst kapak süslemesi yıpranmış durumdadır. Miklep ebru süslü ve soğuk baskılı, yaldızlı, baklava dilimi şeklinde işlemelidir. Sırt kırmızı, sertab siyah deri kaplıdır. İç kapaklar sade sarı renktir. Risale serlevhasız ve cetvelsiz olup şerhler varak boşluklarına yapılmıştır.

الحمد لله الذي جعل علم العربية اداة لا قتراف الكمال البرية وصيره سبياً
تانيساً لنيل السعادة الابدنية السرمدية هو المرشد الموصل الى التسلامة الدرجات
الاخرية والصلوة على سيدنا محمد الموصوف بالخصال المرضية المؤيد المبعوث.
الحمد لله تعالى على الاتمام وعلى مارزقنا هذا الاتمام اللهم غفرلنا ولوالدينا و
لجميع المؤمنين والمسلمين والاحياء، منهم والاموات مرحمتك يا ارحم
الراحمين.

418 Şerhu Kaşīdeti'z Zebūriyye

Râşit Efendi 26906/4

Bu risâlenin müellifi hakkında bilgi yoktur. Risale, otuz dokuz beyitten oluşmaktadır. Risâlede yüce Allah'ın zâtı övülmekte ve sıfatlarından bahsedilmektedir. Satır satır zeburiyye Türkçeye manzum olarak tercüme edilmiştir. Eserde, benim mevcut her şeyde isteki bulasın, Eğer ayrı ve gayrı istersen beni sanma ki bulasın. İfadeleri yer almaktadır.

Bu eser, 90b-98b yaprak, 11 satır, 140x85, (110x60) mm ölçüsünde nesih hatla 12. hicri asır'da telif edilmiştir. Tamir edildiği anlaşılan cildin herhangi bir sanatsal değeri yoktur siyah deri kaplı alt ve üst kapaktan oluşmaktadır. İç kapak açık sade açık pembedir.

Baş: روي عن ابن عباس رضي الله عنه أنه قال قرأت هذه السورة و انا فقير
فاغناني الله تعالى كنت خائفاً فامننى الله تعالى من كل خوف و ما ملكت من الدنيا مالا
يعلمه الله و قال رضي الله عنه ان هذه السورة فضل من سورة الزبور كلها من داوم على
قرأتها رفعه الله تعالى فوق الناس و جعله ممّن رضي الله عنه في الدنيا والاخرة..... انا
الموجود فاطلبني تجدني فان تطلب سوى تجدني

Bla التكليف فاطلبني تجدني / بلا تكيف قمو خلقه بنى استاكه بولاسن
تمت الكتاب بعون الله الملك العلام.

419 el- Ġaysü'l-Münsecem fī Şerhi Lāmiyyeti'l-ʿAcem

Râşit Efendi 572

Bu eser, Safedî olarak tanınan Salâhuddīn Hālil b. Aybek eş-Şafi'î (ö.746/1345)¹⁵³ tarafından te'lif edilmiştir. Eser, "Lāmiyyetü'l-Acem" isimli meşhur kaşīdenin şerhidir. Şiirler satır satır büyük yazılmış daha sonra şerhedilmiştir.

¹⁵³Edip olan bu zat, H.696 yılında Şam'da doğmuştur. Es-Safadî birçok eser kaleme almış ve H.764 yılında Şam'da vefat etmiştir. Eserlerinden bazıları şunlardır: Tezkiret el-Edeb, Şerh Risâle İbn Zeydün, Ġays el-Edeb, Lāmiye el-ʿAcem. (bk. Hediyet el-Ārifin, I, 351-352; el-Aʿlām, III, 298; GAL., Suppl., I, 140.)

Bu nüsha, 357 yaprak, 25 satır, 265x150, (190x85) mm ölçüsünde nes-ta'lık hatla Hamîdî- Zâde Hasan b. 'Abdurrahim tarafından 10 Mayıs 1724.'de istinsâh edilmiştir. Cilt siyah deriden alt üst kapak, sertab ve miklepten oluşmaktadır. Kapaklar bordürlü ve köşe-bentlidir. Bütün cilt etrafı kalın bir zencirek ile kaplıdır. Şemseler ovaldır. Şemse ve salbekler yıldızlı motifler kırmızı yıldızlı tahrirli ve tığlıdır. İç kapaklar ebru işlemelidir. Varaklar çift çizgi ile cetvellenmiş olup araları yaldızsızdır. Serlevha mevcut değildir.

الحمد لله الذى شرح صدر من بادب . ووقع قدر من بابل للعلم وتاه وجمل من تدرع
لباسى الفصل و تدريب و بعد فان القصيدة الموسوته بلاميته العجم رحم ناظم عقد له وله
اقسم برد لم تعالىمى الناس...

كتبه فقير البايى المسكين الحقير الملهوف حسن بن عبد الرحيم المعروف
بحميدى زاده كميت العلم في صفحى في عاشر شعبان المعظم لسنة ست و ثلاثون و مائة
بعد الف الحمد لله وحده . تم شرح للمسقة العجم للصنعدى كتن غرو الخصايص
الواضحة وعرو الناقايص الفاضحة تاليف الشرح الامام العالم العلامة الشهيد.

420 el- Kaşîdetü'l Celcelûtiyye

Râşit Efendi 27017/4

Eser, Ġazzālî Ebû Hâmid Muḥammed b. Muḥammed (ö.505/1111) tarafından te'lif edilmiştir. Eser, 'ilmi ḥavas'la ilgili 59 beyitlik bir Ṭâiyye manzûmesi olup İmam-ı Ġazzālî'ye nispet edilmektedir. Kasidenin içinde müteaddid defalar "Celcelût" kelimesi geçtiğinden bu ismi almıştır.

Bu nüsha, 37b-38b yaprak, 23 satır, 210x130, (180x95) mm ölçüsünde nesih hatla Simitçi Zâde Meḥmed edip el-Ḳayserî tarafından 1897'de istinsâh edilmiştir. Mukavva-
dan olan cilt bir hayli yıpranmış durundadır. Cilt alt üst kapak, sertab ve miklepten oluş-
maktadır. Sırt deri, sertab ise renkli bez ile kaplı olduğu görülmektedir. İç kapaklar kareli
kâğıt kaplıdır. Kitapta kareli samanî sarı ve mavi kâğıt kullanılmıştır.

بدأت ببسم الله روى به اهدت الى كف اسرار بياطنه الطوت. Başı:
 و صليت في الثاني على خير مرسل محمد بن زاح الضلاله و الفلت
 الهى لقد اقسمت باسمك دعيا باسمائك الحسنى الاحابة حفقت

و صل الهى بكرة و عشيته . على للمصطفى المبعوث فراقه خلت وسلم عليه كل Sonu:
 وقت وساعة. بعد كبه الافق والسحب ارهت كذا الال والاصحابه بالجهد كلهم بعد روم
 الدهر بالف رجلت. سنة حمسة عشر و ثلاثمائة و الف من هجرة

421 el- Kaşîdetü'l-Ferîde

Râşit Efendi 928/2

Bu Eser, Yahya b. Muhammed b. Yahya b. Ahmed er-Rasâ'a tarafından te'lif edilmiştir. Eser, Hz. Muhammed Aleyhis-selâm'ı metheden 16 Beyitlik bir kaşîde olup İbni Hişam'ın "es-Sîretü'n-Nebeviye" isimli eserinin devamındadır. Kaşîdenin mısraları hep "ra" ile bitmektedir.

Bu nüsha,, 436a-436a, yaprak 18 satır, 300x210, (293x132) mm ölçüsünde harekeli nesih hatla 1408 'de telif edilmiştir. Cilt alt üst kapak sertab ve miklepten oluşmaktadır. Cilt kenarları yaldızlı ve zencirekli, bitkisel motifli köşebent süslemeleri vardır. Yine aynı tarz motifli oval, yaldızlı şemse ve ucunda salbek vardır. Şemse ve salbek tahrirli ve tıgıldır. İç kapaklarda dış kapakla aynı renk deri olup şemse ve salbek işlenmesi mevcuttur.

بعد تم السماع لسيرة المختار، باعنة الله الكرم الباري هذا أل في سنة اثنتين و Başı:
 ها ستون تعرف عبرة الاعمار.

و بقيت في نعم تلوم و غبطة، قبول سعد معدق مدرار تم الصلوة على النبي Sonu:
 واله، ما غددت ورق على الأشجار. تمت القصيد الفريده بحمد الله ومئه وكرمه.

422 el- Kaşîdetü'l-Muhammediyye

Râşit Efendi 26906/2

Bu kaşide, Muhammed el- Haneî tarafından te'lif edilmiştir. Kaşide Peygamber Efendimizin üstün özelliklerinden, ağacın Peygamber Efendimizle konuşması, Ay'ın bir el işareti ile ikiye bölünmesi, isra olayı gibi mucizelerinden bahsetmektedir. Kitabın başında Erkilet Camii tarafından bağışlandığı notu da yer almaktadır.

Bu nüsha, 75a-75a yaprak, 10 satır, 140x95, (115x65) mm ölçüsünde harekeli nesih hatla 17.yy.'da istinsâh edilmiştir. Cilt siyah deri kaplı alt ve üst kapaktan oluşmaktadır. Cildin yakın bir zaman da tamir edildiği görülmektedir. Cildin her hangi bir sanat değeri yoktur. İç kapaklar sade turuncu renktedir.

Başı: و الصبح بداء من طلعتہ، و اللیل دجامن و قریتہ قاق الرسلا فضلاً و علی
اهدی السبلا لدالاتہ کنز الکرمی مول النعمی.

و الربّ دعا لخضرته نال الشرفا والله عفاظ عمّا سلفا عن أمتہ محمدنا هو
سیدنا والعز لنا باحایته تمت الکتاب بقصیدی شریف الحمد لله حمداً كثيراً كثيراً.

423 el- Kaşîdetü'l-Muhammediyye

Râşit Efendi 27536/3

Bu eserin müellifi bilinmemektedir. Eser, Peygamberimiz (s.a.v)'ı mehdiye olarak söylenmiş 8 beyitlik bir kaşidedir. Peygamber Efendimizin üstün özellikleri ve mucizelerini konu almaktadır.

Bu nüsha , 40a -40a yaprak, 4 satır, 210x158, (bbxbb) mm ölçüsünde nes-ta'lık hatla 17 yy.'da istinsah edilmiştir. Kahverengi deri kaplı alt ve üst kapaktan oluşmakta olup sırt kısmı kırmızı deri ile kaplıdır. İç kapaklar sade sarı olup her hangi bir işleme mevcut değildir.

Başı: الصبح بدى من طلعتہ و الیل دحبی من و فرته فاق الرسلا فضلا و علا
حیریل اتی لیل اسری و الرب و عن لحضرته نال الشرفا واقه عفا ، عما سلفا من امته
فمحمداً سيدنا....

Sonu: قصيده محمد بن المحمد الحنفی به قرأها في لیل والنهار.

424 el- Kaşîdetü'l -Kâfiye fî Medh-i Hayri'l Beriye

Râşit Efendi 26906/6

Bu eserin müellifi bilinmemektedir. Bu risâlede, Peygamberimiz (s.a.v) methiye olarak kaleme alınmış 51 beyitlik bir manzûmedir. Sen bu âlame kasden gönderildin, Senin kalbin öyle müşfik ki, onda kir den eser görülmez methiyeleri yer almaktadır. Yine bu kaşidede Peygamber Efendimizi bedrin nuruna benzetmekte sen ki geldin âdem oğlunu zilletten kurtardın ifadeleri yer almaktadır.

Bu eser, 99a-103b, yaprak, 11 satır, 140x95 (110x60) mm ölçüsünde harekeli nesih hatla 17.yy.da istinsah edilmiştir. Siyah deri kaplı alt ve üst kapaktan oluşmaktadır. Cildin yakın bir zaman da tamir edildiği anlaşılmaktadır. İç kapaklar sade turuncu renktedir. Varaklar yeşil kalın çizgi ile cetvellidir.

Başı: يا سَيِّدَ السَّادَاتِ جَبُّكَ وَ قاصداً أَرْجُوا رِضْلَكَ وَ لاحتَمَى بِحِماكَ
الله ياخير الخلائق أن لي قلباً مشتوقاً لا يرومُ سواكاً و

Sonu: فعسى اكن و الحشر تحتَ لواكا صلى عليك الله باعلم الهدى
ما حقَّ مشتاقٌ مسواكا.

425 el- Minehḥ'1 Mekkiyye fī Şerḥi'1- Hemziyye

Râşit Efendi 597

Bu eser, İbni Haceri'1 Heysemî, Şihâbüddîn Aḥmed b. Muḥammed (ö.973/1565) tarafından te'lif edilmiştir. Eser, İmâm Būsîrî'nin “ el- Kaşîdetü'1 -Hemziyye fî'1 Medâihî 'n –Nebeviye” isimli Peygamberimizi metheden manzumesinin şerhidir. Kelimeyi önce cümle içinde değerlendirmekte sonra tek olarak incelemektedir. Eserde müellif ائما yi açıklarken ihtisar için kullanıldığına, cümleyi pekiştirdiğine değinmektedir. Eser, el-Esma'yı açıklarken mübtedayı muahḥar olduğuna ve cem' i olup kapsayıcı olduğuna işaret eder ve kelimelerin kökü ile ilgili bilgiler de verir.

Bu nüsha, 324 yaprak, 21 satır, 240x155, (155x78) mm ölçüsünde nesih hatla ' Ali Gülistânî tarafından 1598'de istinsah edilmiştir. Bordo deri kaplı üst kapak sertab ve miklepten oluşmaktadır. Kapak ve miklep etrafı soğuk baskı ile bir sıra cetvelli olup soğuk baskı ile yapılmış oval şemse ve salbekler vardır. Kapaklar köşebentli olup köşebentlerde bitkisel yaldızsız figürler vardır. İç kapaklar koyu kahverengi sade deri kaplı ve eser, güzel bir şekilde serlevhalıdır.

الحمد لله الذي اختص نبينا محمداً صلى الله عليه وسلم بكتاب اخرس الفصحا
واعجزا لبلغا عن التقوة بمثل اقصر سورة من سورة و بعد فما بتعين على لكل
مكاف ان يعتفذان كمالات سنبيا محمدا صلى الله عليه وسلم لا تحصي و ان احواله...

و كان الفراغ من كتابة هذا النسخة يوم الاربع المبارك سابع عشر شهر
جمادي الاخر سنة سبعة بعد الف من الهجرة النبوية على صاحبها افضل الصلاة و
السلام على يد الفقير ابن الفقير غفر الله له ولوالديه ولجميع المسلمين آمين و الحمد
لله رب العالمين .

426 el-Minehu'l Mekkiyye fî şerhi'l- Hemziyye

2.Nüsha

Râşit Efendi 1101/3

Bu nüsha, 21b-423a yaprak, 23 satır, 200x147, (150x70) mm ölçüsünde nesih hatla Halil b. Derviş el-Anṭākī tarafından 1649'de istinsah edilmiştir. Bordo deri kaplı alt üst kapak, sertab ve miklepten oluşmaktadır. Kapak kenarları çift çizgi ile soğuk baskılı cetvellidir. Oval baskı ile yapılmış yaldızlı şemse vardır. Salbek ve köşebent yoktur. İç kapaklar sade beyazdır. Varaklar cetvelsizdir.

Baş 1. nüsha ile aynıdır.

Sonu: الأثنين من شهور سنة تسع و خمسون والـف من هجرة النبوية على مجالها
فضل الصلوة واتم السلام وعلى يدا العبد الفقير الحقيد. المذنب المحتاج الى رحمة رب
القدير قليل الأحسن حفر لم يعزو من اغاب لم يذكر واذا العلماء خليل بن الحاجه، دروش
ابن مؤمن الحنفي المذهب

427 el- Mineḥu'l Mekkiyye fî Şerhi'l- Hemziyye

3.Nüsha

Râşit Efendi Eki11200

Bu nüsha, 242 yaprak , 25 satır, 205x140, (153x97) mm ölçüsünde nesih hatla istinsâh edilmiştir. Bordo deri kaplı alt üst kapak sertab ve miklepten oluşmaktadır. Sırt ve sertab kısmı siyah deri kaplıdır. Kapaklar bordürlüdür. Kapaklarda oval bitki figürlü şemse vardır. Salbek yoktur. İç kapaklarda suyollu ebru süslemeli parlak kâğıt kullanılmıştır.

Baş 1. nüsha ile aynıdır.

Sonunun diğer nüshalarla karşılaştırıldığında eksik olduğu görülmektedir.

etrafı iki çizgili cetvelli olup kapaklarda oval bitki figürlü soğuk baskılı şemseler mevcuttur. Miklep yuvarlak motif işlemelidir.

الجمهور على ان صحائق الاعمال توزن بميزان لم يكن وكفايان ينظر اليه :Başı:
الحالائق اظماً للمعدلة. و قطع للمغرزة. و قال الصحاكى الاعمش الوزن....

وقدرا قال لا ترى انا الميزان فقر اثبته الات والسلف والكبر المسلمين :Sonu:
المعزلة لكن بمنهم حوز عقلاً وان لم يقض بشبوته كالعلاف. ولنسر بن المعزتم.

430 Şerhu Mu‘allaqātü’s Seb‘a

Râşit Efendi 557

Bu eser, Zevzenî, Hüseyn b. Aḥmed (ö. 1093)¹⁵⁵ tarafından te’lif edilmiştir. Eser, Arapların meşhur yedi şairinin yazdığı “el-Muallakātü’s Seb‘a” yedi askı isimli kaşide-lerin şerhidir. Eserde şiirler büyük yazılmış ve satır aralarına şiirlerin şerhleri kelime kelime yapılmıştır. Örneğin Cîran kelimesinin gözyaşı anlamına geldiğini açıklamıştır.

Bu nüsha, 152 yaprak, 17 satır, 217x152 (153x80) mm ölçüsünde nes-ta’lık hatla istinsâh edilmiştir. Cilt mukavva alt ve üst kapaktan oluşmakta olup, kapaklar ebru süslü ve sırt kısmı kahverengi deri ile kaplıdır. Koruyucu kabı yoktur.

أمن تذكر جيرن بن كاسم مزجت أم هيتا الرتح من تلقا كاظمة و أومص:Başı:

Şerhi

أم زاد دمّك قيضاً لوم لايمة أم نوح و ررق على الاعصان قيمة
أم شوق نفس الي الاحباب هايمة.

ما رلحت عديبات الباذ تح صبا واطره. :Sonu:

Şerhi

¹⁵⁵ Keşfü’z Zünûn, II, 1740-41.

كتبه العبد الفقير الى الله تعالى حاتم من جاني بك الدّواد الكبير كان
نعمد الله تعالى برحمته امين. و صلى الله على سيّدنا محمد وله وصحبه عام
سبعين وسبعين و ثمان مائة من الهجرة النبوية

431 Taḥmīsü Kaşīdetü'l Bürde

Râşit Efendi Eki 1407

Bu eser, İbni Kabağī , Şemsüddīn Ḥalīl (ö.849/ 1445) tarafından te'lif edilmiştir. Eser, İmam Būsīrī'nin meşhur kaşīdesinin tahmisidir. Beyitler kırmızı ile büyük olarak yazılmış ve şerhler ondan sonra yapılmıştır. Şerhler beyit halinde yapılmıştır.

Bu nüsha, 27 yaprak, 12 satır, 580x420, (460x340) mm ölçüsünde sülüs ve nesih hatla 1465'de istinsah edilmiştir. Cilt açık bordo deriden yapılmış olup bütün cilt tek parça deridir. Kapak ve miklep etrafı iki sıra baskılı cetvellidir. Şemseler oval ve dilimli bitki motifli, miklep yuvarlak işlemelidir. Salbek yoktur. Koruyucu kap siyah yüzey kaplı, kenarları yaldızlı ve kalın bir şekilde zencireklidir. Kapağın ağzında şöyle yazmaktadır.

شرح المعلقات السبع للزوزنى

قال القاضى الانام ابو عبد الله بحسب ابن احمد بن الحسير الزوزنى سدا
شرح القصايد السبع اماليته.....فقابلت من ذكرى جبيب ومنزل لسقط اللوا بين الدخول
فحومنسل.

تمت منه لفضيه مع سرحهام المسنوبه الى العلامة احمد بن محمد Sonu:

432 Kaşīde fī Medḥi Seyyidi'l- Mürselīn

Râşit Efendi 1078/9

Bu eser, Kindī olarak bilinen 'Abdūlmuktedir b. Kaḍı Ruknuddīn es-Sūfī, (ö.1388)¹⁵⁶ tarafından te'lif edilmiştir. Eser, Peygamber Efendimizi metheden 91 beyitlik

¹⁵⁶ bk. İzāḥ el-Meknūn, II, 562; Mu'cem el-Müellifin, VI, 179.

bir kaşide olup Peygamber Efendimize hitaben senin nurun karşısında ay sönük kalıyor, güneş bile sönük, seni gören kurtlar bile durdu ifadeleri yer almaktadır.

Bu nüsha, 207b-218b yaprak, 8 satır, 1 sütun ,165x105(114x56) mm ölçüsünde harekeli nesih hatla kaleme alınmıştır. Bordo deriden alt üst kapak sertab ve miklepten oluşmaktadır. Sırt ve Sertab kapaklara göre daha koyu renk deri ile kaplıdır. Şemseler oval ve dilimli bitki motifli olup lale motifli salbeklere bağlanmışlardır. Miklep yuvarlak işlemelidir. İşlemeler yaldızsız olup iç kapaklar ise sade sarıdır. Varaklar kırmızı çift çizgi ile cetvelenmiştir. Mukavvadan, kenarları ve ağzı deri kaplı, ve yüzeyi ebru işlemeli koruyucu kap da mevcuttur.

يا سايق ثمّ الظغن في الاسحار والصلّ سلم على دار سلمى فابك ثم سل. عن: Başı:
الطباء التي من دأبها ابدأ صيد الاسور بحسن و النجل . و عن ملوك كرام ند مضوا قّداً

حتى عَجَزْتُ فَعَالَ الْعَقْلُ لِي فَقُلْ ارَدْتُ مدح بنى الله مجتهداً Sonu:
يا عبد مقتدر أوصف سيّدنا تعلو علوّ اعن التفصيل و الجمال

433 Kaşide'z Zebūriye Tercümesi

Râşit Efendi 26906/5

Bu eserin müellifi tespit edilememiştir. Otuz beş beyitlik bir manzûmedir. Eserde yüce Allah'ın zâtı övülmekte ve sıfatlarından bahsedilmektedir. Yani bu risâlede Allah'a nasıl ulaşılaacağı yani Allah'a ulaşmanın bu yolları insanlara öğretilmeye çalışılmaktadır. Allah'ü Te'alanın şöyle buyurduğunu ifade etmektedir: Ben mevcudum her şeyde iste ki beni bulabilesin. Tercüme Arapça olan asıl metnin aralarına Osmanlıca olarak yapılmıştır.

Bu eser, 90b-98b yaprak, 11 satır, 140x85, (110x65) mm ölçüsünde nesih hatla 17. yy.'da istinsâh edilmiştir. Cilt siyah deriden alt ve üst kapaktan oluşmaktadır. Yeni tamir edildiği anlaşılan cildin herhangi bir sanatsal değeri yoktur. İç kapaklar sade pembedir. Varaklar cetvelsizdir.

بسم الله الرحمن الرحيم . روى عن ابن عباس رضى الله عنه انه قال قرأت
هذه السورة و انا فقير فاغنا في الله تعالى و كنت خائفاً فامتنى الله تعالى من كل خوف و
ملك من الدنيا ما لا يعلمه الله وقال رضى الله عنه ان هذه السورة افضل من سورة
الزبور...

Sonu: Arapça metin

بلا التكليف فاطلبنى تجدنى

Osmanlıca şerhi

بنم اول فردا ولان تكرى مدبر عرسم او ستتن بلا تكاليف قمو خلقه بلى
استاكه بولاسن تمت الكتاب بعون الله الملك العلام.

434 el-Ḳaṣīdetü'l Hemziyye fi'l-Medāyihî'n-Nebeviyye

Râşit Efendi 1101/1

Bu eser, Būsîrî, Şerefüddîn Ebû Abdullâh Muḥammed b.Sa'îd (ö.697/1298)¹⁵⁷
tarafından te'lif edilmiştir. Eser, Hz. Muḥammed (s.a.v)'i methiye olarak hazırlanmış 456
beyitlik bir ḳaṣīdedir. Beyitlerde şu ifadeler yer almaktadır: Rasulullah'a hitaben sen
bütün âlemlerin en faziletlisisin. Sana gelen ilimler Allah'tandır. O ilim hiçbir kâtip
olmadan direk sana gelmiştir.

Bu nüsha, 1b-14b yaprak, 17 satır, 2 sütun, 200x147, (143x75) mm ölçüsünde nesih
hatla istinsah edilmiştir. Kırmızı deriden alt üst kapak, sertab ve miklepten
oluşmaktadır. Kapaklarda oval yapraklı bombeli bitki motifli şemseler vardır. miklepte
de şemsenin küçük şekli, bitki motifli ve beyaz boyalıdır. İç kapaklar sade beyaz ve iç
kapaklar cetvelsizdir.

Başı:

كيف ترفى رقيق الانبياء يا سماء ما طاولتها سماء
كم يساؤوك في علاك وقدها لسانمك دونهم و سناء
انما مثلوا صفتك للناس كما مثل النجوم المساء

¹⁵⁷ bk. s. 290.

وثناء قدّمتُ بين يديّ بخَواءِ اذكَمَ يَكُنْ يَدَى ثَراءِ مَا اقامَ الصَّلَاةَ من عبدِ الله وقَمَتِ
 برَبِّها الاشْيَاءُ جَمَلَةُ لَبِيانِ القصيدةِ اربعمائةِ بيتٍ و ستّ وخمسون بيتاً وصَلَّى اللهُ على
 سيدنا محمد وصحبه وسلم تسليماً كثيراً.

435 el-Ḳasīdetü'l Mîmiyye

Râşit Efendi 1078/10

Eserin müellifi hakkında bilgi bulunmamaktadır. Eser, Hz. Muḥammed (s.a.v)'i methiye olarak hazırlanmış 145 beyitlik bir ḳasīdedir. Her beyitte ayrı bir konu işlenmiştir. Mısraların sonu mim harfi ile bittiği için kasīdeye bu ad verilmiştir.

Bu eser, 219a-237a yaprak, 8 satır, 1 sütun, 165x105, (103x50) mm ölçüsünde harekeli nesih hatla istinsah edilmiştir. Cilt bordo renk deriden alt üst kapak, sertab ve miklepten oluşmaktadır. Sırt ve sertab daha koyu renk deri ile kaplıdır. Şemseler oval ve dilimli, bitki motifli olup lale motifli salbeklere bağlanmışlardır. Miklep de yuvarlak işlemelidir. İşlemeler yaldızsız olup iç kapaklar ise sade sarıdır. Varaklar kırmızı çift çizgi ile cetvelenmiştir. Varaklarda beyaz parlak ve turuncu kâğıt kullanılmıştır.

Baş: سَلْ مَا بَسَلَمَى فَسَلَمَى رَبَّةَ السَّلَمِ وَ خُصَّ طَيِّبَةُ مَاوَى الطَّيِّبِ الْكَرَمِ
 وَ خُصَّ طَيِّبَةُ مَاوَى الطَّيِّبِ الْكَرَمِ مِنْ طَيِّبَةٍ لَمْ أَطِقْ يَوْمًا أَرَى قَدِيمِ.

Sonu: وَ عَدَّ نَبْتَ الثَّرَى وَ الْوَيْلَ النِّجَمِ وَ الْإِلَّ الصَّبَّ مَا غَزَمَتْ مُطَوَّقَةٌ
 تَمَّتِ الْقَصِيدَةُ بِحَمْدِ اللَّهِ وَ كَتَبَ مِنْ شَيْخِنَا عَرُوضِ.

436 el-Ḳasīdetü'l Mudariyye

Râşit Efendi 1323/10

Bu eser, Būsīrī, Şerefeddīn Ebū ʿ Abdullāh Muḥammed b. Saʿīd (ö.697/1294)¹⁵⁸ tarafından te'lif edilmiştir. Eser, Rasul-ü Erkemi methiye olarak hazırlanmış 30 beyitlik bir manzumedir.

¹⁵⁸ bk. s. 290.

Bu nüsha 85b-88b yaprak, 13 satır, 155x110, (bbxbb) mm ölçüsünde nesih hatla istinsâh edilmiştir. Üst kapak koyu kahverengi alt kapak siyahtır. Sırt kısmı yıpranmış durumdadır. Kapaklarda, soğuk baskılı dilimli yapraklı şemseler mevcuttur. Bordür yine soğuk baskı ile yapılmış ve içten köşeleri kesilmiş durumdadır. Miklep kırmızı renk olup iç kapaklar sarı renk mukavvadır.

اللهم صل و سلم على من منه انسقت الحقائق الأسدار محمد و انفلق الأنوار : Başı
و فيه ارتقت الحقائق ونزلت علوم آدم فاعجز الخلايقوله تضاءلت الفهوم يدركه مناسابو
ولالاخق فرياض الملكوت....

عليه اضعلن ما قد مرّ يَنْشُرُوا والاسه لوالصحب و الاتباع قاطية Sonu:
و اختم بخير لنا اذ ينتهي العمر و

437 el-Ḳaṣīdetü'l Mudariyye

2.Nüşa

Râşit Efendi 816/27

Bu eser, 108b-120a yaprak, bb satır, 2 sütun, 214x130, (bbxbb) mm ölçüsünde nesih hatla istinsah edilmiştir. Cilt alt üst kapak, sertab ve miklepten oluşmaktadır. Tüm cilt etrafı iki sıra iç iki sıra dış çizgi ile cetvelli ve cetvel arası yaldızlı zencireklidir. Kapaklarda herhangi bir süsleme yoktur.

Başı ve sonu 1.nüşa ile aynıdır.

438 el-Ḳaṣīdetü'l Münferice

Râşit Efendi 1101/2

Bu eser, Gazzâli, Ebū Ḥāmid Muḥammed b. Muḥammed (ö.1699/1111) tarafından te'lif edilmiştir. Eser, Allah'ü Te'alaya Na'âttır ona yalvarma ve yakarışı içermektedir. "Allâh'ım ben nakısım sözlerim duam da aynen eksiktir. Eksiklerimi tamamla ya Rabbi!

Ya Rab! Kalbimiz kırık lisanımız sana şükran için yetersiz olarak geliyoruz” şeklinde yakarış içermektedir.

Bu nüsha, 15b-16a yaprak, 17 satır, 2 sütun, 200x147, (143x75) mm ölçüsünde nesih hatla istinsah edilmiştir. Cilt kırmızı deriden alt üst kapak, sertab ve miklepten oluşmaktadır. Kapaklarda oval yapraklı bombeli bitki motifli şemseler vardır. Miklepte de şemsenin küçük şekli bitki motifli süsleme vardır. İç kapaklar sade beyaz ve cetvelsizdir.

الشدة أودت بالمسهج يارب فعجل بالفرج و الا نفس اضحت في خرج و
بيرك نفرج الفرج فعليهم صلى الرب على مر الايام كنا الحجج

Sonu: ما مال و حال الحال وصار الدين على و هج يا رب بهم و بالهم
عجل بالنصار و بالفرج.

439 el-Şaşıdetü'l Münferice

Râşit Efendi 21490/6

Bu eser, 32b-34a yaprak, 17 satır, 2 sütun, 175x125, (145x94) mm ölçüsünde nesih hatla istinsah edilmiş Gazzâlî'ye nispet edilen 41 beyitlik bir şaşıdedir. Cilt sade sarı mukavvadan alt ve üst kapaktan oluşmaktadır. Sırt kısmı siyah deri ile kaplı olup, iç kapaklar sade samanîdir. Her hangi bir sanatsal süsleme yoktur. Varaklar çift çizgi ile cetvelli ve varaklar ortadan iki sütuna bölünmüştür.

Baş: الحمد لمولينا فرج و الشكر به نرجو الفرج
الحمد الينا منه بدا و الشكر الينا منه بج
كم فرج عنا منكرب و هذين الحق بلاعوج

Sonu: عَجَلْ بالنصرو بالفرج يا ربّ بهم و بالهم
لا كون غداً في الخسر الخج. واحتتم عملى بخواتمها

440 el-Ḳaṣīdetü't Tantarāniyye fī Meḥdi Nizāmi'l-Mülk

Râşit Efendi 1078/11

Bu nüshanın müellifi tespit edilememiştir. Eser, Selçuklu vezirlerinden Nizamü'l Mülk'ü mehdiye olarak yazılmış 35 beyitlik bir kasidedir. Kaside de şöyle denmektedir: ey Nüzamü'l Mülk ey sevinç kaynağı! Ey mazlumların yardımcısı sen gücünü dini Muştafadan aldın dört bir tarafa cihatla gücün yayıldı denmekte ve Nizamül mülke İsâm'ın hizmetkârı denilmektedir.

Bu nüsha, 237b-241b yaprak, 8 satır, 1 sütun, 165x105, (113x53) mm ölçüsünde harekeli nesih hatla 9 safer 1040 H. istinsah edilmiştir. Cilt bordo renk deriden alt üst kapak sertab ve miklepten oluşmakta olup sırt ve sertab daha koyu renk deri ile kaplıdır. Şemseler oval ve dilimli bitki motifli olup lale motifli salbeklere bağlanmışlardır. Miklep de yuvarlak işlemelidir. İşlemeler yaldızsız olup iç kapaklar ise sade sarıdır. Varaklar kırmızı çift çizgi ile cetvelenmiştir. Varaklarda beyaz parlak ve turuncu kâğıt kullanılmıştır. Kitap serlevhasız olup cetvel dışına bazen şerhler yapılmıştır.

Baş: يا خلىّ البال قد بلبلت بال لبلىل بال با لتوايزلزلتتى و العقل في الزلزال زال
يا رشيق القد القد قد قوست قدى فاستقم

Sonu: للوى تو كاف غادى كفه الوكاف كان دُم على رَغم العدي وَ ربح بعود في
العيد دولة غراء فيها أدوم الالطاف طان قد حتم بالخير في الصواب.

441 el-Ḳaṣīdetü't Tantarāniyye fī Meḥdi Nizāmi'l-Mülk

2.Nüsha

Râşit Efendi 816/24

Bu eser, 37b-56a, 1 satır, 2 sütun, 214x130, (bbxbb) mm ölçüsünde nesih hatla Tantarānī, Mu'īnuddīn Ebū Nasr 'Ahmed b. 'Abdürrezzāk tarafından istinsah edilmiştir. Cilt alt üst kapak, sertab ve miklepten oluşmakta olup tüm cilt etrafı iki sıra iç iki sıra dış çizgi ile cetvelli olup cetvel arası yaldızlı zencireklidir. Herhangi bir işleme yoktur.

Başı ve sonu 1. nüsha ile aynıdır.

442 Dürerü'n- Nühūr fī Medāyihī'l- Meliki'l- Manşūr

Râşit Efendi 1308/2

Bu eser, Safiyyüddīn el Hillī, Lisānū'l Edeb 'Abdül'aziz b. 'Ali eş Şi'ī (ö.750/1349) tarafından te'lif edilmiştir. Eser, Sultān Melikü'n -Nasır'ı methiye olarak kaleme alınmış 29 kasideden meydana gelmiş olup her kasidenin başı ve sonu alfabeden bir harfle başlamakta ve aynı harfle bitmektedir. Her kasīde genellikle 29 beyitten oluşmaktadır.

Bu nüsha, 165b-184a yaprak, 23 satır, 2 sütun, 275x165,(168x87) mm ölçüsünde nesih hatla istinsah edilmiştir. Kırmızı deriden alt üst kapak sertab ve miklepten oluşmaktadır. Soğuk baskı ile cilt etrafı iki sıra yaldızsız olarak cetvellenmiştir. Oval ucu sivri yapraklı bir şemse vardır. Salbek ise yoktur. Koruyucu kap ebru işlemeli mukavvadan olup ağzı ve kenarları deri kaplıdır. Deri üzerinde zencirek vardır. Ağız kısmı bir hayli yıpranmış durumdadır.

Başı: وروم بالمنصور في مرلوي

بوصيل احفاف بوفر جاء

Sonu: بيمين نام و عيش رضي

الحو العدو فتح الولي

اوجوا بقطع البيد قطع مطامع

ادركت فجعلت التم فريخة

يمينها اليوم في حماك فلارلت

بانع العود واهب القود لم ج

**443 ed-Dürü'l Fâhır fî Şerhi 'Ukûdî'l-Cevahir ve Mürşidü's-Sâmi
ve'l- Mütellim ilâ Edebi'l -' Âlim ve'l- Mütellim**

Râşit Efendi 605/1

Bu eser, Mağribî olarak bilinen, Cemâleddîn Ebu Yâkub b. Yûsuf b. İbrâhim (ö.838/1434) tarafından te'lif edilmiştir. Eser, Şeyh Hısâmüddin er- Ruhâvinin “‘Ukûdî'l -Cevâhir ve Dürerü'l Mefâhır” isimli 104 beyitlik kasidesinin şerhidir. Müellif eseri hazırlarken, Muhammed b. İbrâhim b. Cema'â'nın “Tezkiretü's Sâmi ve'l – Mütellim fî Edebi'l –' Âlim ve'l Mütellim” isimli, Aḥmed b. İbrâhim es- Sürûcî'nin “ Fazlü'l ' ilm ve Ehlihi” isimli ve ' Abdü'l-Vehhâb b. Ebü'l Huseyn el-Kîsî'nin “ Tuhfetü'l –Mürîdîn ve Rağbetü's Salîkin” isimli eserlerinden faydalanmıştır.

Bu nüsha, 1b-115b yaprak, 25 satır, 225x142, (168x92) mm ölçüsünde nesih hatla Muhammed b. ' Ali b. İbrâhim tarafından 9 safer 1008 H. istinsah edilmiştir. Ebru işlemeli alt üst kapak sertab ve miklepten oluşmaktadır. Sırt ve sertab kırmızı deri kaplamadır. İç kapaklar sade turuncucu mukavvadır.

Baş: الحمد لله الذى خلق الخلق وودعهم الى دار السلام. و وبدئيب نفسه في تحصيله
واكتسابه حسن الادب الذى شهد الشرع والعقل بفضله

Sonu: تم الكتاب نحمد الله تعالى وحسن وفيقه. وصل الله على سيدنا محمد اي يوم
الدين والحمد لله رب العالمين على يدا فقير العبد وحوهم الى رحمة ربه الكريم الجواد
محمد بن خليل بن ابراهيم الخليل اليوافيرى غفر الله له ولولديه وجميع المسلمين آمين.

444 Ehne'l- Menâyih fî Esne'l Medâyih

Râşit Efendi 561

Bu eser, İbni Fehd, Şihâbüddîn Maḥmûd b. Süleymân el-Halebî (ö.725/1324) tarafından te'lif edilmiştir. Eser, İbni Fârız, Telemsânî, Sâhib Kemâlüddîn, Emir

Hısâmüddîn ve Yezid b. Muâviye'nin Dîvân ve kaçîdelerinden seçmeler alınarak meydana getirilmiştir. Bu kaçîdeler Peygamber Efendimizi öven ve yücelten kaçîdelerdir.

Bu nüsha, 2+380 yaprak, 23 satır, 298x210, (bbxbb) mm ölçüsünde harekeli nesih hatla 1344'de Şam'da istinsâh edilmiştir. Cilt alt üst kapak sertab ve miklepten oluşmaktadır. Cilt çevresi iki sıra fırça ile yapılmış çizgi ile cetvellidir. Oval ve yapraklı bir şemse mevcut olup şemseler tahrirli, tıgılı ve yaldızlıdır. Miklepte de yuvarlak tıgılı tahrirli bir işleme vardır. İç kapaklar sade sarıdır. Koruyucu kap ebru işlemeli olup kenarları siyah, ağız kısmı kahverengi deri ile kaplıdır. Eserde serlevha ve indeks vardır.

من نظم القاضي الامام العالم العامل الصّدْر الكامل البارِع الزاهد العابد . فريد :
دهره ووحيد عصره ملك البلغاء . قدوة الفضلاء صدر اكتب اختيار الملوك و السلاطين
اي الشا محمد بن سليمان فهذا لحبى صاحب ديوان الانشاء الشريف بالشام المحروس.
اثابه الله الجنة برحمته أمين.

و ان تجد عيناً قدس الحلا فجل من لايمب فيه وعلا الحمد لله وحده و صلوته
على سيدنا محمد الرحمة نحر في العالول من.....دمشق الى رسّه.

445 Hüsni's-Sanî fi Şerhi Melîhi'l- Bedî'

Râşit Efendi 541

Bu eser, Feyyūmî olarak tanınan, 'Abdulberr b. 'Abdülkâdir el- Mısrî el- Haneî (ö.1070/1660) tarafından te'lif edilmiştir. Eser, Nâbüsî'nin "Melîhu'l-Bedî' fî Medîhî's Şaffî" isimli Rasulullah'ı Metheden kaçîdesinin şerhidir. Eser iki bölüm olup 1. bölüm bedî' ilmine ait bilgileri ihtiva etmektedir. Kasîdenin şerhi ise 2. bölümde yer almaktadır. Mevcut olan da birinci bölümdür.

Bu nüsha, 118 yaprak, 25 satır, 212x153, (162x78) mm ölçüsünde nesih hatla yazılmış ebru süslü, mukavvadan alt ve üst kapak, sertab ve miklepten oluşmaktadır. Sırt

ve sertab kırmızı deri kaplıdır. Koruyucu kap su yollu ebru işli, ağız ve kenarları kırmızı deri ile kaplıdır. Ağız kısmında şöyle yazmaktadır: كتاب حسن الصنيع شرح مليح البدیع

Başı: الحمد لله الذي لا يحس الابتدا الا يقطم ذكره. ولا توصف بحبيس البراقه عباده لم توسح بالشنا عليه ليق بجليل قدره. و بعد فقد سبق في العلم القلالم ما اقتصا حكمة الفريز حكيم و ابراز قل قدرته القادير.

Sonu: بتمامه تم الجميلة الثانين من الفم الاف و بتمامها يتم والحمد لله اولا و اخرا ولد المنته باطنا و افضل الصلاة و اتم التليم. على سيدنا و مولانا محمد مبداء الوجود، و خاتم النبيين و على اله اجمعين امين اللهم امين يارب العالمين.

‘ARŪZ - KAFİYE

446 ‘Arūzu’l- Endülüsî

Râşit Efendi Eki 224/9

Bu eser, Ebü’l-Ceyş, ‘Abdullâh b. Muḥammed el- Ensarî (ö. 549/1154)¹⁵⁹ tarafından te’lif edilmiştir. Eserde önce ‘arûz hakkında bilgi verilmekte daha sonra ‘arûz çeşitleri örneklerle açıklanmaktadır. Müellif, basit ve tam ‘arûz, racez remel gibi konuları ele alır tam ‘arûz’un özelliğini altı başlık altında açıklar.

Bu nüsha, 89 b-93a yaprak, bb satır sayısı, 220x148, (bbxbb) mm ölçüsünde nesih hatla yazılmıştır. Cilt ebru işlemeli alt ve üst kapaktan oluşmaktadır. Sırt kısmı deri ile kaplıdır. İç kapaklar sade sarı renklidir.

Başı: قال الفقير الى الله عز و جلّ ابو عبد الله محمد الموف بابي حسين الانصارى
الاندلس رحمة الله عليه احمد الله وتواكل عليه وصلى على نبيّه محمد والو صحبه
اجمعين و بعد فقد قصون في هذا المختصر.

Sonu: المتدارك اصله فاعلن ثمان مرّات. وارك القوم تطفي غرماً و الهوى بالمفس
جمع سالم فاعلن فاعلن فاعلن.

447 ‘Arūzu’l- Endülüsî

2. Nüsha

Râşit Efendi 606/4

Bu nüsha, 79b-83b yaprak, bb satır sayısı, 220x164, (bbxbb) mm ölçüsünde nesih hatla istinsah edilmiştir. Açık bordo deri kaplı, alt üst kapak, sertab ve miklepten

¹⁵⁹ Kaynaklarda sadece eseri zikredilen Ebu’l Ceyş el-Ensarî, H.(549) m.1154) yılında vefât etmiştir. (bk. Keşf, II,1135; Hediyye, II, 92; Mu‘cem el-Müellifin, IX, 176; Suppl. I, 544.)

oluşmaktadır. Tüm cilt etrafı iki sıra çizgi ile cetvelli olup bordürlüdür. Kapaklarda dikdörtgen, yanlara bombeli uçları sivri şemseler mevcuttur. Sırt kısmı yırtılmış kırmızı deri ile kaplıdır.

Başı ve sonu 1. nüsha ile aynıdır.

448 'Arūzu'l- Endülüsī

3. Nüsha

Râşit Efendi 827/5

Bu nüsha, 67b-72a yaprak, 15 satır, 210x150 ,(144x71)mm ölçüsünde nesih hatla istinsâh edilmiştir. Cilt alt üst kapak, sertab ve miklepten oluşmaktadır. Üst kapak kahverengi, alt kapak siyah deri kaplıdır. Kapaklarda oval şemse ve yuvarlak salbek vardır. İç kapaklar ise sade sarı renk kâğıttır. Varaklar kırmızı cetvellidir.

Başı: قال الفقير الى الله الغني ابو عبد الله محمد المعرف بابى الجيش الانصرى
الاندلسي احمد الله واتوكل عليه صلى على نبيه محمد اله اجمعين وبعد فقد قصدت في
هذا المحصرات اذكر علل الاعراض الاربع والتلثين والضروب والثالثة والستين حاصّة
ولا اتعرض لشيئ من زخاف الحشو...

فاعلن له اربعة فروع 1- فعلن مخبون 2- فاعلان مزال 3- فعلن
Sonu:

معطوع 4-فاعلانه : محبوبنة منزل

449 'Arūzu'l- Endülüsī

3. Nüsha

Râşit Efendi 1143/2

Eser, 113a-115b yaprak, 19 satır, 204x156, (140x70) mm ölçüsünde nesih hatla 1716 tarihinde istinsah edilmiştir. Açık kahverengi alt üst kapak, sertab ve miklepten oluşmaktadır. Kapaklar ve miklep zencirekle çevrilmiştir. Oval tahrirli ve tıgılı bir şemse

vardır. Salbek ve köşebent yoktur. İç kapaklar sarı, mavi ve beyaz renk ağırlıklı ebru işlemelidir.

Başı ikinci ciltle aynıdır.

من لجاج نشانه انه محزو و عده جانب من عناديه تمت هذه الرسالة المحرم
سنة 1129

450 'Arūzu'- Endülüsī

4. Nüsha

Râşit Efendi 1182/7

Bu nüsha, 58b-66b yaprak, 11 satır, 212x138, (130x75) mm ölçüsünde nesih hatla Voyvoda- Zāde Ḥasan b. Aḥmed, tarafından 27 Nisan 1742 tarihinde istinsah edilmiştir. Cilt kırmızı deriden alt ve üst kapaktan oluşmaktadır. Dış cetvel olmayıp kapaklar etrafında kalın bir zencirek vardır. Her iki kapakta da dikdörtgen yanları bombeli şemseler vardır. Şemselerin ucunda salbek mevcuttur. Şemseler ve salbekler tahrirli ve yaldızlıdır. Eserin basında güzel bir serlevha vardır. Varaklarda bir iç bir de dış cetvel vardır. Şerhler iki cetvel arasına yapılmıştır.

قال الفقير الى الله الغني ابو عبد الله محمد المعروف بابى الجيش الانصرى
الاندلسي اما بعد فقد قصرت في هذا المختصر ان اذكر على الاربع الانعى و الثالثين و
الضروب الثلاثة السنين حاصته.

تمت الرسالة سنمقه بحريز أنه الحقيير الفقير المحتاج الى رحمة البارى حسن بن
الحاج احمد و يوده غفر الله لهما ولوالديهما واحسن اليهما واليهم سنة 1100 صفر
الخير 11

451 'Arūzu'- Endülüsî

5. Nüsha

Râşit Efendi Eki 1396/2

Bu nüsha, 11b-15a yaprak, 17 satır, 215x165, (bbxbb) mm ölçüsünde nesih hatla Ziyâüddîn Yûsuf tarafından , 31 Aralık 1727'de istinsâh edilmiştir. Cilt yeşil meşin kaplı alt ve üst kapaktan oluşmakta olup cilt üzerinde herhangi bir işleme yoktur. İç kapaklar sade sarı renktir.

Başı: رب يسر ولا تعسر بسم الله الرحمن الرحيم رب تمم بالخير قال الفقير الى
الله عز وجل ابو عبد الله محمد المعروف بابى حيشى الانصارى الاندلسى رحمة الله عليه
احمد الله و توكل عليه واصلى على نبيه محمد واله وصحبه اجمعين بعد فقد قصرت في
هذا المختصر ان اذكر على الاربض الانعى و الثالثين والضروب الثلاثة السنين .

و لهذا الخير عروضان واربعة اضرب الاولى وسالمة وضربها سالم كذا لك وبيشه Sonu:
ما ذكره المصدر عروضه الثانية مجزوة ولها ثلاثة اضرب احدهما و توتاني الاصل
مجرو و كفر وضة وبيته مع ابيات باقي العروض من قول بعطهم.
ثانه انه منجر وعده فارح للكرب فاعلن فاعلن فاعلن فاعلن
جانب من الحاج من عناد فاعلن فاعلن فاعلاتن

452 'Arūzü'- Endülüsî

6. Nüsha

Râşit Efendi Eki 11282/2

Bu nüsha, 33b-38b yaprak, farklı satır sayısı, 220x165, (bbxbb) mm ölçüsünde nesih hatla 'Osmân Alemî tarafından 1819 tarihinde istinsah edilmiştir. Eser 12 beyitten oluşmaktadır. 'Arûz'un satırların sonu ا د ا ب ي ح ا harfleri ile bitmektedir. Beyitlerin bir kısmı متفاعلن فعلون و فاعلن vezninde gelir. Bunlar hamsiyandır. Bir kısmı altılı مستفعلن vezninde ve مستفعلن vezninde gelmiştir. Alt ve üst kapaktan oluşan cilt yeni tamir

edilmiş olup kırmızı meşin ile kaplanmıştır. Herhangi bir sanatsal değeri yoktur. İç kapaklar sade sarı renktir.

Baş 4. nüsha ile aynıdır.

تمت حرره السيد عثمان ابن محمد غفر الله لهما وللمؤمنين والمؤمنات
سنة 1235

453 'Arūzu'l- Endülüsi

7. Nüsha

Râşit Efendi Eki 26210/2

Bu nüsha, 74b-78, yaprak, 11 satır, 175x120, (116x68) mm ölçüsünde hatla Kurtçu-Zâde Muhammed b. 'Ömer, Kayseri tarafından 1801 tarihinde istinsah edilmiştir.

Cilt alt üst kapak, sertab ve miklepten oluşmaktadır. Cilt bordo deri üzerine soğuk baskılı ve bütün cilt çevrenmiştir. Kapaklar, sertab ve miklep üzeri pul şeklinde yuvarlak baskılıdır. İç kapaklar sade mavidir. Varaklar cetvelsiz ve serlevhasızdır. Eserde parlak kâğıt kullanılmıştır.

Baş 4. nüsha ile aynıdır.

تم تم كتابه محمد عمر بن يحيى بن موسى غفر الله له وله محمد القرائة
سنة 1256

454 'Arūzu'l- Endülüsi

8. Nüsha

Râşit Efendi 26902

Bu nüsha , 2a-4b yaprak, 18 satır, 258x175, (140x65) mm ölçüsünde nesih hatla 12. H. asırda istinsah edilmiştir. Müstensih ile ilgili bilgi yoktur. Cilt alt ve üst kapaktan oluşmaktadır. Cilt siyah deri ile tamir görmüş ve herhangi bir sanat değeri yoktur. İç kapaklar sade kırmızıdır. Varaklar cetvelsiz olup boşluklara şerhler yapılmıştır.

Baş 4. nüsha ile aynıdır.

علل عاريض الحزن – الاصمابر - الطي القبض العصب - القصر - القطع – Sonu: اللتو .

455 Şerhu ‘Arūzu’l-Endülüsī

Râşit Efendi Eki 11282/1

Bu eser, Muhsinü’l Kayserī, ‘Abdülmuhsin b. Mecdüddīn (ö.855/1451) tarafından te’lif edilmiştir. Eser, Ebü’l Ceyş ‘Abdullah b. Muḥammed el- Endülüsī’nin “Arūzü’l Endülüsī” ismiyle meşhur eserinin şerhidir. Eserin cümleleri müellif tarafından tek tek ele alınmış kıltü diyerek şerhi yapılmıştır. Şiiri oluşturan Arūz’u yedi bölüm şeklinde ele alıp inceler. Örneğin beşlik ölçü فـعـولـن vb. ölçüler üzerinde durur.

Bu nüsha, 1b-33a yaprak, 17 satır, 220x165(155x90) mm ölçüsünde nesih hatla 1819 tarihinde ‘Osmān ‘Alemī tarafından 1819’de istinsâh edilmiştir. Alt ve üst kapaktan oluşan cilt yeni tamir edilmiş olup kırmızı meşin ile kaplanmıştır. Her hangi bir sanatsal değeri yoktur. İç kapaklar sade sarı renktir. Varaklar kırmızı cetvellidir. Cetvel araları yaldızsız ve serlevhasızdır. Nadiren cetvel dışına şerhler yapılmıştır.

الحمد لله على ان اقصر سلامة الطابع على نوع الانسان واصخرنه طبي : Başı
صورهم ضروب الاذران وحلاهم نباتيج فكر ترزى على الألى المنشودة في احشاء
الجود بل ثردى بالضرايد المنظمة قلائد الخور وأمّا بعد فهذه كلمات لا بهحنا
الالفجى الذي في طبع قسقنيه في تشريح مشكلات الحتصر في علم العروض المنسوب
الى الايام.

فأبدأ من لام فعولن : لاوّل وعلى من عين فاعلن الاوّل واسند آخر ما اردنا Sonu:
من بيان مشكلات المختصر في علم العروض الموسوم بالاندلسى حامدين لله على الهد
من التحقيق لى التوفيق. انه الفقير يد عثمان على غفر الله له ولوالديه ولاسناده سنة 1235

456 Şerhu 'Arūzu'l-Endülüsī

2.Nüsha

Râşit Efendi 26449

Bu nüsha, 19 yaprak, 25 satır, 220x160, (175x90)mm ölçüsünde nesih hatla Muḥammed b. Hüseyn Tarşūsī Bulğ-Zāde tarafından 1839 tarihinde istinsah edilmiştir. Mukavvadan noktalı siyah beyaz alt ve üst kapaktan oluşmaktadır. Sırt kırmızı deri ile kaplıdır. İç kapaklar sadedir.

Baş 1. nüsha ile aynıdır.

Sonu: كتبه العبد الحقير محمد بن حسين طرسوسي بن بولغلي زاده غفر الله لهما
و لوالديهما ولجميع المؤمنين والمؤمنات والمسلمين والمسلمات سنة 1255

457 Şerhu 'Arūzu'l-Endülüsī

3.Nüsha

Râşit Efendi 7029

Bu nüsha, 26 yaprak, 19 satır, 210x150, (150x90) mm ölçüsünde nes-ta'lık hatla 1239 H.'de istinsâh edilmiştir. Cilt ebru işlemeli mukavvadan, alt ve üst kapaktan oluşmaktadır. İç kapaklar sade beyazdır. Varaklar cetvelli olup eserde serlevha yoktur.

Baş 1. nüsha ile aynıdır.

و هذا اخر ما اردنا من بيان مشكلات في علم العروض الحوسول
بالانروسي حامد الله تعالى على الهمام الحقيق وهو ولي التوفيق والحمد لله رب
العالمين سنة 1239

458 Selametü'l İnsân fî Muḥāfazati'l-Lisān

Râşit Efendi 613

Bu eser, Mirzā-Zāde olarak tanınan Muḥammed Sālim b. Muştafā (ö.1151/1739) tarafından 1729'de te'lif edilmiştir. Eser, 60 babdan oluşmakta olup sülasi, ruba'î,

¹⁶⁰ Hidayetül Ārifin, II, 324-325.

humasi ve südasi babları ele almaktadır. Müellif eserde hakikatler, toplumun sırları, toplumun ortak duygu ve düşüncelerinin dil ile gelecek toplumlara aktarılabilceğı, aydın ve âmi insanın dil ile ayrılabilceğini, edebiyatın dilin, ‘ârûz’un da güzel sözün süsü olduğunu ifade etmektedir.

Bu nüsha, 155yaparak, 21sadır, 213x148, (172x80) mm ölçüsünde nesih hatla Mu‘arrif- Zâde Muḥammed b. Muṣṭafâ tarafından 1729’de istinsah edilmiştir. Cilt siyah alt üst kapak, sertab ve miklepten oluşmaktadır. Cilt etrafı iki sıra soğuk baskı ile cetvelli olup her hangi bir süsleme yoktur. İç kapaklar ebru işlemelidir. Koruyucu kap mukavvadan olup etrafı ve ağzı bordo deri ile deri ile kaplıdır. İlk varak serlevhalı bütün varaklar çift çizgi ile cetvelli ve iki çizgi arası yaldızlıdır.

ان الزم ما يتعدى الانسان بالايراد. في علو ان كتابه قبل تحرير مايراد ان يبدأ
بالحمدلة...وبعد فيقول العبد المستمنح من رحمة ربه الرحمان محمد سالم ابن شيخ
الاسلام ميرزا مصطفى بن عبد الرؤف بن كنعان لما كان علم اللغة والادب. من مطارح
الأراء والادب.

العز والشرف ووقع السرعة الى جمعه وترصفه وسكه وتأكيه في يوم الحادى و
عشرين من جمادى الاخرة للسنة المرقو الفقير محمد سالم من شيخ الاسلام ميرزا
مصطفى كان الله له في الدارين بحرمة سيد الكرمين.

459 Risāle fī Beyānı İle’l -‘Arūzı’l-Endülüsī

Râşit Efendi 27017/23

Eser, Simitçi-Zâde olarak tanınan Meḥmed Edib el-Ḳayserī (ö.1310/1892 den sonra) te’lif edilmiştir. Eser, Ebü’l-Ceyş ‘Abdullah b.Muḥammed el-Enṣārī (ö.1154)’nin “Arūzu’l-Endülüsī” isimli eserinde geçen 23 ârûz illetinin açıklanması ile ilgili 17 beyitlik bir manzumedir.

Bu nüsha, 103a-103a yaprak, 23 satır, 210x130, (150x130) mm ölçüsünde nesih hatla müellifin kendi hattıyla 18.yy.’da istinsah edilmiştir. Çok yıpranmış durumda olan

cildin kapakları sade beyaz mukavva olup sırt kahverengi deri, sertab kareli bez, miklep beyaz mukavvadan oluşmaktadır. Koruyucu kap yoktur.

Baş: عروضك علّني سويلم دكلر بو بو انظم ايلم...

Sonu: فلم دوكدى سرشك چشم عيرى كسدى هيث سمي سكوت ايدوب بطروردي
بحمد الله ربّ عالمن. كتب الفقير الحقير محمد اديب القيصري

460 el-Müntehab min Dīvāni'l-Müntenebbi

Râşit Efendi Eki 1396/1

Bu eserin müellifi hakkında herhangi bir kayda ulaşılamamıştır. 'Ārûz ilmi ile ilgili bir eserdir. Eserde mütenebbinin şiirleri bir araya getirilmiş ve 'ārûz bakımından incelenmiştir. Kelimelerin anlamları satır aralarına kaydedilmiştir.

Bu eser, 1b-8a yaprak, bb satır sayısı, 215x165, (bbxbb) mm ölçüsünde nesih hatla istinsâh edilmiştir. Cilt alt ve üst kapaktan oluşmakta olup yeşil meşin ile kaplıdır. Herhangi bir işleme olmayıp iç kapaklar sade sarı renk kâğıttır. Varaklar cetvelsiz olup şiir mısralarının arasına şerhler yapılmıştır.

Baş: أبلى الهوى الفأ يوم التوى بون
و فرق المحجر بين الجفن و اوسن
شدة حزن كوقباعى اى الافترق

Sonu: أقل ما في أقلها سمك
يلعب في بركة من العسل
كيف اكافي على أجل يد
من لا يرى انها يد قبساي
و كتب اليه ايضاً على جوانب الجسم با لزغفران.

461 Ḥallü'r-Ramize fî 'İlmeyi'l-'Arûz ve'l-Ḳāfiye

Râşit Efendi 606/1

Bu eser, Muhibbuddîn Muhammed b. el-Başrî (ö.626/1228) ¹⁶¹ tarafından te'lif edilmiştir. Eser, Hazrecî'nin "er-Râmize fî 'ilmeyi'l-ârûz ve'l-Ḳāfiye" isimli 96 beyitlik kaşâidenin şerhidir.

Eser, 1b-21a yaprak, 21 satır, 200x145, (155x80) mm ölçüsünde nesih hatla Seyyid İsâ tarafından 26 Ağustos 1717'de Ḳāhire'de istinsah edilmiştir. Kırmızı deriden alt üst kapak sertab ve miklepten oluşmaktadır. Cilt çevresi soğuk baskı ile cetvellidir. Kapaklarda dikdörtgen soğuk baskılı ve yanlara bombeli şemseler vardır. İç kapaklar ebru süslüdür. Koruyucu kap ebru işli kenarları ve ağzı bordo deri kaplıdır.

الحمد لله ذى الطول والنعمة. والصلوة والسلام على نبي الرحمة القاتل ان من
الشعر لحلمة اما بعد فهذه تعليق لطيف على الرامرة في علم العروض والقافية. للشيخ
عبد الله ضياء الدين الخرجى نعمده الله برحمته واسكنه جنات عدن بكرمة يحل
الفاطها ويفهم بها انشا الله تعالى....

تم حل الزاهرة علمي العروض والقافية تاليف الشيخ محب الدين البصروى
الشافعى غفر الله له ولوالديه الحساب على يدا فقرا لورى السيد محمد بن السيد عيسى
الاوكلى في مصر القاهرة في 18 رمضان سنة 1129

462 Risāletü'l-'Ārûz

Râşit Efendi 1020/2

Bu eser, 224b-255b yaprak, 17 satır, 185x148, (135x100) mm ölçüsünde nesih hatla istinsah edilmiştir. Bordo deriden alt üst kapak, sertab ve miklepten oluşmaktadır. Bütün cilt çevresi soğuk çizgi ile cetvelli olup kapaklarda bitki figürlü oval şemseler

¹⁶¹ Keşfü'z Zünûn, I, 830; II, 1135.

vardır. Salbek köşebent ve bordür yoktur. İç kapaklar kahverengi deri ile kaplı, işleme yoktur. Varaklar cetvelsiz ve eser serlevhasızdır.

بسم الله الرحمن الرحيم الرحيم به نستعين. الفن الاول من تتمته العرض من
علم البيان وهو الكلام في الشعر وفيه ثلاثة فصول احدها في بيان المراد من الشعر و
الثالثها فيما يخصه لكونه شعرا وهو الكلام في الوزن

كما نطلعك فيما يتبع ذلك على اقرب القولين فيه ذلك وهو الكلام في
على القافية والثالثها ممّا ذكرتم واذ قد وفق الله جلّت اياده حتى انتهت الكلام الى هذا الحد
فلنو ثرّختم الكلام حامدين الله تعالى و مصليين على الاخيلر و لنشمرّ الذيل لاملاء حواش
لقصد الاختصار والله اعلم بالصواب واليه المجمع المآب.

463 el-Ḳāfī fī ‘İlmeyi’l-‘Arūz ve’l-Ḳavāfī

Râşit Efendi Eki 735/3

Bu eser, Havvās, Sihābüddīn Aḥmed b. ‘Abbād b. Şu‘ayb el-Ḳāhirī (ö.858/1454)
¹⁶² tarafından te’lif edilmiştir. Eser, beyan, ârûz ve kafiye ilmi üzerine kaleme alınmıştır.
Müellif, beyanı dokuz bölümde ele almış sonra kafiyenin tanımını yapmış, kafiye beş
bölümde incelemiştir.

Bu nüsha, 80b-86b yaprak, 23 satır, 208x140, (116x140) mm ölçüsünde nesih hatla
istinsah edilmiştir. Cilt ebru işlemeli mukavvadan alt üst kapak, sertab ve miklepten
oluşmaktadır. Sırt ve sertab kahverengi deri ile kaplıdır. İç kapaklar sade turuncudur.
Koruyucu kap mukavvadan olup süslemesi kitapla aynıdır. Kenarları ve ağzı kahve rengi
deri kaplıdır. Serlevhasız olan eserin varakları kırmızı cetvellidir ve şerhler cetvel dışına
yapılmıştır.

¹⁶² Keşfü’z Zünûn, II, 259.

الحمد لله على انعم. والشكر له على الالريام. والصلاة والسلام على سيدنا: Başı: محمد خير الانام. وآله وصحبه السادة الاعلام وبعد فرندا تأليف كاف. في علمى العروض والقوافي والله الموقف وعليه التوكل الأول فيه مقدمة و بابان وخاتمه.

لاقال مؤلفه رحم الله هذا آخر ما اوردنا جمعه . والله الحمد اول وآخر: Sonu: سزا وعلانية وصلى الله تعالى على ستون محمد وعلى جميع الانبياء والمرسلين والحمد لله رب العالمين تم الكلام بلطف العلامة تم.

464 el Kāfī fī ‘İlmeyi’l-‘Ārūz ve’l-Ḳavāfī

2. Nüsha

Râşit Efendi 27017/22

Bu nüsha, 97b-102a yaprak, 23 satır, 210x130, (180x12) mm ölçüsünde nesih hatla Simitçi-Zâde Mehmed edip el-Ḳayserî tarafından 1892 ’de istinsâh edilmiştir. Cilt mukavva alt üst kapak, sertab ve miklepten oluşmaktadır. Cilt çok yıpranmış durumdadır. Sertab kareli bez, sırt sade renk deri kaplanmıştır. Her hangi bir işleme yoktur. İç kapaklar beyaz kareli kâğıttır.

الحمد لله على الانعام والشكرله على الالهام والصلوة والسلام على سيدنا: Başı: خير الانام وآله وصحبه السادة الاعلام/ و بعد فهذا تأليف كافي علمى العروض والقوافي الله الموفق وعليه التوكل الاول فيه مقدمة وبابان وخاتمة، فالمقدمة....

كتب هذه المصوله المباركت بتعجيل مقدار يوم باذن الله تعالى للتبرك Sonu: وتفحصت نصحته زمان ثم اعطانى الله بكرمه وحاتم نارالله جميع ما التمنه من النيا و الآخرة اللهم احترنا في زمرة الصالحتي في اول ذى القصيدة الشريفة لسنة عشر و ثلثمائة والف من هجرة الشرف.

465 Unvanü’ş- Şerefi’l -Vâfi fi’l- Fıkıhı ve’n-Nahvi vet-Târîhi ve’l -

‘ Ârûzı ve’l-Kavâfi

Râşit Efendi Eki 1350

Bu eser, Şerafeddîn İsmâil b. Ebû Bekr el- Yemeni (ö.837/1433)¹⁶³ tarafından te’lif edilmiştir. Eser beş farklı ilmi ihtiva etmektedir. Bunlar: fıkıh, nahiv, tarih, ârûz, kâfiye ilmidir. 1- her satırın ilk harfleri bir araya getirilip okunduğunda ârûz ilminden, 2- her satırın son harfleri bir araya getirilip okunduğunda kâfiye ilminden, 3- normal olarak okunduğunda fıkıh ilminden, 4 -her varak uzunluğuna beş bölüme ayrılmıştır. Bunlardan ikinci bölüm tarih ilminden 5-dördüncü bölüm ise nahiv ilminden bahsetmektedir.

Bu nüsha, 60 yaprak, 21 satır, 272x192, (200x136) mm ölçüsünde nes- ta’lık hatla istinsâh edilmiştir. Cilt alt üst kapak, sertab ve miklepten oluşmaktadır. Sırt ve sertab deri ile kaplıdır. Kapaklar mukavva olup kalp şeklinde ebru işlemler vardır. İç kapaklar ise sade sarıdır.

Başı:

الحمد لله ولي	الحمد	ومستحق الذي يقوم بحمد	بحمد	احمد من خلقه
معنود وللخلق الا	الله	ولاله لهم سم سواه و صلى	الممد	على سيد البشر رسول

Sonu:

رجل و خلف عليا و	محمد	افاسلى ق على وحده	ت	محمد و على جائز ارته
		اخالمشبيت فان مات		لزم
النسب صلى الله	و اله و	عاية الاتمسليم الموجب	النعيم	آمين آمين
على محمد	سلم	الكرامة في دار		

¹⁶³ Keşfü’z Zünûn, II, 1175.

466 Fethu Rabbi'l Beriye bi Şerhi'l -Kaşideti'l Hazreciyye

Râşit Efendi 606/2

Bu eser, Kâdî Zekerîyyâ olarak tanınan Ebû Yahyâ Zekerîyyâ b. Muḥammed el-Enşârî (ö.926/1519) ¹⁶⁴ tarafından istinsah edilmiştir. Eser, Hazrecî'nin "er-Râmize fî 'ilmeyi'l 'Ārûz ve'l Kāfiye" (Mukaddemetü'l Hazreciyye) isimli 96 beyitlik kaşidesinin şerhidir.

Bu nüsha, 22b-73b yaprak, 17 satır, 200x148, (147x83) mm ölçüsünde nesih hatla Ebü's- Semmâh Aḥmed, tarafından 3 Aralık 1708'de Kâhire'de istinsâh edilmiştir. Kahverengi deriden alt üst kapak, sertab ve miklepten oluşmaktadır. Kapaklarda dikdörtgen biçiminde ortası ve uçları bombeli şemseler vardır. Kapak kenarları üç sıra soğuk baskı ile cetvellidir. Miklepte yuvarlak işleme vardır. İç kapaklar ebru ile süslenmiş mukavvadandır. Varaklar kırmızı çizgili cetvellidir. Eserde serlevha mevcut değildir.

Baş: و صلى الله على سيدنا محمد و على اله و سلم الحمد لله الذي وضع علم العروض
ليعرف به اوزان المنظلا وجعل افكارنا قلفية لاثار العلما بالمطوق والمفهوم والصلاة
والسلام وعلى سيد المرسلين وعلى اله وصحبه اجمعين وبعد وهذا شرح على الخرجية
المنظومة على بحر الطويل في علم العروض والقوا في نظم العلامة ضياء.

Sonu: شرح الخرجية لشيخ الاسلام يوم السبت عشر رمضان من شهور سنة
الف ومائة وعشرين على يد كاتبه احمد ابو السماع القهرة خادم كلام الله

467 Kāfiyetü'l-Vāfiye fî 'ilmeyi'l-'Ārûz ve'l -Kāfiye

Râşit Efendi 816/14

Bu eserin müellifi hakkında bilgiye ulaşılamamıştır. Eser, 'ārûz ve kâfiye ilmi üzerine kaleme alınmıştır. Eserin sonunda 'ārûz ölçüleri verilmiş ve açıklamalar yapılmıştır.

¹⁶⁴ Şezerât ez-Zeheb, VIII,134; GAL, II, 99; Mu'cem, IV, 182; Keşfü'z Zunûn, I,156.

Bu eser, 91b-96a yaprak, 26 satır, 214x130, (160x80) mm ölçüsünde nesih hatla istisah edilmiştir. Cilt siyah deriden alt üst kapak, sertab ve miklepten oluşmaktadır. Bütün kapak etrafı iki sıra cetvelli ve arası kalın zencireklidir. Şemse ve salbek süslemesi yoktur. Koruyucu kap kırmızı deri olup etrafı yaldızlı ve kalın zencireklidir. Eser serlevhalı olup varaklar çift çizgi ile cetvelli ve araları yaldızlıdır.

Başı: الحمد لله ذى العزة والغطمة والانععام . الاعلام وبعد فهذه رسالة كافية في علمى
العروض والقافية اما الاول قفية تقدمة وبابانه وخاتمه فالمقدمة
Sonu: تمت الرسالة الصفية الوافية في علم العرض والقافية وصلى الله على رسوله
المصطفى الدين سيد المخلوقات وخير الانام وعلى اله واصحابه الكرام والسلام.

468 el-Ķâfiye

Râşit Efendi 634/4

Bu eser, İbni Hâcib olarak tanınan Cemâlüddîn ‘Osmân b. ‘Ömer (ö. 646/ 1249)¹⁶⁵ tarafından naḥiv üzerine te'lif edilmiştir. Eserde, fiiller ve harfî cerler, tam bir anlam ifade eden cümleler, izafet, mu‘rab ve mebnî, iki fiili nasb eden edatlar, takdiri i‘râb gibi konular ele alınmaktadır. Eser, mansubatla başlar fiile benzeyen harfler ve tenvin konusunu açıklayarak biter.

Bu nüsha, 83b-106 b yaprak, 19 satır, 180x125, (105x50) mm ölçüsünde nesih hatla 1703’de istinsah edilmiştir. Müstensihî hakkında bilgi yoktur. Cilt bordo deriden ve alt üst kapak sertab ve miklepten oluşmaktadır. Kapaklarda bir dış birde iç cetvel mevcuttur. Baskı ile yapılmış olan salbek yaldızlı ve kenarları tıgıldır. Miklep ve şemse yüzeyi siyah

¹⁶⁵ Mantık, Fıkıh usulü, sarf, naḥiv ve ‘ârûz konularında eserleri olan İbn el Hâcib H. 570 (m.1174) yılında Mısır’ın küçük bir beldesinde doğdu. Kahire’de yerleşti. Şam’da bir süre ikamet etti ve Ebû Muḥammed Ḳasım b. Firrûḥ eş-Satbî’den ders aldı. Nihayet H.646 (m.1249) İskenderiye’de vefat etti. Eserlerinden el İzah fi Şerḥi’l Muttasal el Ķâfiye’yi zikredebiliriz. (bk. Vefeyât, II, 413; Şezerât, V, 234-235; Kesf. II, 102; el-A‘lâm, IV, 211; Mu‘cem el Müellifin, VI, 265; GAL, I, 303-306; Suppl., I, 531; İA, I, 856-857.)

deri ağzı, ve kenarları bordo deriden, zencirekleri yaldızlı koruyucu kap mevcuttur. İlk varakta serlevha vardır.

الكلمة لفظ وضع لمعنى مفرد . وهى اسم وفعل وحرف . لا نها اما ان تدلّ :
Başı: على معنى في نفسها .اولا الثانى الحرف .والاولّ اما ان يقترن باحد الانرمنة الثلاثة اولا
الثانى الاسم .و الاولّ الفعل....

ولو تدخلهما الحقيقة خلا فاليونس .وهما في غيرهما مع الضمير البارى :
Sonu: كالمنفصل فان لم يكن فكا المتصل . والمفقة نحذف للساكين و في الوقف العرا قد وقع
....رسول الله ولرم تم.

469 el-Ḳâfiye

2.Nüsha

Râşit Efendi 700/1

Bu nüsha 1b-62a yaprak, 9 satır, 125x80, (70x42) mm ölçüsünde ta'lık hatla yazılmıştır. Müstensihî belli değildir. Alt üst kapak, sertab ve miklepten oluşan cilt suyolu motifli kahverengi ve sarı çiçek motifli açık mavi, gri mukavvadandır. Sertab ve sırt kısmı kahverengi deri ile kaplıdır. Koruyucu kabı ise, yüzeyi motifli karton etrafı ise kahverengi deri kaplıdır. Varaklar cetvellidir ve varak boşluklarına açıklamalar yapılmıştır.

Baş ve sonu 1. nüsha ile aynıdır.

470 el-Ḳâfiye

3.Nüsha

Râşit Efendi 701/1

Bu nüsha, 1b-37a yaprak, 13 satır, 172x98, (112x55) mm ölçüsünde nesih hatla yazılmıştır. Cilt siyah deriden alt ve üst kapaktan oluşmaktadır. Simetrik olarak

kapakların ortasında baskı ile yapılmış yaprak ve çiçek motifli şemse vardır. Şemseler oval biçimdedir. Şemse uçlarında yedi noktadan oluşan salbek süsü verilmiş şekiller vardır. Kapak çevresi yaldızsız zencirekli olup iç kapaklar sadedir. Mavi su yolu motifli gri oval şekillerden oluşan kenarları ve ağzı deri kaplı koruyucu kap mevcuttur. İlk varak serlevhalıdır. Varakların etrafı çift çizgili iki çizgi arası yaldızlıdır. Açıklamalar iki cetvel arasına yapılmıştır.

Başı ve sonu birinci nüsha ile aynıdır.

Sonu: قیل هل ترین وترون وتوین اغزون واغزون والمخففة تحذف... الفأ

471 el-Ğâfiye

4.Nüşa

Râşit Efendi 704/1

Bu risâle, 1b-138b yaprak, 5 satır, 148x98, (95x40) mm ölçüsünde nesih hatla Ahmet Efendi tarafından 1611' de istinsah edilmiştir. Cilt alt üst kapak sertab ve miklepten siyah deriden oluşmaktadır. Cildin alt ve üst kapağı oval şemselidir. Miklepte de işleme mevcuttur. Kapaklar etrafında cetvel ve köşe bentler vardır. Kitabın etrafı deri kaplama ve kaplamalar üzeri cetvelli ve zencireklidir. Ayrıca eserin koruma kabı da mevcuttur. Varaklar cetvelsizdir.

الكلمة لفظ.....يقترن باحد الان مبنة الثالثة اولاو الاول الفعل الثانى الاسم وقد
علم بذلك حق كل واحد منها الكلام مبتدا ما تضمن كلمتين.

و هل ترون واو عزون وترين واغزون واعزون والحقفة بحذو للساكين و
الوقف و برو ما نخذف والمفتوح ما قبلها تقلب الفأ تم الكتاب الحمد لله رب العالمين.

472 el-Ḳâfiye

5.Nüsha

Râşit Efendi 713/1

Bu nüsha, 1b-20a yaprak, 21 satır, 210x142, (125x70) mm ölçüsünde nesih hatla istinsah edilmiştir. Müstensih ile ilgili bilgi yoktur. Cilt kırmızı deriden alt üst kapak, sertab ve miklepten oluşmaktadır. Kapak kenarları iki sıra ince yaldızlı çizgiyle çevrilidir. Zencirekler de yaldızlıdır. Oval şemseler âletle yapılmış ve yaldızlanmış ve tığlanmış. Şemseler salbeklere bağlıdır. Şemse ve salbekler de süslüdür. İç kapaklar sade süslemesizdir. Koruyucu kap gri ve eflatun su yollu mukavvadan olup kenarları ve ağzı kahverengi deri kaplı ve zencireklidir. Varaklar tek kırmızı çizgi ile cetvellidir.

Baş 1. nüsha ile aynıdır.

Sonu قيل هل تزين و نرون و تريّن و غزون و غزن و اغزن و المخففة بحذف للساكين
و في الوقف فيرد ما حذف والمفتوح ما قبلها تقلب الفأظ

473 el-Ḳâfiye

6.Nüsha

Râşit Efendi 816/2

Bu nüsha, 14b-23b yaprak, 26 satır, 214x130, (160x80)mm ölçüsünde nesih hatla istinsah edilmiştir. Alt üst kapak, sertab ve miklepten oluşan cilt siyah deridir. Kapak-lar iki sıra yaldızlı çizgi ile dıştan ve iki çizgi ile içten cetvellenmiş ve iki cetvel arasın-da da kalın zencirek mevcuttur. Miklep kısmında zencirek yoktur. Kırmızı deri kaplı koruyucu kap mevcut olup kabın üzerinde iki sıra dışta bir içte cetvel vardır ve iki cetvel arasın zencireklidir.

Baş 1. nüsha ile aynıdır.

Sonu : قيل هل تزين و ترون و توين اغزون و اغزن و اغزون و المخففة تحذف...الفأ
تمت الرسالة المسحمة با لكافية في علم النحو والسلام.

474 el-Ḳâfiye

7.Nüsha

Râşit Efendi 999/2

Bu nüsha, 29a-50a yaprak, 17 satır, 218x150, (140x75) mm ölçüsünde nesih hatla ‘Ömer b. Muḥammed tarafından 1748’de istinsâh edilmiştir. Alt üst kapak, sertab ve miklepten oluşan cilt, gri mukavvadandır. Kapaklarda kahverengi sarı ve hâki renklerden çiçek motifleri ile süslenmiştir. Koruyucu kabın etrafı ve ağız kısmı, kahve rengi deri kaplıdır. kap yüzeyi turuncu ve açık kahve rengi ebru süslemelidir.

Baş 1. nüsha ile aynıdır.

Sonu: تم ينصر على يد الحقيق عمر بن بمحمد في سنة احدى و ستين و مائة و
من هجرة من له الغزو الشرق فسبحان الله و بحمده بكرة واصيلا تم تم تم. الف

475 el-Ḳâfiye

8. Nüsha

Râşit Efendi Eki 11176/1

Bu nüsha, 1b-62a yaprak, 7 satır, 205x130, (120x60) mm ölçüsünde nesih hatla 1560 senesinde istinsah edilmiştir. Cilt alt ve üst kapaktan oluşmakta olup yıpranmış durumdadır. Varaklar cetvelsiz olup satır aralarında ve varak boşluklarında açıklamalar vardır.

Baş 1. nüsha ile aynıdır.

Sonu 968 تم الكتاب بعون الله الملك الوهاب ... و الحمد لله رب العالمين تاريخ من السنة 968

476 el-Ğâfiye

9. Nüşha

Râşit Efendi Eki 26171

Bu nüşha, 1b-5b yaprak, 11 satır, 164x105, (112x60) mm ölçüsünde nesih hatla istinsâh edilmiştir. Cilt alt üst kapak, sertab ve miklepten oluşmaktadır. Alt ve üst kapak ortaları, siyah deri üzerine basma oval ve yaldızlı bir şemse ile süslüdür. Şemse uçlarında bir ve kenarlarında altı nokta vardır. Miklep işlemesi çiçek şeklindedir. İç kapaklar ise sadedir. İlk varak güzel bir şekilde serlevhalıdır. Varak etrafı çift çizgili olup içi yeşil yaldızla süslenmiştir. Diğer varaklar kırmızı cetvellidir. Eserde bazen satır aralarında bazen de varak boşluklarında açıklamalar vardır.

Başı ve sonu 1. nüşha ile aynıdır.

477 el-Ğâfiye

10. Nüşha

Râşit Efendi Eki 26203

Bu nüşha, 25 yaprak, 14 satır, 250x162, (149x76) mm ölçüsünde nesih hatla istinsah edilmiştir. Cilt balmumu rengi deriden alt ve üst kapaktan oluşmaktadır. Sırt siyah deri kaplıdır. Kapaklarda her hangi bir süsleme mevcut değildir. Alt iç kapak mavi, yeşil ve pembe renklerden oluşan çiçek motiflidir. Üst iç kapak ise sade beyazdır.

Başı ve sonu birinci nüşha ile aynıdır.

SONUÇ

Her milletin kendine özgü tarihi ve kültürel bir mirası vardır. Bu mirastan en önemlilerinden biri de geçmişle bağlarımızı kuran, kültürel zenginliklerimizi ve geçmişteki bilgileri günümüze aktaran, sahip çıkıldığı takdirde bizden sonrakilere de aktaracak olan kitaplardır. Bu eserleri korumak ve ilim âlemine sunmak kültürümüzün devamı açısından büyük önem arz etmektedir.

Ülkemiz el yazması kitaplar bakımından önemli bir yere sahiptir. Bu kitaplar ülkemizin dört bir tarafında çeşitli kütüphanelerde dağınık olmakla beraber İstanbul'da Süleymaniye Kütüphanesi'nde, Ankara'da Milli Kütüphane'de, Konya'da Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi'nde toplanmaktadır.

Çalışmamızda esas aldığımız Râşit Efendi Kütüphanesi'nde 2004 adet el yazması eser bulunmaktadır. Bu eserlerden 477 adedi Arap Dili ve Edebiyatı ile ilgilidir. El yazması bu kitaplar, hat, tezhip, cilt, tarihi ve ilmi bakımdan değerli eserlerdir. Bu çalışma neticesinde belki de tek nüsha olan ve şuâna kadar gizli kalmış bir eser, yazılmış olduğu dönemin hat, tezhib ve cilt özelliğini bize ve bizden sonrakilere aktaracak nadir bir eser, araştırmacıların hizmetine sunulmuş olacaktır.

Böylece Arap dili ve edebiyatı alanında hayatını ilme adanmış müellifler ve çok değerli çalışmalar gün yüzüne çıkacak, araştırmacılar kolaylıkla söz konusu bu müellif ve eserlerine ulaşacaklardır.

BİBLİYOGRAFYA VE DİĞER KISALTMALAR

- Ahmed Efendi Taşköprüzade, eş-Şekāyik en-Nu‘māniyye fi devleti’l-‘Osmāniyye, Beyrut, 1975.
- , Miftāḥ es-Se‘āde ve Misbāḥ es-Siyāde, Kahire, 1968.
- Carl Brockelmann, GAL: Geschichte der Arabischen Litteratur, E.J.Brill, Leiden, 1942.
- , Supplement: Geschichte der Arabischen Litteratur, E.J. Brill, Leiden, 1938.
- Corci Zeydān, Tarih adāp el-luḡati’l-‘Arabiyye, Mısır, 1922.
- Hayreddin ez-Zirikli, el-A‘lām, Dāru’l-‘ilm li’l-Melāyin, Beyrut, 1992.
- İA: İslām Ansiklopedisi, Milli Eğitim Basım Evi, İstanbul, 1979-1988.
- İbn Hallikān, Ebu ‘Abbās Şemseddīn Aḥmed b. Muḥammed, Vefeyāt el-‘A‘yān, Kahire, 1988.
- İbn Hacer el-Askalāni, Līsān el-mīzān, Beyrut, 1971.
- , Mīzān el-itidāl, Kahire, 1963.
- İbn el-‘İmād, Ebu’l-Felāḥ ‘Abduhayy b.Aḥmed ed-Dimeşkī, Şezerāt ez-Zeheb fi Aḥbār men Zeheb, Beyrut, trz.
- İbn el- Kesīr, el- Bidāye ve el-Nihāye, Beyrut, tarihsiz.
- İbn Sellām el- Cumahī, Tabakāt ei- Şuarrā, nesreden J. Hell, Beyrut, 1982.
- İbn Tağriberdī, en-Nucūm ez-Zāhire, Kahire, 1971
- İsmail Paşa el-Baḡdādī, Hediyyet el-Ārifin, Asmā el-Müellifin ve Āsār el-Musannifin, Ma‘ārif Basım Evi, İstanbul, 1955.
- , İzāḥ el-Meknūn fi Zeyl ‘alā Keşf ez-Zunūn ‘an esāmi el-kutub ve’l- Funūn, Milli Eğitim Basım Evi, İstanbul, 1945.
- Kātip Çelebi, Keşf ez-Zunūn ‘an esāmi el-Kutub ve’l-Funūn, Milli Eğitim Basım Evi, İstanbul, 1971.
- Mehmed Ṭāhir, Osmanlı müellifleri, Meral Yayın Evi, İstanbul, 1975.
- ‘Ömer Rızā Kehhāle, Mu‘cem el-Müellifin, Dār iḥyā et-Turās el-‘Arabī, Beyrut, 1937.

es-Sehāvī, ed-Dar el-Lāmī, Beyrut, tarihsiz.

Serkis Elyān, Mu‘cem Matbuāt el-‘ Arabiyye, Mısır, 1928.

es-Suyūtī, Buğyet el-Vuat, Beyrut, tarihsiz.

eş-Şevkānī, el-Bedr et-Ṭālī, Beyrut, tarihsiz.

Yakup el Hamavī, Mu‘cem el- ‘Udebā, Beyrut, tarihsiz.

eż-Zehebī, Tezkiret el-Ḥuffāz, Beyrut, tarihsiz.

Zeki Koçer, Kayseri Uleması, Kayseri.

İNDEKS

1. ŞAHİS İSİMLERİ

‘Abbasî (‘Abbādî) ‘Abdürrahîm b. ‘Abdurrahmân, 172, 295

‘Abdullâh b. el -Hüseynî et Taberî, 61

‘Abdullâh b. İsa Hâlife es-Saruhanî, 86

‘Abdullah b. Hemam, 296

‘Abdullâh b. Muḥammed, 97

‘Abdurrahmân b. ‘Abbās ,181

‘Abdurrahmân b. Muḥammed , 113

‘Abdurrahmân el- Kırımı, 199

‘Abdül‘azîz b.‘ Abdülmü'min, 136

‘Abdülğaffar b. ‘Abdülnasır, 249

‘Abdülğafûr, Kemâleddîn el-Lârî, 25

‘Abdülkâdir el-Bağdâdî, 175, 198

‘Abdülkerîm b. Muṣṭafa el-Hamevî , 245

‘Abdülmu‘în b. İbrâhim, 59

Adalı , Muṣṭafa b. Ḥamza,18

‘Âdil b. ‘Ali b. ‘Âdil el-Hâfız, 100

Aḥmed b. ‘Ali b. Mes‘ud, 118, 120, 133

Aḥmed b. Maḥmûd er-Rûmî, 277

Aḥmed b. Muḥammed b. Ḥasan, 90.

Aḥmed b. Muṣṭafa, 32.

Aḥmed el- İzmîrî, 233.

Aḥmed b. Kâsım b. Ḥamza, 141.

Aḥmed b. Muṣṭafa , 141.

Ahmed b. Ali, 52.

Ahmet Efendi, 343.

‘Ali Asgarī b. Molla Muhammed Hüseyn, 82.

‘Ali b. Muhammed b. Hasan, 248.

‘Ali b. Muhammed, 282

‘Ali b. Mustafa, 197.

‘Ali Dede , Şeyh Ali Dede b. Mustafa es-Siketvārī, 205. Ali Gülistānī, 312.

‘Ali Kuşçu , ‘Ali b. Muhammed es-Semerkindī, 40, 246, 287.

‘Aliyyū’l-Ḳārī, Nürüddin ‘Ali b. Sultan Muhammed el-Harevī, 303

Anṭākī Maḥmud b. ‘Abdullāh, 219.

Ahmed b. Muhammed b. Hasan, 99.

‘Aydinī ‘Ālim Mehmed b. Hamza Güzelhisarī, 221.

‘Aynī , Bedrüddin Maḥmūd b. Ahmed, 60.

Bağdādī , Muhammed ‘Ömer b. ‘Abdülcelil, 22.

Bedrü’l-Beşteki, 255.

Bekir b. Cum‘a, 200.

Beyzâvî , Nâsirüddin ‘Abdullāh b. ‘Ömer, 52.

Bezcî -Zâde , Mustafa Efendi el-Üskübî, 187.

Birgivi , Muhammed b. Pir ‘Ali ,1, 44, 48, 112.

Bosnâvî Ebu'l-Fazl Muhammed b. Ahmed el-Rûmî , 96.

Buḥteri, 296.

Būsirī, Şerefüddin Ebū ‘Abdullāh Muhammed b. Sa‘id, 290, 318, 319.

Câmî Nûreddin, ‘Abdürrahmân b. Ahmed, 12.

Cārullāh Ebū’l- Ḳāsım Maḥmud b. ‘Ömer, 165.

Cebel-Zâde Mustafa Bey, 122.

Celil b. Halgullāh Muhammed Hüseyn, 8.

Cemâleddin Seyyid ‘Abdullāh b. Muhammed el-Nukrakâr, 140.

Cemālī , Şihâbeddin Ahmed b. Yūsuf el-Mālikī, 177.

Cerir, 296.

- Cevālîkî , Ebû Manşûr Mevhûb b. Aḥmed, 204.
- Cevherî, Ebu Nasr İsmâil b. Ḥammâd, 96.
- Cezâirî , Şerif Muḥammed b. Aḥmed, 295.
- Cürcânî , ‘ Abdülkâhir b. ‘ Abdurrahmân, 2, 153, 157, 162,179, 182.
- Cürcânî Seyyüdü's-Şerif ‘ Ali b. Muḥammed, 98.
- Çâperdî , Faḥrüddîn Aḥmed b. Ḥasan, 136.
- Dedecüngî, Kemâleddîn İbrâhim b. Yahyâ el-Amâsî, 111.
- Devânî , Celâlüddîn Muḥammed Es‘ ad b. Muḥammed es-Sıddîkî eş-Şafîî, 188.
- Devlet-‘ Âbâdî , Şihâbüddîn Aḥmed b. ‘ Ömer el-Hindî, 65.
- Dinkoz, Aḥmed b. ‘ Abdurrahmân el- Burşavî, 133.
- Ebû Nasr Mes‘ ud b. Ebû Bekir es-Sencerî el-Ferâhî, 97.
- Ebu Temmam, 296.
- Ebu el-Hizem, 296.
- Ebu Zeydi'l-Ezherî, 165.
- Ebu'l ‘ Ale el Mualî, 296
- Ebü'l ‘ Abbaş Aḥmed b. Ebü'l Fazâil ed-Dahmisî, 225.
- Ebü'l Ceyş ‘ Abdullah b. Muḥammed el- Endülüsî, 332.
- Ebü'l Kâsım el-Leysî es- Semerkândî, 154, 169, 221, 235.
- Ebü'l-Ceyş el- Endülüsî, 297.
- Ebü'l-Ceyş, ‘ Abdullâh b. Muḥammed el- Ensarî, 327.
- Ebü's- Semmâh Aḥmed, 340..
- Ebü't-Ṭayyib Aḥmed b. Ḥuseyn el-Kindî, 276
- Ebü'l Bakâ, Kâdı Eyyüb b. Mûsâ el Kefevî, 83.
- Ebü's -Senâ , Aḥmed b. Muḥammed Sivâsî, 35.
- Ebü ‘ Abdullâh Muḥammed es-Sünüsî, 166.
- Ebü Bekir b. Cüm‘ a, 212.
- Ebü Râşid , İbrâhim b. Şeyḥ İsmâil el-Enâri , 180.
- Ebü Şâme , ‘ Abdurrahmân b. İsmâil, 301
- el- Hindî, 20.

- el- Muṭarrizî Nâsır b. ‘ Abdüsseyyid, 53.
- el-Feraʒdak, 296.
- el-İhsâî , Muḥammed b. Ebû Cumhûr eş-Şîî, 242.
- el-Mecdî , Muḥammed b. ‘ Abdullâh el-Edirnevî, 173.
- el-Muṭarrizî , Ebû'l-Feth Nâsır b. ‘ Abdüsseyyid, 86.
- el-Nadirî b. ‘ Abdûlganî, 191.
- Emir Hısâmüddîn, 325.
- Emrullâh b. ‘ Abdullâh, 215.
- Es‘ ad Meḥmed b. Ebû İshak İsmâil, 75.
- es- Sa‘ leb, Ebû'l ‘ Abbâs Aḥmed b. Yaḥyâ el-Bağdadî, 79.
- es-Siyalkûtî , Şemsüddîn ‘ Abdülḥâkîm b. Muḥammed, 245,
- Everek (develi) 'li İsmâil Hakkı b. İbrâhim, 16.
- Faʒlullâh b. Tîmûr, 201.
- Ferâhî , Ebû Nasr Bedreddîn Muḥammed, 92.
- Fevrî , Aḥmed b. ‘ Abdullâh el-Müftî, 170, 190.
- Feyyûmî , ‘ Abdulberr b. ‘ Abdülkâdir el- Mıṣrî el- Ḥanefî, 325.
- Feyzî el-Hindî, Ebû'l-Feyz Feyzullâh b. Mübârek, 254.
- Fîrûz‘ âbâdî, Mecdüddîn Muḥammed b. Ya'kub eş-Şîrâzî, 80.
- Gazzâlî, Ebû Ḥâmid Muḥammed b. Muḥammed, 308,320
- Germiyânî , İbrâhim b. Hısâmeddîn er- Rûmî, 11.
- Gözübüyük -Zâde , İbrâhim b. Meḥmed Mu‘ id-Zâde Kayseriyî, 218.
- Gümüşhânevî, Ebû Bekr İbrâhim b. Seyyid Yakub el-Arifî el-Müderriş , 222.
- Ġamerî, 255.
- Hacı Torun Efendi (Çukurlu-Zâde) Muḥammed Sâlih b. Abdullah el-Kayserî, 86.
- Hâcîrî , Emîr Hısâmüddîn İsâ b. Sencer b. Behrâm el-Erbîlî, 268.
- Hadimî , Ebû Sa‘ id Muḥammed b. Muṣṭafa, 186.
- Hafâcî , Şihâbüddîn Aḥmed b. Muḥammed, 198,
- Ḥâfız ‘ Abdurrahmân Resmi b. Hacı Muḥammed , 149.
- Hâfız Kâzım Genççoğlu Kayserî, 76.

Hafîdü Taftâzânî, Aḥmed b. Yahyâ b. Muḥammed b. Mes'ud, 185

Ḥalil b. Derviş el-Anṭākî, 312.

Ḥalil b. Aḥmed el Kırîmî, 84.

Ḥalil b. İbrâhim, 56.

Ḥalil b. Muştafa, 27.

Ḥamîdî- Zâde Ḥasan b. Abdurrahîm , 307.

Ḥarîrî , Ebû Muḥammed Kâsım b. 'Alî, 76, 279, 296

Ḥasan b. İbrâhim et- Tokâdî, 212.

Ḥasan b. İskender, 301.

Ḥasan b. Seyfî, 114, 118.

Ḥasan Çelebî b. Muḥammed, 247.

Ḥasan Paşa b. 'Alâaddîn el-Esved, 43,120.

Ḥassân b. Sâbit el-Hazreci es Sahâbî, 269.

Ḥatîbü Dimeşkî , Muḥammed b. 'Abdurrarahmân, 225.

Ḥavvâs, Sihâbüddîn Aḥmed b. 'Abbâd b. Şu'ayb el- Kâhirî, 337.

Ḥaydar b. 'Ali b. Muḥammed el-Ḥasanî,100.

Hazreci , Zıyâeddîn 'Abdullâh b. Muḥammed, 313.

Herat Şeyḥu'l-İslâmı , 23.

Hidâyetullâh b. Nâsîrüddîn b. Hacı 'Ali, 244.

Hisarcıklı-Zâde Muḥammed Sâlim b. Muştafa el-Ḳayserî, 228, 229.

Hoyî , Hısâmüddîn Ḥasan b. Abdülmü'min eş-Şâ'ir, 92.

Hucendî, Şerefeddîn Aḥmed b. Maḥmûd b. 'Ömer, 37.

Ḥuseyin b. Muḥammed, 104, 230.

Ḥuseyin b. Müfred, 179.

Ḥuseyn el-Bosnavî, 254.

Ḥüseyin 'Ābādî, İbrâhim b. Ḥaydar el-Kürdî es-Şafevî, 299.

Ḥüseyin b. Hızır, 88.

Ḥuseyn b. Faḥrüddîn b. Korkmaz İbni Ma'ân, 178.

Ḥuseyn b. Muştafa, İbni Karatepeli, 156.

Hz. ‘Ali, 242, 243.

Hz. Ebū Bekir, 239.

Hz. ‘Osmān, 241.

Hz. ‘Ömer, 240.

İsferâyinî, İsmüddîn İbrâhim b. Muḥammed, 28.

İsmetullâh, Muḥammed b. Maḥmûd, 26.

İvaz b. Ḥasan, 64.

İbni Allân, Muḥammed ‘Ali b. Muḥammed Allân es-Sıddikî, 293.

İbni ‘Arabî, Muḥyiddîn Muḥammed b. ‘Ali, 264.

İbni Arkiyeci, Şihâbüddîn b. ‘Alâeddîn et-Ṭokâdî, 50.

İbnü Bâbek, 296.

İbni Baḥşî, Yaḥyâ b. Yaḥşî er-Rûmî, 51.

İbnü’l-Cezerî, 255.

İbni Düreyd, Ebū Bekr Muḥammed b. Ḥasan el-Ezdî, 305.

İbni Ebi’d-Dünyâ, Ebū Bekr ‘Abdullâh b. Muḥammed b. ‘Ubeyd el-Kurâşî, 238.

İbni Fârız, 324.

İbni Fehd, Şihâbüddîn Maḥmûd b. Süleymân el-Ḥalebî, 181, 324.

İbni Haceri’l Heysemî, Şihâbüddîn Aḥmed b. Muḥammed, 311.

İbni Hâcib, Cemâleddîn ‘Osmân b. ‘Ömer, 46, 124, 127, 130, 133, 141, 144, 341, 345.

İbni Haldûn, 255.

İbni Hıccce, Şeyh Ebū Bekir ‘Ali b. ‘Abdullâh el-Hamevî, 277.

İbni Hişâm, Cemâleddîn ‘Abdullah b. Yûsuf en-Naḥvî, 10, 22, 38, 39, 60, 67, 299

İbni Kabağî, Şemsüddîn Ḥalîl, 316.

İbni Karatepeli, Hüseyin b. Muṣṭafa, 158.

İbni Mâlik, Cemâleddîn Muḥammed b. ‘Abdullâh en-Naḥvî, 7, 10.

İbni Mekânîs, 255.

İbni Melek, ‘Abdülâtîf b. ‘Abdülmeccî, 73.

İbni Ḥatîb, Muḥyiddîn Muḥammed b. Ḥatîb Kâsım el-Amâsî, 256.

İbni Subhî, 14.

- İbni Şesi'l- Hılâfe, Cafer b. Şemsi'l-Hılâfe MuHammed el-Mısrî, 258.
- İbni Şihne, Muḥıbbüddin Ebü'l-Velîd bin el Halebî, 255, 273.
- İbnü Mollâ, Aḥmed b. Muḥammed el-Halebî, 150.
- İbnü'l-Fârız, Şerefüddîn Ebü Ḥafz 'Ömer b. Ali, 265.
- İbnü'l-Muḥarreb , el-Emîr Cemâlüddîn Ebü Manşûr 'Ali b. 'Abdullâh el-'Abdalî, 274.
- İbni Ṭunûsî, 255.
- İbnü'n Nebih , Kemâlüddîn Ebü'l-Ḥasan 'Ali b. Yûsuf el-Eşrefî el-Mısrî, 267.
- İbnü'l-Ḥabbâz Şemcüddîn Ebü'l-'Abbâs Aḥmed b. Ḥüseyn en-Naḥvî el-Mûsulî, 11.
- İbrâhim b. Muḥammed, 232.
- İbrâhîm Efendi, 19.
- İbrahîm Kırîmî, 245.
- İbşîhi, Muḥammed b. Aḥmed el-Hatîb, 164.
- İmâm 'Ali b. Ebü Ṭâlib, 243.
- İmâm Bûsîrî, 177.
- İmam Muḥammed b. İdrîs eş-Şafîî, 264.
- İmâm-ı A'zam Ebû Hanife Nu'man b. Sâbit, 115.
- İmru'l Kays , 296.
- İsâ b. 'Ali b. Ḥasan el-Kürdî, 70.
- Îsâ b. 'Ömer el-Halhâlî, 71.
- İsâmüddîn, İbrâhim b. Muḥammed el-İsferânî, 138.
- İsfehanî , Kemâleddîn İsmâil, 159.
- İsfehânî, Ebü'l Ferec 'Ali b. Ḥusyn el- Kuraşî, 167.
- İsferaînî ,İsâmüddîn İbrâhim b. Muḥammed b. 'Arabşâh, 152, 157
- İsferâyînî , İsâmüddîn İbrâhim b. Muḥammed, 163, 230
- İsmâil b. Ḥalîfe, 171.
- İsmâil Efendi, 139.
- İzzeddin İbrâhim b. 'Abdülvehhâb ez Zencânî'nin, 111,113, 142.
- Ka'âb b. Zübeyr el-Mûzenî es- Sahâbî, 287.
- Kadı Zekerıyyâ , Ebü Yaḥyâ Zekerıyyâ b. Muḥammed el-Ensâri, 5, 117, 275 340.

- Kadıkcık , Abdüllatîf b. Celâleddîn Muḥammed el-Kazvînî, 21.
- Ḳara Pîrî , Pir Meḥmed b. Yûsuf Anḳarayî, 100.
- Ḳâsım el-Baġdādî, İbnü'l-Enbârî, 300.
- Ḳâşî İmâdüddîn Yahyâ b. Aḥmed, 161.
- Ḳays b. Ḥatim, 296.
- Kâzerûnî , Ḥatib Ebü'l- Fażl, 192.
- Kazvînî , Razyüddîn Ebü'l Ḥayr İsmâil b. Muḥammed, 80.
- Kazvînî, 6, 21, 80.
- Kemal Paşa Zâde Aḥmed b. Süleymân , Şeyḫü'l-İslâm, 186, 195, 196, 217, 256, 257, 314.
- Kınalı-Zâde, ' Alî b. Emrullâh, 191.
- Ḳırîmî , Aḥmed b. ' Abdullah, 183.
- Kindî , ' Abdülmuktedir b. Ḳadı Rüknuddin es -Sûfî, 316.
- Kul Aḥmed, Aḥmed b. Muḥammed, 154, 169, 236.
- Kurtçu- Zâde Muḥammed b. ' Ömer, 230.
- Kurtçu- Zâde Muḥammed b. ' Ömer, Ḳayseri, 129, 218, 331.
- Lâlî Aḥmed Çelebi b. Muşṭafa es- Saruḥânî, 146.
- Lârende, 216.
- Lârî, Musliḥuddîn b. ' Abdulġaffür en-Naḥvî, 193.
- Maġribî , Cemâleddîn Ebu Yâkub b. Yûsuf b. İbrâhim, 324.
- Maḥmud b. Abdullah el- Anṭâkî, 156.
- Maḥmud b. ' Osmân, 169.
- Mahzûmî, Bedrüddin Muḥammed b. Ebü Bekr el-Mâlikî, ed-Demâmîmî, 255.
- Marsafî , Zeyn b. Aḥmed b. Zeynü's-Sayyad el-Ezherî, 203.
- Mavsılî , Vâiz Muḥammed b. Manşûr el- Haddâd, 278.
- Mecdî b. ' Abdullâh el-Edirnevî, 170
- Meḥmed Necip, 97
- Mevlânâ-Zâde Nizâmeddîn ' Osmân b. ' Abdullâh el- Ḥatayî, 199, 250.
- Mevlâ-Zâde, Muḥammed el-Kürdî, 27.
- Meydânî , Ebü'l-Fażl Aḥmed b. Muḥammed en-Nisâbüri, 259.

Meylânî , Bedreddîn Muḥammed b. ʿ Abdurrâḥîm b. Muḥammed el-ʿ Ömerî, 21.

Mîr Ebü'l-FetH b. Maḥdûm el-Ḥuseynî, 24.

Mirzâ- Zâde, Muḥammed Sâlim b. Muştafa, 78,334.

Molla Hüsrev Muḥammed b. Ferâmuz Şeyḥu'l-İslâm, 250.

Mostârî , Maḥmûd b. Ḥalîl, 297.

Muarrif- Zâde Muḥammed b. Muştafâ, 334.

Muarrif-Zâde Muḥammed b. Muştafa, 78.

Muʿ az b. Gaylen, 296.

Muḥammed b. ʿ Ali b. Şirvîn el-Makdisî, 68.

Muḥammed ʿ Ali b. Muştafa el- Ḥalebî, 153.

Muḥammed b. ʿ Ali Bağdâdî, 298.

Muḥammed b. Fâsîḥ b. Muḥammed, 97.

Muḥammed b. Ḥacı Esʿ ad el- Karamanî, 231,234

Muḥammed b. Ḥalil b. İbrâhim, 324.

Muḥammed b. Ḥuseyn, 120.

Muḥammed b. Ḥüseyin Tarsûsî Bulg-Zâde, 333.

Muḥammed b. İbrâhim , 112.

Muḥammed b. Muştafa b. Aḥmed b. ʿ Ali b. Ḥuseyn, 209.

Muḥammed b. Muḥammed b. Zahîratü'l Kurâşî, 81.

Muḥammed b. Muştafa, 119.

Muḥammed b. ʿ Osmân et-Tarsûsî , 67.

Muḥammed b. ʿ Ömer b. Nebî, 45.

Muḥammed b. Utkan Menkli Girayḥan, 29.

Muḥammed b. Yahyâ el Ḥuseynî, 77.

Muḥammed b. Yâkub, 216.

Muḥammed b. Zeynüddîn, 276.

Muḥammed b. Zeynü'l ʿ Arab b. Aḥmed, 37.

Muḥammed b. Muştafa, 123.

Muḥammed b. Yahya, 96.

- Muḥammed el- Ḥanefī, 309.
- Muḥammed el-kürdī, 231.
- Muḥammed Ḳonavî b. İbrâhim el- Ḥaffâf , 129.
- Muḥmed Sürûrî, 205.
- Muḥammed Şerif , 116.
- Muḥammed Ṭahir el-Girîdî, 80.
- Muhibbüddîn Muḥammed b. el-Başrî, 336.
- Muhsinü'l Ḳayserî, Abdülmuḥsin b. Mecdüddîn, 332.
- Muḥammed b. 'Abdulḥâlık b. Ma'rûf, 82.
- Muḥammed b. 'Abdürrezzâk, 106.
- Muḥammed Zerkeşi, 255.
- Muḥammed b. 'Ali b. Muḥammed b.' Abdülkerim, 82.
- Murṭaza b. 'Abdülkâdir, 57.
- Musannifek , 'Ali b. Muḥammed b. Maḥmûd el-Bistâmî, 63, 161, 251.
- Muştafa b. Ya'kûb, 208.
- Muştafa b. Ḥasan b. Muḥammed Ḥan, 291.
- Muştafa b. Muḥammed el-Eyyübî, 254.
- Muştafa b. Süleymân el-Ḳonevî, 135.
- Muştafa el-Üveysi el-Ḥamevî, 283.
- Muştafa Ḥâfız, 131.
- Muştafa Ṭosyavî, 303.
- Mütenebbî, Ebü't-Ṭayyib Aḥmed b. Ḥuseyin el-Kindî, 270, 296.
- Müzenî , ka' b b. Züheyr İbni Ebî Sülmâ es-Sahâbî, 285.
- Nahhâs , Ebû Cā' fer Aḥmed b. Muḥammed el-Mısrî, 298.
- Nâsır b. 'Abdusseyyid el-Muṭarrizî, 182.
- Nesefî , Necmeddîn Ebû Ḥafs 'Ömer b. Muḥammed, 101.
- Nî' metullâh b.' Osmân el-Honâzî, 194.
- Nizamü'l Mülk, 322.
- Nüvâcî , Muḥammed b. Ḥasan b.' Ali el-Mısrî, 176.

- Nüreddîn Hamza b. Turgut el-Aydîni, 207.
- ‘Osmân Alemî, 330,332.
- ‘Osmân b. ‘Ali, 49.
- ‘Osmân b. Halil, 58.
- ‘Osman Efendi, 132,147,151
- ‘Ömer b. ‘Abdullah, 222.
- ‘Ömer b. Muhammed, 345.
- ‘Ömer b. Velî, 40.
- Rasûl b. Hacı, 17.
- Rasulullah Fazlun b. ‘Abbasi, 194.
- Râzî , Muhammed b. Ebû Bekir b. ‘Abdulḳâdir, 87.
- Râzî , Şemsüddîn Muhammed b. Ebu Bekr b. ‘Abdülkâdir, 283.
- Resûl b. Memiş, 15.
- Sa‘âlibî , Ebû Manşûr ‘Abdülmelik b. Muhammed, 102, 171.
- Safedî , Salâhuddîn Halil b. Aybek eş-Şafîi, 307.
- Safiyüddîn el Hillî, Lisânü’l-Edeb ‘Abdülazîz b. ‘Ali eş-Şii, 182, 271, 323.
- Sâhib Kemâlüddîn, 325.
- Sehavî, ‘Alâmüddîn Ebü’l-Ḥasan ‘Ali b. Muhammed, 225.
- Sekkâkî , Sirâcüddîn Ebü Ya‘kub Yûsuf b. Ebû Bekir, 200.
- Semarkandî, Ebü’l-Ḳâsım b. Ebû Bekiri el-Leysi, 252.
- Seydî b. Aḥmed b. Muhammed, 116.
- Seyyid Halil b. Ḳara Muṣṭafa, 172, 296.
- Seyyid ‘Abdülvehhâb el- Cevherî, 233, 263.
- Seyyid Aḥmed b. Hacı Muṣṭafa, 144.
- Seyyid Halil b. Şeyḥ ‘Ali et-Ṭokādî, 275.
- Seyyid İsâ, 336.
- Seyyid Muhammed b. Hamîd el-Kefevî, 44.
- Seyyid Muhammed b. Seyyid ‘Abdurrahmân, 69.
- Seyyid Muhammed el-Ḥuseynî, 157.

- Seyyid Muştafa b. Seyyid İbrâhim el-Ulvânî el-Hamevî, 238.
- Seyyid, Aḥmed b. Seyyid Maḥmûd, 34.
- Simitçi -Zâde Meḥmed Edib el-Ḳayserî, 186, 195,203 243, 273, 275, 285,308,335, 338.
- Sirâcüddin Ebû Yâkub Yûsuf b. Ebi Bekir es-Sekkākî, 184.
- Süleyman b. İsrail b. Muḥammed b.Süleymân, 214.
- Sümbül -Zâde , Vehbi Meḥmed b. Reşid Maraşî, 93.
- Sürûrî , Muştafa b. Şaban, 197.
- Şaş-Zâde, ‘Osmân b. Hacı Meḥmed el-Âmidî, 107.
- Şebrâvî Cemâlüddîn Ebû Muḥammed ‘Abdullah b. Muḥammed b. Amir el-Kâhirî , 62.
- Şehrazad, 168.
- Şemsüddîn Muḥammed b. Aḥmed el-Mısrî, 295.
- Şeyḥ ‘Abdullah, 98.
- Şeyḥ Hulûsî, Muştafa b. Muḥammed, 131, 147,150.
- Şeyḥu'l-İslâm , Kemal Paşa Zâde Aḥmed b. Süleymân,94, 95
- Şeyh-Zâde Muḥyiddîn Muḥammed b. Muştafa, 302.
- Şeyyidü’ş- Şerîf ‘Ali b. Muḥammed el-Cürcânî, 247.
- Şihâbüddîn Aḥmed b. Muḥammed el-Hafâcî, 175.
- Şihâbüddîn İbni Hacer, 255.
- Şirânîsî , Mevlânâ Muḥammed, 230.
- Telemsânî , 325.
- Taftâzânî , Sadüddîn Mes‘ûd b. ‘Ömer, 142.
- Taftâzânî , Sâdüddîn Mes‘ud b. ‘Ömer, 209.
- Taftâzânî ,Sâdüddîn Mes‘ûd b. ‘Ömer, 213.
- Tantarânî, Mu‘înüddîn Ebû Nasr Aḥmed b. ‘Abdürrezzâk, 323.
- Taşkendî , Muḥammed Kemâleddîn eş -Şâşi el Ferkandî, 31.
- Taşköprü -Zâde, Aḥmed b. Muştafa , 103.
- Tebrîzî , Ebû Bekr Yahya b. ‘Ali el-Ḥatîb,. 289.
- Telemsânî, Şadrürreîs Afifüddîn Süleymân b. Ali, 271.
- Tîrevî , Muḥammed el-‘Ayşî, 123.

- Ümmü Veled-Zâde , ‘Ali b. ‘Abdül‘azîz, 174, 189.
- Vâhidî , Ebü'l Hasan ‘Ali b. Aḥmed, 276.
- Vatvâtü'l-Ketbî, Muḥammed b. İbrâhim el-Ensârî, 263.
- Voyvada-Zâde Hasan b. Aḥmed, 104.
- Yahya b. ‘Ali b. Mūsâ b. Muḥammed, 278.
- Yahya b. Muḥammed, 142.
- Yahya b. Muḥammed b. Yahya b. Aḥmed er-Rasâ‘a , 309.
- Yezdî , ‘Abdullâh b. Ḥuseyn, 212.
- Yezit b. Muâ‘viye b. Ebû Şüfyân el-Emevî, 272,325.
- Yûsuf b. İbrâhîm, 66.
- Yûsuf b. İsmâil, 43.
- Yûsî , Ebu ‘Ali Nureddîn Hasan b. Mes‘ud en-Naḥvî el-lügavî, 166.
- Yûsuf b. Ānem, 176.
- Zemaḥşerî, Cârullâh Ebü'l Kâsım Maḥmûd b. ‘Ömer,71, 77, 90,
- Zencânî , ‘Abdülvehhâb b. İbrâhim, 145.
- Zevzeni , Ebû ‘Abdullâh Ḥuseyin b. Aḥmed, 84, 85, 315.
- Zeynî -Zâde , Ḥuseyn b. Aḥmed, 33.
- Zeynüddîn İbnü'l Acemî, 255.
- Zîbârî, Hasan b. Muḥammed, 232.
- Ziyâeddîn b. Yûsuf, 280, 330.
- Züheyr b. Ebî Selma, 296.

YER ADLARI

Anıep, 220

Bağdat, 46

Diyarbakır, 212

Edirne, 83

Irak, 278

İřtanbul, 27, 70, 128, 231, 233

Kâhire, 340

Kayseri, 45, 129, 218, 230

Kırım, 29

Konya, 16, 34, 45, 129, 218, 230, 231.

Kudüs, 205

Melik Gazi medresesi, 16

Müftü medresesi, 220

Seyyid Gâzişah Medresesi, 29

Sultân Mehmed Han Gâzi Medresesi, 16, 27

şam , 268, 271, 272

Tokat, 6, 120

KİTAP İSİMLERİ

‘Arapça- Farsça Lûğat, 73.

‘Arapça -Türkçe Lûğat, 73, 74.

‘Arûzü’l- Endülüsî, 327, 328, 329, 330, 331, 332.

‘Avâmilü’l –Cedîd , 1, 2.

‘Avâmilü’l –Mie , 2, 3, 4, 5.

‘Âlim ve’l- Mûte‘allim, 324.

Behcetü'l Lûğat, 75.

Binâü'l-Ef’âl, 108,109.

Cevâhiru'l-Kelimât, 75, 76.

Delâilül- İ’câz, 153.

Dīvân, 264, 265, 266, 267, 268, 269, 270, 271, 272.

Dīvānu Ebû Mansûr ‘Ali b. ‘Abdullâh b. el-Muḳarreb, 274.

Dürerü’n- Nühûr fî Medâyihî’l- Meliki’l- Manşûr, 323.

Dürretü'l Ğavvâs fî Evḫâmi'l Ḥavâs, 76.

Ebkârul-Efkâr Ḥâşiye ‘alâ Zûil-Mıṣbah, 6.

Ebyâtü Cemâlüddin ‘Ali b. ‘Abdullâh, 261.

Ebyâtü Mutaḥḥar b. Süleymân, 261.

Ebyâtü Seyyid İbrâhim b. Muḥammed b. ‘Ubeydullah b. el-Hādî b. İbrâhim, 262.

Ebyâtü Tavziḥu'l-Mesâlik, 6.

Ebyâtü’ş-Şâfiî, 265.

ed-Dürri’l Fâhır fî Şerhi Ukûdî’l-Cevahir ve Mürşidü’s-Sâmi ve’l- Mütেকellim ildebi’l -

Ehne’l- Menâyih fî Esne’l Medâyih, 324.

el -Ādābü’n-Nāfia bi’l - Elfāzî’l - Muḥtâreti’l - Cāmi‘a fî’l-Emsâl, 258.

el- Edvâü’l Behce fî İbrâzı Daḳâiḳı’l Münferice, 275.

el- Fevâidü’l Celile fî Şerhi’l -Ferâizi’l -Cemile, 11.

el- Fevâidü’z- Zıyâiyye, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18.

- el- Gavsıyye, 159.
- el- Ğaysü'l-Münsecem fî Şerhi Lâmiyyeti'l-Acem, 307.
- el- İşrâf fî Menâzili'l-Eşrâf, 237.
- el- İzâh fî Şerhi'l-Mufaşşal, 46, 47.
- el- Kelimâtü't-Tayyibât, 157.
- el- Matlûb fî Şerhi'l Mağsûd, 115, 116.
- el- Minehu'l Mekkiyye fî Şerhi'l- Hemziyye, 311, 312, 313.
- el- Kaşîdetü'l Bürde, 289, 290, 291, 292, 293.
- el- Kaşîdetü'l Celcelûtiyye, 308.
- el- Kaşîdetü'l –Ferîde, 309.
- el- Kaşîdetü'l –Muhammediyye, 309, 310.
- el- Kaşîdetü'l -Kâfiye fî Medh-i Hayri'l Beriye, 311.
- el- Kavlü'l-Mütevâtî fî Şerhi Kaşîdeti'd Dimyâti, 294.
- el-Atvel fî Şerhi Telhîşi'l Miftâh, 152.
- eL-Büdürü't- Tâmmât fî Bedî'l Mağâmât, 278.
- el-Eğâni'l Kebîr, 167.
- el-Emsilettü'l Muhtelif, 110.
- Elf Leyle ve Leyle, 168.
- el-Fasîh fî'l Lüğa, 79.
- el-Ferîde fî Şerhi'l-Kaşîde, 11.
- Elfiyye , 7, 8, 9.
- el-Havâdî fî Şerhi'l –Mesâlik, 207, 208.
- el-İklîd fî Şerhi'l Mufaşşal, 37.
- el-İfsâh fî İ' râbi'l-Fâtîha ve'l-Kâfiye, 40, 41, 42.
- el-İftitâh fî Şerhi'l-Mısbâh, 43.
- el-İhtisâs bi Lisani'l-Havâss, 80.
- el-İ' râb an Kavâidi'l-İ' râb, 38, 39, 40.
- el-İrşâd , 45.
- el-İzâh fî Şerhi'l -Mağâmât, 182.

- el-İzzî fi't-Taşrif, 113,114.
- el-Kâfî fi 'İlmeyi'l-^ç Arûz ve'l-^ç Kavâfî, 336.
- el-^ç Kasîdetü'l Mîmiyye, 319.
- el-Maşâdır Tercümesi, 85.
- el-Maşâdır, 84.
- el-Mağâşidü'l-Vâfî Şerhu'l-^ç Kâfî fi 'İlmeyi'l-^ç Arûz ve'l-^ç Kavâfî, 61.
- el-Mağâşidü'n -Naḥviyye fi Şerhi Şevâhidi Şürûḥı'l- Elfiyye, 60, 61.
- el-Mağâmât, 279, 280, 281, 282.
- el-Mağsûd, 115.
- el-Menâhicü'l ^ç Kâfiye fi Şerhi's - Sâfiye, 117.
- el-Mıṣbah fi Şerhi mifâḥı'l-^ç Ulum, 179.
- el-Mıṣbâḥ, 53, 54, 55, 56, 57, 58, 59.
- el-Mifrâḥ fi Şerhi Merâḥı'l-Ervâḥ, 120,121.
- el-Mu^ç arreb ,204.
- el-Mufaṣṣal fi san'atı'l-İ^ç râb, 71.
- el-Muğnî, 67.
- el-Muğrib fi Tertîbi'l-Mu'rib, 86.
- el-Muṭavvel fi Havâşî's-Şerhi'l-Muṭavvel, 183.
- el-Muṭavvel fi Şerhi Telḥîsi'l-Miftâḥ, 213, 214, 215, 216.
- el-Müntehab min Dîvâni'l-Mütenebbî, 335.
- el-Müntehab min Mağâmâtı Bedîu'z-Zaman, 282.
- el-Müstadraf fi Külli Fennin Müstazraf, 164, 165.
- el-Risâletü'l- Şem'iyye, 173,174.
- el-Risâletü'l- ^ç Kalemîyye, 188, 189, 190, 191, 192, 193, 194.
- el-Risâletü's- Seyfiye, 170.
- el-^ç Kaşîdetü'l Hemziyye fi'l-Medâyiḥı'n-Nebeviyye, 318.
- el-^ç Kaşîdetü'l Mudariyye, 319, 320.
- el-^ç Kaşîdetü'l Münferice, 320, 321.
- el-^ç Kaşîdetü't ^ç Tantarâniyye fi Meḥdi Nizâmi'l-Mülk, 322.

- el-Ḳâfiye, 341, 342, 343, 344, 345, 346.
- el-Ḳâfiyetü'l Bedîiye, 182.
- el-Ḳâmûsü'l-Muhîṭ ve'l-Ḳâbûsü'l Vesîṭ, 80, 81.
- Enne't-Teveṣṣü'a Şâyîun fî Lüğati'l- Arab, 217.
- en-Nefehâtü'l- 'Anberiyye fî Mehdi Ḥayri'l-Beriyye, 294.
- er-Râmize fî 'İlmeyi'l- 'Arûz ve'l-Ḳâfiye, 313.
- es-Şihâh fî'l-Lûğa, 96.
- Esâsü'l Belâğa, 77.
- eş-Şâfiye fî't Taşrif, 130.
- eş-Şâfiye, 124, 125, 126, 127, 128, 129.
- et -Taşrif, 149.
- et-Tuhfetüs-Seniyye fî Şerhi'l-Hemziyye, 177.
- el-Vâfiye fî Şerhi's- Şâfiye, 150.
- Evzaḥu'l-Mesâlik ilâ Elfiyyeti İbni Mâlik, 10.
- ez-Zübde fî Şerhi Ḳaşıdeti'l-Bürde, 303, 304.
- Fehmü'l-Elmaî fî İzâhı'l- Endülüsi, 297.
- Fethü Bâbi'l -İs'âd fî Şerhi Ḳaşıdeti Bânet Su'âd, 287, 288.
- Fethü Rabbi'l Beriye bi Şerhi'l -Ḳaşıdeti'l Hazreciyye, 340
- Fıkhü'l-Lûğa ve Sirru'l- Arabiyye, 102.
- Ġurerü'l-Hasâyısı'l -Vadıḥa ve Urerü'n-Negâyısı'l-Fâdıḥa, 264.
- Halbetü'l-Kümeẏt fî'l-Edebi ve'n-Nevâdiri'l-Mütteallikâti bi'l Hamriyyât, 176.
- Hüsnü's-Sânî fî Şerhi Melîhi'l- Bedî, 325
- Ḥadîkatü'l-Üdebâ ve Ravzatü'l-Ḥutabâ, 275.
- Ḥallü Esrâri'l -Aḥyâr 'alâ İ'râbi'l -İẓḥâr, 33, 34.
- Ḥallü Ma'âkıdî'l Ḳavâid, 35, 36.
- Ḥallü'r-Ramize fî 'İlmeyi'l- 'Arûz ve'l Ḳâfiye, 336.
- Ḥâşiye 'alâ İmtihâni'l-Ezkiyâ, 18, 19.
- Ḥâşiye 'alâ Muḥtasaru'l-Me'ânî, 199, 200.
- Ḥâşiye 'alâ Muḥtasaru'l-Me'ânî, 212.

- Hâşiye ‘alâ Muhtasaru’l-Meânî, 185.
- Hâşiye ‘alâ Risâle-i ‘Ali Kûşî fî Taqđîmi’l-Müsnedi İleyh, 23, 24, 25.
- Hâşiye ‘alâ Şerhi Dîbâceti’l –Misbah, 32.
- Hâşiye ‘alâ Şerhi Miftâhu’l –‘Ulûm, 161, 184
- Hâşiye ‘alâ Şerhi Muğni’l-Lebîb, 21, 22.
- Hâşiye ‘alâ Şerhi Risâleti’l İsti‘âre, 229, 230, 231, 232, 233.
- Hâşiye ‘alâ Şerhi’l-İzzî, 111, 112.
- Hâşiye ‘alâ Şerhi’l-Ğâfiye, 20.
- Hâşiye ‘alâ Şerhi’l-Mısbâh, 21.
- Hâşiye ‘ale’l – Muṭavvel, 244, 245, 246, 247, 248, 249, 250, 251, 252, 253.
- Hâşiye ‘ale’l Fevâidi’z- Zıyâiyye, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31.
- Hüsni’t-Tevessül ilâ Sınâ’âti’t-Teressül, 181
- İm‘anü’l-Enzâr fî Şerhi’l-Maḡsûd, 112.
- İmtihânü’l-Ezkiyâ fî Şerhi’l-Lübb, 44, 45.
- İzhâru’l-Esrâr, 48, 49.
- Ḳasîdetü Bânet Su‘âd, 285, 286
- Kenzü’l Lûgat, 82.
- Keşfü Huceb-ı Ferâyidi’l-Hindî eş-Şâmilü Nefuhû li’r-Rûmî ve’s-Sindî, 50.
- Keşfü’l-Muammâ ‘an Mes’ele’l-İsmi ve’l-Müsemmâ, 175.
- Kitâb-ı Fusahây-ı ‘Arab, 82.
- Kitâbü’t-Temyîz fî’l-Muḡâdarât, 178.
- Külliyâtü Ebü’l Baḡâ, 83, 84.
- Künûzü’l-Berâ‘a bi Letâif-i Rumûzı’l-İbâre fî Şerhi’l-Maḡâmâti’l-Ḥarîriyye, 284.
- Ḳaşıde fî Medhi Seyyidi’l- Mürselîn, 316.
- Ḳaşıdeti’z-Zebûriye Tercümesi, 317.
- Ḳâfiyetü’l-Vâfiye fî ‘ilmeyi’l-‘Arûz ve’l –Ḳâfiye, 340.
- Lemhu’l-Mesâili’n-Naḡviyye fî Şerhi’l-‘Avâmili’l-Birgiviyye, 51.
- Lübbü’l-Elbâb fî ‘İlmi’l-İ‘râb, 52, 53.
- Ma‘âhidü’t-Tenşîş ‘alâ Şevâhidi’t-Telḡîş, 295, 296

- Ma'âhidü't-Tenşîş' alâ Şevahidi't –Telhîş, 172.
- Manzûme fî Kavâidi Fenni'l -' Arabiyye, 62.
- Mecmau'l-Emsâl, 259.
- Merâhu'l Ervâh, 118, 119.
- Mevâridü'l-Kilem ve Silkü Düreri'l-Hıkem, 253.
- Mic Kelime-i Belîgâ, 239, 240, 241
- Miftâhu'l- 'Ulûm, 200, 201, 202.
- Miftâhu'l Hayat, 86.
- Milhatü'l- Beyân, 203.
- Mu'âfiye fî Şerh'l-Kâfiye, 65, 66.
- Mu'ribü'l-'Avâmili'l-Birgivi, 121,122.
- Muğni'l Lebib' an Kütübi'l Eâ' rîb,67, 68.
- Muhtaşaru Muğni'l-Lebîb ' an Kütübi'l-E'ârîb, 69.
- Muhtâru's-Sıhâh, 87, 88, 89.
- Muhtasaru'l- Me'ânî, 209,210, 211.
- Mu'ribü'l 'Avâmili'l Cürcânî, 63, 64.
- Muḳaddimetü'l-Edeb, 90.
- Muḳaddimetü'l –'Âcurûmiyye, 72.
- Müfâharetü'l-Evâ' il ve Müsâmeretü'l-Evâhır, 205, 206.
- Müfâharetü's-Seyf ve'l –Ḳalem, 204.
- Müfidü'l-İ' râb 70.
- Mütemmimâtü't-Ta' rîfât, 90, 91.
- Nasîbü'l-Fityân ve Neşîbü't-Tibyân, 92.
- Nefâisü'd-Dürer fî Havâşi'l- Muhtasar, 166.
- Neşru'l-Le'âlî, 242.
- Nısâbü's-Sıbyân, 91.
- Nuhbe-i Vehbi, 93.
- Nüzülü'l-Ğays' alâ Şerhi Lâmiyyetü'l –'Acem, 255.
- Ravzu'l-Ahyâri'l-(Aḥbâr) Münteḥab min Rebî' il-Ebrâr, 255.

- Rebū'l-Ebrār ve Nusūsu'l-Aḥbār, 165.
- Risāle fī kıṣṣati Fazlūn el- 'Ābid, 194.
- Risāle 'alā Dībāceti'l-Muṭavvel, 175.
- Risāle fī Meziyyeti'-Lisāni'l-Fârisiyye 'alâ Sâiril-Elsineti mâ Hale'l-'Arabiyye, 94.
- Risāle fī Beyānı İle'l - 'Arūzı'l-Endülüsî, 335.
- Risāle fī Hıṭābi'l-Vāḥid Hıṭābü'l-İşneyn, 256.
- Risāle fī Tahkîki Ma'ne'l- 'Āyese ve'l Leyse, 95.
- Risāle fī Tahkîki Ma'ne'n Nazmi's-Siyāga, 195.
- Risāle fī Tahkîki Enne'l-Lafza kad Yūza' u Muḳayyeden, 257.
- Risāle fī Tahkîki Enne'l-Ḳur'ane Mū' cizūn ve Enne İ'cāzehū bi Belāgatiḥî ,196.
- Risāle fī'l -Ḥavāş ve'l-Mezāya, 186.
- Risāletü'l -(Feride)İsti' āre, 217.
- Risāletü'l 'Ārūz, 337.
- Risāletü'l –İmtihān, 187.
- Risāletü'l –İsti' āre, 218,219, 220, 221, 222, 223, 224,235.
- Risāletü'l-(Feride) İsti' āre, 234.
- Risāletü's-Serāb ve'l Lāl, 95.
- Rûḥu's-Şurûḥ fī Şerḥi'l-Maḳsûd, 123, 124.
- Şad (Kelime) Kelām, 243, 244.
- Selametü'l Evrāk fī'l- Muḥādarāt, 277.
- Selametü'l İnsān fī Muḥāfazati'l-Lisān, 334.
- Selâmetü'l-İnsān fī Muḥâfazati'l Lisân , 78.
- Sifru's-Sa' āde ve Sefiru'l-İfāde, 224.
- Sirru'l- Edeb fī Mecārî Kelâmi'l-'Arab, 171.
- Sübḥa-i Sibyân, 96.
- Şerḥu Ādābi'l-Cedel, 163.
- Şerḥu Risāletü'l- İsti' āre, 235, 236.
- Şerḥu 'Arūzu'l –Endülüsî, 332, 333.
- Şerḥu 'Ādābi'l-Mevlâ Ebü'l-Ḥayr, 103, 104, 105, 106, 107.

- Şerhu Binâi'l-Ef'âl, 131,132.
- Şerhu Dîvânı Ebû Temmâm, 289.
- Şerhu Dîvânî'l-Mütenebbî, 276.
- Şerhu Ferâidi'l- 'Avâid, 169.
- Şerhu Gülistan, 197.
- Şerhu Merâhu'l-Ervâh, 133, 134, 135.
- Şerhu Mersiye-i 'Âdem 'Aleyhi's- Selam, 314.
- Şerhu Miftâhu'l- 'Ulûm, 162
- Şerhu Muallaqâtü's Seb' a, 315.
- Şerhu Nisâbi's-Şibyân, 97.
- Şerhu Risâleti'l-İstiâre, 154, 155,156, 158.
- Şerhu Kaşâidi Aşri't-Tıvâl, 298.
- Şerhu Kaşîdeti Bânet Su' âd, 299, 300.
- Şerhu Kaşîdeti'l- Bürde, 301, 302, 303.
- Şerhu Kaşîdeti's-Sâ' iyye, 305.
- Şerhu Kaşîdeti't-Tantarâniyye, 306
- Şerhu Kaşîdeti'z Zebûriyye, 306
- Şerhu'l-Emsile, 146, 147.
- Şerhu'l-İzzî, 142, 143,144,1145, 146.
- Şerhu'l-Maqsûd ,151.
- Şerhu's-Şâfiye, 136,137,138, 139,140,141.
- Ta'ligât 'alâ Şerhi'l-Miftah, 162.
- Tahliyetü'l-Fasîh fi Nazmi'l-Fasîh, 99.
- Tahmîsü Kaşîdetü'l Bürde, 316.
- Ta' rîfât, 98, 99.
- Telhîsü'l-Miftah 225,226, 227, 228, 229.
- Tercümânü'l-Lûga 100.
- Tercümânü's-Sıhâh 100.
- Tıbetü't- Talebe 101.

Tırâzü'l-Mecâlis 198.

Tuhfetü'l-Aḥbâb 180.

Tuhfetü'n-Nemliyye 160.

Unvanü's- Şerefi'l -Vâfi fi'l- Fıkḥı ve'n-Naḥvi vet-Târîḥi ve'l - ' Ārûzı ve'l-Ḳavâfi , 339.

Ürcûze fi'l-Me' ânî ve'l-Beyân ve'l-Bedî, 273.

Zıyâül- Ḳulûb ve Tenvîrü'l Maḳsûd,148.